

29.05.03

12th
Επιτροπή

Τ. Παναγοπούλου
Α. Παναγοπούλου
Ι. Σαμακοπούλου

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
Σ.Δ.Ο., ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : « Η Τουριστική Κίνηση σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας , όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά τη δεκαετία 1990 – 2000. Ποιες μορφές τουρισμού αναπτύσσονται και μπορούν να αναπτυχθούν μελλοντικά (σε όλους τους νομούς και τις περιφέρειες). Κατά πόσο η πρόσφατη κρίση (11^η /09/2001) μπορεί να επηρεάσει την τουριστική κίνηση στην Ελλάδα;»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΝΑ , Πτυχίο Γ'
ΜΟΥΣΚΕΝΤΕΡΗ ΕΛΕΑΝΝΑ , Πτυχίο Γ'

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : κος ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ , 05/2003

Η πτυχιακή αυτή εργασία, αφιερώνεται στις οικογένειες μας και σε όλους τους ανθρώπους που συνέβαλλαν στο να είναι «τα φοιτητικά μας χρόνια», τα πιο όμορφα και τα πιο δημιουργικά της ζωής μας.

Ευχαριστούμε θερμά την κα Λία Φαληρέα και τον κο Γιώργο Αργυρό (περιοδικό Τουρισμός και Οικονομία), για την πολύτιμη βοήθεια τους και για το χρόνο που μας αφιέρωσαν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός αυτής της πτυχιακής εργασίας, είναι, βασικά, η περιγραφή και ανάλυση της τουριστικής κίνησης στην Ελλάδα, όπως αυτή διαμορφώθηκε στη δεκαετία 1990 – 2000 – αφενός – και η εξέταση του φαινομένου της εποχικότητας και άλλων προβλημάτων που μαστίζουν τον ελληνικό τουρισμό (π.χ. η τρομοκρατία) αφετέρου.

Για τη διευκόλυνση μας κατά την ανάπτυξη του θέματος, χωρίσαμε την πτυχιακή μας εργασία σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, αναφερόμαστε στις Ελληνικές περιφέρειες τις οποίες εξετάζουμε ανά νομό και παρουσιάζουμε τα βασικά χαρακτηριστικά τους καθώς και τις ιδιαιτερότητες τους αναφορικά με την τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσουν ή που εν δυνάμει μπορούν να αναπτύξουν. Στη συνέχεια παραθέτουμε τους πίνακες στατιστικών στοιχείων (όπως μας τους δίνουν ο Ε.Ο.Τ. και η Ε.Σ.Υ.Ε.) και προχωρούμε στην ανάλυση τους, τολμώντας να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα και να προτείνουμε τρόπους αντιμετώπισης στα προβλήματα που παρουσιάζει η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα. Στο τέλος του α' μέρους επιχειρούμε να συνδυάσουμε τις μορφές τουρισμού που ανά περιοχή προωθούνται και τις διάφορες επιχορηγήσεις, με την τουριστική κίνηση ανά περιφέρεια και ανά νομό.

Στο β' μέρος, εξετάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος σε μία προσπάθεια κατανόησης του τρόπου με τον οποίο αυτό το ιδιαίτερο και ευπαθές προϊόν αντέδρασε στη δεδομένη πρόσφατη κρίση, και διερεύνησης των εναλλακτικών που διαθέτει ο τουρισμός προκειμένου να την αντεπεξέλθει. Γίνεται ειδική αναφορά στις αερομεταφορές, καθώς είναι ο κλάδος που δέχτηκε το μεγαλύτερο πλήγμα και παρατίθενται απόψεις ειδικών για τα πραγματικά αίτια της κρίσης, τις πιο μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, και τους τρόπους αντιμετώπισης της. Στη συνέχεια του β' μέρους, αναφερόμαστε στα τουριστικά ρεύματα και αναλύουμε τους μηχανισμούς που τα υποκινούν και τον τρόπο λειτουργίας τους, καθώς ο ρόλος τους είναι τεράστιος αναφορικά με την εξέλιξη του τουρισμού σε μία περιοχή.

Τέλος, κλείνουμε με τις προβλέψεις των ειδικών για την κίνηση των τουριστικών ρευμάτων μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, σε μία προσπάθεια να δούμε όσο πιο σφαιρικά γίνεται την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας.

* * *

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Πολλοί είναι αυτοί οι ακαδημαϊκοί συγγραφείς που έχουν δώσει διάφορους ορισμούς, στην προσπάθεια τους να εξηγήσουν τον όρο **τουρισμός** και **τουριστικό φαινόμενο**. Είναι φυσικά αδύνατον να αναφερθούν όλοι αυτοί οι ορισμοί, παρόλα αυτά, θα αναφέρουμε μερικούς από αυτούς που δόθηκαν από οργανισμούς και από καθιερωμένους τουριστικούς συγγραφείς.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (W.T.O.) το 1993 όρισε το τουριστικό φαινόμενο ως : «...τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη, εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος τους, για ψυχαγωγικούς, επαγγελματικούς και άλλους λόγους». (Tourism-an introduction; Ray Youell;1998, pg.9)

Οι Ελβετοί καθηγητές Walter Hunziker και Kurt Krapf, δημοσίευσαν την γενική τους θεωρία για τον τουρισμό το 1942, και όρισαν τον τουρισμό ως «το συνδυασμό των φαινομένων και των σχέσεων που αναπτύσσονται από τα ταξίδια και την διαμονή σε μια περιοχή μη μόνιμων κατοίκων της, αρκεί να μην υπάρξει μόνιμη διαμονή εκεί και να μην συνδεθούν οικονομικά (εργασία)». (An introduction to tourism;L.Lickorish;C.Jenkins;1997,pg.34)

Ο Chris Ryan το 1991 χαρακτήρισε τον τουρισμό ως «τα μέσα με τα οποία οι άνθρωποι αναζητούν ψυχολογικά οφέλη, που προέρχονται από την επίσκεψη νέων τόπων και καταστάσεων, προσωρινής διάρκειας, απελευθερωμένοι από τους περιορισμούς του εργασιακού περιβάλλοντος και τις καθημερινές ρουτίνες», όπου "μέσα" εννοεί τις υπηρεσίες.

Γενικότερα όμως το τουριστικό φαινόμενο, δεν είναι απλά η σπουδαιότερη εμπορική δραστηριότητα ανά τον κόσμο, αλλά ένα φαινόμενο μεγάλης κοινωνικής και οικονομικής σημασίας. Πρόκειται για μια μαζική κίνηση ανθρώπων προς κάποιους προορισμούς και την χρησιμοποίηση πολλών υπηρεσιών για διάφορους λόγους.

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην εμφάνιση του τουριστικού φαινομένου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η ζήτηση για τουριστικές μετακινήσεις άρχισε να μην αφορά μόνο τους ανθρώπους των υψηλών κοινωνικών και εισοδηματικών τάξεων, αλλά όλους τους ανθρώπους στους οποίους προέβαλε σα μια επιτακτική πλέον ανάγκη.

Η τουριστική ανάγκη είναι η επιθυμία του ανθρώπου για αλλαγή περιβάλλοντος, από την οποία απορρέουν οι ανάγκες της μεταφοράς, της διαμονής, της διατροφής και της ψυχαγωγίας. Το σύνολο αυτό των αναγκών στην τουριστική

ορολογία όπως το έχουμε προαναφέρει αποδίδεται με τον όρο «τουριστικό πακέτο» (Γεωρ.Κολτσιδόπουλος, Τουρισμός-Θεωρητική Προσέγγιση, σελ.69-70).

Οι παράγοντες οι οποίοι προκαλούν στον κοινωνικό άνθρωπο την ανάγκη για την πραγματοποίηση της τουριστικής διακινήσεως και επομένως την δημιουργία του τουριστικού φαινομένου, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

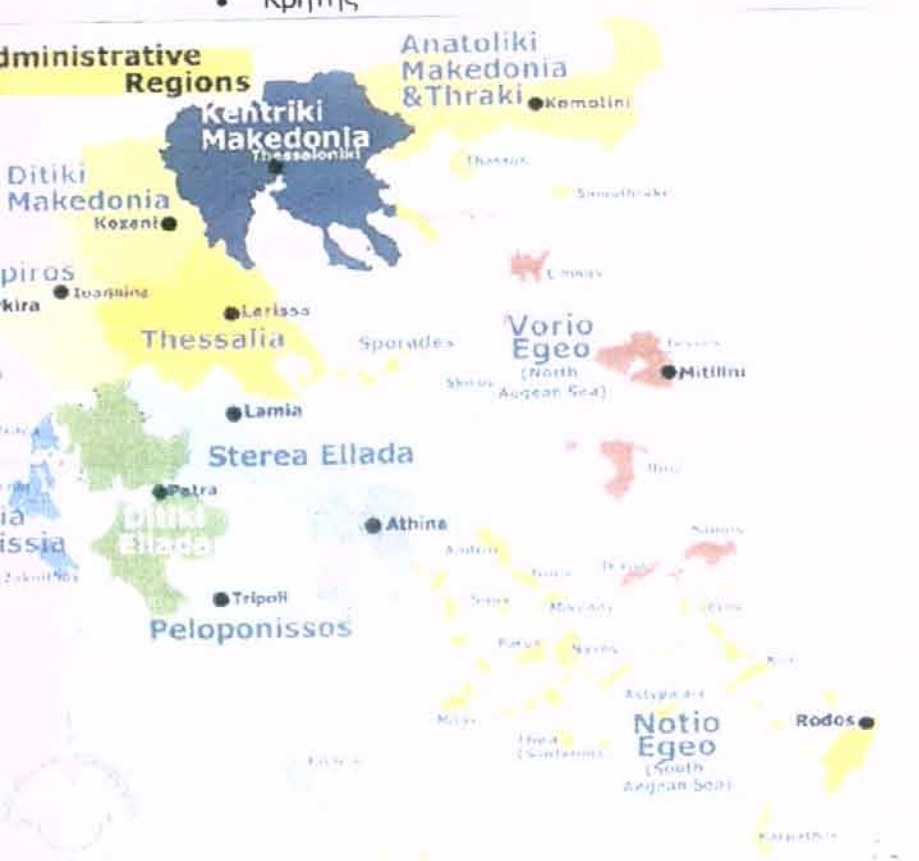
- **Κίνητρα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά:** τα τουριστικώς μετακινούμενα άτομα επιδιώκουν :
  - να γνωρίσουν νέους ανθρώπους και να διευρύνουν τους ορίζοντες των γνώσεων και των εμπειριών τους σε ότι αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο άλλοι άνθρωποι ζουν και εργάζονται σε άλλες πόλεις και χώρες.
  - Να δουν συγκεκριμένα θεάματα
  - Να παρακολουθήσουν καλύτερα την εξέλιξη γεγονότων της παγκόσμιας επικαιρότητας
  - Να παρακολουθήσουν από κοντά ορισμένα εξαιρετικά γεγονότα
- **Κίνητρα για ανάπαυση και αναψυχή:** βασικής σημασίας είναι:
  - η ανάγκη να απομακρυνθεί ο άνθρωπος από τον χώρο της καθημερινής ρουτίνας. Το καθημερινό άγχος των σημερινών ανθρώπων και η εντατικές προσπάθειες που καταβάλλει καθημερινά για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ζωής του, είναι ένα πολύ ισχυρό κίνητρο για να απομακρυνθεί από το καθημερινό του περιβάλλον, και να κατευθυνθεί προς άλλα, που θα του προσφέρουν ναί μεν προσωρινό αλλά διαφορετικό τρόπο ζωής.
  - η επιδίωξη του ανθρώπου να ικανοποιήσει την επιθυμία του για νέες εμπειρίες σε ένα νέο διαφορετικό περιβάλλον.
- **Εθνικά και λοιπά κίνητρα:** τα τουριστικώς μετακινούμενα άτομα επιδιώκουν:
  - να επισκεφθούν μέρη με ιδιαίτερα ευνοϊκές προϋποθέσεις, από πλευρά κλίματος, σπορ, ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, κλπ.
  - να επισκεφθούν τα μέρη από όπου κατάγεται η οικογένειά τους και δεν έχουν γνωρίσει μέχρι τώρα.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Το 1986 εκδόθηκε με προεδρικό διάταγμα, ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, το άρθρο 61 του Ν. 1622/1986, στο οποίο καθορίζονται οι περιφέρειες στις οποίες διαιρείται η χώρα, για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και συντονισμό της Περιφερειακής Ανάπτυξης. Έτσι λοιπόν η Ελλάδα χωρίστηκε σε 13

Περιφέρειες:

- Αττικής
- Στερεάς Ελλάδας
- Θεσσαλίας
- Κεντρικής Μακεδονίας
- Δυτικής Μακεδονίας
- Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
- Ηπείρου
- Δυτικής Ελλάδας
- Ιονίων Νήσων
- Πελοποννήσου
- Βορείου Αιγαίου
- Νοτίου Αιγαίου
- Κρήτης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Η περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται στο νοτιότερο τμήμα της χώρας και αποτελείται από τους νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου και έχει έδρα το Ηράκλειο που είναι και πρωτεύουσα του ομώνυμου νησιού. Βρέχεται από βορρά από το Κρητικό πέλαγος και νότια από το Λιβυκό και έχει συνολική έκταση 8.335 χλμ², καλύπτοντας το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και τα μικρά νησάκια Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα, και Παξιμάδι, τα περισσότερα από τα οποία είναι ακατοίκητα. Ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 601.159 κατοίκους, σύμφωνα με την τελευταία εθνική απογραφή του 2001.

Η οικονομία της Κρήτης βασίζεται στον γεωργικό τομέα, ενώ τα τελευταία 30 χρόνια σημαντικός υπήρξε ο τουρισμός. Καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη και των δυο έχουν διαδραματίσει οι θαυμάσιες κλιματολογικές συνθήκες. Τα καιρικά φαινόμενα ευνοούν την παραδοσιακή γεωργική παραγωγή, όπως λάδι, εσπεριδοειδή, κρασί και μια πληθώρα άλλων προϊόντων. Στην Κρήτη οι περισσότερες ημέρες εμφανίζονται με ηλιοφάνεια σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Οι υψηλές θερμοκρασίες έχουν παίξει τον δικό τους σημαντικό ρόλο στην ύπαρξη τουριστικής σεζόν περίπου 9 μηνών στο νησί.

Σήμερα, ένας στους 5 τουρίστες που επισκέπτονται την χώρα μας, προτιμούν την Κρήτη ως τόπο των διακοπών τους. Το 41% από αυτούς έχει επισκεφτεί το νησί στο παρελθόν 3,5 φορές κατά μέσο όρο και το 21% έχει επισκεφτεί την Κρήτη και τον προηγούμενο χρόνο. Η περιφέρεια Κρήτης κατατάσσεται πρώτη ανάμεσα στις δεκατρείς της χώρας μας στην προσφορά ξενοδοχειακού δυναμικού ΑΑ' και Α' κατηγορίας. Ένα στα 4 ξενοδοχεία πολυτελείας που υπάρχουν στην χώρα μας λειτουργεί στην Κρήτη, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των ξενοδοχείων Α' κατηγορίας είναι 21,8%. Αναλυτικότερα το ξενοδοχειακό δυναμικό της Κρήτης για το έτος 2000 (σύμφωνα με το ΞΕΕ και τον ΕΟΤ) απαριθμούσε 1367 μονάδες.

Τα μισά και πλέον ξενοδοχεία ΑΑ' και Α' κατηγορίας βρίσκονται στο νομό Ηρακλείου. Δεύτερος κατατάσσεται ο νομός Λασιθίου. Στην τρίτη θέση έρχεται ο νομός Ρεθύμνου, με μικρή όμως διαφορά από τον νομό Χανίων. Σχετικά με την προσφορά ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των κατηγοριών, πρώτος πάλι έρχεται ο νομός Ηρακλείου, με 480 μονάδες, δεύτερος ο νομός Χανίων με 372 μονάδες, τρίτος ο νομός Λασιθίου με 265 μονάδες και τέταρτος ο νομός Ρεθύμνου με 250. Ενθαρρυντικό στοιχείο για την ξενοδοχειακή προσφορά της Κρήτης είναι ότι σε

αντιστοιχία με το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας ανά κατηγορία, εμφανίζει μεγάλα ποσοστά συμμετοχής στις υψηλές κατηγορίες και χαμηλά ποσοστά στα μικρότερης κατηγορίας ξενοδοχεία. Συγκεκριμένα τα ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 24,7% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Α' κατηγορίας αποτελούν το 21,8% της αντιστοιχης πανελληνίας προσφοράς, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 18,1%, τα Γ' κατηγορίας 17,3% και ιδιαίτερα μειωμένη παρουσιάζεται η προσφορά σε ξενοδοχεία Δ' και Ε' κατηγορίας, με ποσοστά 9,5 και 9,9% αντίστοιχα.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΕΤΟΣ 2000)

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ν. ΧΑΝΙΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	21	78	238	17	18	372
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1437	3055	6661	270	242	11665
	ΚΛΙΝΕΣ	0	2270	5706	11983	466	497	20922
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	11	94	96	214	43	22	480
	ΔΩΜΑΤΙΑ	3999	10929	5841	6551	837	426	28583
	ΚΛΙΝΕΣ	6824	20646	11246	12317	1550	834	53417
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	6	36	45	129	28	18	262
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1540	3164	2143	3645	375	152	11019
	ΚΛΙΝΕΣ	2904	6032	4090	6620	681	294	20621
Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	23	62	139	20	5	250
	ΔΩΜΑΤΙΑ	151	3906	3621	4233	338	49	12298
	ΚΛΙΝΕΣ	318	7335	7016	7738	620	105	23132
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΗΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	21	174	281	720	108	63	1367
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΗΤΗΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	5090	19436	14660	21090	1820	869	62965
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΗΤΗΣ	ΚΛΙΝΕΣ	10046	36733	28058	36658	3317	1730	116542
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	85	797	1547	4148	1133	632	8342
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΔΩΜΑΤΙΑ	19282	79426	77887	114418	20302	8844	320159
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΚΛΙΝΕΣ	37332	150950	148249	2147870	38623	17590	607614

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Ηρακλείου

Ο νομός Ηρακλείου υπήρξε η κοιτίδα του περίφημου μινωικού πολιτισμού. Τα ανάκτορα της Κνωσού, της Φαιστού και των Μαλίων βρίσκονται στα νότια της σημερινής πόλης, ενώ το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου αντλεί κυρίως τα θέματά του από την περίοδο του Μινωικού πολιτισμού. Το περιεχόμενο του επέζησε και εμπλουτίστηκε εν μέσω των καταστρεπτικών σεισμών που συγκλόνισαν την Κρήτη στα 1926, 1930 και 1935 και των βομβαρδισμών που υπέστη κατά την διάρκεια του Β' παγκοσμίου πολέμου. Το μουσείο διαθέτει 20 συνολικά αίθουσες που κατανέμονται σε δύο ορόφους και ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει την λαμπρή εξέλιξη του μινωικού πολιτισμού από την νεολιθική ως την ύστερη ρωμαϊκή εποχή. Την πρώτη θέση κατέχουν οι ανεκτίμητοι θησαυροί του μινωικού πολιτισμού, που θεωρείται ως ο πρώτος ευρωπαϊκός πολιτισμός. Για τον λόγο αυτό το Μουσείο Ηρακλείου παρουσιάζει παγκόσμιο ενδιαφέρον. Την τελευταία δεκαετία πάνω από 350.000 τουρίστες επισκέπτονται το μουσείο κάθε χρόνο, ενώ 650.000 επισκέπτονται τον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού και 110.000 τον αρχαιολογικό χώρο της Γόρτυνας. Η Κνωσός και το Μουσείο του Ηρακλείου κατέχουν την τέταρτη θέση σε κίνηση, μετά από την Ακρόπολη, τους Δελφούς και το Σούνιο. Σε αυτά τα μνημεία του παρελθόντος σε συνδυασμό με την ακμή που γνώρισε το Ηράκλειο σε διάφορους περιόδους της ιστορίας, οφείλει η πόλη την σημερινή μεγάλη τουριστική ανάπτυξη της. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που στον νομό Ηρακλείου συγκεντρώνονται περίπου οι μισές κλίνες σε σχέση με την υπόλοιπη Κρήτη και οι μισές διανυκτερεύσεις αντίστοιχα. Δεν πρέπει να παραλείψουμε, βέβαια, ότι το Ηράκλειο έχει να επιδείξει και ποιότητα μέσω των υψηλών προδιαγραφών των ξενοδοχειακών μονάδων του. Το 2000 συγκέντρωνε το 12,9% των ξενοδοχείων ΑΑ' κατηγορίας σε σχέση με το σύνολο της Ελλάδας και το 21,8% στα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας.

Το Ηράκλειο πετυχαίνει τα τελευταία χρόνια ικανοποιητικά ποσοστά πληρότητας αναφορικά με τη συμβατικά καλοκαιρινή σαιζόν και ουσιαστικά δεν υπάρχει ιδιαίτερο πρόβλημα σε πληρότητες και διανυκτερεύσεις, ιδιαίτερα σε ποιοτικά καταλύματα. Μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι χαμηλές κατηγορίες οι οποίες δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τιμές και προσφερόμενες υπηρεσίες μεγαλύτερων κατηγοριών.

Σκοπός της στρατηγικής της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουριστικής Προβολής Ηρακλείου είναι η διατήρηση και ενδυνάμωση της υπάρχουσας δυναμικής αλλά παράλληλα η ανάπτυξη και άλλων αγορών σε επίπεδο τουριστικών παραγώγων, αλλά

και σε επίπεδο τουριστικών προϊόντων, που οδηγούν στην επίτευξη των στόχων, αλλά συμβάλλουν επίσης στην προσέγγιση ποιοτικότερου τουριστικού προϊόντος. Άμεσοι στόχοι είναι η επανάκτηση μεριδίου γερμανικής αγοράς, ολλανδικής, ελβετικής, αυστριακής, η διατήρηση και η βελτίωση αγορών που κινήθηκαν ικανοποιητικότερα το 2000 (Αγγλία, Σκανδιναβικές χώρες, Γαλλία, Ιταλία, Ανατολική Ευρώπη) και η βελτίωση προσέλκυσης Ελλήνων επισκεπτών. Μεσοπρόθεσμα, επιδιώκεται η εξομάλυνση περιοδικότητας, η μείωση της εποχικότητας και η προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού.

Παράλληλα η επιτροπή τουριστικής προβολής του νομού Ηρακλείου στρέφεται στην δημιουργία προγραμμάτων τουρισμού παραχείμασης για την τρίτη ηλικία, στην προβολή φυσιολατρικών, πολιτιστικών, ορειβατικών διαδρομών και στην προώθηση πρωτοβουλιών για την ανάδειξη του περιβάλλοντος, την ανάδειξη, την αποκατάσταση, αρχαιολογικών χώρων, μνημείων, παραδοσιακών οικισμών κ.α.

Νομός Ρεθύμνου

Με πρωτεύουσα το Ρέθυμνο, ο νομός Ρεθύμνου συγκεντρώνει ποσοστό 0,75% του πληθυσμού της χώρας με 82.000 κατοίκους. Στην μικρή αυτή χερσόνησο, υπήρξε οργανωμένη αστική ζωή και πολιτισμός εδώ και 3500 χρόνια. Η κληρονομιά της πόλης, της δίνει έναν διαφορετικό χαρακτήρα. Οι μουσουλμανικοί μιναρέδες, που υψώνονται δίπλα στα χριστιανικά καμπαναριά και η "Φορτέτζα", δίνουν από μακριά μια αλλιόπηκη εικόνα, που κάνει το Ρέθυμνο να είναι η Ανατολή της Δύσης και η Δύση της Ανατολής. Σήμερα η παλιά πόλη έχει κριθεί διατηρητέα και τα παλιά κτίρια συντηρούνται. Βενετσιάνικες και βυζαντινές εκκλησίες δίπλα σε μιναρέδες, τοξωτά περάσματα, αρχοντικά των Ενετών και βρύσες των Οθωμανών, στενά δρομάκια και παλιά σπίτια με βαριά ξύλινα πορτοπαράθυρα και κιόσκια είναι οι καθημερινές εικόνες του Ρεθύμνου. Το μικρό λιμάνι ξεχωρίζει με τα ψηλά σπίτια, τα θολωτά ισόγεια, τα διάσπαρτα τουρκικά κανόνια του. Τις ομορφιές αυτές έχουν την ευκαιρία να θαυμάσουν οι επισκέπτες του νομού.

Ο τουρισμός έχει συμβάλει ποικιλοτρόπως στην εξέλιξη του Ρεθύμνου. Έβαλε την σφραγίδα του στην ευρύτερη περιοχή και αναβάθμισε τον ρόλο της, αφού έδωσε ώθηση σε κάθε τομέας οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Το 45% του πληθυσμού ασχολείται έμμεσα ή άμεσα με τον τουρισμό. Οι κλίνες στον νόμο από 1300 το 1980, σήμερα έχουν ανέλθει στις 24.000. Παρόλα αυτά η προσέλευση

τών Ελλήνων τουριστών είναι μικρότερη ανάμεσα στους τέσσερις νομούς της Κρήτης. Αυτό που είναι ανησυχητικό όμως αφορά στο μικρό αριθμό των διανυκτερεύσεων των Ελλήνων σε συνδυασμό με την στασιμότητα που εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια. Το αντίθετο, πάντως συμβαίνει με τις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών που αυξάνονται ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έχει διαδραματίσει και η ανέγερση ξενοδοχείων Α' κατηγορίας και η λειτουργία του πρώτου ξενοδοχείου ΑΑ' κατηγορίας στον νομό κατά το έτος 2000.

Η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη. Στόχος είναι η ισόρροπη και ταξινομημένη γεωγραφική και εποχική τουριστική ανάπτυξη. Πραγματοποιούνται έργα ανάδειξης των κυριότερων ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων όπως η Μονή Αρκαδίου και η Αρχαία Ελεύθερνα, έργα για την υποστήριξη των πολιτιστικών διαδρομών προς την ενδοχώρα και γενικά δίδεται προτεραιότητα στην ενίσχυση των τουριστικών υποδομών. Ειδικά στην πόλη του Ρεθύμνου ολοκληρώνονται αρκετά σημαντικά έργα όπως η μαρίνα, που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη του θαλασσιού τουρισμού, το λιμάνι, η ανάδειξη του ιστορικού κέντρου της πόλης. Διατηρείται το μεγάλο μήκος των παραλιών στην βόρεια και νότια πλευρά του νομού σε πολύ καλή κατάσταση.

Σημαντικά βήματα και ενέργειες για την προβολή και την διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος γίνονται από την Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ρεθύμνου. Παρουσιάζουν ένα νέο τουριστικό προϊόν που απευθύνεται σε νέες αγορές αλλά και σε νέους πελάτες (Τρίτη ηλικία, οικοτουρίστες, αγροτουρίστες φυσιολάτρες κτλ). Στόχος του προγράμματος, είναι περισσότερο η αρχή της τουριστικής περιόδου και λιγότερο το τέλος της, με σκοπό την διεύρυνση της. Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού θα εμφανίσει σημάδια κόπωσης και έτσι η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών του αποτελεί επιτακτική αναγκαιότητα. Ο νομός αυτός διαθέτει φυσικές ομορφιές και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και προσφέρεται για την ανάπτυξη των μορφών τουρισμού, όπως ορειβατικού, σπηλαιολογικού, θαλασσιού, συνεδριακού κλπ.

Νομός Χανίων

Τα Χανιά αποτελούν ένα ποίημα ανάμεσα στις ασύγχρονες πόλεις της ελληνικής περιφέρειας. Η ομορφιά αυτή σε συνδυασμό με την μαγευτική ποικιλία της φύσης, όπου δεσπόζει το φημισμένο διεθνώς φαράγγι της Σαμαριάς, αποτελούν τους κύριους πόλους έλξης τουριστών για τον νομό Χανίων. Οι Έλληνες, μάλιστα, δίνουν

σαφές προβάδισμα στον νομό Χανίων, ενώ οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών ακολουθούν την ίδια ανοδική πορεία. Σημαντικό μειονέκτημα για την ανταγωνιστικότητα του νομού αποτελεί η έλλειψη ξενοδοχειακής μονάδας πολυτελείας, ενώ αντιθέτως εμφανίζεται υπερπληθώρα μονάδων Γ' κατηγορίας αποτελώντας συνολικά το 63,9% της συνολικής προσφοράς της Κρήτης.

Οι προσπάθειες που γίνονται για την ανάπτυξη του νομού από τον ΕΟΤ εστιάζονται στην επιδότηση των χειμερινών αφίξεων στα Χανιά, καθότι η πόλη είναι ζωντανή όλο το χρόνο και λόγω του ήπιου κλίματος προσφέρεται σαν τόπος παραδείσης κυρίως των κατοίκων της Βόρειας Ευρώπης. Προωθούνται διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο αθλητικός, ο συνεδριακός, ο ορειβατικός, και ο φυσιολατρικός τουρισμός ενώ ήδη έχει αρχίσει η κατασκευή γηπέδου γκολφ ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Έχει ανακοινωθεί επίσης η δημιουργία μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων που σε συνδυασμό με τα παραπάνω προσφερόμενα θα συντελέσουν στην προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Νομός Λασιθίου

Η ιστορία του νομού Λασιθίου είναι μεγάλη. Το μινωικό ανάκτορο της Ζάκρου, η μινωική πόλη του Παλαιόκαστρου, οι μινωικοί οικισμοί του Μοχλού και της Ψείρας, ο μινωικός οικισμός της Πέτρας, η ετεροκρητική Πραισος, η δωρική Ιτανός, οι ελληνιστικοί οικισμοί Τρυπητού και Ξερόκαμπου, η ρωμαϊκή Λευκή, ο μεσαιωνικός οικισμός της Βοίλας, η ενετική έπαυλη και ο οικισμός της Ετιάς, το φρούριο Καζάρμα της Σητείας, η μονή Τοπλού, οι βυζαντινές εκκλησίες αποτελούν μνημεία της τοπικής αλλά και της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκατοντάδες χιλιάδες τουρίστες συρρέουν κάθε χρόνο για να θαυμάσουν τον πολιτισμικό πλούτο που μαζί με το φοινικόδασος στο Βαι αποτελούν τους κύριους πόλους έλξης του νομού Λασιθίου. Την συντριπτική πλειονότητα αυτών αποτελούν οι αλλοδαποί, ενώ η προσέλευση των Ελλήνων είναι ιδιαίτερα μικρή, παρουσιάζοντας σημάδια στασιμότητας τα τελευταία χρόνια. Τα ξενοδοχεία ΑΑ και Α' κατηγορίας είναι αυτά που συγκεντρώνουν τις περισσότερες διανυκτερεύσεις. Τα περισσότερα από αυτά τα ξενοδοχεία βρίσκονται στην περιοχή του Αγίου Νικολάου και της Ελούντας. Η γιγάντωση του τουρισμού είναι φανερή. Εξαιρεση αποτελεί το λιμανάκι του Αγίου Νικόλαου, που εμπνέει γραφικότητα από άλλες εποχές.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Τα νησιά του Ιονίου εκτείνονται κατά μήκος της δυτικής πλευράς του κορμού της Ελλάδας και νοτιότερα κατά μήκος της δυτικής πλευράς της Πελοποννήσου, αποτελώντας ένα αυτόνομο νησιωτικό σύμπλεγμα δώδεκα μικρών και μεγάλων νησιών με ιδιόμορφη φυσιογνωμία.

Η συστοιχία των Ιονίων Νήσων, απαρτίζεται από δύο επιμέρους συγκροτήματα, διαφορετικής μορφής και ξεχωριστά μεταξύ τους. Βόρεια δεσπόζει η Κέρκυρα, με τα Διαπόντια Νησιά (Οθωνοί, Ερεικούσα, Μαθράκι, Διάπολο και άλλα μικρότερα) στα βορειοδυτικά και τους Παξούς και Αντίπαξους με τα μικρονήσια τους στα νοτιοανατολικά. Στο πυκνότερο κεντρικό συγκρότημα βρίσκεται η Λευκάδα, που χωρίζεται με διώρυγα από την στεριά, με το σύμπλεγμα των νησιών της, Σκορπιό, Κάλαμο, Καστό, Σκορπίδι, Μαδουρή, Μεγανήσι, Σπάρτη, Χελώνη, Θηλειά και Κύθρο, η Κεφαλονιά, η Ζάκυνθος και η Ιθάκη.

Η περιφέρεια των Ιονίων Νήσων κατέχει εξέχουσα θέση στην τουριστική ανάπτυξη, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γενικά ο τουρισμός αποτελεί για την περιφέρεια την σημαντικότερη και δυναμικότερη δραστηριότητα της οικονομίας της. Ωστόσο και το χονδρεμπόριο είναι αρκετά ανεπτυγμένο, η δε περαιτέρω ανάπτυξη του είναι συνάρτηση της δημιουργίας κατάλληλων χωρικών υποδομών.

Η τουριστική ανάπτυξη, κυρίως στην Κέρκυρα και τη Ζάκυνθο, τονίζει την τοπική οικονομία, αλλά από την άλλη συμβάλλει ώστε το τουριστικό προϊόν να ακολουθεί τον κλασσικό κύκλο ζωής του (ανάκαμψη, κάμψη κ.λπ) . σύμφωνα με τον κύριο Διονύση Γεωργάτο, νομάρχη Κεφαλληνίας και Ιθάκης ο τουρισμός είναι η κύρια οικονομική δραστηριότητα της περιφέρειας, βελτιώνει το οικονομικό επίπεδο και το επίπεδο της ζωής, δημιουργεί θέσεις απασχόλησης. Οι προσπάθειες της περιφέρειας στρέφονται σε όλο το φάσμα των μορφών τουρισμού. Στόχος είναι να προστατεύεται και να αναβαθμίζεται το περιβάλλον και ο πολιτισμός, να έχει ποιότητα, και να μην παρουσιάζει περιορισμένη σε διάρκεια τουριστική περίοδο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον θαλάσσιο τουρισμό, στον περιπατητικό, στον θρησκευτικό, στον αθλοτουρισμό, στον συνεδριακό κ.λπ.

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων συγκεντρώνει το 8,8% των ξενοδοχειακών μονάδων όλης της χώρας, ποσοστό βέβαια μικρό αλλά ικανοποιητικό για το μέγεθος της Περιφέρειας αυτής. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι υπάρχουν ελάχιστες μονάδες ΑΑ' κατηγορίας (μόνο 6 που βρίσκονται στο Νομό Κερκύρας), και πολύ λίγες Α' κατηγορίας που συγκεντρώνονται στην Κέρκυρα πάλι. Πάνω από το 54% των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας είναι Γ' κατηγορίας, γεγονός από το οποίο απορρέει ότι ο τουρισμός που συγκεντρώνει η Περιφέρεια είναι μεσαίας εισοδηματικής τάξης.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Ιονίων Νήσων ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΓΙΣΜΑ
Ν. ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	18	40	96	11	2	167
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1.280	2.548	3.400	220	32	7.480
	ΚΛΙΝΕΣ	0	2.554	4.924	6.499	420	60	14.457
Ν. ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	6	54	73	181	39	29	382
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.340	7.434	5.197	5.585	731	569	20.856
	ΚΛΙΝΕΣ	2.553	14.262	9.882	10.572	1.401	1.135	39.805
Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	5	21	67	5	3	101
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	536	844	1.980	71	40	3.471
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1.018	1.611	3.794	140	73	6.636
Ν. ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	10	42	2	5	60
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	20	479	1.036	26	79	1.640
	ΚΛΙΝΕΣ	0	39	924	1.976	47	148	3.134
ΣΥΝΟΛΟ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	6	78	144	386	57	39	710
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.340	9.270	9.068	12.001	1.048	720	33.447
	ΚΛΙΝΕΣ	2.553	17.873	17.341	22.841	2.008	1.416	64.032

Πηγή : ΞΕΕ-ΕΟΤ

Τα βασικά χαρακτηριστικά προβλήματα της περιφέρειας όσον αφορά τον τουριστικό τομέα είναι διάφορα, εκ των οποίων τα σημαντικότερα είναι τα εξής:

- Η έλλειψη αξιόλογων ξενοδοχειακών μονάδων υψηλών κατηγοριών. Οι λιγοστές υφιστάμενες δεν επαρκούν για να καλύψουν την ζήτηση.
- Μεγάλη ανισοκατανομή του τουρισμού ενδοπεριφερειακά, όπου παρά τις μεγάλες απώλειες, τον μεγαλύτερο αριθμό τουριστών προσελκύει ο νομός Κέρκυρας.
- Μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων και δωματίων, που αποτελούν ανασχετικό παράγοντα στην προσπάθεια αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.
- Μικρός αριθμός διανυκτερεύσεων συγκρινόμενος με τον αριθμό των αφίξεων
- Μέση πληρότητα των ξενοδοχείων χαμηλή
- Μεγάλη εποχικότητα αφίξεων-διανυκτερεύσεων.

- Υψηλή συγκέντρωση του τουρισμού τους θερινούς μήνες, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα υπερφόρτωσης των υποδομών και αυξάνει τις πιθανότητες υποβάθμισης του περιβάλλοντος

Για την περίοδο 2001-2006 έχουν προγραμματιστεί μεταξύ άλλων:

- Πεζοδρομήσεις πολλών τουριστικών οικισμών
- Αναπλάσεις και αξιοποιήσεις ενός μεγάλου αριθμού παραλιών σε όλα τα νησιά
- Η κατασκευή θεάτρου στην Λευκάδα και στη Ζάκυνθο που στερούνται τέτοιας πολιτιστικής υποδομής παρά την αξιόλογη πολιτιστική τους δράση.
- Η αναβάθμιση περιοχών του ιστορικού κέντρου της Κέρκυρας
- Ανάδειξη του κάστρου Κασσιώπης Κέρκυρας.
- Ανάδειξη και διαμόρφωση περιπάτου στον αρχαιολογικό χώρο της Παλαιόπολης Κέρκυρας.
- Έργα στον λιμένα Κέρκυρας, κατασκευή επιβατικού λιμένα Λευκάδας, συνέχιση έργων στον λιμένα Ζακύνθου, κατασκευή μικρών τουριστικών καταφυγίων (λιμανιών) σε όλα τα μικρά νησιά.
- Αναπλάσεις περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος, όπως οι Βενετσιάνικες αποθήκες Λευκίμμης Κέρκυρας, χώρου αφαλάτωσης Φισκάρδου Κεφαλονιάς, σπηλαιολογικού πάρκου Σάμης, ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων της περιοχής Σάμης Κεφαλονιάς, δημιουργία Μουσείου Ληξουρίου κ.λπ.

Με όλες αυτές τις παρεμβάσεις και τις συντονισμένες προσπάθειες και την συνεργασία που έχει εδραιωθεί μεταξύ της Περιφέρειας και των φορέων του τουρισμού στα Ιόνια Νησιά, επιδιώκεται η ποιοτική αναβάθμιση του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η προσέλκυση ποιοτικά καλύτερων τουριστών, πέρα από τον μαζικό τουρισμό.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου βρίσκεται στο νότιοανατολικό άκρο της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περιλαμβάνει 2 νομούς, τον Νομό Δωδεκανήσου (25 Δήμοι και 2 κοινότητες) και τον Νομό Κυκλάδων (20 Δήμοι και 11 κοινότητες). Η περιφέρεια αποτελείται από 79 νησιά (48 κατοικημένα και 31 ακατοίκητα) και πλήθος βραχονησίδων. Τα νησιά που ανήκουν στην περιφέρεια είναι διάσπαρτα στο νότιο τμήμα του Αιγαίου Αρχιπελάγους και τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται σε σχετικά μεγάλη απόσταση από την Ερμούπολη (Νήσος Σύρος) που αποτελεί έδρα της περιφέρειας. Ο πληθυσμός συγκεντρώνεται σε τρεις μεγάλες πόλεις (Ρόδος, Κως, Ερμούπολη) και 6 πρωτεύουσες μικρότερων νησιών με σημαντική τουριστική κίνηση (Κάλυμνος, Νάξος, Πάρος, Τήνος, Μύκονος και Θήρα). (πηγή: www.yrai.gr)

Η γεωπολιτική θέση της και ο νησιωτικός της χαρακτήρας καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αναπτυξιακή της πορεία. Συγχρόνως η εκπληκτική ομορφιά του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της καθώς και ο οι πλούσιοι πολιτισμικοί της πόροι αποτελούν το μονοπωλιακό χαρακτηριστικό και το συγκριτικό της πλεονέκτημα.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνει συνολικά το 22,2% του ξενοδοχειακού δυναμικού όλης της χώρας. Συγκεκριμένα αριθμούσε το 2000 1784 ξενοδοχειακές μονάδες σε σύγκριση με τις 8025 μονάδες όλης της χώρας. Ο νομός Δωδεκανήσου συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό ξενοδοχείων ΑΑ' και Α' κατηγορίας. Η Ρόδος συγκεκριμένα και η Κως δέχονται τουρισμό υψηλής εισοδηματικής τάξης. Ακολουθούν με μικρή απόκλιση οι Κυκλάδες. Ενθαρρυντικό στοιχείο για την ξενοδοχειακή προσφορά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι ότι σε αντιστοιχία με το ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας ανά κατηγορία, εμφανίζει μεγάλα ποσοστά συμμετοχής στις υψηλές κατηγορίες και χαμηλά ποσοστά στα μικρότερης κατηγορίας ξενοδοχεία. Συγκεκριμένα τα ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 14,1% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Α' κατηγορίας αποτελούν το 29,6% της αντίστοιχης πανελλήνιας προσφοράς, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 23%, τα Γ' κατηγορίας 22% και μειωμένη παρουσιάζεται η προσφορά σε ξενοδοχεία Δ' και Ε' κατηγορίας, με ποσοστά 14,9 και 26,5% αντίστοιχα.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Νοτίου Αιγαίου ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	8	130	201	502	64	59	964
	ΔΩΜΑΤΙΑ	3.150	23.144	10.460	16.406	1.121	762	55.043
	ΚΛΙΝΕΣ	6.074	44.204	19.868	30.728	2.128	1.511	104.513
Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	96	140	374	100	107	820
	ΔΩΜΑΤΙΑ	176	3.046	3.843	8.460	1.532	1.447	18504
	ΚΛΙΝΕΣ	341	5.769	7.357	16.182	2.940	2.874	35463
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	11	226	341	876	164	166	1784
	ΔΩΜΑΤΙΑ	3.326	26.190	14.303	24.866	3.653	2.209	74.547
	ΚΛΙΝΕΣ	9.400	49.973	27.225	46910	5.068	4385	142.961

Πηγή : ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Δωδεκανήσου

Ο νομός Δωδεκανήσου διαιρείται διοικητικά σε 4 επαρχίες, Ρόδου, Κω, Καλύμνου, Καρπάθου, και απαρτίζεται από 26 δήμους και 2 κοινότητες. Δέκα δήμοι υπάγονται στην Ρόδο, τρεις στην Κω και οι υπόλοιποι αφορούν τα νησιά Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Λειψοί, Λέρος, Πάτμος, Κάσος, Κάρπαθος, Νίσυρος, Μεγίστη, Σύμη, Χάλκη και Τήλος. Η γεωγραφική διάρθρωση της Δωδεκανήσου και συγκεκριμένα η μεγάλη διασπορά του νομού σε πολλά νησιά δυσχεραίνει το βαθμό επικοινωνίας και αυξάνει το βαθμό απομόνωσης τόσο από την υπόλοιπη Ελλάδα όσο και μέσα στον ίδιο τον νομό μεταξύ των νησιών. Στον νομό Δωδεκανήσου βρίσκει κανείς περιοχές που έχουν επιτύχει σχετικά υψηλό βαθμό οικονομικής ανάπτυξης (Ρόδος, Κως, Πάτμος), αλλά και άλλες που βρίσκονται ακόμα σε επίπεδο υποτονικών ρυθμών, όπως πχ τα μικρότερα νησιά. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι διανυκτερεύσεις τουριστών στα νησιά του νομού Δωδεκανήσου κατά το έτος 2000.

Νησιά	Διανυκτερεύσεις 2000
Αστυπάλαια	9.113
Κάλυμνος	72.100
Κάρπαθος	221.378
Κάσος	476
Κως	5.061.150
Λειψοί	1.737
Λέρος	16.504
Μεγίστη	2.934
Νίσυρος	11.150
Πάτμος	39.179
Ρόδος	10.831.160
Σύμη	29.059
Τήλος	5.211

Χάλκη	34.459
ΣΥΝΟΛΟ	16.335.610

Τα Δωδεκάνησα κατατάσσονται, εδώ και χρόνια στην πρώτη θέση όσον αφορά στις αφίξεις τουριστών στην χώρα μας. Σημειώνεται μια αργή σταθερή ανοδική πορεία στις αφίξεις των Ελλήνων και μια πιο γρήγορη στις αφίξεις των αλλοδαπών. Σε αυτό το φαινόμενο πολύ βασικό ρόλο διαδραμάτισε η ύπαρξη τριών αεροδρομίων στην περιφέρεια, στην Ρόδο, Κω και Κάρπαθο, γεγονός που διευκόλυνε σε σημαντικό βαθμό τη διακίνηση του μαζικού τουρισμού. Από τους ξένους επισκέπτες του νομού αυτοί που προτιμούν περισσότερο τα Δωδεκάνησα είναι οι Γερμανοί, οι Άγγλοι και οι Σκανδιναβοί.

Βασικό χαρακτηριστικό της τουριστικής προσφοράς της Δωδεκανήσου δεν είναι άλλο από το τρίπτυχο " ήλιος, θάλασσα, πολιτισμός ". καθένα από τα νησιά του νομού έχει την δική του φυσιογνωμία, ιστορία και αρχιτεκτονική. Δεν είναι μόνο οι πανέμορφες ακτές που ελκύουν τους τουρίστες να τα επισκεφθούν: έχουν πολλά περισσότερα να προσφέρουν, όχι μόνο φυσική ομορφιά αλλά και πληθώρα αρχαιολογικών μνημείων και μουσείων, μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική στις εκκλησίες και στα βυζαντινά μνημεία, τις ιδιαιτερότητες της λαογραφίας τους, την δημιουργικότητα της λαϊκής τους τέχνης, καθώς και μια ευρεία γκάμα αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα σε πολλές δραστηριότητες, είτε αυτό περιλαμβάνει κολύμβηση στις πανέμορφες παραλίες καθώς και άλλων θαλασσιών σπόρ, είτε πνευματικές αναζητήσεις όπως επισκέψεις σε διάφορα μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια και εκκλησίες, βιβλιοθήκες καθώς και κάποιες πολιτιστικές εκδηλώσεις. (πηγή : www.odysseas.gnto.gr).

Ορισμένα νησιά έχουν ακολουθήσει πορεία γρήγορης ανάπτυξης και παρατηρείται σε αυτά αυξημένη τουριστική κίνηση (Ρόδος, Κως), ενώ άλλα όχι. Θα μπορούσαμε αν πούμε ότι τα μικρότερα νησιά εμφανίζονται περισσότερο ευάλωτα σε τάσεις συρρίκνωσης ή και ερήμωσης σε σύγκριση με τα μεγαλύτερα. Ο παράγοντας στον οποίο οφείλονται αυτές οι μεγάλες διαφορές στην πορεία της οικονομίας από νησί σε νησί είναι η τουριστική δραστηριότητα. Στις περισσότερες περιπτώσεις η σχετικά ευνοϊκότερη θέση ενός νησιού τα τελευταία χρόνια από άποψη δημογραφικών και οικονομικών εξελίξεων είναι αποτέλεσμα διαδικασιών που φαίνονται να έχουν αρκετό βάθος χρόνου. Από το 1940 και μετά, το μοναδικό νησί στα Δωδεκάνησα που είχε αύξηση πληθυσμού είναι η Ρόδος, ενώ σχετικά μεγάλη

αντοχή έδειξαν η Κως και η Κάλυμνος. Η Ρόδος και η Κως αποτελούν το ανεπτυγμένο τμήμα των Δωδεκανήσων, μεγάλο πόλο τουριστικού ενδιαφέροντος, με σημαντική τουριστική υποδομή και δραστηριοποίηση των τοπικών επιχειρηματιών, η Κάλυμνος, η Λέρος, η Πάτμος, η Κάρπαθος και η Σύμη βρίσκονται υπό ανάπτυξη και τέλος η Αστυπάλαια, η Νίσυρος, η Τήλος, η Χάλκη, το Καστελόριζο, η Κάσος, οι Λειψοί, και το Αγαθονήσι είναι τα νησιά τα οποία χρειάζονται μεγάλη προσοχή, γιατί βρίσκονται στα πρώτα βήματα της ανάπτυξής τους λόγω της γεωγραφικής ασυνέχειας του χώρου, το κάθε νησί, μικρό ή μεγάλο έχει αυτόνομο ρόλο, ξεχωριστή φυσιογνωμία και στόχο, διαφορετική ικανότητα ανάπτυξης που στηρίζεται στην μορφολογική και ιστορική του ιδιομορφία. Η "νησιωτικότητα" και η πολυδιάσπαση του χώρου, δημιουργεί ιδιαίτερες ανάγκες στην αντιμετώπιση της τουριστικής αναπτυξιακής προσπάθειας. Στόχος αυτής της προσπάθειας θα πρέπει να είναι ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με νέες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, που θα αναδείξουν την δωδεκανησιακή παράδοση και πολιτισμό, η ανάδειξη νέων προορισμών, ώστε να επιτευχθεί έτσι τόσο η αύξηση του τουριστικού ρεύματος όσο και η διάχυση του στα λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένα νησιά του νομού. Θεωρείται αναγκαίος ο ποιοτικός εμπλουτισμός της προσφοράς του ποιοτικού πακέτου, η σταδιακή μετάβαση από τον μαζικό παραθεριστικό τουρισμό στον θεματικό τουρισμό, η διαμόρφωση ενός προορισμού με διακριτό προϊοντικό προφίλ, στην μοναδικότητα του προορισμού και στην διαφοροποίηση του. (Ε. Καμπουρόπουλος, πρόεδρος ΔΟΤ-Δωδεκανησιακού Οργανισμού Τουρισμού, Τ+Ο 264,σελ68, Τ+Ο 275, σελ 62)

Νομός Κυκλάδων

Ο νομός Κυκλάδων πρόκειται για ένα σύμπλεγμα νησιών του Αιγαίου πελάγους και αποτελείται συνολικά από 56 νησιά, από τα οποία περίπου τα 25 κατοικούνται. Μερικά από αυτά είναι: Άνδρος, Αμοργός, Θήρα, Θηρασία, Ίος, Κύθνος, Κέα, Σέριφος, Μήλος, Σίφνος, Νάξος, Πάρος, Σύρος, Τήνος, Ανάφη, Δονούσα, Ηρακλεία, Κουφονήσι, Σχοινούσσα, Κίμωλος, Σίκινος, Φολέγανδρος, Αντίπαρος, Ρήνεια, Γυάρος, Δήλος, Δεσποτικό, Αντίμηλος, Μακρόνησος, Σερφοπούλα, Κέρος, Πολύαγος, Άνυδρος. Κάποια από αυτά είναι μικρά και χωρίς πολλή τουριστική κίνηση. Άλλα πάλι σφύζουν από ζωή και αποτελούν κάποιους από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο. Όλα τους όμως είναι πανέμορφα και κάθε ένα από αυτά έχει το δικό του, ξεχωριστό, μαγικό χαρακτηριστικό. Πρωτεύουσα του νομού, καθώς και όλης της περιφέρειας, δεν είναι άλλη από την Ερμούπολη (Σύρος).

Οι Κυκλάδες είναι ένας παγκόσμιος καθιερωμένος τουριστικός προορισμός. Εκατομμύρια άνθρωποι από όλο τον κόσμο συρρέουν κάθε χρόνο να επισκεφθούν τα πανέμορφα αυτά νησιά. Τα πιο δημοφιλή από αυτά, και φυσικά αυτά που καταφέρνουν να προσελκύσουν τους περισσότερους επισκέπτες είναι η Μύκονος, η Θήρα, η Πάρος, η Νάξος, η Μήλος, η Σύρος κ.α.

Όπως επισημαίνει ο νομάρχης Κυκλάδων κ. Π. Ρήγας "Ο τουρισμός αποτελεί την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα για τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων, ενώ η συμπλήρωση του ακαθάριστου προϊόντος γίνεται από τον αγροτικό τομέα και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα. Χαρακτηριστικά μπορούμε να πούμε ότι ο τουρισμός τείνει να καταστεί μονοκαλλιέργεια".

Στην περιοχή των Κυκλάδων, οι προσφερόμενες δυνατότητες για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Σ' αυτό συμβάλλουν η έντονη ιστορικότητα του τοπίου, το σπάνιο σε φυσικούς πόρους περιβάλλον, η μοναδικότητα του πολυνησιακού χαρακτήρα και η επάρκεια γενικά από πλευράς δυναμικότητας.

Οι πρωτεύοντες γενικοί στόχοι ανάπτυξης για την περίοδο 2000-2006 είναι η προστασία και αξιοποίηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος καθώς και ο έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης και νέες κατευθύνσεις. Συνεπώς οδηγούμαστε στην προσέλκυση τουρισμού υψηλότερου εισοδήματος, στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στην ενίσχυση άλλων μορφών τουρισμού όπως πχ πολιτιστικού,

θαλάσσιου, συνεδριακού, οικολογικού, συνεδριακού κ.α. Βεβαίως επιβάλλεται η δημιουργία των απαραίτητων δομών και της ειδικής υποδομής για την προστασία του περιβάλλοντος, με σκοπό την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων.

Σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη πρέπει να προβλεφθούν υποδομές θαλάσσιου τουρισμού με συμμετοχή φυσικά του ιδιωτικού τομέα, να προωθηθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, να ενισχυθεί η τουριστική υποδομή αλλά και ο πολιτιστικός τουρισμός. Πχ θα μπορούσαν να στηριχθούν έργα, όπως συνεδριακά κέντρα, κέντρα θαλασσοθεραπείας, προπονητικά κέντρα κτλ. Θα πρέπει επίσης να αναδειχθούν μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι, ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται σε περιοχές μέσης και χαμηλής ανάπτυξης, και συνεπώς να δημιουργηθούν νέοι πόροι έλξης.

Οι προβλεπόμενες δράσεις αφορούν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με έμφαση στον θαλάσσιο και στον πολιτισμικό τουρισμό, την ενίσχυση του εκσυγχρονισμού της τουριστικής υποδομής, και της βελτίωσης των υπηρεσιών, καθώς και συμπληρωματικές καινοτόμες δράσεις προβολής και προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με την προώθηση μορφών τουρισμού που δεν επηρεάζονται από την εποχικότητα και μπορούν να διαχέουν την τουριστική κίνηση σε μεγαλύτερη διάρκεια του έτους, την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης στα μικρότερα νησιά σε μορφή και κλίμακα συμβατή με το μέγεθος και την μορφή τους και την ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής μικρής κλίμακας προσαρμοσμένης στο περιβάλλον και στην φέρουσα ικανότητα των περιοχών.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας και αποτελείται από τρεις νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου, με 9 συνολικά κατοικημένα νησιά Άγιο Ευστράτιο, Λήμνο, Λέσβο, Χίο, Οινούσες, Ψαρά, Σάμο, Ικαρία και Φούρνους. Η συνολική της έκταση είναι 3.836 τχ με 1.236 χιλιόμετρα ακτογραμμής.

Η οικονομία των τριών νομών της περιφέρειας Β. Αιγαίου στηρίζεται κατά κύριο λόγο στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών, με τον τουριστικό τομέα να παρουσιάζει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου συγκεντρώνει μόλις το 5,5% των ξενοδοχειακών μονάδων όλης της χώρας. Είναι εμφανές πως η Περιφέρεια δεν διαθέτει πολλά ξενοδοχεία πολυτελείας, παρά μόνο 4 στον νομό Λέσβου και 1 στον νομό Σάμου. Όσον αφορά τα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας, ο νομός Λέσβου και ο νομός Σάμου συγκεντρώνουν 30,9% και 30,9% αντίστοιχα, ενώ ο νομός Χίου συγκεντρώνει το 39,1%. Οι περισσότερες κλίνες που διαθέτει η Περιφέρεια είναι Β' και Γ' κατηγορίας, δεδομένου ότι συγκεντρώνουν το 33,5% και 38,8% των συνολικών κλινών όλης της Περιφέρειας αντίστοιχα.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Βόρειου Αιγαίου ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ν. ΛΕΣΒΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	7	46	56	5	6	124
	ΔΩΜΑΤΙΑ	651	322	1.733	1.254	86	92	4.138
	ΚΛΙΝΕΣ	1.431	619	3.277	2.048	178	186	7.739
Ν. ΣΑΜΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	7	37	138	19	29	231
	ΔΩΜΑΤΙΑ	92	711	1.485	2.958	271	353	5.870
	ΚΛΙΝΕΣ	209	1.333	2.847	5.637	509	681	11.216
Ν. ΧΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	9	14	11	5	0	39
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	325	497	290	58	0	1.170
	ΚΛΙΝΕΣ	0	614	947	509	106	0	2.176
ΣΥΝΟΛΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	5	23	143	205	29	35	440
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.394	1.358	3.715	4.502	415	445	11.829
	ΚΛΙΝΕΣ	1.640	2.566	7.071	8.194	793	867	21.131

Κατά την τουριστική περίοδο του 2000, παρουσιάστηκε μια πτώση της τάξης του 16% με 18% σε ότι αφορά τον οργανωμένο τουρισμό του νομού Χίου, η οποία ωστόσο υπερκαλύφθηκε από τις αφίξεις μικρών γκρουπ που δεν επιλέγουν τις πτήσεις charters και από την ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση του εσωτερικού τουρισμού,

του απόδημου Ελληνισμού της Αμερικής και των αφίξεων από την γειτονική Τουρκία. Ο στόχος της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου φαίνεται ότι επιτυγχάνεται. Χρόνο με τον χρόνο η ολοένα συχνότερη διοργάνωση πανελλαδικών και διεθνών συνεδρίων, καθώς και η προβολή του τοπικού τουριστικού προϊόντος, δίνουν ουσιαστική ώθηση στην αύξηση του τουρισμού ακόμη και κατά τις περιόδους των Χριστουγέννων και του Πάσχα. (τ+ο 264, σελ 83)

Στον νομό Λέσβου εντοπίζεται μεγάλη έλλειψη κλινών υψηλών προδιαγραφών. Η Ένωση Ξενοδόχων Λέσβου τονίζει " την δεκαετία 1985-1995 κατασκευάστηκαν από ντόπιους και από Έλληνες του εξωτερικού 100 περίπου ξενοδοχειακές μονάδες που διαθέτουν 25-100 κλίνες. Δύο μόνο ξενοδοχεία είναι δυναμικότητας 250 κλινών το καθένα. Σε αντίθεση με την έλλειψη ενδιαφέροντος για μονάδες υψηλών κατηγοριών ικανών να συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος, δημιουργείται πληθώρα καταλυμάτων χαμηλών κατηγοριών που χρηματοδοτούνται κυρίως από προγράμματα αγροτουρισμού". (τ+ο 275, σελ 98)

Σημαντικό ποσοστό του εισερχόμενου τουρισμού στην περιφέρεια Β. Αιγαίου οφείλεται στην ύπαρξη αγροτουριστικών συνεταιρισμών. Απευθύνονται σε επισκέπτες οι οποίοι θέλουν να περάσουν τις διακοπές τους σε αγροτικά σπίτια, σε ατμόσφαιρα φιλοξενίας και εξυπηρέτησης στηριγμένης στην απλότητα και φυσικότητα των ανθρωπίνων σχέσεων, και σε όσους θέλουν να γνωρίσουν την καθημερινή ζωή, τα ήθη, τα έθιμα και την πολιτιστική παράδοση διαφόρων περιοχών της χώρας μας. Οι δύο σπουδαιότεροι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην περιφέρεια Β. Αιγαίου είναι οι Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί Πέτρας και Χίου.

Ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Πέτρας Λέσβου δημιουργήθηκε με την βοήθεια της Νομαρχίας Λέσβου, του ΕΟΤ και άλλων φορέων. Διαθέτει 150 δωμάτια και 265 κλίνες στα σπίτια των γυναικών-μελών του. Στο γραφείο του Συνεταιρισμού στεγάζεται και το εκθετήριο, όπου ο επισκέπτης μπορεί να αγοράσει παραδοσιακά γλυκά, υφαντά και πήλινα που είναι λαϊκή τέχνη της Λέσβου. Στο συνεταιριστικό εστιατόριο ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να δοκιμάσει παραδοσιακά φαγητά και γλυκά φτιαγμένα από τις γυναίκες του Συνεταιρισμού.

Ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Χίου βρίσκεται στα 4 Μαστιχοχώρια της Χίου - ή "Νοτιότερα" (Αρμόλια-Πυργί-Ολύμπους-Μεστά). Ο Συνεταιρισμός διαθέτει 44 δωμάτια και 98 κλίνες στα σπίτια των γυναικών του. Ο φιλοξενούμενος έχει την δυνατότητα να δοκιμάσει την παραδοσιακή χιώτικη κουζίνα αλλά και να συμμετέχει στην καθημερινή ζωή των κατοίκων και στις αγροτικές εργασίες, αν το θελήσει.

Με τον τρόπο αυτό οι γυναίκες των δυο νησιών με την πρωτοποριακή προσπάθεια τους απαντούν στον βιομηχανοποιημένο τουρισμό, προσφέροντας την εναλλακτική λύση του αγροτουρισμού στα φιλόξενα σπίτια τους. (Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί, Σόνια Δροσοπούλου)

Κάθε άνοιξη το νησί της Λέσβου δέχεται ένα δυναμικό κύμα ανθρώπων που καταφθάνουν για να δουν τα πουλιά και σηματοδοτούν την έναρξη της τουριστικής περιόδου στο νησί. Την άνοιξη του 2000, 13 ταξιδιωτικά γραφεία οργάνωσαν ταξίδια παρατηρητών πουλιών στην Λέσβο η οποία κατάκτησε την πρώτη θέση στην Ευρώπη εκτοπίζοντας άλλους δημοφιλείς ορνιθολογικούς προορισμούς όπως η Μαγιόρκα ή το Eilat του Ισραήλ. Οι κύριοι λόγοι της προτίμησης αυτής είναι πρώτον, η παρουσία μοναδικών στην Ευρώπη ειδικών πουλιών ασιατικής κατανομής, δεύτερον, η πολύ μεγάλη ποικιλία αποδημητικών πουλιών κατά την εαρινή μετανάστευση, τα οποία προσελκύει η γεωγραφική θέση της Λέσβου και η ποικιλία βιοτόπων και τρίτον το γεγονός ότι η Λέσβος διαφημίστηκε με τον σωστό τρόπο, στο σωστό κοινό, κάτι που δεν έχει γίνει πουθενά αλλού στην Ελλάδα.

Οι παρατηρητές έρχονται κυρίως Μάρτιο - Μάιο και παραμένουν κατά μέσο όρο 15 μέρες στο νησί. Τα καταλύματα επαρκούν σε ποσότητα, ωστόσο επειδή είναι προσανατολισμένα στον συμβατικό θερινό τουρισμό, στερούνται βασικών ανέσεων (πχ θέρμανση) ή δεν προσφέρουν κάποιες υπηρεσίες εκτός εποχής (πχ φαγητό). Είναι γεγονός ότι η παρατήρηση πουλιών είναι μια ταχύτατα αναπτυσσόμενη υπαίθρια δραστηριότητα αναψυχής στον ανεπτυγμένο κόσμο. Αναμφισβήτητα επίσης, η Λέσβος είναι αυτή τη στιγμή στην κορυφή του τομέα αυτού και μπορεί να στηρίξει μια νέα επιχειρηματική δραστηριότητα στο νησί. (Νίκη Καρδακάρη, Επτά Ημέρες-ένθετο Καθημερινής)

Η γενική γραμματέας της Περιφέρειας Β. Αιγαίου κ. Μαρία Σκεμπέρη, δηλώνει: "Οι στόχοι και οι άξονες πάνω στους οποίους κινείται η τουριστική μας πολιτική είναι η προβολή του περιβάλλοντος, της παράδοσης και του πολιτισμού μας, αφού στόχος μας είναι η ανάδειξη των βασικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων των νησιών στα οποία στηρίζονται και οι διάφορες εναλλακτικές μας προτάσεις για τον τουρίστα. Τα νησιά μας έχουν να επιδείξουν μια τεράστια πολιτισμική άνθηση, ένα άριστα προστατευόμενο περιβάλλον. Αν αυτά τα αξιοποιήσουμε μπορούμε να εξασφαλίσουμε τουρισμό για όλο το χρόνο".

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αποτελείται από τους νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας και Πιερίας και έχει έδρα την Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Έχει συνολική έκταση 19.146 χλμ² και καλύπτει το 14,5% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Όσον αφορά στον τουρισμό η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας εμφανίζει αρκετά έντονα το φαινόμενο των περιοχών της οξυμένης τουριστικής αστικοποίησης, καθώς και περιλαμβάνει την τουριστική συγκέντρωση της Χαλκιδικής, που είναι μία από τις σημαντικότερες της χώρας, ενώ από την άλλη πλευρά διαθέτει πολύμορφους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το μέχρι σήμερα αποτέλεσμα είναι να συνυπάρχουν περιοχές με έντονα χαρακτηριστικά τουριστικού κορεσμού και περιοχές με υψηλές δυνατότητες αλλά πολύ μικρές μέχρι σήμερα παρεμβάσεις για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών θεματικού τουρισμού.

Η Περιφέρεια, αν και διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη πολύμορφης τουριστικής δραστηριότητας, δεν έχει μέχρι στιγμής καταφέρει να επιτύχει κάποια τουριστική διαφοροποίηση. Αντιθέτως, κυριαρχεί ο παράκτιος μαζικός τουρισμός, με κύριες συνέπειες την εποχικότητα και την υπερεκμετάλλευση και την υποβάθμιση των υφιστάμενων πόρων. Η παράκτια ζώνη της Κεντρικής Μακεδονίας και κατά κύριο λόγο η Χαλκιδική και σε μικρότερο βαθμό η Πιερία, καθώς και οι ευρύτερες ακτές της Θεσσαλονίκης, είναι οι βασικοί χώροι υποδοχής αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Παρά το γεγονός ότι οι πολλές περιοχές της Περιφέρειας διαθέτουν δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως χειμερινό, ορεινό, αγροτουρισμό, πολιτιστικό, αρχαιολογικό κλπ, δεν έχουν καταφέρει να αναπτύξουν σε σημαντικό βαθμό αυτές τις δραστηριότητες. Αντιθέτως κύριες μορφές τουρισμού στην περιοχή είναι τουρισμός δαικοπών/αναψυχής και τουρισμού περιήγησης. Στην Χαλκιδική και στην Θεσσαλονίκη κυρίως λόγω των καλά οργανωμένων ξενοδοχείων κυριαρχεί ο μαζικός τουρισμός (charters, ταξιδιωτικά πρακτορεία, ομαδικές μετακινήσεις).

Ο κυριότερος τουριστικός προορισμός της κεντρικής Μακεδονίας είναι η Χαλκιδική, όπου συγκεντρώνεται το ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας, καθώς παραπάνω από τις μισές κλίνες βρίσκονται εκεί. Η Χαλκιδική αποτελεί πλέον έναν διεθνή τουριστικό προορισμό, από τους σημαντικότερους της χώρας μας, με υψηλής κατηγορίας ξενοδοχειακό δυναμικό, το οποίο σε συνδυασμό με τις απαραίτητες

συμπληρωματικές υποδομές, έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού. Δεύτερος σημαντικός προορισμός της Περιφέρειας είναι η Κατερίνη, και κατ' επέκταση ο νομός Πιερίας. Βασικός προσδιοριστικός παράγοντας και των δυο περιοχών όσον αφορά στην ανάπτυξη του τουρισμού τους είναι η θάλασσα, καθώς οι καταπληκτικές παραλίες της Χαλκιδικής καλύπτουν έκταση 560χλμ και οι επίσης όμορφες παραλίες της Πιερίας εκτείνονται σε 80χλμ. Ανάμεσα τους υπάρχει μια σημαντική διαφορά στο είδος των τουριστών που απευθύνονται. Στον νομό Πιερίας η τουριστική προσφορά είναι προσανατολισμένη σε χαμηλότερης εισοδηματικής τάξης τουρίστες, καθώς από τα 310 ξενοδοχεία που υπάρχουν, τα 288 είναι Γ', Δ' και Ε' κατηγορίας. Για την Θεσσαλονίκη των 106 ξενοδοχείων, παρόλο που το 30% είναι ΑΑ', Α' και Β' κατηγορίας, είναι αναγκαία η δημιουργία περισσότερων ξενοδοχείων, κυρίως υψηλών κατηγοριών.

Οι νομοί Πέλλας και Σερρών διαθέτουν από ένα ξενοδοχείο Α' κατηγορίας και συνολικά 27 και 20 ξενοδοχεία αντίστοιχα. Εκτός από την ανάγκη δημιουργίας μεγαλύτερης και καλύτερης ξενοδοχειακής υποδομής, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ισορροπη τουριστική ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια, για να υπάρξει μια σταδιακή ανοδική πορεία του τουρισμού στους συγκεκριμένους νομούς. Οι νομοί Κιλκίς και Ημαθίας, εμφανίζουν υποτυπώδη ξενοδοχειακή υποδομή, με μόλις 12 και 18 ξενοδοχεία αντίστοιχα, χωρίς να περιλαμβάνονται ανάμεσα τους ξενοδοχεία Α' και ΑΑ' κατηγορίας.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΕΤΟΣ 2000)

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΔΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	36	74	168	129	9	418
	ΔΩΜΑΤΙΑ	508	5.259	4.800	4.506	2.751	149	17973
	ΚΛΙΝΕΣ	942	9.896	9.284	8.428	5.160	313	34023
Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	4	11	2	1	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	127	238	54	7	426
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	247	446	102	19	814
Ν. ΚΙΛΙΚΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	1	5	5	1	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	23	101	52	7	183
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	52	190	109	14	365
Ν. ΠΕΛΛΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	2	13	9	2	27
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	20	52	257	144	24	497
	ΚΛΙΝΕΣ	0	36	97	519	289	66	1007
Ν. ΠΙΕΔΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	19	127	152	9	310
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	451	1.061	2.958	2.721	129	7320
	ΚΛΙΝΕΣ	0	866	2.047	5.658	5.251	279	14101
Ν. ΣΕΡΡΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	4	11	1	3	20
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	9	171	312	4	75	571
	ΚΛΙΝΕΣ	0	17	325	613	9	147	1111
Ν. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	8	20	35	35	4	106
	ΔΩΜΑΤΙΑ	622	1126	1.544	1.345	854	64	5555
	ΚΛΙΝΕΣ	1104	2011	2.822	2.527	1.635	128	10227
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	6	49	124	370	333	29	911
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.130	6.865	7.778	9.717	6.580	455	32.525
	ΚΛΙΝΕΣ	2.046	12.826	14.874	18.381	12.555	966	61.648

ΠΗΓΗ: ΞΕΕ - ΕΟΤ

Νομός Χαλκιδικής

Εδώ και δεκαετίες ο τομέας του τουρισμού αποτελεί για τον νομό Χαλκιδικής τον σημαντικότερο μοχλό της οικονομίας και τον βασικό παράγοντα ανάπτυξης της. Προβάλλοντας αποκλειστικά και μόνο τις φυσικές ομορφιές του τόπου, και παρ' όλες τις συγκυριακές αντιξοότητες (πχ Γιουγκοσλαβική κρίση, πόλεμος του Κοσσοβού) η τουριστική κίνηση έφτασε στα υψηλότερα δυνατά επίπεδα. Η Χαλκιδική διαθέτει επιπλέον όλες τις προϋποθέσεις και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα για να γίνει αποδέκτης ευρείας κλίμακας τουριστικών δραστηριοτήτων, διαμορφώνοντας μια τουριστική περίοδο τουλάχιστον 9 μηνών ετησίως. Το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του τόπου είναι τόσο πλούσιο και μπορεί με κατάλληλη οργάνωση-υποδομή και προβολή να προσελκύσει τουρίστες με διαφοροποιημένες απαιτήσεις και υψηλά εισοδήματα. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Ένωσης Ξενοδόχων Χαλκιδικής κ. Μ. Αθανασόπουλο, τα σημεία της Χαλκιδικής στα οποία θα πρέπει να δοθεί σημασία και να προβληθούν με ιδιαίτερη στρατηγική είναι:

- Η μοναδική της μορφολογία και το φυσικό της περιβάλλον, το οποίο μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, όπως του αθλητικού. Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από μεριάς των τουριστών για γκολφ, αλλά δυστυχώς η υποδομή είναι υποτυπώδης. Υπάρχει ένα γήπεδο του γκολφ αυτή τη στιγμή στο Πόρτο Καρράς, αλλά βρίσκεται σε κακή κατάσταση, ενώ στη Σάνη αναμένεται να κατασκευαστεί, τη στιγμή που στην Χαλκιδική θα έπρεπε να λειτουργούν τουλάχιστον 5 γήπεδα γκολφ. Ένα άλλο σπορ που προσελκύει πολλούς τουρίστες είναι το mountain bike, σπορ όμως που δεν υπάρχει στην Χαλκιδική.
- Η Μοναστική Πολιτεία του Άθω, μοναδικό μνημείο της Ορθοδοξίας, το οποίο αποτελεί πόλο έλξης πολλών προσκυνητών από όλο τον κόσμο.
- Η πλούσια πολιτιστική ζωή. Σε όλη τη διάρκεια του χρόνου διοργανώνονται παραδοσιακές και λαογραφικές εκδηλώσεις στα χωριά και τις πόλεις της Χαλκιδικής.
- Η εγγύτητα της στην Θεσσαλονίκη, το δεύτερο μεγαλύτερο εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της χώρας, και στο αεροδρόμιο ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Συνδυάζοντας τα πλεονεκτήματα αυτής της εγγύτητας, την απόλυτη ηρεμία του περιβάλλοντος της Χαλκιδικής και τα υψηλά στάνταρ των

ξενοδοχείων της και των συνεδριακών αιθουσών τους, μπορεί να αποτελέσει μοναδικό τόπο διοργάνωσης διεθνών συνεδρίων.

Νομός Θεσσαλονίκης

Έντονη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν οι διεθνείς θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές, καθώς επίσης και το εμπόριο αναδεικνύοντας τη Θεσσαλονίκη σε βασική πύλη των Βαλκανίων. Στην Περιφέρεια υπάρχει ο δεύτερος σε μέγεθος αερολιμένας της χώρας. Το λιμάνι της Θεσσαλονίκης είναι το μεγαλύτερο σε χωρητικότητα στην Κεντρική Μακεδονία. Παράλληλα με τους τομείς αυτούς, η πρωτεύουσα της Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, η οποία είναι και το δεύτερο αστικό κέντρο της χώρας, παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη στους τομείς των υπηρεσιών εκπαίδευσης, έρευνας, και ανάπτυξης.

Στην συμπρωτεύουσα, που όπως είναι λογικό, δεν ευδοκιμεί ο παραθεριστικός τουρισμός, τα ξενοδοχεία εξυπηρετούν τις ανάγκες κυρίως των επιχειρηματιών και επαγγελματιών, όπου πραγματοποιούν συνήθως ολιγοήμερη διαμονή. Σύμφωνα με τον Νομάρχη Θεσσαλονίκης κ. Κ. Παπαδόπουλο, ο νομός δέχεται πλήθος επισκεπτών, οι περισσότεροι από τους οποίους όμως έχουν ως προορισμό τις ακτές της Χαλκιδικής, της Πιερίας ή ιστορικούς και θρησκευτικούς τόπους, όπως η Βεργίνα, η Πέλλα και το Άγιο Όρος. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης, στην προσπάθεια της να αναστρέψει το γεγονός αυτό, αναζητά νέες μορφές τουρισμού και λόγους για να κρατήσουν τους επισκέπτες στην πόλη και γενικότερα στον νομό. Ο σχεδιασμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα έχει ως στρατηγικές κατευθύνσεις την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του νομού και τον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς. Λέγοντας βελτίωση και εκσυγχρονισμό προβλέπεται να γίνει βελτίωση της υφιστάμενης γενικής και ειδικής υποδομής και δημιουργία της όπου δεν υπάρχει. Όσον αφορά στον εμπλουτισμό της τουριστικής προσφοράς, επιδιώκεται η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που αξιοποιούν τους φυσικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς χώρους, καθώς και την υπάρχουσα ζήτηση από τις ξένες αγορές και την προώθηση των ειδικών μορφών τουρισμού (επαγγελματικός, συνεδριακός, τρίτης ηλικίας, φυσιολατρικός, αστικός-city breaks, πολιτιστικός, θεραπευτικός, τουρισμός νέων, θρησκευτικός και αγροτικός τουρισμός). Στην προσπάθεια της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για ισόρροπη ανάπτυξη του νομού Θεσσαλονίκης έχουν επιλέξει ως μέσο επίτευξης της τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ο ορεινός όγκος του Βερτίσκου, οι λίμνες Κορώνεια και Βόλβη, τα Δέλτα των ποταμών Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα προστατεύονται από

την Συνθήκη RAMSAR και ευνοούν ιδιαίτερα την ανάπτυξη του τουρισμού παρατήρησης. Επιπλέον, πρόσφατα με την ολοκλήρωση των νέων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων της Νέας Απολλωνίας αλλά και την ανακαίνιση των εγκαταστάσεων των υδροθεραπευτηρίων της, όπως και των λουτρών Λαγκαδά, προωθείται ο ιαματικός τουρισμός.

Η ανακήρυξη της Θεσσαλονίκης το 1997 σε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης έδωσε την ευκαιρία σε πολλές ξενοδοχειακές μονάδες να αναβαθμίσουν την υποδομή τους. στην υποδομή αυτή συμπεριέλαβαν αίθουσες συνεδρίων. Η στρατηγική θέση της πόλης είναι η κύρια αιτία για την πραγματοποίηση ποικίλων εκθέσεων και συνεδρίων όλο το χρόνο. Επίσης η ύπαρξη στην πόλη του μεγαλύτερου πανεπιστημίου των Βαλκανίων της προσδίδει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα. Μέσα από τα πάμπολλα συνέδρια, στα οποία Έλληνες και ξένοι επιστήμονες καταθέτουν την τεκμηριωμένη γνώση τους, η Θεσσαλονίκη εξελίχθηκε σταδιακά σε μια πόλη όπου διεξάγονται τα περισσότερα συνέδρια. Η έμφαση, εξάλλου, που δίνεται στην ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού, οδήγησε στην ίδρυση του Γραφείου Συνεδρίων και Επισκεπτών Θεσσαλονίκης (Thessaloniki Convention & Visitors Bureau-TCVB). Η δημιουργία του TCVB αναμένεται να δώσει την ώθηση που χρειάζεται η πόλη, έτσι ώστε να καθιερωθεί ως ένα από τα σημαντικότερα συνεδριακά κέντρα της Ευρώπης. Η δραστηριότητα που έχει επιδείξει μέχρι στιγμής, τόσο σε θέματα οργάνωσης και προβολής, όσο και στην παρακολούθηση της επικαιρότητας με τοποθετήσεις, παρεμβάσεις ή και διαμαρτυρίες, όπου κρίνεται αναγκαίο, μας κάνει να αισιοδοξούμε ότι μπορεί να πετύχει το σκοπό του, δηλ την καθιέρωση της Θεσσαλονίκης ως σημαντικού προορισμού στην συνείδησή των tour operators και των διοργανωτών συνεδρίων της Ευρώπης.

Ο διευθύνων σύμβουλος της HELEXPO κ. Χ Γερούκης, επισημαίνει ότι στην διάρκεια των 75 τελευταίων χρόνων η HELEXPO έχει ταυτιστεί με την Θεσσαλονίκη και ταυτόχρονα η Θεσσαλονίκη έχει ταυτιστεί με την HELEXPO. Ο ρόλος και η συμβολή της εκθεσιακής και συνεδριακής δραστηριότητας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής ποικίλλει από δεκαετία σε δεκαετία, εξαρτώμενη από την γενικότερη οικονομική συγκυρία, τους γεωπολιτικούς συσχετισμούς, την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και συγκεκριμένων βιομηχανικών κλάδων, αλλά και την εθνική πολιτική στο θέμα των εκθέσεων.

Νομός Ημαθίας

Ο νομός Ημαθίας είναι ένας ευλογημένος τόπος. Με αρχαιολογικούς θησαυρούς παγκόσμια μνημεία πολιτισμού, με σημαντική βυζαντινή ιστορία, με πλούσιο φυσικό κάλλος σε όλη της την έκταση, με πολλά νερά, με χιονοδρομικά κέντρα. Με ένα ακόμη πόλο τουρισμού τον πολιτισμό των ανθρώπων της Ημαθίας, το κρασί και τις τοπικές παραδοσιακές γεύσεις. Το τελευταίο διάστημα παρατηρείται ιδιαίτερη κινητικότητα στον τουριστικό τομέα, με την δημιουργία μικρών ξενώνων και ξενοδοχειακών μονάδων, αλλά και δράσεις που έχουν να κάνουν με την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Η Ημαθία διαθέτει αρχαιολογικό τουρισμό (Βεργίνα, Λευκάδια, Σχολή Αριστοτέλους, Νεολιθικούς Οικισμούς), διαθέτει την Βυζαντινή Βέροια (με το Βήμα του Αποστόλου Παύλου), την Ηρωική Νάουσα(με το Άλσος Αγίου Νικολάου). Ακόμη, διαθέτει τα δύο πλήρως εξοπλισμένα χιονοδρομικά κέντρα, το Σέλι και τα Τρία Πέντε Πηγάδια. Επίσης πραγματοποιούνται άφθονες πολιτιστικές εκδηλώσεις όλο το χρόνο, την παραδοσιακή μας αποκριά, εκδηλώσεις για το κρασί κλπ.

Η Ημαθία σήμερα αποτελεί έναν πόλο έλξης για την Ελλάδα, την Ευρώπη και τον παγκόσμιο χώρο. Αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα η ανάδειξη του αρχαιολογικού της πλούτου, που σε ορισμένες περιπτώσεις παραμένει αναξιοποίητος ή θαμμένος ακόμη στην ημαθιώτικη γη. Το πανημαθιώτικο αίτημα του Μουσείου της Βεργίνας είναι σήμερα πιο επίκαιρο από ποτέ.

Νομός Πιερίας

Ο νομός Πιερίας από γεωγραφική άποψη, συγκαταλέγεται στους πλέον προνομιούχους νομούς της χώρας, καθώς διαθέτει 70 χιλιόμετρα άμεσα προσβάσιμων ακτών, εύφορη γη και περιβάλλεται από τα γνωστά όρη Όλυμπο και Πιερία. Τα φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού συγκροτούν από μόνα τους ένα ανεκτίμητης αξίας τουριστικό προϊόν και υπαγορεύουν τις αναμφισβήτητα ευσίωνες αναπτυξιακές προοπτικές του. Η θάλασσα και οι ορεινοί όγκοι, η απaráμιλλη φυσική ομορφιά των τοπίων, αλλά και τα αρχαιολογικά, βυζαντινά και ιστορικά μνημεία και οι παραδοσιακοί οικισμοί συνθέτουν ένα τουριστικό προϊόν για κάθε είδους απαίτηση.

Κατά συνέπεια, η εμπορική και η οικονομική ανάπτυξη της Πιερίας έχει άμεση σχέση με τον τουρισμό της περιοχής, ο οποίος βρίσκεται παρόλα αυτά την τελευταία δεκαετία σε μια διαρκή ύφεση, κυρίως λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, οι πολίτες των οποίων ανέκαθεν

διάλεγαν την Πιερία ως τον αγαπημένο τους τουριστικό προορισμό. Ωστόσο, παρά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού Πιερίας και η οικονομία της περιοχής βιώνουν σημαντική οικονομική κρίση, καθώς είναι αυτονόητο ότι τουρισμός και εμπόριο είναι δυο οικονομικές δραστηριότητες παράλληλες και αλληλοεπηρεαζόμενες.

Για την βελτίωση της οικονομίας του νομού απαιτείται η ολοκλήρωση σημαντικών υποδομών, καθώς τα έργα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα ή όσα υλοποιούνται μπορούν να έχουν μόνο θετικά αποτελέσματα στην συνολική εικόνα της περιοχής, όπως η λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου Ελατοχωρίου, έργο υψίστης σημασίας για την προβολή και οικονομία του νομού.

Νομός Πέλλας

Ο νομός Πέλλας και ιδιαίτερα η Έδεσσα είναι 12μηνος προορισμός με κύριο βάρος 75% στον εσωτερικό τουρισμό και 25% στον εισερχόμενο (το μεγαλύτερο ποσοστό από τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες και σε επίσκεψη ημέρας). Επίσης είναι ένας κλασσικός προορισμός με στοιχεία αστικού τουρισμού και με έντονες εξάρσεις του εναλλακτικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια.

Είναι γνωστό ότι η ορεινή Πέλλα με επίκεντρο τον χώρο της Έδεσσας αποτελεί έναν μοναδικό πόλο έλξης. Καταρράκτες, χρωματιστοί κήποι, ποτάμια μέσα στην πόλη, πράσινο παντού συνθέτουν ένα πραγματικά άριστο φυσικό περιβάλλον, στο οποίο προστίθενται αρμονικά, ο υδροβιότοπος της λίμνης Αγρα-Νησίου-Βρυτών, η λίμνη Βεγορίτιδα, το ανεμοδρόμιο, η πίστα Moto Cross, ο παραδοσιακός οικισμός του Αγίου Αθανασίου, το Μαύρο Δάσος, ο χώρος των ιαματικών λουτρών Λουτρακίου, το χιονοδρομικό κέντρο Βόρας-Καϊμακτσαλαν. Επίσης οργανωμένες δραστηριότητες αναπτύσσονται όπως trekking, canoeing, mountain bike, orienteering, ski, snowboard, enduro, moto cross, rafting, kayak, parapente, ορειβασία, ψάρεμα, κολύμβηση, ποδηλασία, ιππασία, τοξοβολία, κατασκήνωση, ανεμοπορία κλπ.

Επίσης αναπτύσσεται θεματικός τουρισμός με:

- Αρχαιολογικό τουρισμό στην αρχαία Έδεσσα, Πέλλα.
- Θρησκευτικό τουρισμό στις μονές, στις εκκλησίες και γενικότερα στα βυζαντινά μνημεία της περιοχής.
- Θερμαλιστικό τουρισμό στα ιαματικά λουτρά στο Λουτράκι.
- Περιηγητικό τουρισμό, με οργανωμένες περιηγήσεις στην Έδεσσα, στο Λουτράκι.

- Χειμερινό τουρισμό στο όρος Βόρας και στην γύρω περιοχή.
- Συνεδριακό τουρισμό με οργανώσεις συνεδρίων, σεμιναρίων, διεθνών συναντήσεων, σε συνεδριακούς χώρους της Έδεσσας. Αθλητικό τουρισμό με οργάνωση αθλητικών συναντήσεων και οργανωμένων αθλητικών εκδηλώσεων.
- Πολιτιστικό τουρισμό με οργάνωση ετήσιου πολιτιστικού προγράμματος (γιορτές νερού, γιορτές κερασιού, πολιτιστικό καλοκαίρι, εαρινό φεστιβάλ, εικαστικός μήνας Μάιος).

Οι δραστηριότητες της περιοχής δεν επικεντρώνονται στον εποχικό τουρισμό αλλά στον δωδεκάμηνο με προτάσεις για την χειμερινή και την καλοκαιρινή περίοδο. Η Έδεσσα διαθέτει συνεδριακές αίθουσες για ανάπτυξη συνεδρίων 50-450 ατόμων. Οι αίθουσες διαθέτουν τον απαιτούμενο εξοπλισμό και την υποδομή για να υποδεχθούν ανάλογες εκδηλώσεις. Να σημειωθεί ότι η Έδεσσα είναι ένας ιδανικός τόπος για διοργάνωση συνεδρίων, αφού όλοι οι χώροι (αίθουσες, ξενοδοχεία) βρίσκονται στην άκρη του βράχου και οι μετακινήσεις γίνονται με τα πόδια μέσα από μια μαγική τοποθεσία με εξαιρετική θέα και σεβασμό στην παράδοση και το φυσικό περιβάλλον. Σύντομα προστίθεται νέο υπερσύγχρονο συνεδριακό κέντρο και ξενοδοχειακή μονάδα 5 αστέρων εντός του Μουσείου του Νερού Έδεσσας σε αναπαλαιωμένο εργοστάσιο, το οποίο θα μπορεί να φιλοξενεί συνέδρια 300 ατόμων. Η νέα υπερσύγχρονη αίθουσα έχει εξοπλιστεί και αναμένεται μέσα στο 2003 να φιλοξενήσει τις πρώτες εκδηλώσεις.

Νομός Κιλκίς- Σερρών

Οί νομοί Κιλκίς και Σερρών προσφέρονται για να δει κανείς τις φυσικές ομορφιές τους, να περιηγηθεί μέσα στα δάση του, να ζήσει κοντά στις πηγές στους καταρράκτες και την πλούσια βλάστηση και να γευτεί τοπικά προϊόντα.

Οι νομοί αυτοί είναι κατεχορήγη γεωργικοί και η οικονομία τους στηρίζεται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Παρόλα αυτά πρόκειται για πανέμορφες περιοχές που αξίζουν να αξιοποιηθούν τουριστικά. Γι' αυτό προτείνεται η ένταξή τους σε τουριστικές διαδρομές, η ανάδειξη του ιστορικού τουριστικού πλούτου και γενικότερα η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου των νομών αυτών, με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αποτελεί ιδιαίτερη διοικητική περιφέρεια του ελληνικού κράτους, βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας, με πρωτεύουσα την Κομοτηνή. Διαιρείται σε 5 νομούς, Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Έχει συνολική έκταση 14,157 χιλ. στρέμματα και καλύπτει το 10,7% της χώρας.

Η υφιστάμενη τουριστική δραστηριότητα στην Περιφέρεια εκτιμάται ότι δεν αντιστοιχεί στους αξιόλογους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους που υπάρχουν και ευνοούν την αναψυχή. Το πρότυπο του μαζικού, κυρίως θαλάσσιου τουρισμού, που κυριαρχεί στη χώρα και έχει εισχωρήσει και στην Περιφέρεια έχει μεν επιφέρει την αναπτυξιακή εξάρτηση ορισμένων χωρικών ζωνών από το θερινό τουρισμό μέσης ποιότητας (παράλια Καβάλας, Θάσος), δεν ανταποκρίνεται, όμως, στις ευρύτερες δυνατότητες της Περιφέρειας για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ορισμένες από αυτές που βασίζονται στην πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον, αναμένεται να επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο και να προσελκύσουν και τουρισμό υψηλής ποιότητας.

Η πολιτιστική δραστηριότητα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη παρουσιάζεται έντονη και ποικιλόμορφη, με αξιόλογη ανάπτυξη των πολιτιστικών εκδηλώσεων σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας, όπου διαπιστώνεται σημαντική ενίσχυση της τοπικής οικονομίας. Αντίθετα, η καταγεγραμμένη κίνηση επισκεπτών σε αρχαιολογικούς και μουσειακούς χώρους παρουσιάζεται σχεδόν μηδαμινή σε σχέση με την αντίστοιχη για το σύνολο της χώρας, καθώς συγκεντρώνει το απογοητευτικό ποσοστό του 1%, ενδεικτικό του μειωμένου αριθμού τουριστών.

Ενδεικτικό στοιχείο της κατανομής ξενοδοχειακής υποδομής της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης είναι ότι από τα 306 ξενοδοχεία που υπάρχουν, τα 211 βρίσκονται στον νομό Καβάλας, (συμπεριλαμβανομένης και της Θάσου). Από αυτά μόνο επτά είναι Α' κατηγορίας και 31 Β', ενώ τα υπόλοιπα 183 ανήκουν στις χαμηλότερες κατηγορίες, που συγκεντρώνουν τους αντίστοιχους τουρίστες χαμηλής και μεσαίας εισοδηματικής τάξης, στους οποίους και απευθύνεται η όμορφη πρωτεύουσα του νομού. Δεύτερος νομός όσον αφορά την συγκέντρωση ξενοδοχείων έρχεται ο νομός Έβρου με 46 ξενοδοχεία, γεγονός που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ένταξη της Σαμοθράκης στον νομό. Οι υπόλοιποι νομοί, αν και χαρακτηρίζονται από υποτυπώδη ξενοδοχειακή υποδομή, με το νομό Ροδόπης με 18 ξενοδοχεία, τον

νομό Ξάνθης με 12 και το νομό Δράμας με 9, έχουν περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
Ν. ΔΡΑΜΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	1	4	3	1	9
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	48	130	50	5	233
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	88	239	94	9	430
Ν. ΞΕΦΡΟΥ & Σαμοθράκη	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	12	21	9	3	46
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	601	563	226	35	1477
	ΚΛΙΝΕΣ	0	97	1.140	1.040	428	70	2775
Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ & Θάσος	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	7	31	118	42	23	221
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	569	1.475	2.472	661	300	5477
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1.085	2.777	4.772	1.266	580	10480
Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	2	7	7	0	2	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	34	292	201	0	25	552
	ΚΛΙΝΕΣ	0	70	544	365	0	49	1028
Ν. ΞΑΝΘΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	3	5	3	0	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	95	191	166	53	0	505
	ΚΛΙΝΕΣ	0	178	383	333	97	0	991
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	11	54	155	57	29	306
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	750	2.607	3.532	990	365	8244
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1430	4.932	6.749	1.885	708	15704

Πηγή : ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Καβάλας

Ο νομός Καβάλας, διακρίνεται όχι μόνο για την υπέροχη φύση, αλλά και για τις πολλές ευκαιρίες που προσφέρει στους επισκέπτες της. Ο επισκέπτης, μένει άναυδος από την ομορφιά του Αισθητικού Δάσους, το Δέλτα και τα στενά του ποταμού Νέστου. Πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, οι οποίες βρίσκονται υπό προστασία. Για τους φίλους της ορειβασίας, οι ευκαιρίες που παρέχονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, είναι πολλές και αφορούν στο χιονοδρομικό κέντρο του Παγγαίου, στην Κοιλιάδα Ορφέα. Διαθέτει μία πίστα καταβάσεως μήκους 400 μ. και έναν συρόμενο αναβατήρα 50 απόμων μήκους 300 μ. Το χιονοδρομικό κέντρο έχει σαλέ, που προσφέρει στους επισκέπτες, την δυνατότητα σίτισης και στέγασης. Η Θάσος, που ανήκει διοικητικά στον νομό Καβάλας, είναι ένα από τα τουριστικότερα νησιά της Ελλάδας, με άφθονη βλάστηση και γραφικά χωριά, και έχει μεγάλη τουριστική και παραθεριστική κίνηση.

Ένας από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες που συμβάλλει αποφασιστικά στην τοπική οικονομία είναι η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα. χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι ο νομός Καβάλας αποτελεί έναν

από τους βασικούς προορισμούς Τούρκων τουριστών από την ευρύτερη περιοχή της Κωνσταντινούπολης, συμβάλλοντας στην τόνωση της οικονομίας.

Νομός Δράμας

Ο νομός Δράμας είναι ένας από τους πιο θεαματικούς και ενδιαφέροντες νομούς της Ελλάδας. Χάρη στην μεγάλη ποικιλία του τοπίου ο επισκέπτης μπορεί να συναντήσει κάθε μορφή φυσικού περιβάλλοντος και συνθηκών. 70 χμ βόρεια της Δράμας, βρίσκεται το πυκνό και άφθαστου κάλλους "Δάσος της Ελατιάς" ή "Καρα-Ντέρε". Το σπάνιο για την Ελλάδα κοκκινόκορμο έλατο, γνωστό και ως ερυθρελάτη, ευδοκίμει μόνον εδώ, σε υψόμετρο 1200 μ. Η διαδρομή την κοιλάδα του Νέστου, είναι μια εμπειρία αξέχαστη για όλους τους επισκέπτες, καθώς διασχίζεται όλη η κοιλάδα του ποταμού. Στο Φαλακρό, στην θέση Άγιο Πνεύμα και σε υψόμετρο 1.720 μέτρων βρίσκεται το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο και καταφύγιο.

Χειμερινά σπορ, κυνήγι και φθινοπωρινές ή ανοιξιότικες εκδρομές, προσφέρει στον επισκέπτη ο νομός Δράμας. Το δάσος της Ελατιάς που ξεχωρίζει για την ερυθρελάτη που μόνο εκεί ευδοκίμει, το παρθένο δάσος Φρακτού με την περιοχή Θερμιά, καθώς και το σπήλαιο του Μαρά με τα εκπληκτικά χρώματα στα νερά των πηγών του, είναι μερικά μόνο από τα όμορφα και ανεξερεύνητα τοπία που συναντά κανείς στο νομό. Οι ορειβάτες έχουν και εδώ την τιμητική τους μιας και στο νομό υπάρχουν 2 καταφύγια. Στη θέση Άγιο Πνεύμα, το καταφύγιο Άγιο Πνεύμα, που είναι χωρητικότητας 72 ατόμων, και διαθέτει καλοριφέρ και τζάκι, και κεντρικό δίκτυο υδροδότησης. Στην θέση Μπρατισέβα, βρίσκεται το καταφύγιο Μπρατισέβα, χωρητικότητάς 18 ατόμων και διαθέτει σόμπα με ξύλα και νερό πηγής. Στο Φαλακρό, λειτουργεί τα Σαββ/κα και τις αργίες, χιονοδρομικό κέντρο (Άγιο Πνεύμα). Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.720 μ., με τρεις πίστες καταβάσεως, οι δύο των 1000 μ. και η μία των 2000 μ. Υπάρχει επίσης μία πίστα αντοχής, μήκους 5000 μ. και 3 αναβατήρες μήκους 1000 μ. και έναν παιδικό αναβατήρα. Ο χώρος διαθέτει σαλέ, που παρέχει στους επισκέπτες, δυνατότητες, φαγητού και ύπνου. (Ετήσιο περιοδικό ΔΙΑΚΟΠΕΣ, 1999).

Στο νομό Δράμας οι επισκέπτες μπορούν να περιπλανηθούν στα μοναδικά δάση ερυθρελάτης, να κάνουν ορεινή πεζοπορία, ορειβασία, αναρρίχηση και παράλληλα να ακολουθήσουν πολιτιστικές διαδρομές, επισκεπτόμενοι μεταβυζαντινές εκκλησίες, αρχαιολογικούς χώρους, τοπικά μουσεία κλπ.

Νομός Ξάνθης

Ο νομός Ξάνθης βρίσκεται στην δυτική άκρη της Θράκης. Οριοθετείται δυτικά από τον ποταμό Νέστο που αποτελεί φυσικό σύνορο με την Μακεδονία και ανατολικά από την από την λίμνη Βιστονίδα. Ο νομός Ξάνθης, είναι χώρος με απaráμιλλη φυσική ομορφιά και βλάστηση. Το Δέλτα του Νέστου έγινε γνωστό από τα σπάνια είδη πτηνών που ζουν εδώ. Κατά μήκος του ποταμού Νέστου βρίσκονται τα Θρακικά Τέμπεη. Μέσα από το τραίνο, ο ταξιδιώτης μπορεί να θαυμάσει τη μαγεία της φύσης, να γνωρίσει τους Μακεδονικούς τάφους, τους αρχαίους οικισμούς, τα σπήλαια και τα κάστρα. (πηγή: www.agro/xanthi/xanthi1.htm)

Ο νομός Ξάνθης είναι σχεδόν ανέπαφος από μαζικό τουρισμό. Διαθέτει όμως τουριστική υποδομή που ικανοποιεί κάθε απαιτητικό επισκέπτη. Προωθούνται οι παραδοσιακοί ξενώνες, οι οικοτουριστικές μονάδες, τα αγροτουριστικά καταλύματα, τα κέντρα γευσιγνωσίας και οι γυναικείοι συνεταιρισμοί παραδοσιακών εδεσμάτων και προϊόντων. Το Δέλτα του Νέστου είναι παγκοσμίως γνωστό από τα σπάνια είδη πουλιών που ζουν εδώ. Η Δασική Υπηρεσία φρόντισε αυτό τον τόπο αναψυχής (τραπεζάκια, ψησταριές, βρύσες). Απαγορεύεται το κυνήγι και προστατεύεται το δέλτα με την συνθήκη του Ραμσαρ.

Για τους φίλους της φύσης και των σπορ υπάρχει δυνατότητα για καγιάρ-ράλι- ορειβασία. Υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα μονοπάτια και δρόμοι για ποδηλάτες και πεζούς. Στα βουνά της Χαϊντού υπάρχουν δύο καταφύγια. Της Καλλιθέας, σε υψόμετρο 1300 - 1500 μ. και με παρθένο δάσος στο Αρκουδόρεμα. Του Λειβαδίτη, σε 1200 μ υψόμετρο, και χωρητικότητας 20 ατόμων με όλες τις ανέσεις. Ολόκληρη η Θράκη διαθέτει ιδανικές ιαματικές πηγές. Υπάρχουν σύγχρονες εγκαταστάσεις στη Γενισέα και την Ποταμιά στο νομό Ξάνθης. Τα παραδοσιακά σπιτία στα νέα Άβδηρα χρησιμοποιούνται ως ξενώνες και εργαστήρια. Είναι ένα από τα πιο σύγχρονα και όμορφα παραθεριστικά κέντρα, διαθέτει καθαρή και προσεγμένη παραλία και πολλά γραφικά ταβερνάκια. Και για τους λάτρεις του τζόγου λειτουργεί καζίνο στα βόρεια της Ξάνθης στην περιοχή Λατομείο, που δέχεται πάνω από 80.000 άτομα κάθε χρόνο. Έχει συνδέσει την πορεία του με την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ξάνθη. Γι' αυτό το σκοπό κατασκεύασε πολυτελή ξενοδοχειακή μονάδα 5 αστέρων δίπλα στο καζίνο, δυναμικότητας 210 κλινών.

Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για θεματικό τουρισμό στο νομό Ξάνθης:

- Αρχαιολογικός τουρισμός: νέο αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων, αρχαιολογικός χώρος Αβδήρων, βυζαντινός χώρος Πολύστηλο, μακεδονικός τάφος στα Κομνηνά κλπ
- Θρησκευτικός τουρισμός: 4 μοναστήρια, παλιές εκκλησίες καθώς και το εκκλησιαστικό μουσείο.
- Οικολογικός τουρισμός: υγροβιότοποι, κέντρο πληροφόρησης λίμνης Βιστωνίδας, δέλτα Νέστου.
- Ορειβατικός τουρισμός: μονοπάτια και ειδικές διαδρομές στο παρθενικό δάσος της Χαϊντού υψόμετρο 1,260 με επίκεντρο τον καταρράκτη του Λειδαβίτη ύψους 45μ.
- Ιαματικός τουρισμός: λουτροθεραπευτικές πηγές Ν. Κεσσάνης και Θερμών.
- Τουρισμός Περιπέτειας: δραστηριότητες στον ποταμό Νέστο, αναρρίχηση, τοξοβολία, mountain bike
- Συνεδριακός τουρισμός: με τις δυνατότητες του νομού σε αίθουσες πολλαπλών χρήσεων.
- Θαλάσσιος Τουρισμός: με την δυνατότητα ενοικίαση σκαφών καθώς και τις καθαρές παραλίες οι οποίες δεν έχουν επηρεαστεί από τον μαζικό τουρισμό.

Νομός Ροδόπης

Ο νομός Ροδόπης βρίσκεται στην κεντρική Θράκη. Από βορρά συνορεύει με την Βουλγαρία και ανατολικά ορίζεται από τον νομό Έβρου, δυτικά από το νομό Ξάνθης και νότια βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος. Έχει έκταση 2543 τ.χλμ. και ο πληθυσμός του κατά την απογραφή του 1991, ανερχόταν σε 103.295 κατοίκους. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Κομοτηνή. Εκτός από τις αρχαιολογικές και ιστορικές ομορφιές, ο νομός Ροδόπης έχει πάρα πολλές φυσικές ομορφιές, καταπράσινες πεδιάδες, ψαροχώρια, γραφικές παραλίες και ψηλά βουνά, πλούσια σε δάση από πεύκα, βελανιδιές και οξιάς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η λίμνη Βιστωνίδα που προστατεύεται από τη συνθήκη Ramsar και το σπήλαιο της Μαρώνειας που αποτελεί πρόκληση για τον επισκέπτη.

Στο λιμάνι της αρχαίας Μαρώνειας φιλοξενούνται κότερα, ταχύπλοα και ψαροκάικα. Στη Νέα Μαρώνεια υπάρχει αγροτουριστικός σύλλογος γυναικών, που είναι καλά οργανωμένος, διαθέτει δωμάτια και εστιατόριο. Το κοινοτικό συμβούλιο

δημιούργησε πανευρωπαϊκές κατασκηνώσεις όπου Έλληνες και ξένοι μπορούν να στέλνουν τα παιδιά τους για παραθερισμό.

Για όσους λατρεύουν την ορειβασία ο ορειβατικός μαζί με τον πολιτιστικό σύλλογο οργανώνουν οδοιπορικό ανιχνευτών στη Θράκη. Στην Ανατολική Ροδόπη στη θέση Ύψωμα 1050 βρίσκεται το καταφύγιο Χαράλαμπου Δήμου σε υψόμετρο 1000 μ. χωρητικότητας 50 ατόμων. Στο Φανάρι υπάρχει ένα λιμάνι υψηλών προδιαγραφών για τα αλιευτικά τών κατοίκων και τα ιδιωτικά σκάφη αναψυχής. Στην παραλία της Μέσης η κοινότητα φρόντισε να την αξιοποιήσει σαν χώρο έκφρασης - ψυχικής ανάτασης αλλά και πνευματικής ανάπτυξης. Εδώ ο επισκέπτης εκτός από κολύμπι μπορεί να κάνει σέρφινγκ και ψαροτούφεκο.

Η νομαρχία Ροδόπης προσανατολίζεται σε έναν ήπιο τουρισμό, συνεδριακό, θεραπευτικό, θηραματικό, θρησκευτικό, οικολογικό και γενικά σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού που δεν θα αλλοιώσουν το φυσικό περιβάλλον. Στόχος της Νομαρχίας δεν είναι τα τεράστια συγκροτήματα παρά μικρά καταλύματα που να έχουν, όμως, αγροτουριστική μορφή και ο επισκέπτης μπορεί να γευτεί τα τοπικά παραδοσιακά εδέσματα, να ζήσει τα πολιτιστικά δρώμενα και να μείνει σε ένα περιβάλλον που μοιάζει με το σπίτι του.

Έχουν κατασκευαστεί καταλύματα στο Φανάρι και την Μαρώνεια και ξενοδοχειακές μονάδες που μπορούν να δεχτούν ποιοτικό τουρισμό. Έχει δημιουργηθεί σχολή τουρισμού και σχολή οικολογικού τουρισμού στην περιοχή. (πτυχιακή, 1999, Πάτρα).

Νομός Έβρου

Πύλη της Ευρώπης προς την Ανατολή και ο μεγαλύτερος νομός της Θράκης, ο νομός Έβρου είναι ο βορειοανατολικότερος της Ελλάδας, στην οποία ενσωματώθηκε το Μάιο του 1920 μετά την εφαρμογή της Συνθήκης Σεβρών (1919). Προς βορρά και βορειοδυτικά συνορεύει με την Βουλγαρία, προς ανατολάς με την Τουρκία, με φυσική μεθόρια γραμμή τον ποταμό από τον οποίο έλαβε το όνομά του. Στα δυτικά γειτνιάζει με τον νομό Ροδόπης και νότια βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος.

Διοικητικά, ο νομός Έβρου διαιρείται σε πέντε επαρχίες: Αλεξανδρούπολης, Διδυμότειχου, Σαμοθράκης, Σουφλίου, και Ορεστιάδας. Αποτελούνται από 13 δήμους και 176 οικισμούς, με πρωτεύουσα την πόλη της Αλεξανδρούπολης, το μοναδικό μεγάλο λιμάνι της Θράκης και ο σπουδαιότερος συγκοινωνίας και εμπορικός κόμβος της περιοχής. Στον νομό Έβρου ανήκει και το νησί της Σαμοθράκης. Διαθέτει

σημαντικό αρχαιολογικό πλούτο, απaráμιλλες φυσικές ομορφιές, μοναδικά οικοσυστήματα. Μεγάλο μέρος του εδάφους καλύπτεται από δάση και κοιλάδες με τρεχούμενα νερά.

Στο μέσο του νομού Έβρου, στην καρδιά μιας δασοσκέπαστης περιοχής, βρίσκεται το φημισμένο για τον πλούτο και την ποικιλία της άγριας ζωής, Δάσος της Δαδιάς. Το τοπίο και η βλάστηση του, χαρακτηρίζονται από έντονη ποικιλομορφία. Εκτεταμένα δάση πεύκων και δρυών, εναλλάσσονται με ρεματιές μικρά χωράφια και βοσκοτόπια, που μαζί με δεκάδες ορθοπλαγιές δημιουργούν ένα σπάνιο μωσαϊκό βιοτόπων, που κάνει δυνατή τη συνύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού ζωικών και φυτικών ειδών. Στη προστατευόμενη περιοχή του Δάσους Δαδιάς, έχουν καταγραφεί περισσότερα από 200 είδη πουλιών, 40 είδη ερπετών και αμφίβιων, πολλά μεγάλα και μικρά θηλαστικά.

Εκεί όπου ο ποταμός Έβρος ενώνεται με το Θρακικό Πέλαγος, διαμορφώνεται το εύφορο και πολυδαίδαλο Δέλτα του. Ο προικισμένος με μεγάλη βλάστηση υδροβιότοπος, φιλοξενεί πολυάριθμα είδη πουλιών όλες τις εποχές του χρόνου. Ο καθοριστικός του ρόλος, στην οικολογική ισορροπία της περιοχής, το εντάσσει στους βιότοπους διεθνούς σημασίας, που προστατεύονται από τη συνθήκη Ramsar (ενημερωτικά φυλλάδια).

Ο νομός Έβρου είναι πλημμυρισμένος από ομορφιές που ελάχιστοι είχαν την τύχη να γνωρίσουν. Η Αλεξανδρούπολη, είναι το μοναδικό λιμάνι της Θράκης και ο σπουδαιότερος συγκοινωνιακός της κόμβος. Στην πόλη παρέχονται πολλές δυνατότητες διασκέδασης, όχι μόνο μέσα από τα μνημεία αλλά και από τις πολλές παραλίες που διαθέτει. Η κεντρική παραλία είναι οργανωμένη από τον ΕΟΤ και διαθέτει σύγχρονο κάμπινγκ. Η Μάρκη είναι ένα παραλιακό χωριό που εξελίσσεται σε παραθεριστικό κέντρο. Στο Σουφλί υπάρχει μια έκταση πολλών στρεμμάτων που δημιουργήθηκε από τον σύλλογο κυνηγών Σουφλίου και διαθέτει πολλά ζώα. Εκεί κανείς μπορεί να απολαύσει τους διάφορους χώρους αλλά και την φύση. Στο χωριό Δαδιά, λειτουργεί οικοτουριστικό κέντρο, που περιλαμβάνει ξενώνα 10 δωματίων, δυναμικότητας 30 κλινών. Επίσης υπάρχει κέντρο ενημέρωσης με μόνιμη έκθεση όπου προβάλλονται διάφορες ταινίες και διαφάνειες. Στον χώρο υπάρχει αναψυκτήριο, εστιατόριο και εκθετήριο.

Το Δασαρχείο Σουφλίου έχει δημιουργήσει ένα οργανωμένο δασικό χωριό αναψυχής στην τοποθεσία Κατρατζίδες. Ο γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Δαδιάς "Η ΓΕΡΑΚΙΝΑ", λειτουργεί εδώ αναψυκτήριο-εστιατόριο που μπορεί να απολαύσει κανείς τοπικές συνταγές.

Στον νομό έχει δημιουργηθεί επιτροπή τουριστικής προβολής με την συμμετοχή όλων των αρμόδιων φορέων με σκοπό την αύξηση της τουριστικής κίνησης, την ποιοτική αναβάθμιση και την διεύρυνση του τουριστικού πεδίου της περιοχής. Έχουν χρησιμοποιήσει, για την επίτευξη αυτού του σκοπού διάφορα μέσα όπως το συνέδρια, συμμετοχή σε εκθέσεις (FILOXENIA και AGROTICA) και το INTERNET. Έχει ιδρυθεί γραφείο τουρισμού και τουριστικό περίπτερο τα οποία προωθούν προγράμματα τουρισμού. Έγινε θαλάσσια σύνδεση του νομού με τα νησιά του Αιγαίου, δρομολογώντας επιβατηγό πλοίο μέχρι την Ρόδο, αλλά και η χρήση δελφινιών τους καλοκαιρινούς μήνες για την Σαμοθράκη και την Λήμνο. Συνδέθηκε το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης με πτήσεις CHARTERS και τέλος δρομολογήθηκε τρένο υψηλών ταχυτήτων (INTERCITY) από Ορεστιάδα έως Θεσσαλονίκη.

Η περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν είναι τουριστικά αναπτυγμένη, και λόγω της θέσης της, δε διαθέτει μαζικό τουρισμό. Είναι μία περιοχή όπου μόνο οι ήπιες μορφές τουρισμού έχουν προοπτικές. Δέχεται, ως επί το πλείστον, επισκέπτες που έρχονται για επαγγελματικούς λόγους, παρά τουρίστες. Μετά τον πόλεμο στη Βοσνία και την κρίση στα Βαλκάνια, ο τουρισμός στην περιφέρεια έχει μειωθεί, σε σχέση με τις προηγούμενες χρονιές.

Η περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης, συγκεκριμένα, προσανατολίζεται προς ήπιες μορφές τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ακόμα και ο συνεδριακός τουρισμός, μιας και η περιοχή έχει εκπληκτικό περιβάλλον, παγκοσμίου φήμης βιότοπους, εξαιρετικά δάση και δύο πανέμορφα νησιά τη Θάσο και τη Σαμοθράκη. Προς αυτήν την κατεύθυνση, έχουν δρομολογηθεί έργα υποδομής στον ορεινό όγκο και στους βιότοπους, καθώς έχουν γίνει επαφές με εξειδικευμένους και διεθνούς φήμης tour operators. Πιο συγκεκριμένα προωθούνται τα εξής έργα:

- Ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και των κάθετων αξόνων που θα συνδέουν τη Θράκη με τη Βουλγαρία και τα Ευρωπαϊκά δίκτυα.
- Ανάδειξη ιστορικών κέντρων των πόλεων, ιδιαίτερως της Ξάνθης.
- Δημιουργία περιβαλλοντικών και αρχαιολογικών πάρκων, όπως είναι εκείνα της Σαμοθράκης και των Αβδήρων.
- Πρόγραμμα ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού, σε περιοχές όπως η Σαμοθράκη, οι Θέρμες και οι πηγές του Παρανεστίου και του Δήμου της Τραιανούπολης.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας και συνορεύει με την Αλβανία και τη FYROM. Αποτελείται από τους νομούς Γρεβενών, Κοζάνης, Καστοριάς και Φλώρινας και έχει έδρα την Κοζάνη, που αποτελεί την πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Η Δυτική Μακεδονία έχει έκταση 9,451 τετραγ.χιλόμετρα και καταλαμβάνει το 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Πρόκειται για περιοχή υποδοχής χαμηλού αριθμού τουριστών, στην συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων. Ωστόσο, ο τουρισμός παρουσιάζει έντονη αυξητική πορεία τα τελευταία χρόνια. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι το είδος που αναμένεται να αναδειχθεί, καθώς η Περιφέρεια διαθέτει ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον με συγκριτικά πλεονεκτήματα, που θα συνεισφέρουν στην βελτιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας της Δυτικής Μακεδονίας έναντι των άλλων περιοχών. Συγκεκριμένα διαθέτει το σημαντικότερο υδροβιότοπο, που δεν είναι άλλος από αυτόν των Πρεσπών, ο οποίος εκτός από την προστασία του ως εθνικός δρυμός έχει χαρακτηριστεί περιοχή ειδικής προστασίας και υδροβιότοπος διεθνούς σημασίας. Η χλωρίδα και η πανίδα του χαρακτηρίζεται πλούσια και σε πολλές περιπτώσεις σπάνια, με παρουσία ειδών μοναδικών παγκοσμίως. Επίσης τα δάση της Περιφέρειας, λόγω της έκτασης και της χωρικής συνέχειας τους αποτελούν σημαντικούς βιότοπους, αλλά και παράγοντες προστασίας του ευρύτερου περιβάλλοντος. Ο εθνικός δρυμός Βάλια Κάλντα στον νομό Γρεβενών, είναι το σημαντικότερο δασικό οικοσύστημα. Η ποικιλία των ειδών χλωρίδας και πανίδας και η σπανιότητα τους τον καθιστούν μοναδικό.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας παρουσιάζει το μικρότερο ξενοδοχειακό δυναμικό της Ελλάδας. Συγκεκριμένα το 2000 αριθμούσε 68 ξενοδοχεία, όσα έχει δηλαδή ο νομός Φωκίδας για παράδειγμα. Τα πιο αξιόλογα από αυτά βρίσκονται στην Καστοριά, 3 Α' κατηγορίας και 21 Β' κατηγορίας. Τα υπόλοιπα είναι διεσπαρμένα σε όλους τους νομούς και αφορούν στις υπόλοιπες κατηγορίες.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Δυτικής Μακεδονίας ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΥΝΟΛΟ
Ν. ΦΛΩΡΙΝΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	5	11	0	1	17
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	229	219	0	11	459
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	435	438	0	18	891
Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	2	6	3	1	12
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	64	102	56	10	232
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	130	196	103	20	449
Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	8	7	1	0	19
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	330	168	19	0	569
	ΚΛΙΝΕΣ	0	99	641	318	38	0	1.096
Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	6	10	3	1	20
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	238	343	63	16	660
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	443	625	108	30	1206
ΣΥΝΟΛΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	21	34	7	3	68
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	52	861	832	138	37	1920
	ΚΛΙΝΕΣ	0	99	1.649	1.577	249	68	3642

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Καστοριάς

Τα τελευταία χρόνια η Καστοριά παρουσιάζει αυξητική πορεία στον τομέα του τουρισμού. Ειδικότερα, περιοχές που έχουν ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον είναι το Δάσος, αισθητικό τοπίο Γράμμου και Βιτσιού, η Λίμνη Καστοριάς, ο ποταμός Αλιάκμονας, το χιονοδρομικό κέντρο Βιτσιού, τα αρχοντικά και τα βυζαντινά της πόλης, οι αρχαιότητες Δισπηλιού, και το απολιθωμένο Δάσος Νόστιμου. Οι στόχοι στον τομέα του τουρισμού είναι η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου, και η δημιουργία υποδομών τουριστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, στο πλαίσιο του LEADER II, η υλοποίηση του προγράμματος αγροτουρισμού καθώς και η ανέγερση ξενοδοχειακών μονάσων και ο εκσυγχρονισμός των παλιών, δημιουργούν το κατάλληλο κλίμα ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων με την αύξηση του αριθμού των κλινών και με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Νομός Φλώρινας

Η περιοχή της Φλώρινας φιλοξενεί σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας, αλλά και σημαντικούς τύπους οικοτόπων. Δεν είναι τυχαίο πως τόσο οι τέσσερις λίμνες όσο

και το Βέρνον συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών "ΦΥΣΗ 2000".

Στον τομέα του τουρισμού στον νομό Φλώρινας, κυριαρχούν ο οικότουρισμός και ο αγροτουρισμός. Τον σημαντικότερο ρόλο για την ανάπτυξη του οικότουρισμού έπαιξε το Νυμφαίο. Πρόκειται για έναν ιστορικό και παραδοσιακό οικισμό, που προωθεί τον εναλλακτικό τουρισμό στην περιοχή δίνοντας έτσι μια πολύ σημαντική ώθηση στην τοπική οικονομία. Στο Νυμφαίο, υπάρχει το "Περιβαλλοντικό Κέντρο του Αρκτούρου" και το "Καταφύγιο της Αρκούδας", όπου φιλοξενούνται αρκούδες και λύκοι που κάποτε ήταν αιχμάλωτοι και οι επισκέπτες ενημερώνονται για την προστασία τους. Στα περισσότερα χωριά της ευρύτερης περιοχής υπάρχουν ξενώνες και εστιατόρια για όλους τους επισκέπτες του Νυμφαίου.

Ο σημαντικότερος οικότοπος, ίσως και όλης της Ελλάδας, βρίσκεται στον νομό Φλώρινης και δεν είναι άλλος από την Μικρή και την Μεγάλη Πρέσπα. Η Πρέσπα, χαρακτηρισμένη Εθνικός Δρυμός και Υγρότοπος Διεθνούς Σημασίας (Ραμσάρ), παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί συνδυάζει πλούσια βιοποικιλότητα, αρχαιολογικό ενδιαφέρον με τα βυζαντινά ασκηταριά λαξεμένα στους απότομους βράχους στις όχθες των λιμνών τις βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες διάσπαρτες στα γύρω χωριά και την τοπική αρχιτεκτονική να μαρτυράει τη σοφή χρήση των φυσικών υλικών της περιοχής. Οι Πρέσπες είναι ένας από τους δέκα επίσημους εθνικούς δρυμούς της χώρας και τα 177 είδη πουλιών που έχουν μετρηθεί δίνουν στην περιοχή "παραδεισένια" αίσθηση και την κάνουν σπάνιο υγρότοπο. (περιοδικό οικότουρισμός-ένθετο καθημερινής)

Στον Άγιο Γερμανό Πρεσπών, δημιουργήθηκε με την βοήθεια της ΝΕΙ Φλώρινας και της Νομαρχίας Φλώρινας, με την συμπαράσταση του ΕΟΜΜΕΧ, του ΕΛΚΕΠΑ και άλλων φορέων, ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Αγίου Γερμανού Πρεσπών. Ο Συνεταιρισμός διαθέτει 25 κρεβάτια σε 3 παραδοσιακά αναπαλαιωμένα κτίρια, στον χωριό Άγιο Γερμανό. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να απολαύσει την ντόπια παραδοσιακή κουζίνα με την ποικιλία των ψαριών των λιμνών, να συμμετάσχει στην καθημερινή ζωή των κατοίκων και στις αγροτικές εργασίες, αν το θελήσει.

Εδώ οι γυναίκες της περιοχής συνεχίζοντας την διαρκή και ανυποχώρητη προσπάθεια για διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και με την πεποίθηση ότι βοηθούν στο ξαναζωντάνεμα της όμορφης περιοχής τους απαντούν στον βιομηχανοποιημένο τουρισμό, προσφέροντας την εναλλακτική λύση του αγροτουρισμού. (Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί, Σόνια Δροσοπούλου)

Νομός Γρεβενών

Στο νομό Γρεβενών βρίσκεται η Βόρεια Πίνδος, που προστατεύεται για την σημαντική οικολογική και αισθητική του αξία. Το 1966 δημιουργήθηκε ο Εθνικός Δρυμός της Πίνδου (Βάλια Κάλντα), ένας από τους σημαντικότερους και μεγαλύτερους της χώρας. Πλήθος επισκεπτών, ορειβατών, και εκδρομέων συρρέουν σχεδόν καθημερινά στον Δρυμό Βάλια Κάλντα.

Στο χωριό Σμίξη, ακμάζει ο τουρισμός μιας και εκεί βρίσκεται το Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας, όπου λειτουργούν συρόμενοι και εναέριοι αναβατήρες, καταφύγιο και τουριστικός ξενώνας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η Περιφέρεια Ηπείρου καλύπτει το βορειοδυτικό τμήμα του Ελλαδικού χώρου, και συνορεύει ΝΑ με την Στερεά Ελλάδα, ανατολικά με την Θεσσαλία, και ΒΑ με τη Μακεδονία. Στη βορειοδυτική πλευρά συνορεύει με την Αλβανία, ενώ ολόκληρη η δυτική πλευρά και η νοτιοδυτική βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και τον Αμβρακικό κόλπο. Έχει έκταση 9.203 τετρ.χιλ., καλύπτει το 6,7% της συνολικής έκτασης της χώρας και ο πληθυσμός της είναι 324.541 κάτοικοι (σύμφωνα με την τελευταία απογραφή). Η Ήπειρος έχει τέσσερις νομούς: Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας, με έδρα τα Ιωάννινα που είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού.

Από γεωμορφολογική άποψη, οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 74,2% της συνολικής έκτασης. Οι μόνες πεδινές εκτάσεις είναι των νομών Άρτας και Πρεβέζης, καθώς και οι κοιλάδες των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά. Η βόρεια Πίνδος χωρίζει την Ήπειρο από την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, ενώ η νότια Πίνδος από την Περιφέρεια της Θεσσαλίας και αποτελεί φυσικό εμπόδιο και βασικό παράγοντα απομόνωσης της Περιφέρειας από την υπόλοιπη ηπειρωτική χώρα. Οι κυριότεροι ποταμοί της Περιφέρειας είναι ο Αώος, ο Καλαμάς, ο Αχέροντας, ο Λούρος και ο Άραχθος, ενώ η σημαντικότερη λίμνη είναι αυτή των Ιωαννίνων.

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού σε κύριες εστίες ανάπτυξης, όπως καθαρές ακτές, θαυμάσια τοπογραφία, αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, παραδοσιακούς οικισμούς (Μετσόβο, Ζαγοροχώρια), ιστορική παράδοση κλπ. Στην Περιφέρεια υπάρχει σημαντικός αριθμός ευαίσθητων ή / και προστατευόμενων περιοχών με κύριο κριτήριο την οικολογική και αισθητική τους αξία. Στις περιοχές αυτές περιλαμβάνονται δύο εθνικοί δρυμοί, μια περιοχή RAMSAR, είκοσι δύο περιοχές υποψήφιας για ένταξη στο υπό κατάρτιση Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000, ένα μνημείο φύσης, δύο προστατευόμενα τοπία – αισθητικά δάση και 30 περιοχές CORINE. Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν έχει αξιοποιηθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα. Απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό, δεν διαθέτει καταλύματα υψηλής ποιότητας σε επαρκή αριθμό και η μέση διάρκεια διαμονής είναι πολύ χαμηλή (κατά μέσο όρο 3 διανυκτερεύσεις έναντι 6 για το σύνολο της χώρας για αλλοδαπούς επισκέπτες και κάτω των 2 διανυκτερεύσεων έναντι 2,5 για τους Έλληνες επισκέπτες).

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται καθαρά πως ο νομός έχει έλλειψη από καταλύματα ΑΑ' κατηγορίας (διαθέτει μόνο μία ξενοδοχειακή μονάδα στο νομό Ιωαννίνων). Όσον αφορά ξενοδοχειακές μονάδες Α' κατηγορίας, υπάρχουν μόνο από μία στον νομό Άρτας και Πρεβέζης, καθώς στους νομούς Θεσπρωτίας και Ιωαννίνων υπάρχουν 3 και 5 αντίστοιχα. Περίπου το 50% των συνολικών κλινών της Περιφέρειας είναι Γ' κατηγορίας, ενώ σε σύνολο κλινών πρώτος έρχεται ο νομός Ιωαννίνων. Ακολουθεί, ο νομός Πρεβέζης, ο νομός Θεσπρωτίας, και τέλος ο νομός Άρτας.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Ηπείρου ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΕΝ ΔΟΦΟΙΣΜΑ
Ν. ΑΡΤΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	1	3	1	1	7
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	53	22	123	15	6	219
	ΚΛΙΝΕΣ	0	118	40	230	30	10	428
Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	10	14	6	3	36
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	204	353	374	114	48	1.093
	ΚΛΙΝΕΣ	0	363	676	707	222	94	2.062
Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	5	17	47	4	6	80
	ΔΩΜΑΤΙΑ	54	161	374	1.063	86	52	1.790
	ΚΛΙΝΕΣ	116	352	738	2.023	155	109	3.493
Ν. ΠΡΕΒΕΖΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	10	35	8	4	58
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	21	732	785	142	67	1.747
	ΚΛΙΝΕΣ	0	39	1.397	1.505	275	133	3.349
ΣΥΝΟΛΟ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	10	38	99	19	14	181
	ΔΩΜΑΤΙΑ	54	439	1.121	3.905	357	173	6.049
	ΚΛΙΝΕΣ	116	872	2.851	4.465	682	346	9.332

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Υπάρχουν τέσσερις βασικές ζώνες στην Περιφέρεια:

α) η παράκτια ζώνη των νομών Πρέβεζας και Θεσπρωτίας, η οποία χαρακτηρίζεται από την τουριστική ανάπτυξη, τις θαλάσσιες μεταφορές και την αλιεία, και συγκεντρώνει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες,

β) η ζώνη των ορεινών όγκων που εκτείνεται κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας στους νομούς Ιωαννίνων (Ζαγόρι, Μέτσοβο, Κόνιτσα, βόρεια Τζουμέρκα) και Άρτας (κεντρικά και νότια Τζουμέρκα) και παρουσιάζει δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει (παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορική-πολιτιστική κληρονομιά, περιοχές φυσικού κάλλους),

γ) η ζώνη γεωργικής γης με δυνατότητα υψηλής απόδοσης που περιλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας (τμήματα των νομών Πρέβεζας και Άρτας) και στην οποία συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των αρδευτικών έργων και

δ) η ευρύτερη ζώνη των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Η τελευταία αυτή ζώνη που είναι και η πιο εκτεταμένη παρουσιάζει περιορισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες,

λόγω της ορεινότητας του εδάφους και της γεωγραφικής απομόνωσης. Ωστόσο, σε ορισμένες περιοχές είναι δυνατόν να υπάρξει τουριστική ανάπτυξη, καθώς και ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με την κατασκευή αρδευτικών έργων, αλλά κυρίως ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Σημαντικός στόχος για τις περιοχές αυτές είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και η άρση της απομόνωσης.

Νομός Ιωαννίνων

Ο νομός Ιωαννίνων βρίσκεται στο ΒΑ τμήμα της Ηπείρου, και συνορεύει Β με την Αλβανία, Ν με τους νομούς Άρτας και Πρέβεζας, Α με τους νομούς Καστοριάς, Γρεβενών και Τρικάλων, και Δ με το νομό Θεσπρωτίας. Ο νομός έχει να επιδείξει πολλά αξιόλογα μέρη και αξιοθέατα. Αυτά που ξεχωρίζουν είναι η πόλη των Ιωαννίνων, το Νησί-Πέραμα, τα Ζαγοροχώρια, το Μέτσοβο, και τον Βοϊδομάτη.

Τα Γιάννενα του σήμερα είναι μια σύγχρονη πολιτεία με καινούργια κτίρια, μεγάλους δρόμους, με πάρκα, πλατείες και χώρους αναψυχής. Ένα από τα αξιοθέατα της πόλης που προσελκύει τους περισσότερους επισκέπτες είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης, το οποίο περιλαμβάνει εκθέματα όχι μόνο της πόλης, αλλά και από τον ευρύτερο χώρο της Ηπείρου. Σημαντική είναι η συλλογή από χάλκινα σκεύη, όπλα, αντικείμενα μικροτεχνίας του 13ου αιώνα και αργυροχοΐας της μεταβυζαντινής εποχής. Ένα άλλο σημαντικό μουσείο στα Γιάννενα είναι το Λαογραφικό Μουσείο της Εταιρίας Ηπειρωτικών Μελετών. Άρχισε να οργανώνεται πριν από 20 χρόνια και σήμερα παρουσιάζει σπάνια δείγματα Ηπειρωτικής Παραδοσιακής Τέχνης. Στεγάζεται σ' ένα τριώροφο παλιό οίκημα στην οδό Μιχαήλ Αγγέλου. Η εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών έχει διαρρυθμίσει το χώρο κατάλληλα, ώστε να εξυπηρετεί λειτουργικά τους επισκέπτες. Ένα άλλο αξιοθέατο στα Γιάννενα είναι το σπήλαιο του Περάματος. Απέχει μόλις 4 χμ. από την πόλη. Είναι ένα από τα ωραιότερα και πλουσιότερα σπήλαια με μοναδική ποικιλία από σταλακτίτες και σταλαγμίτες 14 ειδών.

Περισσότερο από όλα βέβαια ξεχωρίζει το Μουσείο των Κέρινων Ομοιωμάτων, που βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη των Ιωαννίνων, στο χωριό Μπιζάνι. Ο δημιουργός του Μουσείου, κ. Παύλος Βρέλλης έχει καταφέρει να αποδώσει καταπληκτικά τους ήρωες και τις σκηνές από την Ιστορία της Ηπείρου με κέρινα ομοιώματα, και πρόκειται για θέαμα που προκαλεί των θαυμασμό όλων των επισκεπτών.

Τα Ζαγόρια (σλαβική λέξη που σημαίνει "πίσω απ' τα βουνά") βρίσκονται ανάμεσα στα Γιάννενα, το Μέτσοβο και την Κόνιτσα. Η περιοχή περιβάλλεται από ψηλά βουνά, κομμάτι της Βόρειας Πίνδου. Η περιοχή Ζαγορίου προσφέρεται για ορειβασία και πεζοπορία. Υπάρχουν δύο καταφύγια, το ένα στη Γκαμήλα και το άλλο στο Μπισικέλι, με δυνατότητα φιλοξενίας 28 ατόμων το καθένα. Υπάρχει κουζίνα με μαγειρικά σκεύη για να μείνει κανείς - και φυσικά τζάκι. Τα 46 ονομαστά χωριά του Ζαγορίου είναι χτισμένα σε περιοχές με δάση, πεύκα και έλατα, αλλά και σε γυμνές πετρώδεις περιοχές όπου δένουν αρμονικά η φυσική ομορφιά με τη μαστοριά την ανθρώπινη. Σ' αυτήν την περιοχή βρίσκουμε πολλά ποτάμια, μικρά και μεγάλα, με τα γραφικά πέτρινα γεφύρια. Όλα τα χωριά έχουν μια ιδιόμορφη παραδοσιακή αρχιτεκτονική, που τη δημιουργούν τα διώροφα και τα τριώροφα σπίτια με τα λιθόστρωτα δρομάκια, τις πλακοσκέπαστες στέγες, τ'αρχοντικά σπίτια που μαρτυρούν το πέρασμα ενός πλούσιου παρελθόντος γεμάτου δόξα και ακμή. Οι εκκλησίες και τα μοναστήρια είναι χτισμένα σε εμφανή σημεία, όμορφες τοποθεσίες. Υπάρχουν ξυλόγλυπτα τέμπλα, ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες, έργα ντόπιων καλλιτεχνών. Στο μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής στο Μονοδένδρι μπορούμε να θαυμάσουμε τη μοναδικότητα της χαράδρας του Βίκου, δημιούργημα των γεωλογικών μετατοπίσεων. Το μήκος της είναι περίπου 12 χλμ., το μέσο άνοιγμα 200μ. και το μέσο ύψος 700μ. Στο βάθος της ρέει ο Βοϊδομάτης με τα κρυστάλλινα νερά του. Η χαράδρα του Βίκου έχει κηρυχθεί εθνικός δρυμός το 1973 για να διαφυλαχθεί η σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Είναι από τις ωραιότερες τοποθεσίες του ελλαδικού χώρου, κάτι που δύσκολα ξεχνά ο επισκέπτης. Τα χωριά που έχουν σχέση με τη χαράδρα του Βίκου, χωρίς να υστερούν και τα άλλα, είναι τα: Βίτσα, Μονοδένδρι, Ελαφότοπος, Πεδινά, και από την ανατολική πλευρά: Καπέτσοβο, Βραδέτο, Τσεπέλοβο, Πάπιγκο κ.α. Η αξία του δρυμού δεν περιορίζεται στα εντυπωσιακά και μοναδικά μορφολογικά χαρίσματα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα ζωντανά στοιχεία του τόπου, τα ζώα και τα φυτά που ζουν σε μια ποικιλία και ισορροπία σπάνια για τον ελληνικό χώρο. Τα ωραιότερα δένδρα των δασών εδώ είναι η μαύρη πεύκη, η οξιά και στα ψηλότερα μέρη φυτρώνει το γνωστό στους ορειβάτες είδος πεύκης το Ρόμπολο, που ζει 2.200-2.300μ.

Η χλωρίδα του δρυμού είναι σπάνια και γι' αυτό αποτελεί αντικείμενο μελέτης από πολλούς βοτανολόγους και άλλους επιστήμονες. Το ίδιο και η πανίδα, όχι μόνο είναι πλούσια αλλά και σπάνια σε είδη που έχουν από χρόνια εξαφανιστεί σε άλλα μέρη της χώρας. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διάφορα είδη αρπακτικών που είναι και σπάνια, όπως αετοί, γύπες, γεράκια, μαυτοπελαργοί. Στα δάση και τα

θαμνοτόπια φωλιάζουν πετροπέρδικες, κοτσύφια, κίσσες, αηδόνια. Στα βουνά της περιοχής ζει ακόμα η μεγαλόπρεπη αρκούδα, στα δάση η αγριογιόδα και στα ποτάμια σπάνια ψάρια.

Πρόκειται για έναν πραγματικό παράδεισο που καλεί όλους τους επισκέπτες να εξερευνήσουν τις κρυμμένες τους ομορφιές. Πεντακάθαρα ποτάμια, παραδοσιακά πέτρινα γεφύρια, ορμητικοί καταρράκτες, κολυμπήθρες με κρυστάλλινα νερά, κατάφυτα φαράγγια, παραδοσιακά χωριουδάκια με καλντερίμια.

Στον νομό Ιωαννίνων ανήκει και το γνωστότερο, ίσως τουριστικό μέρος της Ηπείρου, το Μέτσοβο. Το Μέτσοβο είναι μια βουνίσια κωμόπολη, σε υψόμετρο 1.160μ, που κατοικείται από περίπου 3.000 ανθρώπους, που διατηρούν ακόμη ζωντανή τη παράδοση στο ντύσιμο και στον τρόπο ζωής. Δουλεύουν το ξύλο με μεράκι, οι γυναίκες υφαίνουν μάλλινα ρούχα και κεντάνε τοπικές παραδοσιακές φορεσιές. Πέρα από το τοπικό χρώμα και το θαυμάσιο τοπίο, ο επισκέπτης μπορεί να δει το αναπαλαιωμένο αρχοντικό της οικογένειας Τσοίτσα, που λειτουργεί ως λαογραφικό μουσείο με εκθέματα από το 1650 έως το 1850.

Το χειμώνα στο Μέτσοβο λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο. Έχει εναέριο μεταφορέα μήκους 830 μέτρων με 80 θέσεις. Χιόνι υπάρχει από το Δεκέμβριο ως τον Απρίλιο και ο αναβατήρας λειτουργεί ως το καλοκαίρι.

Η μεγαλύτερη οροσειρά της Ηπείρου, η οποία είναι η σπουδαιότερη όλης της Ελλάδας, είναι η Πίνδος, η πράσινη σπονδυλική στήλη της ελληνικής χερσονήσου. Έχει πολλούς ποταμούς (Αώος, Άραχθος, Αλιάκμονας, Πηνειός και Αχελώος) και εντυπωσιακά τοπία. Εκτεταμένα δάση από μαυρόπευκα, οξές και αιωνόβια ρόμπολα που σε πολλά σημεία ξεπερνούν σε ηλικία τα 700 χρόνια. Φαράγγια με κάθετα τοιχώματα (φαράγγι Βίκου) ύψους εκατοντάδων μέτρων, χαράδρες (χαράδρα Αώου), ορμητικά ποτάμια (Βίκος, Αώος, Βοϊδομάτης), πανύψηλες βραχώδεις κορυφές (Γκαμήλα, Αστράκα), χιονισμένα λούκια, ρέματα και ρυάκια (Αρκουδόρεμα), αλπικές λίμνες (Δρακολίμνες, λίμνες της Φλέγγας, Λίμνη Λάκκος).

Τα τελευταία χρόνια γίνονται στην περιοχή διάφορες οικοτουριστικές δραστηριότητες, καθώς είναι από τις σημαντικότερες για την εφαρμογή του πειράματος που ονομάζεται "επιστροφή στην Φύση". Από χρόνο σε χρόνο αυξάνεται ο αριθμός των επισκεπτών που είναι πραγματικά φίλοι της φύσης, της ηρεμίας, των εναλλακτικών διαδρομών, της πεζοπορίας, της παρατήρησης πουλιών, του rafting, του kayak, της ιππασίας, της ορειβασίας, της αναρρίχησης, της σπηλαιολογίας, του ποδηλάτου βουνού, του αιωροπτερισμού, της έρευνας (χλωρίδας, πανίδας). (πηγή: ένθετο Καθημερινής: οικοτουρισμός).

Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει η αναμενόμενη τουριστική κίνηση που θα έπρεπε να υπάρχει σε μια τέτοια περιοχή, απaráμιλλου φυσικού κάλλους.

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας με τις καλύτερες προοπτικές για να στηριχθεί η ανάπτυξη της Πίνδου. Η γεωγραφική θέση της περιοχής κοντά στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας και το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων, πάνω στον άξονα της Εγνατίας οδού και στο κέντρο μιας περιοχής που σε ακτίνα λιγότερη από 60 με 100 χλμ. περιστοιχίζεται από σημαντικούς πόλους - πολύ κοντά είναι η Κέρκυρα - αλλά και σε συνδυασμό με την περιβαλλοντική και πολιτιστική αξία της, έχει δυνατότητες μεγάλης ανάπτυξης. Παρόλα αυτά οι υπάρχοντες τουριστικοί πόροι παραμένουν αναξιοποίητοι, με αποτέλεσμα η σημερινή τουριστική κίνηση να είναι περιορισμένη. Η χαμηλή ζήτηση οφείλεται στην ως τώρα, χαμηλή προσφορά υπηρεσιών, ανεπαρκή υποδομή και ελλιπή ενημέρωση.

Αν γίνουν οι κατάλληλες επενδύσεις σε τουριστική υποδομή και ένταξη της περιοχής σε τουριστικά κυκλώματα, αναμένεται ότι θα αυξηθεί σημαντικά όχι μόνο ο αριθμός των διερχομένων τουριστών, αλλά και ο αριθμός διανυκτερεύσεων. Την αύξηση του τουρισμού αναμένεται ότι θα ακολουθήσουν περισσότερες ιδιωτικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα. Η περιοχή θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στο κύκλωμα τουριστικών πόλεων της ευρύτερης περιοχής που περιλαμβάνει την Κέρκυρα, Πάργα, Γιάννενα, Μέτσοβο, Μετέωρα και την περιοχή της Σιάτιστας, Καστοριάς, Πρεσπών. Στο κύκλωμα αυτό πιθανόν να προστεθεί η Βόρεια Ήπειρος, στην Αλβανία, όπου ιστορικής ιδιαιτερότητάς της έχουν διατηρηθεί, με ελάχιστες αλλοιώσεις, αξιόλογοι παραδοσιακοί οικισμοί και το φυσικό Περιβάλλον.

Οι τουριστικές δραστηριότητες πρέπει να είναι συμβατές με την πρόταση προστασίας του Περιβάλλοντος. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε ήπιες μορφές τουρισμού, δηλαδή εξεύρεση ισορροπίας στη σχέση ανθρώπου και φύσης προς όφελος και των δύο. Επίσης, στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος, π.χ. βελτίωση των δυνατοτήτων προσπέλασης, επισκευή και συντήρηση μνημείων και ενημέρωση του κοινού. Χρειάζεται, επίσης, να γίνει διαφοροποίηση της προσφοράς, μέσω παροχής ποικιλίας τύπων τουρισμού που να έλκει τους επισκέπτες Έλληνες, Αλλοδαπούς, Φυσιολάτρες, νέους επιστήμονες, ερευνητές, οικογένειες και αθλητές. Με αυτόν τον τρόπο θα περιοριστούν οι υπερβολικές εξαρτήσεις, θα επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και θα αυξηθεί η διάρκεια παραμονής.

Η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να οδηγήσει σε αυτοσυντηρούμενη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής. Χρειάζεται όμως, σωστός σχεδιασμός και

εξασφάλιση της αναγκαίας υποδομής, ώστε να αποφευχθούν οι τόσο γνώριμες, αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την κοινωνία που φέρνει η υπερεκμετάλλευση με βραχυπρόθεσμους στόχους, π.χ. περιορισμός του αριθμού των επισκεπτών, διαφόρων μορφών ρύπανση. Η υψηλή ποιότητα του περιβάλλοντος και των υπηρεσιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη τέτοιων μορφών τουρισμού, ώστε να ικανοποιούνται οι σύγχρονες ανάγκες των επισκεπτών διαφόρων εισοδηματικών τάξεων και επιθυμούν, σχετικών με αναψυχή, αθλητισμό κ.λ.π. (πηγή: www.epirusnews.gr)

Νομός Θεσπρωτίας

Η Θεσπρωτία βρίσκεται στο Β.Δ. άκρο της Ελλάδος. Βόρεια συνορεύει με την Αλβανία και το νομό Ιωαννίνων, νότια με το νομό Πρέβεζας, ανατολικά με το νομό Ιωαννίνων και δυτικά αγκαλιάζεται από το Ιόνιο Πέλαγος. Χιλιόμετρα ειδυλλιακές ακρογιαλιές, με κρυστάλλινα, καταγάλανα νερά (Δρέπανο, Μακρυγιάλι, Σύβοτα, Πέρδικα, Πλαταριά, Σαγιάδα), καταπράσινα νησάκια, υπέροχοι κολπίσκοι και στέλειωτες φυσικές ομορφιές.

Η Ηγουμενίτσα είναι η πρωτεύουσα της Θεσπρωτίας, η οποία διαθέτει μια από τις πιο αξιόλογες παραλίες της Ελλάδας. Η ανάπτυξη της άρχισε το 1937, όταν έγινε πρωτεύουσα του νομού. Από "Λιμήν Έρημος" όπως γράφει ο Θουκυδίδης, έγινε σήμερα μια σύγχρονη πόλη και ένας μεγάλος Ελλαδικός και Ευρωπαϊκός θαλάσσιος κόμβος. Συνδέεται με μεγάλα λιμάνια της Ιταλίας (Μπρίντεζι, Αγκώνα, Μπάρι, Οτράντο), της Γιουγκοσλαβίας, της Αλβανίας, ενώ στο εσωτερικό συνδέεται καθημερινά με Κέρκυρα, Παξούς και Λευκίμη. Χιλιάδες επισκέπτες συρρέουν καθημερινά, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες για να μεταφερθούν θαλασσίως στην Κέρκυρα, στους Παξούς ή στην Ιταλία. Αυτό το πλεονέκτημα της Ηγουμενίτσας, προσφέρει στην πόλη ένα είδος "εφήμερου τουρισμού", δηλαδή δέχεται καθημερινά τόσους επισκέπτες οι οποίοι δεν θα παραμείνουν στην πόλη πάνω από λίγες ώρες ή στην καλύτερη των περιπτώσεων, 1 ημέρα. Η διάρκεια αυτή της παραμονής τους στην Ηγουμενίτσα, εξαρτάται από τον χρόνο αναμονής του πλοίου, που περιμένουν για να πάνε στον προορισμό τους. Ακριβώς εκεί πρέπει να εστιαστεί η τοπική αυτοδιοίκηση, στο πώς θα καταφέρει να "κρατήσει" αυτούς τους διερχόμενους επισκέπτες περισσότερο χρόνο στην Ηγουμενίτσα, αλλά και γενικότερα στον νομό Θεσπρωτίας. Θα πρέπει να επιδείξει τα δυνατά σημεία του νομού: τις καθαρές και

πανέμορφες παραλίες του, τα πανέμορφα νησάκια του, αλλά και γενικά όλες τις ομορφιές που κρύβει ο τόπος αυτός.

Νομός Πρέβεζης

Ο νομός Πρέβεζας κατέχει το ΝΔ τμήμα της Ηπείρου. Βόρεια συνορεύει με το νομό Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, νότια βρέχεται από τον Αμβρακικό Κόλπο, ανατολικά με το νομό Άρτας και δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος. Η Πρέβεζα βρίσκεται στο Στόμιο του Αμβρακικού και ο πληθυσμός της φτάνει σήμερα στις 15.000 κατοίκους. Είναι μια σύγχρονη πόλη, με πλούσια δραστηριότητα στον εμπορικό και πνευματικό τομέα. Ένα οικολογικό θαύμα της φύσης είναι ο βιότοπος του Αμβρακικού, ένας βιότοπος σπάνιος για την Ευρώπη και από τους καλύτερους στον κόσμο. Σπάνια είδη ψαριών καλλιεργούνται εδώ σε φυσικά ιχθυοτροφεία και μπορεί να τα γευθεί ο κάθε επισκέπτης.

Τον Αύγουστο γίνεται μια ξεχωριστή γιορτή: η γιορτή της σαρδέλας, που συγκεντρώνει πολύ κόσμο και γίνονται διάφορες εκδηλώσεις. Στην πόλη υπάρχουν γραφικά ταβερνάκια στα μικρά στενά της πόλης, εξοχικά κέντρα με φρέσκο ψάρι και ξακουστό ντόπιο κρασί. Το καλοκαίρι, από τον Ιούλιο έως το Σεπτέμβριο, γίνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις, που τις παρακολουθούν πολλοί επισκέπτες και έχουν το γενικό τίτλο "Νικοπόλεια". Σε απόσταση μερικών χιλιομέτρων βορινά, βρίσκεται η Αρχαία Νικόπολη.

Ο νομός Πρέβεζας έχει αξιόλογη τουριστική κίνηση, χάρη στις γραφικές παραλίες του στο Ιόνιο Πέλαγος και κυρίως λόγω της Πάργας. Η Πάργα είναι η πόλη που τη σεβάστηκε και η ίδια η ιστορία αφήνοντάς να ζει και να αναπτύσσεται με δικό της τρόπο, δημιουργώντας ένα πρότυπο διαφορετικό από την υπόλοιπη Ελλάδα. Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στις πλαγιές ενός λόφου κάτω από τα ερείπια του βενετσιάνικου κάστρου. Τα μικρά καταπράσινα νησάκια, η πεντακάθαρη θάλασσα που απλώνεται στα πανέμορφα ακρογιάλια, κάνουν την Πάργα μοναδική.

Νομός Άρτας

Ο νομός Άρτας βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα της Ηπείρου και συνορεύει βόρεια με τον νομό Ιωαννίνων, νότια με τον νομό Αιτωλοακαρνανίας και βρέχεται από τον Αμβρακικό Κόλπο, ανατολικά με τον νομό Τρικάλων, και δυτικά με τον νομό Πρέβεζας.

Μέσα από τις φυλλωσιές της λεμονιάς και της πορτοκαλιάς και μια αψίδα που δημιουργούν οι πανύψηλες λεύκες φαίνεται η Άρτα. Η πόλη είναι χτισμένη σε επτά λόφους, στη θέση της Αρχαίας Αμβρακίας. Η Άρτα έχει πολλές φυσικές καλλονές. Ο ποταμός Άραχθος με το θρυλικό γεφύρι της Άρτας την αγκαλιάζει. Στον ορίζοντα διακρίνονται τα βουνά του Ζαλόγγου, του Σουνίου, το Γρίμποβο, τα Τζουμέρκα καθώς επίσης απέχει μόλις 17 χλμ. από τη θάλασσα, τον Αμβρακικό Κόλπο, με τα πλούσια ιχθυοτροφεία.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, εκτείνεται στο ανατολικό μέρος της Κεντρικής Ηπειρωτικής Ελλάδας. Βόρεια συνορεύει με την Μακεδονία, νότια με την Στερεά Ελλάδα, δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Η Θεσσαλία αποτελείται από τους νομούς Καρδίτσας, Λάρισας, Τρικάλων και Μαγνησίας, και διοικητικά ανήκουν και οι Βόρειες Σποράδες, εκτός από την Σκύρο. Έχει έκταση 14,037 τ. χμ. και πληθυσμό 734,846 κατοίκους.

Η Θεσσαλία είναι ένα τεράστιο λεκανοπέδιο, που περιβάλλεται ολόγυρα από βουνά. Αποτελεί ένα σπουδαίο πόλο έλξης για τους επισκέπτες και παρουσιάζει αξιόλογη τουριστική κίνηση.

Το φθινόπωρο, η περιφέρεια της Θεσσαλίας σφύζει από πλούσια βλάστηση, ποτάμια, λίμνες και οροσειρές, και λόγω του ότι η μεταμόρφωση είναι πιο έντονη, διαθέτει τα ιδανικά θέρετρα που αξίζει κάποιος να επισκεφθεί για να θαυμάσει το θαύμα της φύσης. Μερικά από αυτά είναι τα γραφικά Τέμπη, το εκθαμβωτικό Πήλιο, η παραδοσιακή Ζαγορά, η ακροβολισμένη Μακρινίτσα, οι Μηλιές και η Πορταριά.

Η αξεπέραστη ομορφιά της χειμερινής ελληνικής σφύζει από χιονισμένες οροσειρές και κάτασπρες απότομες πλαγιές και αποτελεί το ουσιαστικό θέλγητρο για αυτούς που απολαμβάνουν την ορειβασία, το σκι ή άλλα χειμερινά σπορ. Οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα και ορειβατικοί σύλλογοι, όπως αυτό του Πηλίου και του Ολύμπου, δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να εκμεταλλευτούν το φυσικό χάρισμα της Ελλάδας.

Όμως η Περιφέρεια της Θεσσαλίας, δεν έχει μόνο χειμερινό τουρισμό. Ο παραθαλάσσιος Βόλος και οι Βόρειες Σποράδες με τα γραφικά λιμάνια τους, με τα παραδοσιακά χωριά τους, εξωραϊσμένα με εκτεταμένες αμμουδιές και παραλίες με βότσαλα, βραχώδεις όρμους και απάνεμους κολπίσκους, κατάφυτες γωνιές και απάτητα τοπία, παραδοσιακά χαρακτηριστικά και αρχαιολογικούς τόπους, είναι

ακαταμάχητα θέλγητρα που προσκαλούν αμέτρητους επισκέπτες από την Ελλάδα και από όλο τον κόσμο, τους καλοκαιρινούς μήνες.

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει πολύ χαμηλό ποσοστό σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, όσον αφορά σε ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας. Συγκεκριμένα, υπάρχουν μόνο τέσσερα, στον νομό Μαγνησίας, ο οποίος νομός διαθέτει τα 47 από τα 52 ξενοδοχεία Α' κατηγορίας που υπάρχουν στην Περιφέρεια. Το 50% περίπου των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας, είναι Γ' κατηγορίας, γεγονός που παραπέμπει στην διαπίστωση, πως ο εισερχόμενος τουρισμός είναι μεσαίας εισοδηματικής τάξης.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Θεσσαλίας ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΣΦΟΙΣΜΑ
Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	4	12	1	2	19
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	165	239	60	85	549
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	319	444	140	192	1.095
Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	1	4	23	8	3	39
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	77	301	856	127	32	1.393
	ΚΛΙΝΕΣ	0	144	560	1.544	220	63	2.531
Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	47	45	177	42	49	364
	ΔΩΜΑΤΙΑ	399	1.011	1.682	4.028	742	636	8.498
	ΚΛΙΝΕΣ	781	2.004	3.193	7.661	1.431	1.261	16.331
Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	4	12	24	4	5	49
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	380	462	501	56	38	1.437
	ΚΛΙΝΕΣ	0	749	851	959	114	79	2.752
ΣΥΝΟΛΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	52	65	236	55	59	471
	ΔΩΜΑΤΙΑ	399	1.468	2.610	5.624	985	791	11.877
	ΚΛΙΝΕΣ	781	2.897	4.923	10.608	1.905	1.595	22.709

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Καρδίτσας

Ο μικρότερος των τεσσάρων νομών του Θεσσαλικού διαμερίσματος με χαρακτηριστικό γνώρισμα την ομορφιά της αντίθεσης ορεινού όγκου και κάμπου. Έχει έκταση 2.636.000 στρέμματα και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή 124.016 κατοίκους. Το νοτιοδυτικό τμήμα του καταλαμβάνεται από την οροσειρά της Πίνδου και των Αγράφων που αποτελούν ένα συνεχές και γοητευτικό κάλεσμα αυθεντικής φύσης και ήρεμης απόλαυσης των διακοπών, μέσα σ' ένα περιβάλλον πλούσιας βλάστησης (δάση από βελανιδιές, καστανιές και πλατάνια) και άφθονων νερών. Βορειοανατολικά απλώνεται στέλειωτος και μακρύς ο Θεσσαλικός κάμπος με τα σπαρμένα χωράφια και τους παραποτάμους του Πηνειού να τον διασχίσουν.

Η πόλη της Καρδίτσας βρίσκεται στο δυτικό άκρο του θεσσαλικού κάμπου. Δεν είναι πάρα πολλά σε αριθμό τα αξιοθέατα της πόλης, αλλά τούτη η ποσοτική έλλειψη, που οφείλεται άλλωστε και στη μικρή ηλικία της, αντισταθμίζεται από το εξαιρετικό ενδιαφέρον που αυτά παρουσιάζουν. Οι ευρύχωρες πλατείες, οι πεζόδρομοι, αλλά και το άφθονο πράσινο συμβάλλουν στο ξεχωριστό χρώμα και την ατμόσφαιρα οικειότητας και ταυτόχρονα σ' έναν τρόπο ζωής θεμελιωμένο στη συμπάθεια και στη φιλοξενία.

Το σπουδαιότερο από όλα τα αξιοθέατα του νομού Καρδίτσας, είναι η Λίμνη Ταυρωπού, η οποία μετονομάστηκε σε Λίμνη Πλαστήρα, προς τιμήν του στρατιωτικού και πολιτικού Νικόλαου Πλαστήρα. Η διαδρομή γύρω από την λίμνη είναι μαγευτική. Ο δρόμος κόβει δάση από έλατα και βελανιδιές, ρεματιές με πλατάνια, και η λίμνη πότε χάνεται, πότε εμφανίζεται κομματιαστά πίσω από τις κορυφές δέντρων και λόφων.

Η χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνει περίπου 650 είδη και υποείδη. Χαρακτηριστικό της στοιχείο αποτελεί ο μεγάλος αριθμός φυτικών ειδών της ημιορεινής, ορεινής και υποαλπικής ζώνης καθώς και μια αξιόλογη (ποιοτικά και ποσοτικά) ορνιθοπανίδα. Έτσι έχει δημιουργηθεί ο " βοτανικός κήπος ", που αποσκοπεί στην συγκέντρωση και αποθεματοποίηση ειδών της χλωρίδας της ευρύτερης περιοχής λίμνης Ν.Πλαστήρα. Λειτουργεί ως "εργαστήριο υπαίθρου", χρήσιμο για την εκπαίδευση και ενημέρωση των επισκεπτών, ενταγμένο στη συνολική προσπάθεια αειφορικής οικότουριστικής ανάπτυξης της περιοχής. Η έκτασή του ανέρχεται σε 10 στρέμματα και βρίσκεται σε επαφή με την λίμνη, σε περιόδους ανόδου της στάθμης των νερών της. Το γεγονός αυτό διευκολύνει ελκυστικούς συνδυασμούς μεταξύ Βοτανικού Κήπου και λίμνης, τόσο από αισθητικής όσο και από βοτανικής απόψεως.

Διαμορφώθηκαν επίσης οικολογικά μονοπάτια και σημάνθηκαν ειδικές διαδρομές πεζοπορίας (μήκους περίπου 6 Km) εντός του Εκπαιδευτικού Δάσους, με σκοπό την παρατήρηση αξιόλογων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, ως τρόπου εκπαίδευσης και εναλλακτικής μορφής ψυχαγωγίας.

Πριν από λίγα χρόνια άρχισε να λειτουργεί στην Καρδίτσα και συγκεκριμένα στην περιοχή της λίμνης Νικολάου Πλαστήρα ένα νέο κέντρο που αναλαμβάνει να συνδυάσει διακοπές και αθλητικές δραστηριότητες με μαθήματα ελληνικής γλώσσας για τους ξένους που επισκέπτονται τη χώρα μας.

Οι φυσιολάτρες ορειβάτες και οι λάτρες του περιπάτου στη φύση, αποζημιώνονται με τον καλύτερο τρόπο. Οι πλαγιές των βουνών προσφέρονται για

σύντομης, ή μεγάλης διάρκειας πορείες, για άλλοτε ευκολότερες κι άλλοτε δυσκολότερες διαδρομές. Στη λίμνη Νικολάου Πλαστήρα λειτουργεί και το ορειβατικό καταφύγιο. Οργανωμένα σπορ όπως Αλεξιπτωτο πλαισία (παραπέντε), mountain bike, ιππασία, σκι, ψάρεμα, σκοποβολή και άλλα σπορ καθώς επίσης και αρκετοί ξενώνες είναι έτοιμα να κάνουν την διαμονή των επισκεπτών πιο εύκολη και πιο ευχάριστη. Πολλές κορυφές είναι ιδανικές για πτήση (αεραθλητισμός) σε διαμορφωμένες πίστες και προσφέρονται για ένα ολοκληρωτικό αγνάντεμα της καταπράσινης φύσης, των γραφικών οικισμών και των γαλάζιων νερών της λίμνης. Το mountain bike αποτελεί τη νέα πρόκληση για τον επισκέπτη της λίμνης, που μπορεί να απολαύσει τις απέλειωτες - με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας - διαδρομές, στους δρόμους πλάι στη λίμνη, στο γεμάτο έλατα και βελανιδιές δάσος, στο βουνό όπου έμπειροι οδηγοί αναλαμβάνουν την περιήγηση του επισκέπτη. Μικρό και συνεχώς εξελισσόμενο το χιονοδρομικό κέντρο Καραμανώλη προσφέρει ειδικά στα παιδιά αρκετή διασκέδαση με το χιόνι. Η περιοχή επίσης προσφέρεται και για σκι αντοχής στους δασικούς δρόμους της. Οργανωμένοι χώροι για σκοποβολή υπάρχουν στο χωριό Ρούσσο, σε απόσταση 7 km από την Καρδίτσα, και στη Νεράιδα στην περιοχή της λίμνης.

Νομός Λάρισας

Ο νομός Λάρισας ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας - είναι ο μεγαλύτερος - και συνορεύει βόρεια με την Πιερία και την Κοζάνη, δυτικά με τα Γρεβενά, τα Τρίκαλα και την Καρδίτσα, νότια με τη Φθιώτιδα και τη Μαγνησία και βρέχεται από το αιγαίο πέλαγος στα ανατολικά. Ο νομός Λάρισας έχει περίπου 270.600 κατοίκους.

Η Λάρισα, μια περιοχή μοναδικής φυσικής ομορφιάς, σφύζει με δασωμένα βουνά, έχει μια μεγάλη εύφορη πεδιάδα που διασχίζεται από τον ποταμό Πηνειό και είναι επίσης γεμάτη με πολλές παραλίες. Ο νομός Λάρισας αποτελεί τον ιδανικό προορισμό για όσους απολαμβάνουν τις περιπλανήσεις, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Η πόλη της Λάρισας, που είναι και η πρωτεύουσα του νομού, είναι απλωμένη στον απέραντο κάμπο, ο οποίος διασχίζεται από τον Πηνειό ποταμό. Η Λάρισα είναι μια μοντέρνα, κοσμοπολίτικη πόλη με ενδιαφέροντα αξιοθέατα: Η ακρόπολη, τα αρχαία θέατρα, το μνημείο - μουσείο του Ιπποκράτη, το πάρκο του Αλκαζάρ, τα

παραδοσιακά σπίτια στα Ταμπάκικα και το φρούριο, το αρχαιολογικό μουσείο, η πινακοθήκη και το λαογραφικό - ιστορικό μουσείο.

Περιπλανώμενοι στο νομό Λάρισας συναντά κανείς πολλούς όμορφους και ενδιαφέροντες οικισμούς. Η κωμόπολη Αγιά, χτισμένη στις πλαγιές της Όσσας, το τουριστικό θέρετρο Αγιοκάμπος με την εκτεταμένη αμμουδιά, το ιστορικό χωριό Αμπελάκια, χτισμένο στα στενά των Τεμπών, αλλά και η ευρύτερη περιοχή των Τεμπών, που αποτελεί μια από τις πιο γραφικές τοποθεσίες του κόσμου, συναρπάζουν τον κάθε επισκέπτη. Επιπλέον, το τουριστικό κέντρο Φάρσαλα, το παραδοσιακό κεφαλοχώρι Τσαριτσάνη, το παραθαλάσσιο θέρετρο Στόμιο, η πνευματική πόλη Ελασσόνα και ο Τύρναβος, η όμορφη πόλη με τα διατηρητέα κτίρια, καταπλήττουν όλους τους επισκέπτες.

Ένα από τα γραφικότερα τοπία του κόσμου που συγκεντρώνει καθημερινά δεκάδες επισκέπτες, είναι η κοιλάδα των Τεμπών. Τα Τέμπεη είναι το στενό πέρασμα του Πηνειού, ανάμεσα στην Όσσα και τον Όλυμπο, όπου το ποτάμι ρέει ήρεμα προς την εκβολή, σε οργιώδη βλάστηση. Αιωνόβια πλατάνια και ιπιές σκύβουν στο πέρασμα.

Νομός Τρικάλων

Ο νομός Τρικάλων καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Θεσσαλίας. Βόρεια συνορεύει με το νομό Γρεβενών, νότια με το νομό Καρδίτσας, ανατολικά με τον νομό Λάρισας, και δυτικά με τους νομούς Ιωαννίνων και Άρτας. Έχει έκταση 3,338 τ. χμ. και πληθυσμό 137,819 κατοίκους.

Είναι ορεινός νομός, στο μεγαλύτερο μέρος και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των επισκεπτών όλο το χρόνο, εκεί όπου το θαύμα της φύσης συμπληρώνεται με τα έργα του ανθρώπου, στα Μετέωρα. Τα Τρίκαλα όμως δεν είναι μόνο τα Μετέωρα. Υπάρχουν πολλά αξιοθέατα, χιονοδρομικά κέντρα δάση για περίπατους. Από τα χωριά που ξεχωρίζουν είναι η Ελάτη, ένα ορεινό χωριό σε υψόμετρο 660 μέτρων. Είναι σταθμός για το καταφύγιο του Κερκετίου (Κοζιάκα) και το χιονοδρομικό κέντρο στο Περτούλι. Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στη θέση Περτουλιώτικα Πηγάδια, σε υψόμετρο 1200 μ. Εκεί οργανώνονται διάφορες δραστηριότητες όπως ποδηλασία, ιππασία, ορειβασία, καγιάκ κ.α. (πηγή: περιοδικό Διακοπές 1999)

Τα θεόρατα βράχια των Μετεώρων δεσπόζουν επιβλητικά στην Καλαμπάκα μεταξύ των βουνών Κόζακα και Αντιχασίων. Αυτό το μεγαλούργημα της φύσης

αποκαλύπτει όλο του το μεγαλείο αιώνες τώρα, καθώς αποτελεί ένα μοναδικό σε ομορφιά γεωλογικό φαινόμενο και ένα σημαντικό μνημείο της Ορθοδοξίας.

Τα Μετέωρα, με τους περίεργους, απόκοσμους βράχους και τα 27 μοναστήρια του χτισμένα πάνω σε αυτούς, προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Η μοναστηριακή πολιτεία έχει κατακτήσει τις κορφές των βράχων εδώ και χίλια χρόνια, χρωματίζοντας με τη δική της ατμόσφαιρα το τοπίο. Μετά το Άγιο Όρος, τα Μετέωρα είναι σήμερα το μεγαλύτερο μοναστικό συγκρότημα του ελλαδικού χώρου και έχει χαρακτηριστεί Παγκόσμιο Φαινόμενο Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Το πέτρινο δάσος των Μετεώρων είναι πέρα από ένα θαυμαστό φυσικό φαινόμενο και μια ψυχική εμπειρία καθώς ο επισκέπτης βιώνει πως ισορροπεί μεταξύ κοσμικού και απόκοσμου.

Τα Μετέωρα που έχουν χαρακτηριστεί το δεύτερο Άγιο Όρος συνεχίζουν τη μοναστική παράδοση εδώ και έξι περίπου αιώνες. Στη θέα των ιερών βράχων ο επισκέπτης μένει έκθαμβος από την εντυπωσιακή μεγαλοπρέπεια αυτού του γιγαντιαίου πέτρινου συμπλέγματος. Τα ασκητικά παραπήγματα στους βράχους μαρτυρούν την αδιάφραστη παρουσία των πρώτων μοναχών που αφιερώθηκαν ψυχή τε και σώματι στο Θεό.

Η ανάβαση παλαιότερα γινόταν με σκαλωσιές στηριγμένες σε δοκάρια σφηνωμένα μέσα στους βράχους, με δίχτυ, και λίγο αργότερα με ανεμόσκαλες. Σήμερα οι προσκυνητές-επισκέπτες χρησιμοποιούν τις σκάλες που λαξεύτηκαν στα βράχια, εξασφαλίζοντας έτσι μία άνετη και ασφαλή ανάβαση στα μοναστήρια.

Νομός Μαγνησίας

Ο νομός Μαγνησίας κατέχει το ΝΑ τμήμα της Θεσσαλίας. Συνορεύει βόρεια και βορειοδυτικά με το νομό Λάρισας, νοτιοδυτικά και νότια με το νομό Φθιώτιδας, νοτιοανατολικά βρέχεται από τον Παγασητικό Κόλπο και ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος. Έχει έκταση 2,636 τ. χμ. και πληθυσμό 197,613 κατοίκους. Είναι ένας νομός με πολλές φυσικές ομορφιές, μοναδικούς αρχαιολογικούς χώρους και θησαυρούς, και καταφέρνει να προσελκύει επισκέπτες χειμώνα - καλοκαίρι.

Πρωτεύουσα του νομού, ο νεόκτιστος Βόλος, χτισμένος στον Παγασητικό κόλπο, η πρωτεύουσα του νομού Μαγνησίας, είναι μια κοσμική πόλη, ένα εμπορικό λιμάνι, μια βιομηχανική περιοχή και μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, ενώ την ίδια στιγμή αποπνέει μια αίσθηση γραφικότητας. (πηγή: www.united-hellas.com) Ειδικότερα η παραλία του Βόλου συγκεντρώνει ωραία παλιά και νέα κτίρια, προσφέρει τη δυνατότητα ενός γοητευτικού περιπάτου και οδηγεί από το εμπορικό τμήμα του

λιμανιού ως τους ανατολικούς κολπίσκους της πόλης, διακοσμημένους με πλούσιο πράσινο.(πηγή: www.travel-pelion.gr)

Στον νομό παρατηρείται μεγάλη τουριστική κίνηση. Κατά τους χειμερινούς μήνες, το Πήλιο με την οργιώδη βλάστηση του και τα όμορφα παραδοσιακά χωριά του, κατακλύζεται από δεκάδες επισκέπτες, που καταφθάνουν από κάθε μεριά της Ελλάδας και του κόσμου για να θαυμάσουν την μεγαλοπρέπεια και την ηρεμία του τοπίου. Οι Μηλιές, τα Χάνια, η Αργαλαστή, το Βελεστίνο, η Ζαγορά, η Μακρινίτσα, η Πορταριά, η Τσαγκαράδα, το Χορευτό, ο Αφισσος, η Βυζίτσα αποτελούν κάποια από τα πιο όμορφα χωριά του νομού Μαγνησίας, κάποια ακροβολισμένα σε ένα βουνό, κάποια χτισμένα στους πρόποδες κάποιου λόφου και κάποια εγκατεστημένα κατά μήκος μιας παραλίας. Η εντυπωσιακή ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος καθώς και οι υπέροχες ανθρώπινες δημιουργίες, οι απέραντες παραλίες, οι εύφορες κοιλάδες και τα επιβλητικά βουνά, καθώς και τα πέτρινα αρχοντικά, οι μικρές πλατείες και τα ανηφορικά δρομάκια, κατακτούν αμέσως τους επισκέπτες.

Η υψηλότερη κορυφή του Πηλίου (Γλιασίδι 1548 μ.) βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του. Η ανατολική δύσβατη πλευρά του, από όπου φαντάζει πανοραμικά το Αιγαίο σαν καθρέφτης, καταλήγει απότομα στη θάλασσα δημιουργώντας γραφικές αλλά βραχώδεις και απρόσιτες στους λουόμενους παραλίες. Αντίθετα οι γαλήνιες και ήρεμες ακτές της δυτικής πλευράς που βλέπει στον Παγασητικό είναι προσιτές και αποτελούν κέντρα ναυτικής δραστηριότητας. Τα γραφικά χωριά του Πηλίου, άλλοτε σκαρφωμένα σε πλαγιές ή σε απότομες κορφές, άλλοτε κρυμμένα σε καταπράσινες ρεματιές έχουν δεθεί τόσο με το τοπίο που αντικρίζοντας το από μακριά δημιουργούν την εντύπωση πως έχουν "φυτρώσει" μαζί με τα δέντρα.

Το Πήλιο είναι ιδανικό για εξορμήσεις όλο το χρόνο. Προσφέρεται για δραστηριότητες στο βουνό και στην θάλασσα. Trekking στην Τσαγκαράδα και στις Μηλιές, canoeing στο Μυλοπόταμο, Canoe-Kayak στον Αη Γιαννη, ιππασία στον Κατηγιώργη είναι μερικές από τις πιο συνηθισμένες δραστηριότητες που εκτυλίσσονται στο Πήλιο (πηγή: TREKKING HELLAS).

Στην θέση "Αγριόλευκες" στο Πήλιο, και σε υψόμετρο 1500 μ. βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου, το οποίο μαζί με τις άλλες ομορφιές του Πηλίου αποτελεί έναν ιδανικό συνδυασμό για χειμερινές διακοπές.

Στον νομό Μαγνησίας όμως ανήκουν διοικητικά και οι Βόρειες Σποράδες, όλες, εκτός από την Σκύρα. Οι Σποράδες αποτελούνται από τέσσερα κατοικημένα νησιά (Σκιάθος, Αλόνησος, Σκύρος, Σκόπελος) τα οποία συνδυάζουν δενδρόφυτα βουνά και απaráμιλλης ομορφιάς παραλίες.

Η Σκόπελος είναι το πιο πράσινο νησί στην Ελλάδα. Το πράσινο των πεύκων και των πυκνών δασών σμίγει με το βαθύ γαλάζιο της θάλασσας και του ουρανού δημιουργώντας μία εικόνα απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς. Το νησί της Σκοπέλου χαρακτηρίζεται από τα πυκνά δάση και το γαλάζιο της Θάλασσας γι'αυτο και στις 5/7/97 ανακηρύχθηκε επίσημα ως "πράσινο και γαλάζιο νησί" από τον διεθνή οργανισμό Βιοπολιτικής. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της έκτασης του νησιού καλύπτεται από παρθένο πευκοδάσος. Η πόλη της Σκοπέλου επίσης με προεδρικό διάταγμα έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός (19/10/78 προεδρικό διάταγμα 594, 13-11/78). (πηγή: www.skopelosweb.gr)

Η Σκιάθος δενδρόφυτο και με πολλά χιλιόμετρα πολυσιχιδών παραλιών, με την ειδυλλιακή της Χώρα και το πανέμορφο φρούριο Μπούρτζι, με την πασίγνωστη σε όλο τον κόσμο παραλία, Κουκουναριές, είναι από τα πλέον αναπτυγμένα τουριστικά νησιά των Σποράδων.

Πολυτελής και ειδυλλιακή, φημισμένη για τις χρυσές αμμουδιές της, η Σκιάθος είναι το πιο τουριστικά ανεπτυγμένο νησί των Βόρειων Σποράδων. Το νησί έχει πάρει το όνομα του από την λέξη "σκιά", που αναφέρεται στην σκιά που δημιουργείται από το πυκνό δάσος που υπάρχει στο νησί. (πηγή: www.dtravel.gr), η οργανωμένη τουριστική υποδομή και η φυσική ομορφιά του νησιού συνθέτουν ένα περιβάλλον που δύσκολα μπορεί κανείς να αντισταθεί (πηγή: www.united-hellas.com)

Και τέλος η ήσυχη Αλόνησος, με το θαλάσσιο πάρκο στα ανοιχτά της, ένα από τα λιγοστά καταφύγια της θαλάσσιας φώκιας Monachus -Monachus, του πρώτου απειλούμενου με εξαφάνιση θηλαστικού της Ευρώπης και ανάμεσα στα πλέον απειλούμενα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Και τα τρία νησιά διαθέτουν εξαιρετικό τουρισμό, εισερχόμενο και εξερχόμενο. Διαθέτουν συνολικά 148 ξενοδοχειακές μονάδες, 4457 δωμάτια και 8544 κλίνες (πηγή: ΞΕΕ).

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής της Μαγνησίας, προσπαθεί να αμβλύνει την εποχικότητα αναδεικνύοντας κάποιες ειδικές μορφές τουρισμού όπως: αθλητικός τουρισμός (χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου), γαστρονομικός (πηλιορείτικη κουζίνα), θρησκευτικός (τόποι λατρείας), επαγγελματικός (συνεδριακός, σεμινάρια), περιπατικός (μονοπάτια), ποδηλατικός, ιπποτουρισμός, σιδηροδρομικός τουρισμός (τρενάκι Πηλίου), χειμερινός (χιονοδρομικό κέντρο), θαλάσσιος (θαλάσσιο πάρκο), αυτοκινητιστικός, κοινωνικός, σχολικός, αγροτουρισμός (συνεταιρισμοί μήλων, γλυκών, λουλουδιών), κλπ. (πηγή: τουρισμός και Οικονομία τεύχος 275)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Το γεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου, το οποίο βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας, περιλαμβάνει πέντε διαφορετικούς νομούς: την Αργολίδα, την Αρκαδία, την Κορινθία, την Λακωνία και την Μεσσηνία.

Η Πελοπόννησος θεωρείται ως ένα από τα πλέον αντιπροσωπευτικά γεωγραφικά διαμερίσματα σε ότι αφορά τη φυσική ομορφιά, τα αρχαιολογικά ευρήματα και το ιστορικό υπόβαθρο της Ελλάδας. Αυτή η ιδιαίτερος γραφική Περιφέρεια, σφύζοντας από αναρίθμητα σημεία πολυποίκιλου ενδιαφέροντος, αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές περιοχές της Ελλάδας, ελκύνοντας μεγάλο αριθμό τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Οι ιδιαζόντως ενδιαφέροντες αρχαιολογικοί χώροι της Αργολίδας και της Κορινθίας, η παράκτια και ορεινή ομορφιά της Αρκαδίας, η παραδοσιακή και προικισμένη με εντυπωσιακές παραλίες Ηλεία, η κομψή, με χάρη σμιλεμένη Λακωνία και η φυσική ομορφιά της γαλήνιας Μεσσηνίας συνθέτουν έναν ακαταμάχητο πόλο έλξης που θα μαγνητίζει κάθε επισκέπτη (πηγή: www.united-hellas.com)

Αγέρωχα φυσικά τοπία και γλυκιά μεσογειακή ομορφιά χαρακτηρίζουν την Πελοπόννησο, γη των μύθων και της ιστορίας, παιχνίδι της φύσης και κάλεσμα

αισθήσεων. Πολυπρόσωπη και με τη μαγεία των αντιθέσεων στο φυσικό της τοπίο, η Πελοπόννησος καλεί τους ταξιδιώτες να θαυμάσουν τις επιβλητικές βουνοκορφές της, να επισκεφτούν τους πολυάριθμους αρχαιολογικούς της χώρους και να καταλήξουν στις υπέροχες παραλίες στο Ιόνιο ή στο Αιγαίο.

Η Πελοπόννησος υπήρξε λίκνο του ελληνικού πολιτισμού και αυτό μαρτυρούν τα πάμπολλα μνημεία της, από προϊστορικά και αρχαία ως μεσαιωνικά και βυζαντινά. Από την Αρχαία Κόρινθο στο βορειοανατολικό τμήμα και τη μεγαλύτερη ρωμαϊκή πόλη της Ελλάδας, τον Ακροκόρινθο, μπορεί κανείς να προχωρήσει προς τις Μυκήνες και την Τίρυνθα, τα σπουδαιότερα κέντρα του μυκηναϊκού πολιτισμού και από εκεί προς τον αρχαιολογικό χώρο της Επιδαύρου με το περίφημο αρχαίο θέατρο και τα ιερά μνημεία του θεού της Ιατρικής, Ασκληπιού. Σε μια γαλήνια κοιλάδα στη δυτική Πελοπόννησο βρίσκονται τα ερείπια της Αρχαίας Ολυμπίας, από τα μεγαλύτερα αθλητικά και θρησκευτικά κέντρα του αρχαίου κόσμου καθώς και το Αρχαιολογικό Μουσείο της, από τα πλουσιότερα μουσεία της Ελλάδας. Τα ερείπια της Αρχαίας Τεγέας και της αρχαίας πόλης του Άργους και η μεσαιωνική και νεοκλασική κομψότητα της πόλης του Ναυπλίου συμπληρώνουν την εικόνα του παρελθόντος που αναβιώνει στα μάτια των επισκεπτών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει η περιοχή και για αυτούς που αγαπούν την αυθεντικότητα της φύσης, τον φυσιολατρικό αθλητισμό και τη ζωή στην ελληνική ύπαιθρο. Μια ξεχωριστή εμπειρία μπορεί να ζήσει κανείς και στην κατάφυτη κοιλάδα του Λούσιου στην Αρκαδία με τα μεσαιωνικά μοναστήρια και τους όμορφους παραδοσιακούς οικισμούς της. Τα ορεινά χωριά που δεσπόζουν στο φαράγγι, η Δημητσάνα, η Στεμνίτσα, η Καρύταινα, η Ανδρίτσαινα, είναι από τα όμορφότερα της Αρκαδίας αλλά και της Ελλάδας γενικότερα και προσφέρονται ως εφελτήριο για εξερευνητικές διαδρομές στην πραγματικά υπέροχη γύρω περιοχή.

Στην νότια Πελοπόννησο, ο επιβλητικός Ταύγετος, ένα από τα μεγαλύτερα και όμορφότερα βουνά της χώρας, δεσπόζει στη περιοχή με τις κατάφυτες από μαυρόπευκα και έλατα πλαγιές του προσφέροντας τη δυνατότητα διαφορετικών διαδρομών πεζοπορίας και ορειβασίας. Η έρημη καστροπολιτεία Μυστράς στην πλαγιά ενός λόφου του Ταύγετου ταξιδεύει τον επισκέπτη στη βυζαντινή Ελλάδα. Ο Μυστράς υπήρξε το τελευταίο μεγάλο πνευματικό κέντρο του Βυζαντίου προσελκύοντας ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών από την Κωνσταντινούπολη, την Ιταλία, τη Σερβία. Η Μεσσηνιακή Μάνη με τους πύργους και τα πυργόσπιτά της, τα μεσαιωνικά κάστρα και τις βυζαντινές εκκλησίες, τα λιμναία σπήλαια και τους παραδοσιακούς οικισμούς της είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες

και γοητευτικές περιοχές της χώρας. Το Γύθειο, η πόλη-πύλη της Μάνης είναι μια γραφικότερη παραλιακή πόλη, ενώ στην περιοχή βρίσκονται και τα σπήλαια του Δυρού, από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας τα οποία μπορεί κανείς να διασχίσει με βάρκες, ακολουθώντας την πορεία του υπόγειου ποταμού. Η Μονεμβάσια στα ανατολικά της λακωνικής χερσονήσου είναι μια πόλη χτισμένη σε δυο επίπεδα πάνω σε ένα βράχο που υψώνεται 350 μέτρα πάνω από τη θάλασσα, γι αυτό και της έχει δοθεί το παρωνύμιο "το Γιβραλτάρ της Ανατολής". Η Μονεμβάσια είναι μια οχυρή πόλη, που υπήρξε ημι-αυτόνομη τον καιρό της ακμής της τον 15ο αιώνα και είναι σήμερα ένα πραγματικό ζωντανό κάστρο με μόνιμους κατοίκους και ιδιοκτήτες σπιτιών που τα συντηρούν έως και σήμερα στην μορφή που υπάρχουν τα τελευταία 200 ή και περισσότερα χρόνια.

Στην νοτιοδυτική Πελοπόννησο συναντάμε την Κορώνη και τη Μεθώνη, από τα πιο εντυπωσιακά μέρη της χώρας. Η Κορώνη είναι χτισμένη στη βάση ενός βενετσιάνικου κάστρου του 13ου αιώνα, τα τείχη του οποίου προστατεύουν το τεράστιο μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου, ενώ το κοντινό Κάστρο Μεθώνης, ένα από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας, συνδυάζει στοιχεία ενετικής, τουρκικής και γαλλικής στρατιωτικής αρχιτεκτονικής. Κορώνη και Μεθώνη είναι ονόματα ταυτόσημα της μαγείας και του νοητού ταξιδιού στο χρόνο και σε περασμένες εποχές. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει επίσης η ιστορική Πύλος με τη θεαματική αμφιθεατρική της δόμηση και τη μαγευτική θέα της νήσου Σφακτηρίας αλλά και το κέντρο της πόλης με την παραθαλάσσια πλατεία και τα αιωνόβια πλατάνια της. (πηγή: www.mfa.gr) Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Πελοποννήσου για το έτος 2000 (σύμφωνα με το ΞΕΕ και τον ΕΟΤ) απαριθμούσε 477 μονάδες, δηλαδή το 6% των ξενοδοχειακών μονάδων όλης της χώρας.

Σχετικά με την προσφορά ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των κατηγοριών, πρώτος έρχεται ο νομός Αργολίδας, με 131 μονάδες, δεύτερος ο νομός Κορινθίας με 115 μονάδες, τρίτος ο νομός Μεσσηνίας με 99 μονάδες, τέταρτος ο νομός Λακωνίας με 82 και τελευταίος ο νομός Αρκαδίας με 50 μονάδες. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, διαθέτει ελάχιστες μονάδες ΑΑ' κατηγορίας, και σχετικά λίγες Α' κατηγορίας, οι οποίες συγκεντρώνονται στους νομούς Αργολίδας, Κορινθίας και Λακωνίας. Η μεγαλύτερη προσφορά ξενοδοχειακών μονάδων που σημειώνεται, είναι Γ' κατηγορίας, που τα καταλύματα της κατηγορίας αυτής, καταλαμβάνουν το 49,5% των συνολικών μονάδων της Περιφέρειας. Τα ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 5,1% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Α' κατηγορίας αποτελούν το 6,6%

της αντίστοιχης πανελληνίας προσφοράς, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 5,9%, τα Γ' κατηγορίας 5,9% και τα Δ' και Ε' κατηγορίας 6,4 και 4,5% αντίστοιχα.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	14	19	68	21	7	131
	ΔΩΜΑΤΙΑ	105	1.661	2.243	1.796	238	59	6.102
	ΚΛΙΝΕΣ	210	3.124	4.283	3.446	444	108	11.615
Ν. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	3	2	27	16	2	50
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	39	96	721	249	20	1.125
	ΚΛΙΝΕΣ	0	84	177	1.334	481	35	2.111
Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	14	28	55	12	5	115
	ΔΩΜΑΤΙΑ	304	1.011	1.276	1.721	193	46	4.551
	ΚΛΙΝΕΣ	670	1.898	2.471	3.226	362	95	8.722
Ν. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	16	18	32	13	3	82
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	216	475	882	183	19	1.775
	ΚΛΙΝΕΣ	0	467	922	1.650	372	41	3.452
Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	4	20	54	8	12	99
	ΔΩΜΑΤΙΑ	252	263	999	1.339	107	133	3.093
	ΚΛΙΝΕΣ	497	489	1.868	2.538	206	250	5.848
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	51	87	236	70	29	477
	ΔΩΜΑΤΙΑ	661	3.190	5.089	6.459	970	277	16.646
	ΚΛΙΝΕΣ	1.377	6.062	9.721	12.194	1.865	529	31.748

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Αργολίδας

Ο νομός Αργολίδας βρίσκεται στο βορειανατολικό άκρο της Πελοποννήσου. Βόρεια συνορεύει με το νομό Κορινθίας, νότια βρέχεται από τον Αργολικό κόλπο, ανατολικά με την Τροιζηνία, που ανήκει στον νομό Αττικής, και βρέχεται από τον Σαρωνικό και δυτικά με το νομό Αρκαδίας. Καλύπτει μία έκταση 2.154 τ.μ. και έχει περίπου 97.600 κατοίκους.

Η Αργολίδα είναι ιδιαίτερα πλούσια σε αρχαιολογικούς και λοιπούς πολιτιστικούς πόρους. Η γη της είναι σπαρμένη με αρχαία ερείπια, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, κάστρα και φρούρια, νεώτερα μνημεία, ιστορικούς τόπους, τόπους ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και παραδοσιακούς οικισμούς, κατοικημένη από τη Μεσολιθική εποχή (8000 π.χ.) υπήρξε σε όλη την αρχαιότητα ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της Πελοποννήσου.

Οι μείζονος εθνικής και διεθνούς εμβέλειας αρχαιολογικοί χώροι που βρίσκονται στο νομό αυτό είναι οι Μυκήνες, περίφημη μυκηναϊκή ακρόπολη με τα κυκλώπεια τείχη, το ανάκτορο και τους βασιλικούς τάφους και η Επίδαυρος, όπου υπάρχει το ιερό του Θεραπευτού θεού Ασκληπιού και το φημισμένο μεγάλο θέατρο. Άλλοι αρχαιολογικοί χώροι με ξεχωριστό ενδιαφέρον είναι: οι Μυκηναϊκές ακροπόλεις της Τίρυνθας και της Μιδέας, το πρωτοελλαδικό "ανάκτορο" της Λέρνας, το ιερό της Ήρας (Ηραίο) έξω από το Άργος, η Αγορά και το Θέατρο του Άργους.

Επίσης η πόλη του Ναυπλίου έχει να επιδείξει σημαντικό πλούτο μνημείων ιστορικού, πολιτιστικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, όπως είναι το Φρούριο Παλαμηδίου, η Ακροναυπλία και το Μπούρτζι.

Η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη του Νομού και στην εξάλειψη των ανισοτήτων είναι σημαντική, δεδομένου ότι η πλειοψηφία της ξενοδοχειακής υποδομής της Περιφέρειας βρίσκεται στην Αργολίδα (131 μονάδες και 11.615 κλίνες). Ο Νομός Αργολίδας συγκαταλέγεται μεταξύ των Νομών εκείνων που συγκεντρώνουν τουρισμό μαζικού κυρίως χαρακτήρα. Δηλαδή επισκέπτες καταφτάνουν οργανωμένοι σε ομάδες, με οργανωμένο πρόγραμμα διακίνησης, διαμονής και αναψυχής, για συγκεκριμένο χρόνο, σε προεπιλεγμένους τόπους, έχοντας συνήθως προπληρώσει τις διακοπές τους σε γραφείο τουρισμού.

Το μήκος των ακτών του Νομού είναι 230 χιλιόμετρα (εξαιρουμένης της Τροιζηνίας). Υπάρχουν 53 παραλίες μικρών ή μεγαλύτερων παραλιών προσφερομένων για κολύμβηση με μήκος 100μ η μικρότερη. Από τις 53 παραλίες, 1 χαρακτηρίζεται ως "κακή", 1 "καλή", 3 "πολύ καλή" και οι λοιπές 48 "άριστη". Το συνολικό μήκος των ακτών που προσφέρονται για κολύμβηση εκτιμάται σε συνολικό μήκος 56,5 χιλιόμετρα. Ήτοι το 24,7% του συνολικού μήκους ακτών του Νομού.

Το μήκος αμμωδών παραλιών σε συνδυασμό με το είδος του τουρισμού που επικρατεί, συνθέτουν το δείκτη χωρητικότητας των ακτών σε μια μέρα αιχμής, που μπορεί να αποτελέσει εκτιμητή της χωρητικότητας ενός τόπου. Με βάση την παραδοχή ότι αντιστοιχεί μια κλίνη ανά μέτρο αμμώδους παραλίας η μέγιστη χωρητικότητα της Αργολίδας ανέρχεται σε 20.000 - 25.000 επισκέπτες. (πηγή: www.naarg.gr).

Νομός Κορινθίας

Ο νομός Κορινθίας βρίσκεται στο βορειοανατολικό μέρος της Πελοποννήσου. Έχει έκταση 2,290 τ. χμ. και πληθυσμό 142,365 κατοίκους. Συνορεύει νότια με τους

νομούς Αρκαδίας και Αργολίδας, δυτικά με τον νομό Αχαΐας, βόρεια βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο, ενώ από τα ανατολικά βρέχεται από τον Σαρωνικό Κόλπο.

Πολλές αρχαιολογικές τοποθεσίες μας δείχνουν την πολιτιστική ανάπτυξη της αρχαίας Κορίνθου. Ο Ακροκόρινθος, το αρχαιότερο κάστρο της Πελοποννήσου, η Νεμέα με το ιερό του Δία και η αρχαία Σικυών είναι πολύ σημαντικά κομμάτια της ελληνικής ιστορίας.

Ο νομός Κορινθίας είναι, επίσης, ένα ιδανικό μέρος για καλοκαιρινές διακοπές αφού πολλές είναι οι υπέροχες παραλίες που έχουν συνεισφέρει στην ανάπτυξη του τουρισμού. Μικρά χωριά και πόλεις όπως το Βραχάτι, το Δερβέني, το Κιάτο και το Ξυλόκαστρο ελκύουν πολλούς τουρίστες από όλο τον κόσμο, προσφέροντας το υπέροχο κλίμα και τα καθαρά νερά της περιοχής.

Αυτά τα κοσμοπολίτικα θέρετρα, προσελκύουν, επίσης, πολλούς ανθρώπους που ζουν στις γειτονικές πόλεις. Το Λουτράκι, φημισμένο για τις ιαματικές πηγές, προσφέρει για πολλά χρόνια στους κατοίκους της Αθήνας μια λύση για ένα σαββατοκύριακο γεμάτο καλοκαιρινή διασκέδαση. Ο ιαματικός τουρισμός είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στο Λουτράκι. Λειτουργεί το Ποσιθεραπευτήριο ΕΟΤ, καθώς και το Υδροθεραπευτήριο του Δήμου, και πολλοί ασθενείς, που εξελίσσονται σε τουρίστες, σπεύδουν από όλη την Ελλάδα να επισκεφθούν την παραλιακή αυτή πόλη της Κορινθίας.

Ο νομός είναι γνωστός για πολλές ακόμα εκπληκτικές περιοχές, όπως τον Ισθμό της Κορίνθου και ιστορικά χωριά, όπως τα Δερβενάκια, που έμειναν στη ιστορία με την σημαντική νίκη εναντίον των Τούρκων. Τα ψηλά βουνά, οι ήρεμοι κολπίσκοι, τα πράσινα λιβάδια και οι αρχαίοι μύθοι του νομού Κορινθίας, καθηλώνουν τον επισκέπτη με την πρώτη ματιά.

Νομός Μεσσηνίας

Ο νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό μέρος της Πελοποννήσου. Βόρεια συνορεύει με το νομό Ηλείας, νότια βρέχεται από το μεσσηνιακό κόλπο, ανατολικά συνορεύει με τους νομούς Αρκαδίας, και Λακωνίας, και δυτικά βρέχεται από Ιόνιο Πέλαγος. Έχει έκταση 2,991 τ. χμ. και πληθυσμό 167,292 κατοίκους.

Η πρωτεύουσα και λιμάνι του νομού είναι η Καλαμάτα, μία από τις πιο σύγχρονες πόλεις της χώρας, με πάρκα, καλή ρυμοτομία, φαρδείς δρόμους και εξαιρετικά αναπτυγμένη εκπαιδευτική και καλλιτεχνική δραστηριότητα. Στην

Καλαμάτα οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν το κάστρο, την παλιά πόλη, τις εκκλησίες και τα μοναστήρια, τις βιβλιοθήκες, το θέατρο, την πινακοθήκη, τα νεοκλασικά κτίρια, το μνημείο των αγωνιστών του 1821, το καπνεργοστάσιο της εταιρείας Καρέλια καθώς και το αρχαιολογικό και λαογραφικό μουσείο, που αποτελούν ορισμένα από τα πιο ενδιαφέροντα αξιοθέατα της πόλης.

Ο νομός Μεσσηνίας σφύζει από αναρίθμητους υπέροχους οικισμούς που αξίζει να επισκεφθεί κανείς, προκειμένου να θαυμάσει το θαύμα της φύσης και της ιστορίας αλλά και το μεγαλείο του ανθρώπου. Η Κυπαρισσία και η Μεθώνη, δύο εκπληκτικές παραθαλάσσιες κωμοπόλεις, οι Γαργαλιάνοι και ο Μελιγαλάς, δύο αγροτικά και εμπορικά κέντρα, η Πύλος, μία παραδοσιακή και ιστορική πολιτεία που θυμίζει νησί, η Κορώνη, μία γραφική παράκτια κωμόπολη που θυμίζει κυκλαδικό οικισμό, ο Φοινικούντας, ένα ψαροχώρι που εξελίχθηκε σε πολυσύχναστο τουριστικό θέρετρο και η Καρδαμύλη, ένα παραδοσιακό παραθαλάσσιο χωριό, είναι ορισμένα μόνο από τα πιο διάσημα θέρετρα του νομού Μεσσηνίας.

Η ήρεμη φύση, το ζεστό κλίμα, οι καταπράσινες τοποθεσίες, οι εύφορες περιοχές, η θάλασσα με εκτεταμένες αμμουδιές, τα βενετσιάνικα κάστρα και τα παραδοσιακά χωριά συνθέτουν την ξεχωριστή γοητεία του υπέροχου νομού Μεσσηνίας. (πηγή: www.united-hellas.com)

Νομός Λακωνίας

Ο νομός Λακωνίας βρίσκεται στο ΝΑ μέρος της Πελοποννήσου, και συνορεύει βόρεια και βορειοανατολικά με το νομό Αρκαδίας, νότια βρέχεται από το Λακωνικό Κόλπο, ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος και δυτικά συνορεύει με το νομό Μεσσηνίας, και βρέχεται από τον Μεσσηνιακό Κόλπο. Έχει έκταση 3,636 τ. χμ. και πληθυσμό 94,916 κατοίκους.

Την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα φυσιογνωμία της Λακωνίας συγκροτούν η καστροπολιτεία του Μιστρά, ο βράχος της Μονεμβάσις και τα άλλα φράγκικα φρούρια, τα πυργόσπιτα της Μάνης, και οι βυζαντινοί ναοί σπαρμένοι σ' όλη την περιοχή. Συγχρόνως ο νομός έχει να επιδείξει μοναδικές φυσικές ομορφιές, όπως τα σπήλαια Δυρού, το τοπίο στο Ακρωτήριο Ταίναρο, το φαράγγι της Καρδαμύλης, τον Ταύγετο, κλπ.

Μεγάλος αριθμός επισκεπτών καταφθάνει στον νομό για περιήγηση και παραθερισμό. Πρωτεύουσα του νομού, είναι η Σπάρτη, μια ωραία πόλη, χτισμένη στη

μέση της όμορφης κοιλάδας του Ευρώτα, στην ίδια θέση που ήταν χτισμένη η αρχαία πόλη. Η καλή ρυμοτομία, οι δενδροφυτεμένες λεωφόροι, τα πάρκα και τα δημόσια κτίρια, κάνουν σήμερα την Σπάρτη, μία από τις ωραιότερες πόλεις της Ελλάδας.

Πλήθος επισκεπτών συρρέουν κάθε καλοκαίρι στο νομό Λακωνίας, για να θαυμάσει τον φυσικό, αρχαιολογικό και πολιτιστικό πλούτο του νομού. Το σπήλαιο Δυρού είναι ένα από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Ελλάδας, το οποίο διασχίζει με βάρκες ακολουθώντας, την πορεία του υπόγειου ποταμού. Πέντε δυτικά από την πόλη της Σπάρτης, στην πλαγιά του Ταΰγετου, βρίσκεται ο Μιστράς. Ο ψηλός αυτός λόφος, με τα μοναστήρια και τις εκκλησίες του, τα ερειπωμένα σπίτια, τα ελικοειδή δρομάκια και τις φυσικές ομορφιές δημιουργεί αξέχαστες εικόνες στους επισκέπτες. Ο Μιστράς υπήρξε το τελευταίο μεγάλο πνευματικό κέντρο του Βυζαντίου προσελκύοντας ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών από την Κωνσταντινούπολη, την Ιταλία, τη Σερβία.

Το νησί Ελαφώνησος, στο νοτιότερο άκρο του νομού, είναι το στολίδι της Λακωνίας. Έχει μαγευτικές αμμουδιές όπως τα Νησιά της Παναγίας, ο Σίμος, κλπ. Η τελευταία μάλιστα παραλία κατατάσσεται ανάμεσα στις 10 καλύτερες παραλίες της Ελλάδας. Οι παραθεριστές που προτιμούν την Ελαφώνησο, ζητούν ήσυχες, μοναχικές διακοπές, σε ένα μέρος μακριά από τον θόρυβο μιας πόλης.

Νομός Αρκαδίας

Ο νομός Αρκαδίας, βρίσκεται στο κέντρο της Πελοποννήσου, και συνορεύει βόρεια με τους νομούς Κορινθίας και Αχαΐας, νότια με το νομό Λακωνίας, δυτικά με τους νομούς Μεσσηνίας και Ηλείας, ανατολικά με το νομό Αργολίδας, και βρέχεται από τον Αργολικό Κόλπο. Έχει έκταση 4,419 τ. χμ. και πληθυσμό 103,840 κατοίκους.

Πρωτεύουσα του νομού είναι η Τρίπολη. Η πόλη είναι όμορφη με ωραία περιποιημένα πάρκα, πεζόδρομους στο ιστορικό κέντρο, με αρκετά νεοκλασικά οικοδομήματα που σώζονται από την εκ νέου ανοικοδόμησης πόλης μετά την καταστροφή της από τον Ιμβραήμ το 1825. Σήμερα η Τρίπολη είναι μια μοντέρνα πόλη που εξαπλώνεται συνεχώς. Η θέση της πόλης στο κέντρο της Πελοποννήσου την καθιστά ιδανική βάση για εκδρομές, με εύκολη πρόσβαση οδικώς σε όλη Πελοπόννησο και τα παράλια, μέσα από πανέμορφες και σύντομες διαδρομές. Η Τρίπολη όπως και η Αρκαδία, είναι περιοχές, με έντονα παραδοσιακά χαρακτηριστικά και εκπληκτική φύση.

Μια ξεχωριστή εμπειρία μπορεί να ζήσει κανείς και στην κατάφυτη κοιλάδα του Λούσιου στην Αρκαδία με τα μεσαιωνικά μοναστήρια και τους όμορφους παραδοσιακούς οικισμούς της. Στη μαγευτική κοιλάδα του Λούσιου, οργανώνονται διάφορες δραστηριότητες όπως trekking, flying fox, rafting, monoraft, κλπ.

Τα ορεινά χωριά της Αρκαδίας, προτρέπουν δεκάδες τουρίστες όλες τις εποχές του χρόνου να τα επισκεφθούν. Η Βυτίνα, είναι ένα κατάφυτο χωριό, με όμορφες εξοχές και πάρκα, για περιπάτους, τρεχούμενα νερά και θαυμάσιο κλίμα. Η Δημητσάνα, ένα χωριό που είναι χτισμένο αμφιθεατρικά σε δυο αντικριστούς λόφους, πάνω από τον Λούσιο ποταμό. Πρόκειται για έναν διατηρητέο παραδοσιακό οικισμό, με θέα στον ανοιχτό κάμπο της Μεγαλόπολης, με τον Ταύγετο στο βάθος. Το χωριό Καρύταινα, είναι χτισμένο σε απότομη πλαγιά, με μια ξεχωριστή ομορφιά. Έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός. Και τέλος το χωριό Στεμνίτσα. Πρόκειται για ένα από τα ωραιότερα παραθεριστικά κέντρα της Πελοποννήσου. Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στο ελατοσκέπαστο Μαίναλο, και περιβάλλεται από καταπράσινους λόφους. Στο Μαίναλο, υπάρχει επίσης και ένα χιονοδρομικά κέντρο, στη θέση Οροπέδιο Οστρακίνας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος. Περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας. Η συνολική της έκταση είναι 11.350 km² και καλύπτει το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στο μεγαλύτερο ποσοστό τα εδάφη της είναι ορεινά (45,3%) και ημιορεινά (25,6%) ενώ μόλις το 29,1% είναι πεδινές εκτάσεις. Έχει εκτεταμένα παράλια και στους τρεις Νομούς, που βρέχονται από τη θάλασσα του Ιονίου Πελάγους και των κόλπων: Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού.

Η γεωμορφολογία της Περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλία, αφού σε αυτήν περιλαμβάνονται όρη με ιδιαίτερα μεγάλο υψόμετρο (Αρόνια 2.335 m, Ερύμανθος 2.222 m, Παναχαϊκό 1.926 m), μεγάλες φυσικές λίμνες (Τριχωνίδα 95,8 km², που είναι η μεγαλύτερη της χώρας, Αμβρακία 14,4 km², Λυσιμαχεία 13 km², Καϊάφα κλπ) και ποταμοί (Αχελώος 220 km, που είναι ο δεύτερος σε μήκος ποταμός της Ελλάδος, Πηνειός, Αλφειός, Εύηνος, Σελινούντας, Βουραϊκός, Πείρος και Γλαύκος).

Ειδικότερα, ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας, που είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση Νομός της χώρας (5.448 km²), παρουσιάζει ένα συνδυασμό ορεινών όγκων με πολλές φυσικές και τεχνητές λίμνες. Οι ποταμοί Αχελώος και Εύηνος μαζί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία του νομού και αποτελούν την βασική πηγή της οικονομικής του δραστηριότητας.

Ο Νομός Αχαΐας με συνολική έκταση 3.274 km², χαρακτηρίζεται από έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις. Τα εδάφη του είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους (60% περίπου) ορεινά και διασχίζονται από μικρούς σχετικά ποταμούς (Βουραϊκό, Γλαύκο, Σελινούντα, Πείρο) και μικρότερους χείμαρρους, που εκβάλλουν στον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Επίκεντρο της οικονομικής ζωής του Νομού αλλά και της Περιφέρειας αποτελεί η πόλη των Πατρών.

Τέλος, ο Νομός Ηλείας με συνολική έκταση 2.621 km², έχει έδαφος πεδινό κατά 60% και διασχίζεται από τους ποταμούς Αλφειό, Πηνειό, Ερύμανθο και τους παραποτάμους τους. Ο Νομός χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων υδροβιότοπων (Κοτύχι, Καϊάφα) εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου. Η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο. (πηγή: www.yres.gr).

Πρόκειται για μία από τις ομορφότερες και παρθένες περιοχές της Ελλάδας, όπου το βουνό και η θάλασσα, συναγωνίζονται σε γοητείας για να κερδίσουν τον επισκέπτη, καθώς συνυπάρχουν αρμονικά σ' αυτόν τον τόπο. Οι τρεις νομοί βρέχονται στο μεγαλύτερο μήκος τους από θάλασσα. Αμμώδεις παραλίες με καθαρά νερά, και υπέροχο φυσικό περιβάλλον τους χαρίζουν μοναδική ομορφιά. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από έναν ορεινό όγκο που επιβάλλεται δυναμικά στο τοπίο, και από πολλές δευτερεύουσες οροσειρές, που σε ορισμένα μέρη κατεβαίνουν σε παραλιακές πεδιάδες και συχνά ορθώνονται μύτερές μέχρι την ακτή.

Στην Δυτική Ελλάδα, τα καταγάλανα νερά του Πατραϊκού κόλπου, η πλούσια βλάστηση του δάσους της Φολόης, οι όμορφες αμμουδιές του Μύτικα, ο ορμητικός ποταμός Αλφειός, οι παραδοσιακοί ξενώνες στα Καλάβρυτα, τα ορεινά καταφύγια και το χιονοδρομικό κέντρο του Χελμού, είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που μπορούν να μαγέψουν τον επισκέπτη.

Όσον αφορά στο ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες ιδιομορφίες. Σχετικά με την προσφορά ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των κατηγοριών, πρώτος έρχεται ο νομός Αχαΐας, με 79 μονάδες, ακολουθεί με πολύ μικρή διαφορά ο νομός Ηλείας, με 77 μονάδες, και τρίτος είναι ο νομός Αιτωλοακαρνανίας με 56 μονάδες. Η Περιφέρεια, δεν διαθέτει καθόλου μονάδες ΑΑ' κατηγορίας, ενώ συγκεντρώνει σχετικά λίγες Α' κατηγορίας. Τα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 1,8% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 3,2%, τα Γ' κατηγορίας 2,4% και τα Δ' και Ε' κατηγορίας 3,5 και 2,5% αντίστοιχα. Συγκρίνοντας τα παραπάνω ποσοστά με τα αντίστοιχα ποσοστά άλλων περιφερειών, παρατηρούμε πως η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, έχει μεγάλη έλλειψη ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των κατηγοριών.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Δυτικής Ελλάδας ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ'	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΓΕΝ. ΑΘΡΟΪΣΜΑ
Ν. ΑΧΑΪΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	5	23	35	13	3	79
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	750	1.061	1.126	226	25	3.188
	ΚΛΙΝΕΣ	0	1.411	2.037	2.126	447	53	6.074
Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	2	13	21	17	3	56
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	152	603	620	270	29	1.674
	ΚΛΙΝΕΣ	0	306	1.123	1.167	514	54	3.164
Ν. ΗΛΕΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	7	11	40	9	10	77
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1.085	462	1.112	143	125	2.927
	ΚΛΙΝΕΣ	0	2.043	864	2.099	307	270	5.583
ΣΥΝΟΛΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	14	47	96	39	16	212
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1.987	2.126	2.858	639	179	7.789
	ΚΛΙΝΕΣ	0	3.760	4.024	5.392	1.268	377	14.821

Νομός Αχαΐας

Ο νομός Αχαΐας καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου. Βόρεια βρέχεται από τον Πατραϊκό και από τον Κορινθιακό Κόλπο, νότια συνορεύει με τους νομούς Ηλείας και Αρκαδίας, ανατολικά με το νομό Κορινθίας, και δυτικά με το νομό Ηλείας. Η έκταση του νομού αντιστοιχεί στο 2,48% της έκτασης της χώρας. Ο Νομός Αχαΐας είναι ο τρίτος μεγαλύτερος νομός της Ελλάδας μετά τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης και ένας από τους πλέον αστικοποιημένους.

Η Πάτρα, πρωτεύουσα και λιμάνι του νομού, αποτελεί ένα συγκοινωνιακό, εμπορικό και τουριστικό κέντρο της Πελοποννήσου ενώ είναι και η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της χώρας. Χωρίζεται στην Άνω και Κάτω Πόλη, έχει καλή ρυμοτομία, ανοιχτές πλατείες, όμορφα πάρκα και ενδιαφέροντα μνημεία. Οι πλατείες Βασιλέως Γεωργίου και Όλγας, τα ερείπια του μεσαιωνικού κάστρου, οι ποικίλες εκκλησίες, η θεαματική τοποθεσία Ψηλά Αλώνια και τα σημαντικά μουσεία αποτελούν τα πιο αξιόλογα σημεία της πόλης.

Ο νομός Αχαΐας αποτελείται από αναρίθμητες πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά, τα οποία είναι όλα ιδιαίτερος ξεχωριστά. Το ενδιαφέρον Αίγιο που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού, τα ιστορικά και γραφικά Καλάβρυτα με το πολυσύχναστο χιονοδρομικό κέντρο, το κοσμοπολίτικο θέρετρο και συγκοινωνιακός κόμβος του Ρίου, το παραθαλάσσιο χωριό Διακοφτό, η Καλογριά με την απέραντη αμμουδιά, το παραδοσιακό ορεινό χωριό Ζαχλωρού, η παραλιακή Ακράτα με τις φυσικές ομορφιές, είναι οι πιο γνωστοί οικισμοί της Αχαΐας.

Η Αχαΐα, εκτός από ένας ιδανικός προορισμός για τις διακοπές των Ελλήνων, θεωρείται και ένας σημαντικός κόμβος για τον εισερχόμενο τουρισμό από τη δυτική Ευρώπη. (πηγή: www.united-hellas.com). Περιοχή με θέση στρατηγικής σημασίας και μητροπολιτικό χαρακτήρα για ολόκληρη την Δυτική Ελλάδα, με σημείο αναφοράς το λιμάνι της Πάτρας, απ' όπου ξεκινούν όλες οι πορθμιακές γραμμές που -μέσω Ηγουμενίτσας- συνδέουν την Ελλάδα με τα μεγαλύτερα λιμάνια της Ιταλίας, θεωρείται η «πύλη» της χώρας προς τη Δύση.

Στην πόλη της Πάτρας, υπάρχει μια έντονη τουριστική ανάπτυξη, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Το λιμάνι της Πάτρας, αποτελεί σημαντικό κόμβο, και για τους

επισκέπτες που θέλουν να ταξιδέψουν προς την Ιταλία και για τους επισκέπτες που έρχονται από την Ιταλία για να περάσουν τις διακοπές τους στην Ελλάδα. Επίσης έχει δημιουργηθεί ένα υπεραύγχορο συνεδριακό κέντρο στον χώρο της Πανεπιστημιούπολης, για την άρτια οργάνωση διεθνών και παγκόσμιων συνεδρίων. Αυτό που ξεχωρίζει στην Αχαΐα, παρόλα αυτά είναι το Πατρινό Καρναβάλι, όπου ο πληθυσμός της Πάτρας πενταπλασιάζεται το τελευταίο τριήμερο της Αποκριάς, μιας και επισκέπτες από όλη την Ελλάδα, συρρέουν στην Αχαϊκή Πρωτεύουσα.

Η Αχαΐα, είναι ένας φυσικός παράδεισος, με ένα σπάνια προικισμένο φυσικό τοπίο. 77 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά από την Πάτρα, βρίσκονται τα Καλάβρυτα, μια κωμόπολη στην πλαγιά του Χελμού. Ένας οδοντωτός σιδηρόδρομος που ξεκινά από τον σιδηροδρομικό σταθμό του Διακοφτού, ενώνει την παραλιακή πόλη με τα ορεινά Καλάβρυτα. Η άγρια φυσική ομορφιά πρώτη φορά ίσως δένει τόσο αρμονικά με την ανθρώπινη παρέμβαση σε μία διαδρομή γνωστή σε όλο τον κόσμο. Ο λόγος για το μικρό τρενάκι του Οδοντωτού που καθημερινά πραγματοποιεί τη διαδρομή Διακοφτό-Καλάβρυτα δισσχίζοντας το πανέμορφο φαράγγι του Βουραϊκού. Το τοπίο θα ικανοποιήσει ακόμα και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη καθώς θα έχει την ευκαιρία να απολαύσει καταρράκτες, σπήλαια με σταλακτίτες και σταλαγμίτες και βράχους που απεικονίζουν διάφορες παραστάσεις. Η βλάστηση σε όλη την διαδρομή είναι πυκνή και εναλλάσσεται ανάλογα με το υψόμετρο. Αρχίζει με ελιές, πεύκα και πικροδάφνες, συνεχίζει με πυκνά και καταπράσινα την άνοιξη πλατάνια και καταλήγει στο έλατο. (πηγή: www.startpoint.gr).

Η σπάνια χλωρίδα και πανίδα του ορεινού όγκου Χελμού, αποτελούν ένα μοναδικό βιότοπο για την Ελλάδα. Στη βορειοδυτική πλευρά του Χελμού και σε υψόμετρο 1.650 -2.340 βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο κέντρο στην Ελλάδα με προοπτικές και διάθεση για ανάπτυξη από τη δημοτική αρχή που το διαχειρίζεται. Διαθέτει δύο εναέριους αναβατήρες, 3 συρόμενους και δύο αρχαρίων και γύρω από τους αναβατήρες βρίσκεται ένα δίκτυο έξι πιστών συνολικού μήκους 20 χιλιομέτρων. Στις βόρειες πλευρές του βουνού υπάρχουν ελατόδαση ενώ ανατολικά είναι το χωριό της Ζαρούχλας με άφθονα νερά και το ομώνυμο πυκνό δάσος.

Σε μικρή απόσταση από τα Καλάβρυτα, βρίσκεται το σπήλαιο των Λιμνών και το Πλανητέρο. Το σπήλαιο των Λιμνών βρίσκεται στο χωριό Καστριά και είναι μοναδικό στο είδος του στον κόσμο, με 13 κλιμακωτές λίμνες σε 3 ορόφους. (πηγή: www.startpoint.gr).

Τα Καλάβρυτα και η γύρω περιοχή αποτελούν τουριστικό θέρετρο για όλες τις εποχές του χρόνου. Οι επισκέπτες μπορούν να ασχοληθούν με τη σωματική άσκηση (σκι, ορειβασία, πεζοπορία, κανό, καγιάκ, ορειβατικό ποδήλατο κλπ.) να επισκεφθούν ιστορικά μοναστήρια (Αγία Λαύρα, Μέγα Σπήλαιο) κλπ. Για τους λάτρεις του οικοτουρισμού, η περιοχή προσφέρει μνημεία σπάνιας φυσικής ομορφιάς.

Στα σύνορα του νομού Αχαΐας με το νομό Κορινθίας, στην περιοχή της Ζαρούχλας σε μαγευτική θέση και σε μεγάλο υψόμετρο βρίσκεται το εξαιρετικής ομορφιάς τοπίο λίμνη Τσιβλού. Στο βορειοδυτικό άκρο της Αχαΐας, από τον Πατραϊκό Κόλπο έως λίγο πριν την Κυλλήνη, εκτείνεται το δάσος της Στροφιλιάς, που οφείλει την ονομασία του στους εκτεταμένους σχηματισμούς κουκουναριάς (στροφιλιά). Το δάσος της Στροφιλιάς, έχει έκταση 20.000 στρέμματα κατά μήκος της παραλίας Καλόγριας. Η περιοχή, με δάσος χαλεπείου πεύκης, κουκουναριές και βελανιδιές, προστατεύεται από την συνθήκη Ραμσάρ, και είναι πέρασμα πολλών αποδημητικών πουλιών αλλά και χώρος αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας.

Νομός Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου, συνορεύει με τους νομούς Αχαΐας, Αρκαδίας και Μεσσηνίας και βρέχεται στα δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος. Τα αναπτυξιακά κέντρα είναι συγκεντρωμένα στο πεδινό του τμήμα σε αντίθεση με τα ορεινά. Η έκταση του νομού είναι 2.621 τετρ. χμ. που αντιπροσωπεύει το 1,98% της χώρας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», απαρτίζεται από 22 νέους δήμους. Το έδαφος του είναι κυρίως πεδινό (60%) και διασχίζεται από τον Αλφειό και τον Πηνειό και Ερύμανθο. Τα δύο αυτά ποτάμια αποτελούν το κύριο χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας του και έχουν επιδράσει και επιδρούν σημαντικά στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική του εξέλιξη. Ο Νομός χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη παράλιων υδροβιότοπων (Κοτύχι, Καϊόφα) εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου. Η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη σε έκταση στην Πελοπόννησο.

Η ενιαία αμμουδιά, που υπερβαίνει σε μήκος τα 120 χιλιόμετρα, η παραλία Λουτρών-Κυλλήνης, η παράκτια εκτεταμένη δασοκάλυψη και τα ημιορεινά δάση αποτελούν πόλο έλξης του τουριστικού ενδιαφέροντος τις τελευταίες δεκαετίες.

Ο φυσικός πλούτος του νομού Ηλείας, δημιουργεί μεγάλο ενδιαφέρον στους επισκέπτες του νομού. Η λιμνοθάλασσα Κοτύχι, λίγα χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Κυλλήνης, αποτελεί περιοχή Ειδικής Προστασίας, και Ειδικά Προστατευόμενη

Μεσογειακή Περιοχή, ενώ τμήμα της ανήκει στην συνθήκη Ραμσάρ. Μια μικρή, υφάλμυρη λιμνοθάλασσα, που χωρίζεται με θίνες από τη θάλασσα, τροφοδοτείται από πολλά μικρά ρυάκια και περικλείεται από τμήματα αλιπέδων και γεωργικής γης. Οι κύριες ανθρώπινες δραστηριότητες είναι η ιχθυοκαλλιέργεια, η γεωργία και ο τουρισμός (παραλιακά ξενοδοχεία και κατασκηνώσεις).

Αναλόγου κάλλους είναι και η Λίμνη Καϊάφα, που βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Λάπιθα, και η Λίμνη του φράγματος του Πηνειού, που διαθέτει εξαιρετική θέα και βρίσκεται κοντά στην αρχαία Ήλιδα.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι θερμές ιαματικές πηγές Καϊάφα, που καταλήγουν στην ομώνυμη λίμνη και είναι γνωστές από την αρχαιότητα, καθώς και οι ιαματικές πηγές της Κυλλήνης. Πλήθος "ασθενών" (που στην συνέχεια μετατρέπονται σε τουρίστες) που πάσχουν από αρθρικό, δερματολογικές παθήσεις κλπ, συρρέουν τους καλοκαιρινούς μήνες στις ιαματικές αυτές πηγές.

Ο τόπος όμως που κυριαρχεί στο νομό είναι η περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, που συγκεντρώνει την προσοχή της παγκόσμιας κοινότητας. Πρόκειται για μία από τις πιο σημαντικές, ιστορικά, περιοχές της Ελλάδας. Επισκέπτες από όλο τον κόσμο σπεύδουν να θαυμάσουν τον ιερό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας, την γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων, με τους πανάρχαιους λατρευτικούς θεσμούς, που καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα της Αρχαίας Ελλάδας.

Νόμος Αιτωλοακαρνανίας

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας βρίσκεται στο βορειότερο μέρος της Δυτικής Ελλάδας. Βόρεια συνορεύει με το νομό Άρτας, και βρέχεται από τον Αμβρακικό κόλπο, νότια βρέχεται από τον Πατράϊκό, δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος, και ανατολικά συνορεύει με τους νομούς Ευρυτανίας, Φθιώτιδας, και Φωκίδας. Έχει έκταση 5,447 τ. χμ. και πληθυσμό 230,688 κατοίκους.

Το τοπίο προς τα δυτικά ξεδιπλώνεται σαν μια απέραντη ζωγραφιά. Η Ναύπακτος στην Αιτωλοακαρνανία με το γραφικό λιμανάκι, το ισχυρό κάστρο, τα άφθονα νερά και τα γιγάντια, αιωνόβια πλατάνια είναι μια από τις πιο όμορφες πόλεις της Δυτικής Ελλάδας. Εξίσου όμορφο είναι όμως και το Μεσολόγγι, ιστορική πόλη αλλά και ένας από τους σημαντικότερους υδροτόπους με τις μεγαλύτερες αλυκές της χώρας. (πηγή: www.mfa.gr).

Η Αιτωλοακαρνανία είναι ένας νομός γεμάτος αντιθέσεις και συνθέσεις. Τα ορεινά τοπία εναλλάσσονται με λίμνες και πεδιάδες, οι άγριες βραχώδεις κορυφές

συναντώνται μ ήρεμα οικοσυστήματα και οι αμμουδιές διακόπτονται από βραχώδεις όρμους. Το αποτέλεσμα των εναλλαγών αυτών είναι δεκάδες μοναδικές διαδρομές που διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον του επισκέπτη.

Το φυσικό τοπίο της Αιτωλοακαρνανίας είναι μαγευτικό. Οι ορεινές διαδρομές και η ορειβάσια αποκτούν ξεχωριστή σημασία. Τα όρη Παναιτωλικό, Οξυά, Ακαρνανικό, Βάλτου, συνθέτουν ένα παζλ από βραχώδεις κορυφές και καταπράσινες χαράδρες και δασώδεις πλαγιές, δίνοντας την ευκαιρία φυσικής ζωής και περιπέτειες σε όσους το επιθυμούν. Επιπλέον οι τοποθεσίες Κλόκοβα, Ανάληψη, και Βαρασόβα αποτελούν ιδανικό προορισμό για ορειβάσια και αναρρίχηση.

Φυσικά η Αιτωλοακαρνανία -που είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση νομός της Ελλάδας - έχει να προσφέρει πολλές συγκινήσεις σε όσους αγαπούν τα οικοσυστήματα, τα ποτάμια και τις λίμνες. Ο νομός φιλοξενεί 6 μεγάλες φυσικές λίμνες καθώς και τρεις τεχνητές στον κάτω ρου του Αχελώου. Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των χαρακτηριστικών τους και της καλής οικολογικής κατάστασης τους, τα φυσικά στοιχεία της Περιφέρειας διατηρούν μια πολύ υψηλή οικολογική αξία και αποτελούν ενδιαιήματα δεκάδων σπάνιων ή απειλούμενων ζωικών ειδών. Εκτός αυτών υπάρχουν σημαντικά ποτάμια όπως ο Αχελώος, που το Δέλτα του αποτελεί σπάνιο οικοσύστημα, και ο Εύηνος (παγκόσμιας φήμης προορισμός ποτάμιων αθλημάτων).

Ανάμεσα σε πλατάνια, έλατα και τρεχούμενα νερά, σε υψόμετρο 700μ-1000μ, βρίσκονται τα χωριά της ορεινής Ναυπακτίας, ορισμένα εκ των οποίων διαθέτουν άριστη τουριστική υποδομή.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος βρίσκεται στο κέντρο της χώρας, συνορεύει προς Βορρά με Θεσσαλία, προς δυσμάς με τη Δυτική Ελλάδα και προς νότο με την Αττική. Βρέχεται ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος και τον Ευβοϊκό Κόλπο, ενώ νότια βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο. Αποτελείται από τους νομούς Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Καταλαμβάνει συνολική έκταση 15.549 τ.χλμ. (ποσοστό 11,8% της συνολικής έκτασης της χώρας). Έχει έδρα τη Λαμία, πρωτεύουσα του νομού Φθιώτιδας. Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει αναπτυγμένη γεωργία, κτηνοτροφία και τουριστικούς πόρους που προσφέρονται για συνδυασμό χειμερινού, θαλασσινού, ιαματικού και αγροτουρισμού. (πηγή: www.yres.gr).

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος έχει πολλές ομορφιές. Η παραδοσιακή και γραφική Ευρυτανία στην καρδιά της είναι ένας απολαυστικός προορισμός για ορεινές διακοπές. Αμέτρητοι γραφικοί οικισμοί και θαυμάσιο φυσικό τοπίο συναρπάζουν τους ταξιδιώτες. Το Καρπενήσι, ένας πανέμορφος, δενδροσκέπαστος οικισμός, είναι κατά πολλούς το απόλυτο χειμερινό θέρετρο της χώρας. Χτισμένο στις νότιες πλαγιές του βουνού Βελούχι, διαθέτει ένα καλά οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο και καταφύγια για διανυκτέρευση. Η περιοχή προσφέρεται επίσης ιδανικά για αυτούς που αγαπούν τα αθλήματα κοντά στη φύση, όπως η πεζοπορία, το καγιάκ, το ράφτινγκ, η ορειβασία, και άλλα.

Τα θέλητρα της Στερεάς Ελλάδας είναι αναρίθμητα. Τα όρη Γκίωνα και Παρνασσός συνθέτουν ένα τοπίο ιδιαίτερα αγαπητό στους περιπατητές και τους λάτρεις των φυσιολατρικών διακοπών, καθώς διαθέτει άριστα οργανωμένη υποδομή και πανέμορφες τοποθεσίες για κατασκήνωση, πεζοπορία και αγροτουρισμό. Η όμορφη Άμφισσα χτισμένη μέσα σε μια έκταση με ελαιώνες, το ιστορικό λιμάνι Γαλαξίδι με παραδοσιακό χαρακτήρα και η Ιτέα με τις όμορφες παραλίες της και τα δένδρα που φθάνουν μέχρι τη θάλασσα, αξίζουν σίγουρα την προσοχή του ταξιδιώτη. Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να παραλείψει την επίσκεψη σε έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας που βρίσκεται στην περιοχή αυτή, στους περίφημους Δελφούς, τον ομφαλό της Γης για τους αρχαίους Έλληνες. Η ιδιαίτερη ατμόσφαιρα της περιοχής, με τα αρχαία ερείπια του μαντείου, του θεάτρου, των θησαυρών, της ιερής πηγής Κασταλίας και το αξιόλογο αρχαιολογικό μουσείο γαληνεύουν και συναρπάζουν συνάμα.

Σε κοντινή απόσταση βρίσκεται και ο παραδοσιακός οικισμός της Αράχοβας, ορεινή κωμόπολη χτισμένη στους πρόποδες του Παρνασσού, μια πόλη που κυριολεκτικά

αναρριχάται πάνω σε απότομους βράχους. Η γραφικότητα της πόλης με τα στενά ανηφορικά σοκάκια, τα πέτρινα σπίτια, τα ωραία εδέσματα και τη μαγευτική, ανεμπόδιστη θέα προς όλες τις πλευρές έχουν καταστήσει την Αράχοβα μια από τις περισσότερο δημοφιλείς πόλεις της Ελλάδας. Η πόλη είναι ιδιαίτερα πολυσύχναστη κατά την περίοδο του χειμώνα και θεωρείται ιδανική για χειμερινές διακοπές, παρέχοντας άμεση πρόσβαση στο πιο οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας και όμορφα ζεστά μέρη για διασκέδαση. (πηγή: www.mfa.gr).

Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας είναι από τα πιο χαμηλά της χώρας, συγκεντρώνεται μόνο το 6,6%. Αναλυτικότερα το ξενοδοχειακό δυναμικό της Στερεάς Ελλάδας για το έτος 2000 (σύμφωνα με το ΞΕΕ και τον ΕΟΤ) απαρτιζόταν 530 μονάδες.

Όσον αφορά ξενοδοχειακές μονάδες ΑΑ' κατηγορίας υπάρχουν μόνο 2 σε ολόκληρη την Περιφέρεια, ένα στο νομό Ευρυτανίας και ένα στο νομό Φωκίδας, ενώ οι αντίστοιχες Α' κατηγορίας είναι 22, εκ των οποίων πάνω από τα μισά συγκεντρώνονται στο νομό Εύβοιας. Σχετικά με την προσφορά ξενοδοχειακού δυναμικού όλων των κατηγοριών, πρώτος έρχεται ο νομός Ευβοίας, με 213 μονάδες, δεύτερος ο νομός Φθιώτιδας, με 202 μονάδες, τρίτος ο νομός Φωκίδας με 65 μονάδες, τέταρτος ο νομός Βοιωτίας, με 27 μονάδες και τελευταίος ο νομός Ευρυτανίας με 23. Τα ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 2,5% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Α' κατηγορίας αποτελούν το 2,9% της αντίστοιχης πανελλήνιας προσφοράς, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 4,3%, τα Γ' κατηγορίας 7,5% και τα ξενοδοχεία Δ' και Ε' 6 και 12,2% αντίστοιχα.

Ξενοδοχειακό δυναμικό Στερεάς Ελλάδας ανά κατηγορία το 2000

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΓΕΝ. ΑΓΡΟΙΣ-ΜΑ
Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	0	5	12	9	1	27
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	0	195	318	125	15	653
	ΚΛΙΝΕΣ	0	0	379	591	212	30	1.212
Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	12	26	134	13	28	213
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	1.476	1.760	3.960	226	450	7.872
	ΚΛΙΝΕΣ	0	2.884	3.333	7.489	428	879	15.013
Ν. ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	1	6	12	3	0	23
	ΔΩΜΑΤΙΑ	135	20	97	375	31	0	658
	ΚΛΙΝΕΣ	363	44	223	696	64	0	1.390
Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	0	4	8	110	34	46	202
	ΔΩΜΑΤΙΑ	0	452	693	2.384	623	652	4.804
	ΚΛΙΝΕΣ	0	849	1.333	4.499	1.183	1.262	9.126
Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	5	19	30	7	3	65
	ΔΩΜΑΤΙΑ	14	357	691	574	77	33	1.746
	ΚΛΙΝΕΣ	28	661	1.274	1.088	164	64	3.279
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	22	64	298	66	78	530
	ΔΩΜΑΤΙΑ	149	2.305	3.436	7.611	1.082	1.150	15.733
	ΚΛΙΝΕΣ	391	4.438	6.542	14.358	2.051	2.235	30.015

Πηγή: ΞΕΕ-ΕΟΤ

Νομός Βοιωτίας

Η Βοιωτία, ο ανεκτίμητος θησαυρός της Στερεάς Ελλάδας, δεσπόζει με μεγαλοπρέπεια ανάμεσα στις αναρίθμητες άλλες περιοχές της προικισμένης Ελλάδας. Ο ξεχωριστός νομός Βοιωτίας, εγκατεστημένος στην καρδιά της Στερεάς Ελλάδας, συνορεύει με την Αττική ανατολικά και με τη Φωκίδα και τη Φθιώτιδα δυτικά και βρέχεται από τον Ευβοϊκό κόλπο βόρεια και από τον Κορινθιακό κόλπο νότια. Ο νομός Βοιωτίας καλύπτει μεγάλη έκταση 1. και έχει 134.100 κατοίκους.

Το εξερευνητικό ταξίδι ανάμεσα στην αγνή φυσική ομορφιά, την αδάμαστη γη και τις απάτητες περιοχές, όπως επίσης και η περιπλάνησή ανάμεσα στις παραδοσιακές και γραφικές πόλεις, τα χωριά και τους οικισμούς που βρίσκονται διασκορπισμένα σε όλο το υπέροχο τοπίο, είναι βέβαιο πως εντυπωσιάζουν κάθε επισκέπτη. Η θεσπέσια φυσική ομορφιά και οι μοναδικές ανθρώπινες δημιουργίες συνθέτουν την ακαταμάχητη γοητεία και την ασύγκριτη μοναδικότητα του νομού Βοιωτίας.

Η Λιβαδειά, η κοσμική πρωτεύουσα, η Θήβα, η Τανάγρα, η Χαιρώνεια, η Αλιάρτος, το Δίστομο είναι ορισμένοι από τους οικισμούς που αξίζει να επισκεφθεί κανείς, προκειμένου να θαυμάσει την απόλυτη ομορφιά και την αρχαιολογική αξία

όλου του νομού. Παρόλα αυτά, ο ασυναγώνιστος πόλος έλξης που έχει να παρουσιάσει ο νομός Βοιωτίας είναι ο διαβόητος οικισμός της Αράχοβας.

Η Αράχοβα είναι μια ορεινή κωμόπολη διάσημη για τα υφαντά της και την παραγωγή κρασιού. Χτισμένη στους πρόποδες του Παρνασσού, η Αράχοβα είναι ένας πολύ γραφικός οικισμός γεμάτος από στενά ανηφορικά δρομάκια, πέτρινα σπίτια και συναρπαστική θέα στον κάμπο. Η Αράχοβα θεωρείται επίσης ένα από τα πλέον ιδανικά θέρετρα για τις χειμερινές σας διακοπές λόγω του ότι βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τον Παρνασσό και έχει άμεση πρόσβαση στο πιο οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. (πηγή: www.united-hellas.com).

Νομός Εύβοιας

Η Εύβοια, η οποία βρίσκεται στο Αιγαίο Πέλαγος, απέχει ελάχιστα από την ανατολική ακτογραμμή της Στερεάς και της Αττικής, καλύπτει μια έκταση 3,897 μ² και έχει περίπου 208.500 κατοίκους. Κατατάσσεται στη δεύτερη σειρά, από άποψη μεγέθους, μετά την Κρήτη και είναι ένα από τα πιο όμορφα ελληνικά νησιά. Οι χάρες του είναι πολλές και απλώνονται σε όλο το μήκος του νησιού, προσδίδοντας του μια εικόνα που γίνεται ιδιαίτερος αγαπητή από όλους όσους το επισκέπτονται. Μαζί με το νησί Σκύρο, τα νησιά του Ευβοϊκού κόλπου, ένα τμήμα από τη Στερεά Ελλάδα και κάποιες μικρονησίδες, αποτελούν το νομό Ευβοίας. Το βουνό και η θάλασσα εναλλάσσονται και διαμορφώνουν τοπία μοναδικού κάλλους. Έχει πλούσια βλάστηση τόσο στις ορεινές όσο και στις πεδινές του περιοχές, ενώ οι παραλίες της συγκαταλέγονται στις καθαρότερες όλης της χώρας.

Η Εύβοια είναι προικισμένη με ένα υπέροχο τοπίο που σφύζει από κατάφυτα δάση, ποτάμια, ιαματικά λουτρά και ρεματιές, απέραντες παραλίες και κρυστάλλινα νερά. Επίσης, τα αρχαιολογικά ευρήματα καθιστούν το νησί ακόμη πιο ενδιαφέρον, ενώ οι ποικίλοι όμορφοι οικισμοί ομορφαίνουν ακόμη περισσότερο το νησί. Στη Χαλκίδα, η οποία είναι η πρωτεύουσα του νησιού, το μαγευτικό φαινόμενο της παλίρροιας, η γέφυρα, η πηγή Αρεθούσα, το φρούριο Κάνιθος, οι εκκλησίες, το Ρωμαϊκό υδραγωγείο, οι προσφυγικές γειτονιές και τα αρχοντικά είναι τα κύρια αξιοθέατα.

Η Αγία Άννα, ο Αγιοκάμπος, η Αιδηψός, ο Αμάρυνθος, το Αυλωνάρι, ο Αλμυροπόταμος, τα Βασιλικά, το Λευκαντή, οι Γούβες, η Ερέτρια, η Ιστιαία, η Κάρυστος, η Κύμη, η Λίμνη Ευβοίας, η Λιχάδα, το Μαρμάρι, τα Στύρα, το Πευκί, τα

Πολίτικα, οι Ροβιές, η Στενή Δίρφης, τα Ψαχνά και οι Ωρεοί, είναι ορισμένα από τα πιο γνωστά θέρετρα της Εύβοιας, καθώς σφύζουν με φυσικές ομορφιές, παραδοσιακά στοιχεία, νησιώτικη νοοτροπία, αρχαιολογικούς χώρους και άλλα ενδιαφέροντα αξιοθέατα. (www.united-hellas.com)

Ο νομός Ευβοίας διαθέτει μια απaráμιλλη τουριστική υποδομή, και η φιλοξενία των κατοίκων των νησιών της είναι αξιοζήλευτη.

Νομός Ευρυτανίας

Μεταξύ των ασύγκριτων νομών που συνθέτουν την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, δημιουργώντας μια μοναδική εικόνα, ο νομός Ευρυτανίας θεωρείται ένας από τα πλέον υπέρλαμπρα κοσμήματα της ευρύτερης περιοχής. Προικισμένη με απόλυτη φυσική ομορφιά και σμιλεμένη με μοναδική χάρη, η παραδοσιακή και γραφική Ευρυτανία αποτελεί τον ιδανικό προορισμό για χειμερινές διακοπές, λόγω της ορεινής ομορφιάς του τοπίου.

Ο νομός Ευρυτανίας, εγκατεστημένος στην καρδιά της Ελλάδας, συνορεύει βόρεια με το νομό Καρδίτσας, ανατολικά με το νομό Φθιώτιδας και νοτιοδυτικά με το νομό Αιτωλοακαρνανίας. Οι κάτοικοι του νομού Ευρυτανίας είναι περίπου 24.300.

Ο νομός Ευρυτανίας, που μοιάζει να έχει δεχτεί ένα θεϊκό άγγιγμα, σφύζει από αμέτρητους γραφικούς οικισμούς μοναδικής ομορφιάς. Το γραφικό χωριό της Αγίας Τριάδας, το ορεινό χωριό της Δομνίτσας, το παραδοσιακό χωριό Κρίκελλο και το τουριστικό κέντρο Προυσσός στολίζουν το θεσπέσιο τοπίο με ένα ξεχωριστό τρόπο.

Παρόλα αυτά, ανάμεσα στους προαναφερθέντες οικισμούς, η πρωτεύουσα του νομού, το κοσμοπολίτικο και γραφικό Καρπενήσι προεξάρχει. Γεμάτο από έλατα, καστανιές και πεύκα, ο εξαιρετικός ακροβολισμένος οικισμός θεωρείται το ιδανικό χειμερινό θέρετρο της Ελλάδας. Χτισμένο στις νότιες πλαγιές του βουνού Βελούχι, το Καρπενήσι διαθέτει ένα πολυσύχναστο χιονοδρομικό κέντρο και αρκετά οργανωμένα καταφύγια για τους λάτρεις της ορειβάσις.

Σε όλο τον απεγάδιαστο νομό Ευρυτανίας μπορεί ο επισκέπτης να απολαύσει ποικίλα χειμερινά αθλήματα όπως σκι στο Βελούχι ή στην Καλιακούδα, πεζοπορία στη Χελιδώνα, rafting στον Αχελώο, καγιάκ στη λίμνη των Κρεμαστών και mountain bike στην Καλιακούδα, Rafting στους ποταμούς Αχελώο, Ταυρωπό και Τρικεριώτη, Canoeing στην λίμνη Επισκοπής, Kayaking στους ποταμούς Αγραφιώτη, Καρπενησιώτη, Ταυρωπό και στην λίμνη Επισκοπής, Canyoning στα χωριά Βίνιανη και Βόθωνα, ορειβάσις, καταρρίχηση, πεζοπορία, River trekking στον ποταμό

Κρικελοπόταμο, με προορισμό την εκπληκτικής φυσικής ομορφιάς περιοχή Πανταβρέχει, ιππασία, τοξοβολία κλπ. Εκτός από τα χειμερινά αθλήματα, στο νομό βρίσκει κανείς επίσης αμέτρητα αξιοθέατα, ενδιαφέροντα μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιερά μοναστήρια και παλαιές εκκλησίες που αξίζει να επισκεφθεί.

Η γοητεία της ελκυστικής Ευρυτανίας αυξάνεται συνεχώς, αλλά την ίδια στιγμή ο νομός παραμένει ανέγγιχτος, αδάμαστος και απάτητος, και αυτό είναι ένα στοιχείο που μαγεύει τους επισκέπτες. (πηγή: www.united-hellas.com). Ο καταπληκτικός φυσικός πλούτος της περιοχής του Νομού Ευρυτανίας, μπορεί να ικανοποιήσει το γούστο κάθε επισκέπτη.

Εκτός από το έντονο οικοτουριστικό ενδιαφέρον της Ευρυτανίας, ο νομός κάνει τα πρώτα βήματα του στην ανάπτυξη συνεδριακού τουρισμού. Διαθέτει 4 μεγάλα συνεδριακά κέντρα, διασκορπισμένα σε όλο τον νομό, με πολλές αίθουσες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν χώροι εκδηλώσεων, θεάτρου και κινηματογράφου.

Η ευρύτερη περιοχή του Νομού Ευρυτανίας, λόγω της πλούσιας ιστορικής τους παράδοσης και της ομορφιάς του φυσικού τους περιβάλλοντος, κατακλύζονται από ένα μεγάλο αριθμό μουσείων, εκκλησιών και μονών και μοναδικές περιοχές φυσικού κάλλους, που δέχονται πλήθος επισκεπτών καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. (Πηγή: www.evrytan.gr).

Νομός Φωκίδας

Ο νομός Φωκίδος βρίσκεται στο κέντρο της Στερεάς Ελλάδας και στο νότιο τμήμα συναντά τον Κορινθιακό Κόλπο. Σχεδόν ολόκληρη η περιοχή είναι ορεινή με το Όρος Γκιώνα να φτάνει στα 2.510 μ. και τις απολήξεις του Παρνασσού στα ανατολικά να δημιουργούν ένα ονειρεμένο μέρος για πεζοπόρους, ορειβάτες, σκιέρ και λάτρεις της φύσης.

Στη μεγαλύτερη από τις λίγες πεδιάδες της Φωκίδας βρίσκεται η πόλη της Άμφισσας, η πρωτεύουσα του νομού. Μια πανέμορφη πόλη, 200 χμ από την Αθήνα, ανάμεσα σε απέραντους ελαιώνες με καταπληκτική θέα του βουνού Ελατος.

Ενώ η Άμφισσα βρίσκεται στην αγκαλιά των βουνών, πολλές άλλες μικρότερες αλλά σημαντικές πόλεις έχουν ξεπηδήσει στις ακτές της Φωκίδας. Κοινότητες όπως το Γαλαξίδι με μεγάλη πολιτιστική και ιστορική σημασία που προσφέρει στον επισκέπτη την παραδοσιακή πλευρά της Φωκίδας, με το γραφικό λιμάνι, τη χαρακτηριστική τοπική αρχιτεκτονική φανερωμένη σε παλιά αρχοντικά και το ναυτικό μουσείο που

επιδεικνύει την μεγάλη παράδοση κατασκευής πλοίων. Επίσης η Ιτέα, το πιο σημαντικό λιμάνι της περιοχής, μεγάλη έλξη για τουρίστες με πολλές όμορφες παραλίες, όπως τα Κίρρα και τη μαγευτική θέα των πράσινων βουνών που φτάνουν στα νερά του Κορινθιακού.

Ξεχωριστή θέση στο νομό Φωκίδος έχει η αρχαία πόλη των Δελφών, που θεωρούταν από τους αρχαίους Έλληνες ως το κέντρο του κόσμου. Σήμερα, αποδεικνύει ακόμα αυτόν τον τίτλο, αφού συγκεντρώνει πολλούς επισκέπτες από όλο τον κόσμο λόγω των ιστορικών μνημείων και της όμορφης θέας των βουνών και της θάλασσας. Η περιοχή είναι γεμάτη από αρχαία ερείπια του μαντείου, του θεάτρου, των θησαυρών, της ιερής πηγής Κασταλίας και πολλά περισσότερα στο αρχαιολογικό μουσείο. Η Φωκίδα έχει πολλά να προσφέρει, διαφορετικά στοιχεία που απεικονίζουν τα χρόνια που πέρασαν δημιουργώντας μια περήφανη ιστορία χωρίς όμως να αλλάξουν τη γοητεία της γνήσιας ελληνικής παράδοσης. (πηγή: www.united-hellas.com).

Νομός Φθιώτιδας

Ο νομός Φθιώτιδας συνορεύει βόρεια με την Καρδίτσα, τη Λάρισα και την Μαγνησία, δυτικά με την Ευρυτανία, νότια με την Φωκίδα και τη Βοιωτία, ενώ ανατολικά βρέχεται από τον Μάλιακο Κόλπο. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Λαμία, που είναι χτισμένη στις πλαγιές του βουνού Όθρη, κοντά στον Σπερχειό Ποταμό.

Γεμάτος ορεινές και παράλιες ομορφιές, ο νομός Φθιώτιδας, υποδέχεται τον επισκέπτη "οπίσθιος" με μια μικρή σχετικά τουριστική υποδομή. Θαυμάσια τοπία, σε ερημικές παραλίες, σε ορεινά χωριά, σε θαλάσσια θέρετρα, σε χιονοδρομικά δέντρα, δεσπόζουν στον νομό Φθιώτιδας. Τοποθεσίες όπως η Αλαμάννα, ο Γοργοπόταμος, οι Θερμοπύλες, φέρνουν στην μνήμη όλων των εισερχόμενων τουριστών ηρωικές στιγμές της Ελληνικής Ιστορίας. Ξεχωρίζουν επίσης, τα μοναστήρια της περιοχής και οι διάφορες αξιοποιημένες ιαματικές πηγές.

Ο νομός Φθιώτιδας, δεν διαθέτει αξιόλογη τουριστική κίνηση. Δεν συγκεντρώνει άλλωστε παρά μόνο λίγες ξενοδοχειακές μονάδες.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Η Περιφέρεια Αττικής βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της χώρας και ειδικότερα καταλαμβάνει το νοτιοανατολικό τμήμα της Στερεάς Ελλάδας. Έχει έκταση 3.808 χμ² και καλύπτει το 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας. Έχει έδρα την Αθήνα η οποία αποτελεί και την πρωτεύουσα της Ελλάδας. Η Περιφέρεια Αττικής γεωγραφικά χωρίζεται σε δύο μεγάλες υποενότητες, την περιφέρεια πρωτεύουσας και το υπόλοιπο Αττικής. Η περιφέρεια πρωτεύουσας περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και οριοθετείται από τα βουνά της Πάρνηθας, του Υμηττού και της Πεντέλης (λεκανοπέδιο Αττικής). Η έκταση της περιφέρειας πρωτεύουσας είναι 427 χμ² και καλύπτει το 11,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Αττικής. Το υπόλοιπο Αττικής καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής. Ειδικότερα, έχει έκταση 3.381 χμ² και καλύπτει το 88,8% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Χωρίζεται στην δυτική, βόρεια και ανατολική Αττική και τη νομαρχία Πειραιά. Στη νομαρχία Πειραιά, εκτός από την ευρύτερη περιοχή του Πειραιά, ανήκουν επίσης από διοικητική άποψη τα νησιά Σαλαμίνα, Αίγινα, Ύδρα, Πόρος, Σπέτσες, Κύθηρα, Αντικύθηρα, καθώς και η επαρχία Τροιζηνίας που βρίσκεται στην Πελοπόννησο.

Η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Ειδικότερα, ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 3.523.407 κατοίκους (σύμφωνα με την Απογραφή του 1991 της ΕΣΥΕ) και καλύπτει το 34,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. (Πηγή: www.yres.gr). Η Αθήνα με τα θαυμαστά μνημεία της και την πλούσια ιστορία της είναι ένας από τους πρωταρχικούς προορισμούς πολιτιστικού τουρισμού και μια ζωντανή μητρόπολη που αλλάζει συνεχώς πρόσωπα και ενσωματώνει τις πιο σύγχρονες τάσεις στις τέχνες, στη μόδα και στον τρόπο ζωής. Η αττική γη που πλαισιώνει την πόλη των Αθηνών προσφέρει μυριάδες ευκαιρίες για κοντινές αποδράσεις, είτε προς τη θάλασσα είτε προς το βουνό (πηγή: www.mfa.gr). Αυτό το μέρος συγκεντρώνει κομμάτια από όλη την ιστορία της Ελλάδας, αφού παρέμεινε το κέντρο του πολιτισμού για πολλούς αιώνες. Η Αθήνα είναι εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι της ελληνικής ιστορίας, έχοντας θέσει τα θεμέλια για τις περασμένες δύο χιλιετίες ευρωπαϊκής ανάπτυξης και πολιτισμού. Κρατάει απολαβές πολλών εποχών που δημιούργησαν την εικόνα του σημερινού σύγχρονου κόσμου που βλέπουμε σήμερα, εισχωρώντας στους δρόμους και τα σπίτια και αναμειγνυόμενες με τις ηχώ του παρελθόντος. Μέρη που πρέπει να επισκεφθεί κανείς, στην Αθήνα είναι ο Παρθενώνας πάνω στο βράχο της Ακρόπολης, ο λόφος

του Λυκαβηττού, τα διάφορα μουσεία, ο Εθνικός Κήπος, η περιοχή της Πλάκας με την παραδοσιακή αγορά στο Μοναστηράκι, το Παναθηναϊκό Στάδιο και πολλές άλλες ενδιαφέροντες τοποθεσίες, σκορπισμένες στα γύρω προάστια ή κρυμμένες στους γεμάτους δρόμους της Αθήνας.

Ο νομός Αττικής έχει πολλά ακόμα ενδιαφέροντα μέρη που ανήκουν σε πολύ σημαντικά μέρη της ελληνικής ιστορίας και ιδιαίτερα στα αρχαία χρόνια, όπως το Μαραθώνα, όπου έγινε η φημισμένη μάχη και διαθέτει τώρα πια ένα πολύ ενδιαφέρον μουσείο. Ένα άλλο εξίσου σημαντικό μέρος είναι το Σούνιο όπου μπορεί κάποιος να θαυμάσει το Ναό του Ποσειδώνα (5ος αιώνας π.Χ.) και να θυμηθεί την τραγική ιστορία της επιστροφής του Θησέα και τους ναούς της Δήμητρας και της Αρτέμιδος στην Ελευσίνα και τη Βραυρώνα.

Σε μια επίσκεψη στην Αττική ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τη φύση των πράσινων βουνών του Υμηττού, της Πεντέλης και της Πάρνηθας και το υπέροχο θέαμα του σπηλαιίου «Κουτούκι» στην Παιανία. Στο νομό της Αττικής βρίσκεται ο Πειραιάς, το πιο σημαντικό λιμάνι της Ελλάδας. Ο Πειραιάς είναι εδώ και πολλά χρόνια το κέντρο πολλών βιομηχανικών και ναυπηγικών εταιριών του ελληνικού εμπορίου. Έχει κρατήσει επίσης το χρώμα και το «άρωμα» του στο προάστιο Καστέλα, στο Δημοτικό Θέατρο και στον Τινάνειο Κήπο. Αυτός ο νομός προσφέρει πολλά περισσότερα από μια απλή στάση στους αρχαιολογικούς χώρους. Οι μεγάλες πόλεις μπορούν και αυτές να χαρίσουν εκπληκτικές εμπειρίες σε όσους θα μείνουν αρκετά για να τις αποκτήσουν. (πηγή: www.united-hellas.com).

Η Αθήνα διαθέτει ένα υψηλό ποσοστό μεγάλων ξενοδοχείων που αποδίδεται, εν μέρει στα εκεί εγκατεστημένα παραρτήματα μεγάλων ξενοδοχειακών αλυσίδων που δραστηριοποιούνται διεθνώς και εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο άτομα που ταξιδεύουν για επαγγελματικούς σκοπούς στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η Αττική διαθέτει αξιόλογο συνεδριακό τουρισμό. Ένα ποσοστό 18% των ξενοδοχείων της Αθήνας διαθέτουν μεγάλες και άρτια οργανωμένες αίθουσες, εξοπλισμένες με μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας.

Συντελεστής αύξησης του τουρισμού στην Περιφέρεια Αττικής αλλά και κατ' επέκταση και σε όλη την Ελλάδα, είναι ο νέος αερολιμένας Αθηνών " Ελευθ. Βενιζέλος", που λειτουργεί από τον Μάρτιο του 2001, και είναι σε θέση να εξυπηρετήσει μέχρι και 50 εκατομμύρια επιβάτες το χρόνο.

Παρόλα αυτά η πόλη δεν διαθέτει πολύ μεγάλη υποδομή εκθεσιακού τουρισμού. Αναλυτικά, η υποδομή στον τομέα του εκθεσιακού τουρισμού φαίνεται στον Πίνακα:

ΧΩΡΟΣ	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΣΕ Μ ²
Εκθεσιακό Κέντρο ΟΛΠ	18500
Μεσογειακό Εκθεσιακό Κέντρο	18000
ΣΕΦ	14000
ΕΚΕΠ	11000
Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών	8000
LINEA	5000
Σύνολο Αθηνών	74500

Στην Περιφέρεια Αττικής είναι κατανεμημένο το 9,3% των ελληνικών ξενοδοχείων. Αναλυτικότερα το ξενοδοχειακό δυναμικό της Αττικής για το έτος 2000 (σύμφωνα με το ΞΕΕ και τον ΕΟΤ) απαριθμούσε 743 μονάδες.

Τα ξενοδοχεία ΑΑ' κατηγορίας συμμετέχουν με ένα ποσοστό 25,6% επί του συνόλου της Ελλάδος, τα Α' κατηγορίας αποτελούν το 7,9% της αντίστοιχης πανελληνίας προσφοράς, τα Β' κατηγορίας συγκεντρώνουν το 9,2%, τα Γ' κατηγορίας 8,3% και τα ξενοδοχεία Δ' και Ε' 11,2 και 11,3% αντίστοιχα.

ΝΟΜΟΣ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	ΑΑ'	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΓΕΝ. ΑΓΡΟΙΣΜΑ
Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	20	60	137	331	123	72	743
	ΔΩΜΑΤΙΑ	5.218	5.459	8.787	11.222	2.567	1.181	34.434
	ΚΛΙΝΕΣ	9.753	10.139	16.366	20.784	4.867	2.369	64.278

*****

Τα στοιχεία που μόλις παρατέθηκαν είναι ενδεικτικά του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί ο τουρισμός στην Ελλάδα. Χωρίς όμως τη συμπληρωματική μελέτη των στατιστικών στοιχείων που μας δίνει κάθε χρόνο η Ε.Σ.Υ.Ε. σε συνεργασία με τον Ε.Ο.Τ., για την τουριστική κίνηση στη χώρα, είναι αδύνατο να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα για τους μηχανισμούς που καθορίζουν το τουριστικό φαινόμενο στην Ελλάδα, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Σύμφωνα με τους τουριστικούς συγγραφείς Cooper, Fletcher, Gilbert, Shepherd και Wanhill, η συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων είναι πολύπλοκη και χρειάζεται αρκετό χρόνο. Παρόλα αυτά, μελετώντας τα στατιστικά στοιχεία, κατανοεί κάποιος την αληθινή αξία του τουρισμού, το μέγεθος της τουριστικής ζήτησης, και μπορεί να προλάβει λάθη που έγιναν σε προηγούμενες τουριστικές περιόδους. (Tourism: Principles and Practice;1998, σελ. 87)

Όπως θα δούμε και παρακάτω, στους στατιστικούς πίνακες που παρατίθενται, υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην τουριστική κίνηση ανά περιφέρεια, αλλά όχι και ανά τουριστική περίοδο. Θα δούμε επίσης ότι περιοχές με αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, μένουν τουριστικά αδρανείς και αναξιοποίητες, ενώ άλλες περιοχές έχουν καταφέρει να εκμεταλλευτούν στο έπακρο τη τουριστική τους φήμη και καταφέρνουν να προσελκύουν πλήθος τουριστών (κατά τη θερινή κυρίως περίοδο), χωρίς όμως να έχουν να επιδείξουν κάτι παραπάνω από το Ελληνικό κλισέ «Ήλιος – Θάλασσα».

Βασικός στόχος παράθεσης των παρακάτω διδόμενων στοιχείων, είναι η ανάλυση της εποχικότητας του Ελληνικού τουρισμού και η εξέλιξη της τουριστικής κίνησης σε βάθος δεκαετίας. Για το σκοπό αυτό κάναμε συγκριτική μελέτη στις πληρότητες κάθε νομού ξεχωριστά ανά μήνα, και συμπληρωματικά – όπου χρειάστηκε- ανατρέξαμε σε ενημερωτικά έντυπα διαφόρων ετών, για να δικαιολογήσουμε μη αναμενόμενες τουριστικές συμπεριφορές (π.χ. σε περιπτώσεις πολέμων ή άλλων σημαντικών γεγονότων).

Κατά την ανάλυση και επεξήγηση των στατιστικών στοιχείων, πήραμε σημαντικές πληροφορίες από τα περιοδικά ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ και ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, καθώς και από διάφορα άλλα ενημερωτικά έντυπα.

Έτσι, παρατηρώντας την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης σε βάθος δεκαετίας, μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα, τα οποία στη συνέχεια θα μας βοηθήσουν να δούμε τις όποιες ελλείψεις και ατέλειες παρουσιάζει ο ελληνικός τουρισμός και έπειτα να δούμε με ποιους τρόπους μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε.

ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	33.39%	27.49%	32.01%	45.95%	26.83%	27.59%	31.56%	33.07%	40.78%	32.23%	33.43%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	39.66%	30.66%	36.39%	52.90%	28.39%	31.39%	34.71%	37.56%	37.24%	35.20%	39.13%
ΜΑΡΤΙΟΣ	35.46%	33.34%	49.61%	51.64%	33.85%	31.60%	36.26%	42.61%	38.08%	37.60%	49.82%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	40.94%	40.50%	44.99%	50.53%	31.35%	30.35%	41.11%	44.37%	38.31%	39.24%	43.03%
ΜΑΙΟΣ	40.46%	44.44%	45.67%	63.81%	31.97%	33.48%	39.03%	45.99%	40.18%	46.28%	42.79%
ΙΟΥΝΙΟΣ	43.72%	44.98%	48.71%	48.45%	29.59%	30.96%	39.92%	39.52%	41.92%	42.57%	47.56%
ΙΟΥΛΙΟΣ	57.18%	47.10%	48.74%	55.45%	43.06%	42.27%	45.42%	52.77%	49.58%	50.44%	54.13%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	71.38%	55.92%	56.33%	56.49%	53.26%	62.66%	56.79%	66.76%	62.48%	57.74%	79.80%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	52.75%	42.78%	39.84%	33.97%	35.03%	40.32%	39.71%	47.10%	45.59%	44.63%	48.68%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	46.53%	34.06%	36.79%	27.57%	33.13%	40.51%	43.23%	40.03%	43.91%	42.77%	55.70%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	55.21%	37.96%	43.13%	32.52%	35.38%	39.25%	45.55%	46.77%	42.29%	41.90%	52.47%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	32.40%	34.22%	50.06%	24.50%	28.29%	32.83%	22.29%	32.95%	31.54%	35.97%	33.71%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Έβρου την περίοδο Ιανουάριος 1990- Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

Παρόλα αυτά οι πληρότητες κυμαίνονται γύρω στο 50-60%, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, όπως για παράδειγμα του Αυγούστου του 2000, με πληρότητα στις ξενοδοχειακές κλίνες, που πλησίασε το 80%.

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	34.75%	39.16%	39.22%	66.31%	31.09%	40.74%	32.86%	48.82%	49.87%	48.67%	44.92%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	61.01%	52.39%	40.68%	68.27%	38.99%	42.05%	42.59%	56.52%	52.80%	51.53%	42.75%
ΜΑΡΤΙΟΣ	37.22%	40.10%	35.99%	75.82%	37.53%	34.61%	37.04%	53.31%	46.55%	54.63%	46.26%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	41.76%	36.69%	34.47%	67.24%	35.04%	42.05%	33.78%	51.71%	44.90%	47.95%	39.14%
ΜΑΙΟΣ	46.84%	44.17%	46.79%	86.01%	39.40%	38.64%	49.52%	62.91%	56.05%	65.38%	47.74%
ΙΟΥΝΙΟΣ	53.88%	48.53%	37.37%	63.39%	36.07%	34.98%	42.53%	63.00%	54.76%	58.40%	43.55%
ΙΟΥΛΙΟΣ	56.30%	50.39%	37.61%	45.88%	37.68%	34.35%	43.34%	38.77%	43.66%	56.59%	37.97%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	67.16%	53.99%	48.17%	46.09%	38.02%	35.44%	44.02%	41.05%	42.49%	41.18%	41.46%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	52.03%	54.78%	50.11%	51.09%	46.80%	43.88%	42.22%	58.17%	53.73%	52.12%	46.84%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	41.75%	44.64%	48.66%	29.37%	34.81%	43.15%	57.46%	53.21%	45.55%	48.34%	40.19%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	76.34%	47.76%	63.11%	34.97%	41.13%	42.31%	55.08%	52.08%	57.84%	50.91%	38.73%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	44.95%	42.78%	57.97%	27.80%	33.60%	33.08%	43.90%	40.68%	44.54%	42.90%	33.51%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Ροδόπης την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τον μήνα Μάιο, Σεπτέμβριο και Νοέμβριο. Όμως δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα.

Ο νομός Ροδόπης θεωρείται ακριτικός νομός, χωρίς ιδιαίτερη τουριστική κίνηση. Πρόκειται για μια περιοχή, της οποίας η οικονομία στηρίζεται κυρίως στην αγροτική παραγωγή. Ο νομός έχει πολλά αξιοθέατα και ωραίες αμμουδιές, αλλά δεν παρουσιάζει ανάλογη τουριστική αύξηση.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, οι αντίστοιχες μέγιστες πληρότητες, που σημειώθηκαν στο βάθος της δεκαετίας, οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες, όπως ο στρατός, το πανεπιστήμιο Θράκης κλπ.

ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	32.94%	32.72%	39.01%	49.84%	41.82%	27.80%	39.08%	44.59%	28.45%	28.53%	73.50%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	36.12%	42.83%	42.46%	59.29%	56.58%	37.54%	47.38%	39.89%	37.05%	34.65%	117.12%
ΜΑΡΤΙΟΣ	33.99%	40.56%	50.94%	62.94%	47.29%	36.10%	43.18%	46.16%	31.91%	30.76%	48.76%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	39.40%	40.87%	37.45%	61.83%	41.14%	30.59%	42.15%	47.63%	37.30%	30.94%	38.29%
ΜΑΙΟΣ	39.17%	49.24%	47.06%	63.26%	51.51%	36.55%	48.11%	55.83%	47.08%	35.66%	51.61%
ΙΟΥΝΙΟΣ	41.89%	46.00%	42.69%	45.83%	37.66%	37.85%	44.42%	45.16%	39.16%	25.37%	40.31%
ΙΟΥΛΙΟΣ	47.58%	37.82%	41.32%	49.63%	40.67%	38.07%	49.07%	36.34%	38.16%	27.38%	35.27%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	52.74%	57.34%	45.56%	49.65%	41.51%	38.70%	50.66%	36.91%	35.83%	26.70%	33.57%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	50.59%	59.96%	55.70%	57.95%	53.82%	62.31%	52.17%	38.40%	38.25%	32.59%	32.27%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	43.14%	45.79%	60.18%	48.45%	28.55%	54.33%	48.96%	40.47%	34.09%	35.04%	32.14%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	46.03%	45.15%	71.22%	44.59%	39.06%	41.18%	48.97%	42.84%	37.10%	35.53%	33.64%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	34.91%	34.89%	52.48%	40.59%	32.29%	36.65%	40.24%	33.33%	29.58%	28.76%	34.73%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Ξάνθης την περίοδο Ιανουάριος 1990- Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τον μήνα Μάιο και Σεπτέμβριο. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε ούτε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα.

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του νομού ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο τουρισμός δεν αποτελεί κύρια οικονομική δραστηριότητα, όπως φαίνονται και από τα αντίστοιχα ποσοστά στις πληρότητες, τα οποία πιθανότατα να οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες όπως, το πανεπιστήμιο Θράκης, ο στρατός κλπ.

Το ποσοστό βέβαια του Φεβρουαρίου του 2000 (117,12%) είναι πραγματικά αξιοπερίεργο και η μόνη πιθανή εξήγηση που θα μπορούσε να δοθεί, είναι ότι υπήρξε κάποιο λάθος εκ μέρους της ΕΣΥΕ.

ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	36.34%	34.93%	39.21%	29.65%	28.27%	30.48%	31.81%	38.48%	37.40%	35.90%	36.90%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	42.35%	37.63%	42.42%	36.61%	29.40%	34.45%	38.76%	43.68%	39.48%	43.15%	42.37%
ΜΑΡΤΙΟΣ	43.69%	40.42%	53.74%	35.08%	37.78%	33.52%	35.46%	42.79%	35.54%	41.76%	48.73%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	45.25%	37.88%	46.57%	37.86%	38.42%	39.83%	35.50%	40.36%	41.06%	42.04%	45.09%
ΜΑΙΟΣ	42.88%	48.93%	38.03%	31.93%	38.79%	43.05%	55.72%	44.09%	43.31%	55.56%	59.48%
ΙΟΥΝΙΟΣ	39.18%	40.53%	40.76%	32.85%	36.81%	48.72%	39.45%	46.20%	38.10%	41.35%	49.66%
ΙΟΥΛΙΟΣ	45.18%	35.94%	39.44%	30.22%	35.07%	35.35%	38.26%	31.51%	27.57%	29.58%	42.43%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	42.27%	42.27%	36.98%	30.22%	28.67%	25.32%	40.40%	29.48%	24.09%	27.03%	27.87%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	44.75%	39.54%	48.07%	46.73%	40.55%	51.71%	53.00%	49.29%	39.91%	52.98%	50.57%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	42.20%	43.43%	33.55%	34.24%	33.75%	36.96%	46.66%	47.97%	39.05%	40.62%	33.87%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	51.09%	53.85%	40.44%	37.16%	38.86%	38.32%	45.00%	44.08%	41.11%	40.81%	32.62%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	47.15%	36.23%	35.08%	31.51%	32.67%	31.97%	29.16%	37.34%	41.59%	41.49%	31.04%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Δράμας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τους μήνες Μάιο και Σεπτέμβριο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Σεπτεμβρίου και του Μαΐου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**. Παρόλα αυτά πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα το γεγονός πως δεν παρατηρείται ιδιαίτερη τουριστική κίνηση τους κατεξοχήν μήνες του θέρους, Ιούλιο και Αύγουστο, στους οποίους μήνες σημειώνονται ποσοστά που πλησιάζουν το 40%. Γενικότερα ο νομός δεν παρουσιάζει μεγάλα ποσοστά πληροτήτων, που κυμαίνονται γύρω στο 50%.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	31.39%	31.21%	28.60%	28.39%	20.47%	21.55%	26.35%	23.58%	20.83%	26.94%	26.58%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	35.66%	35.68%	31.83%	34.84%	19.51%	19.33%	25.35%	24.70%	31.32%	30.63%	32.02%
ΜΑΡΤΙΟΣ	35.48%	37.51%	42.65%	35.30%	25.88%	27.95%	27.24%	30.66%	32.58%	32.87%	38.55%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	42.15%	43.52%	33.62%	31.83%	24.48%	30.25%	34.72%	30.22%	29.11%	25.49%	34.92%
ΜΑΙΟΣ	42.25%	39.15%	26.74%	35.11%	36.16%	28.27%	31.58%	33.94%	32.67%	29.60%	39.70%
ΙΟΥΝΙΟΣ	49.16%	39.76%	63.13%	42.73%	40.34%	39.47%	42.41%	42.39%	38.24%	40.78%	51.75%
ΙΟΥΛΙΟΣ	55.97%	53.39%	59.19%	61.89%	58.25%	55.62%	60.99%	61.88%	52.27%	57.35%	64.60%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	75.01%	64.95%	66.21%	66.43%	74.05%	69.96%	66.35%	73.79%	71.66%	71.79%	75.78%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	59.38%	50.91%	44.46%	51.70%	46.61%	42.29%	46.08%	48.87%	43.54%	48.30%	42.48%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	35.42%	37.41%	27.94%	26.61%	23.22%	25.27%	26.44%	29.06%	24.40%	22.66%	27.83%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	46.64%	39.01%	36.74%	25.14%	23.76%	27.79%	26.61%	24.16%	27.76%	35.17%	36.59%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	37.29%	31.14%	35.04%	20.98%	23.72%	32.29%	21.06%	28.72%	29.98%	32.52%	35.10%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Καβάλας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	31.03%	32.40%	37.03%	28.36%	25.36%	25.60%	21.39%	24.85%	23.76%	32.16%	27.60%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	32.05%	41.83%	33.23%	35.18%	29.15%	30.74%	26.76%	24.19%	26.00%	37.76%	28.85%
ΜΑΡΤΙΟΣ	39.15%	34.57%	36.74%	31.68%	30.63%	26.76%	25.17%	28.88%	27.62%	29.85%	30.68%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	35.86%	32.69%	35.61%	37.23%	33.97%	30.24%	25.55%	34.54%	34.60%	31.05%	35.72%
ΜΑΙΟΣ	37.35%	33.47%	30.71%	46.55%	36.30%	34.72%	30.00%	41.81%	41.40%	35.61%	42.56%
ΙΟΥΝΙΟΣ	33.57%	35.12%	41.84%	38.71%	41.82%	42.62%	35.68%	38.52%	43.40%	44.12%	54.88%
ΙΟΥΛΙΟΣ	37.95%	32.19%	33.05%	37.29%	40.46%	32.49%	28.96%	45.57%	36.41%	31.39%	46.36%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	43.05%	26.88%	41.43%	30.85%	26.32%	38.50%	32.99%	33.11%	42.45%	38.14%	49.97%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	39.65%	41.72%	52.46%	41.72%	44.77%	43.40%	51.37%	41.69%	60.45%	47.21%	51.94%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	36.81%	41.38%	36.72%	34.03%	36.87%	33.03%	44.01%	49.71%	37.53%	28.59%	48.50%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	40.26%	27.64%	40.61%	27.80%	28.50%	26.92%	30.00%	32.21%	30.00%	27.93%	31.23%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	35.06%	35.07%	36.78%	28.38%	26.33%	22.13%	19.50%	25.67%	33.76%	26.79%	29.69%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Σερρών την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Σεπτέμβριο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Σεπτεμβρίου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**, δεδομένου ότι πρέπει να τονίσουμε πως δεν περιλαμβάνει τους κατεξοχήν μήνες του θέρους, Ιούλιο και Αύγουστο.

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	36.60%	33.18%	36.82%	34.02%	40.08%	40.44%	40.43%	46.80%	41.49%	43.72%	46.24%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	47.10%	43.40%	45.85%	48.38%	48.69%	58.12%	47.23%	46.48%	43.19%	40.66%	46.92%
ΜΑΡΤΙΟΣ	48.50%	47.85%	40.09%	37.60%	45.87%	41.12%	48.90%	49.41%	46.58%	53.85%	55.69%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	46.85%	45.14%	42.21%	45.67%	58.31%	53.67%	53.08%	56.54%	60.24%	79.72%	57.36%
ΜΑΙΟΣ	48.32%	50.61%	42.21%	50.90%	54.55%	52.34%	51.07%	60.99%	51.74%	50.39%	60.66%
ΙΟΥΝΙΟΣ	39.41%	40.04%	42.63%	45.11%	43.23%	39.23%	39.60%	49.77%	40.89%	41.94%	48.43%
ΙΟΥΛΙΟΣ	43.59%	43.59%	40.86%	43.73%	48.33%	41.62%	42.46%	50.37%	40.57%	42.99%	45.72%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	55.93%	47.34%	49.79%	48.67%	53.44%	46.75%	40.28%	53.91%	41.00%	44.32%	44.85%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	59.98%	56.51%	59.12%	60.94%	65.66%	57.61%	55.19%	99.94%	56.82%	53.40%	61.26%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	50.84%	52.56%	50.98%	50.82%	50.52%	51.99%	54.53%	65.25%	47.09%	52.94%	45.94%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	55.63%	46.39%	54.33%	47.68%	61.80%	55.88%	50.56%	63.98%	47.78%	57.42%	55.11%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	39.45%	35.97%	40.27%	41.38%	45.38%	47.30%	29.23%	50.56%	36.44%	45.87%	47.16%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Θεσσαλονίκης την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Σεπτέμβριο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Σεπτεμβρίου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

Ο τουρισμός της Θεσσαλονίκης, στηρίζεται κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος στον συνεδριακό και εκθεσιακό τουρισμό. Σε παγκόσμια κλίμακα τα επαγγελματικά ταξίδια, λαμβάνουν χώρα κατά το διάστημα Απριλίου-Σεπτεμβρίου και γι' αυτό το λόγο, οι πληρότητες είναι σημαντικά αυξημένες.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7.70%	6.19%	6.01%	5.16%	4.22%	7.40%	20.02%	7.84%	6.32%	1.18%	1.18%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	11.77%	4.31%	10.19%	16.16%	8.96%	5.47%	21.57%	18.80%	20.54%	9.09%	8.20%
ΜΑΡΤΙΟΣ	27.67%	8.76%	13.35%	20.46%	28.65%	25.76%	24.01%	31.12%	19.84%	10.45%	6.62%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	14.25%	10.24%	7.61%	7.55%	7.39%	10.11%	17.09%	10.31%	11.76%	47.91%	17.09%
ΜΑΙΟΣ	49.50%	57.76%	51.14%	42.36%	64.88%	55.25%	47.58%	52.35%	47.38%	67.82%	54.97%
ΙΟΥΝΙΟΣ	76.86%	62.32%	75.70%	68.08%	91.02%	76.89%	66.59%	71.05%	71.16%	85.57%	95.73%
ΙΟΥΛΙΟΣ	93.80%	81.92%	94.08%	93.41%	100.42%	89.27%	82.04%	108.04%	87.31%	94.66%	101.14%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	105.24%	93.40%	87.74%	94.95%	111.26%	93.49%	97.94%	103.75%	101.24%	105.30%	109.81%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	79.63%	76.50%	79.80%	68.08%	90.59%	85.98%	74.94%	76.02%	75.02%	79.89%	84.90%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	31.73%	28.69%	34.69%	32.89%	41.35%	33.40%	30.58%	32.29%	28.66%	40.03%	47.84%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	6.47%	9.85%	17.12%	11.68%	13.58%	17.14%	23.17%	23.26%	11.98%	13.19%	24.73%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	9.61%	15.78%	16.54%	6.75%	27.54%	19.00%	21.59%	25.63%	12.57%	18.56%	6.46%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Χαλκιδικής την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	13.01%	13.35%	14.92%	19.11%	8.16%	12.62%	12.61%	21.67%	33.76%	14.46%	12.51%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14.92%	12.88%	15.19%	13.14%	8.55%	11.08%	12.61%	23.64%	13.85%	11.48%	17.66%
ΜΑΡΤΙΟΣ	12.16%	11.95%	10.44%	11.75%	12.72%	11.78%	13.71%	20.82%	12.68%	19.95%	17.34%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	15.53%	14.64%	10.21%	14.97%	13.29%	11.85%	10.72%	19.39%	16.99%	24.69%	14.25%
ΜΑΙΟΣ	13.73%	13.69%	18.35%	21.60%	13.20%	11.30%	12.62%	21.85%	17.42%	23.86%	21.54%
ΙΟΥΝΙΟΣ	18.45%	14.86%	12.33%	17.22%	12.47%	13.39%	17.27%	19.28%	20.17%	26.50%	20.54%
ΙΟΥΛΙΟΣ	30.15%	14.41%	8.99%	13.78%	12.73%	14.33%	20.94%	19.72%	18.20%	22.53%	23.36%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	39.48%	20.53%	10.68%	13.08%	14.29%	20.90%	27.48%	21.88%	16.58%	20.30%	32.88%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	16.40%	19.50%	11.13%	13.76%	19.59%	16.94%	22.63%	19.27%	20.67%	23.65%	28.26%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	12.32%	11.29%	8.42%	11.89%	13.29%	12.61%	18.27%	16.59%	21.63%	19.74%	21.61%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	12.24%	13.95%	10.29%	11.27%	10.20%	18.49%	21.51%	26.04%	14.17%	17.86%	20.80%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	12.16%	10.77%	8.81%	6.87%	8.98%	16.39%	17.34%	14.07%	14.13%	12.61%	16.18%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Κιλκίς την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**. Παρόλα αυτά αξιοσημείωτο είναι ότι τα ποσοστά πληρότητας του νομού δεν ξεπερνούν το 40% (μέγιστη τιμή) ενώ τα περισσότερα ποσοστά κυμαίνονται γύρω στο 20%.

ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	13.72%	13.99%	17.24%	12.04%	13.34%	16.97%	17.88%	19.82%	16.74%	20.06%	15.80%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14.50%	20.43%	18.63%	15.34%	13.70%	20.72%	15.94%	17.70%	14.51%	18.46%	15.33%
ΜΑΡΤΙΟΣ	14.08%	18.04%	20.16%	13.27%	15.52%	20.24%	14.79%	18.74%	18.19%	18.24%	18.69%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	16.33%	16.05%	19.70%	18.02%	16.92%	23.60%	18.78%	20.49%	20.55%	19.35%	14.08%
ΜΑΙΟΣ	19.19%	19.74%	22.47%	22.73%	23.95%	21.07%	20.52%	24.37%	17.70%	20.59%	18.34%
ΙΟΥΝΙΟΣ	24.31%	25.60%	25.90%	27.35%	29.06%	29.04%	25.43%	24.10%	25.59%	18.00%	24.47%
ΙΟΥΛΙΟΣ	34.23%	31.35%	39.01%	36.01%	43.76%	37.28%	38.84%	41.71%	30.95%	37.65%	36.32%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	43.64%	39.91%	51.54%	42.63%	49.54%	81.82%	50.12%	47.01%	45.12%	47.19%	44.89%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	38.42%	38.09%	42.53%	46.13%	46.27%	45.35%	40.42%	46.81%	36.71%	36.92%	33.02%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	15.54%	16.56%	22.88%	21.36%	27.31%	30.32%	35.33%	26.88%	16.19%	24.36%	25.12%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	22.87%	21.22%	17.52%	16.37%	23.94%	21.30%	19.40%	23.31%	17.79%	19.17%	20.79%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	16.49%	18.49%	15.21%	15.47%	22.23%	28.12%	17.93%	28.54%	19.36%	21.33%	26.32%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Πέλλας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

Σε εξίσου μεγάλα ποσοστά πληρότητας, κυμαίνεται και ο Σεπτέμβριος, ενώ στα ίδια περίπου επίπεδα βρίσκεται και ο Ιούλιος. Γενικότερα ο νομός Πέλλας έχει αυξημένη τουριστική κίνησή, λόγω των ιδιαίτερα γνωστών τοποθεσιών του (Εδεσσα) και του ανεπτυγμένου στην περιοχή εναλλακτικού τουρισμού.

ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	39.14%	47.58%	39.98%	37.06%	32.15%	33.39%	26.63%	33.07%	28.69%	39.07%	39.56%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	37.20%	43.73%	39.57%	41.59%	30.59%	29.24%	29.93%	26.20%	28.96%	36.64%	32.53%
ΜΑΡΤΙΟΣ	34.10%	40.38%	41.19%	34.30%	37.80%	29.03%	28.99%	32.44%	28.62%	40.83%	37.77%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	45.68%	56.20%	34.86%	40.85%	39.25%	33.19%	27.85%	32.20%	36.00%	40.57%	35.31%
ΜΑΙΟΣ	45.95%	46.47%	42.12%	44.42%	40.41%	25.08%	27.36%	36.78%	31.10%	37.98%	49.56%
ΙΟΥΝΙΟΣ	47.65%	48.02%	39.82%	36.67%	35.29%	28.22%	28.41%	30.98%	34.74%	39.47%	45.37%
ΙΟΥΛΙΟΣ	52.23%	53.04%	40.22%	40.74%	40.10%	44.84%	42.25%	43.41%	43.48%	50.27%	43.63%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	65.85%	63.15%	48.53%	57.81%	42.97%	46.24%	45.12%	50.78%	47.31%	55.50%	50.91%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	55.35%	58.31%	43.00%	41.04%	44.24%	34.95%	33.36%	41.22%	38.19%	34.97%	38.93%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	41.31%	47.94%	32.25%	38.30%	31.82%	34.39%	33.93%	35.18%	29.52%	40.48%	37.22%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	45.21%	46.10%	32.92%	34.79%	33.80%	28.59%	31.10%	36.77%	29.10%	41.85%	31.89%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	54.85%	43.39%	37.31%	38.37%	38.99%	40.43%	24.95%	37.07%	40.90%	54.61%	51.92%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Ημαθίας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκίασαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ως επί τω πλείστον. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**. Σε εξίσου μεγάλα ποσοστά πληρότητας, κυμαίνεται ο Σεπτέμβριος και ο Ιούλιος.

ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	14.00%	13.66%	10.83%	19.44%	14.74%	14.41%	24.66%	14.18%	24.15%	20.96%	15.38%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	19.33%	16.32%	9.58%	20.38%	9.79%	12.55%	19.32%	15.67%	24.98%	19.13%	23.99%
ΜΑΡΤΙΟΣ	13.72%	16.12%	16.88%	17.59%	15.83%	17.37%	19.32%	14.85%	26.00%	14.56%	23.55%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	16.15%	14.15%	13.90%	26.73%	20.50%	27.46%	20.62%	16.89%	31.08%	20.48%	19.34%
ΜΑΙΟΣ	21.75%	20.97%	16.68%	22.26%	30.09%	26.25%	27.06%	29.42%	37.10%	24.86%	29.61%
ΙΟΥΝΙΟΣ	31.13%	32.36%	32.31%	29.50%	36.82%	34.76%	43.24%	42.82%	40.83%	38.31%	48.46%
ΙΟΥΛΙΟΣ	68.02%	60.90%	43.94%	48.86%	71.23%	64.06%	84.25%	67.43%	67.89%	49.97%	75.42%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	79.58%	56.87%	51.91%	54.72%	58.16%	69.08%	80.38%	89.06%	82.03%	70.84%	85.64%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	48.26%	29.96%	39.80%	32.53%	41.69%	42.05%	46.92%	51.51%	51.92%	50.06%	50.13%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	26.20%	18.10%	19.35%	26.00%	29.22%	30.26%	30.54%	39.00%	30.36%	29.82%	25.75%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	13.04%	26.40%	18.99%	19.90%	11.57%	17.23%	15.61%	23.04%	23.89%	22.03%	16.11%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	15.60%	13.97%	24.12%	17.62%	23.24%	31.25%	22.13%	30.55%	30.53%	31.12%	29.05%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Πιερίας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ενώ παρουσιάζει μεγάλες πληρότητες και το μήνα Ιούλιο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο και του Ιουλίου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	54.07%	68.61%	50.29%	51.16%	52.13%	53.38%	48.09%	65.74%	51.04%	41.21%	28.26%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	57.55%	75.34%	51.39%	38.34%	50.96%	49.95%	48.73%	55.00%	52.29%	46.25%	29.68%
ΜΑΡΤΙΟΣ	55.84%	73.21%	49.30%	36.93%	53.85%	45.54%	48.26%	63.90%	57.61%	47.15%	33.77%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	80.67%	82.12%	35.46%	61.87%	48.74%	57.09%	51.90%	60.41%	66.69%	7.73%	36.95%
ΜΑΙΟΣ	76.20%	79.09%	61.18%	71.13%	58.55%	45.76%	53.48%	65.72%	64.26%	51.49%	47.11%
ΙΟΥΝΙΟΣ	66.84%	88.85%	53.82%	64.00%	54.38%	42.61%	54.19%	61.14%	64.90%	65.36%	40.04%
ΙΟΥΛΙΟΣ	70.74%	69.80%	52.88%	70.30%	53.99%	39.49%	47.79%	41.16%	42.20%	32.34%	31.99%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	91.49%	91.58%	64.41%	85.19%	83.35%	39.49%	60.52%	52.11%	46.06%	34.62%	37.60%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	78.03%	65.26%	57.54%	59.37%	53.37%	38.36%	55.81%	46.85%	42.48%	36.12%	38.61%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	60.19%	70.59%	45.74%	70.00%	43.86%	47.15%	68.36%	58.31%	48.65%	40.83%	43.00%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	63.82%	61.60%	40.93%	56.70%	48.53%	41.71%	79.06%	54.97%	55.06%	30.65%	29.36%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	90.94%	77.35%	66.43%	71.39%	54.45%	53.41%	62.94%	55.77%	59.29%	36.48%	46.36%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Φλώρινας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τους μήνες Αύγουστο και Δεκέμβριο. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα.

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του νομού ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο τουρισμός δεν αποτελεί κύρια οικονομική δραστηριότητα, όπως φαίνονται και από τα αντίστοιχα ποσοστά στις πληρότητες, τα οποία πιθανότατα να οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες.

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	21.82%	28.71%	31.06%	24.33%	31.67%	23.20%	26.76%	31.51%	31.16%	24.61%	29.62%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	34.82%	27.46%	34.53%	30.46%	37.39%	28.82%	30.68%	36.55%	31.91%	31.45%	28.81%
ΜΑΡΤΙΟΣ	28.11%	29.64%	37.24%	30.76%	39.79%	29.55%	29.86%	33.29%	32.53%	31.61%	39.07%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	27.74%	29.68%	35.14%	33.47%	33.22%	26.21%	28.98%	29.02%	28.63%	31.85%	33.28%
ΜΑΙΟΣ	29.25%	30.09%	41.71%	35.60%	35.12%	26.85%	37.26%	34.65%	41.57%	38.87%	37.48%
ΙΟΥΝΙΟΣ	28.00%	31.94%	36.40%	31.48%	31.91%	25.72%	30.56%	32.83%	38.14%	31.73%	32.03%
ΙΟΥΛΙΟΣ	21.66%	29.19%	26.79%	26.50%	27.43%	23.77%	31.86%	27.85%	32.61%	29.23%	26.24%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	25.26%	33.45%	28.52%	29.45%	31.22%	26.87%	29.72%	33.54%	29.24%	28.68%	28.92%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	28.06%	33.38%	39.17%	33.93%	39.52%	35.95%	34.71%	40.93%	36.77%	41.06%	42.68%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	28.79%	36.69%	31.10%	34.13%	32.30%	38.45%	37.37%	39.83%	32.53%	41.67%	37.60%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	29.30%	35.76%	28.19%	36.13%	33.63%	35.77%	36.50%	36.14%	38.89%	41.21%	30.71%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	32.11%	33.77%	27.14%	28.76%	24.50%	29.55%	24.77%	37.78%	30.75%	35.15%	32.58%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Κοζάνης την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, οκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Οκτώβριο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Οκτωβρίου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **φθινοπωρινή εποχικότητα**. Παρόλα αυτά ο νομός Κοζάνης, δεν παρουσιάζει κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον σαν τουριστικός προορισμός. Το μεγαλύτερο ποσοστό πληρότητας σε βάθος δεκαετίας είναι 41%, ενώ τα άλλα κυμαίνονται γύρω στο 35%. Οι μήνες με τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας είναι ο Φεβρουάριος, ο Μάιος, ο Ιούνιος, και ο Σεπτέμβριος, δηλαδή, οι μήνες κατά τους οποίους, είναι οι εξεταστικές περιοδοί των φοιτητών του ΤΕΙ Κοζάνης, και οι περιοδοί εγγραφών, κατά τους οποίους οι φοιτητές που παρακολουθούν τα μαθήματα από μακριά, έρχονται στην πόλη, για τους σπουδαστικούς τους λόγους.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	27.62%	27.84%	32.11%	21.49%	31.18%	27.92%	28.94%	41.07%	42.59%	41.24%	30.46%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	28.83%	25.12%	23.76%	23.11%	20.79%	29.52%	23.96%	28.91%	35.24%	32.80%	32.12%
ΜΑΡΤΙΟΣ	25.79%	30.88%	32.43%	28.51%	43.92%	29.03%	29.67%	36.43%	31.87%	39.42%	41.82%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	38.10%	43.71%	44.47%	38.88%	49.86%	35.04%	43.12%	40.89%	47.15%	43.43%	38.36%
ΜΑΙΟΣ	39.92%	42.42%	50.87%	53.15%	52.00%	30.52%	49.98%	49.20%	59.14%	45.19%	42.93%
ΙΟΥΝΙΟΣ	33.99%	34.09%	40.98%	46.58%	28.64%	28.55%	43.10%	43.31%	48.02%	30.93%	30.56%
ΙΟΥΛΙΟΣ	31.88%	39.87%	44.58%	59.27%	47.81%	30.69%	50.45%	49.28%	48.99%	39.23%	36.91%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	50.48%	60.44%	56.25%	79.37%	54.71%	30.69%	59.37%	59.23%	55.03%	47.26%	54.07%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	47.30%	50.32%	49.35%	52.66%	46.29%	41.43%	38.27%	49.90%	50.38%	56.07%	51.62%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	38.02%	46.20%	47.41%	39.82%	35.82%	38.51%	48.29%	57.20%	48.54%	42.57%	44.44%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	30.88%	35.38%	35.94%	33.14%	32.17%	30.21%	42.62%	53.99%	56.43%	32.72%	42.02%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	40.65%	41.72%	41.17%	38.49%	31.28%	41.02%	38.54%	55.46%	54.53%	43.61%	45.27%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Καστοριάς την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.02%	14.92%	16.22%	12.66%	16.57%	11.13%	21.72%	20.94%	20.59%	18.56%	21.07%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	13.83%	14.42%	13.07%	12.60%	10.66%	12.63%	22.36%	20.62%	17.38%	22.02%	22.52%
ΜΑΡΤΙΟΣ	16.88%	16.61%	16.76%	18.21%	12.02%	11.53%	26.94%	18.77%	14.78%	20.74%	30.94%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	17.18%	14.39%	21.07%	9.86%	18.83%	19.12%	28.74%	19.81%	16.22%	25.76%	23.28%
ΜΑΙΟΣ	13.88%	17.55%	23.22%	15.10%	19.30%	15.65%	27.95%	22.18%	14.31%	29.16%	21.67%
ΙΟΥΝΙΟΣ	16.00%	14.10%	14.65%	12.08%	14.62%	10.28%	31.43%	22.98%	17.02%	37.86%	21.98%
ΙΟΥΛΙΟΣ	13.59%	20.14%	19.54%	16.70%	15.48%	10.45%	25.99%	29.25%	20.11%	24.24%	23.19%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	21.31%	20.25%	26.70%	20.38%	23.46%	10.45%	31.08%	28.99%	20.84%	28.63%	30.24%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	10.59%	18.98%	19.63%	19.13%	14.94%	17.89%	20.96%	27.52%	20.38%	25.93%	26.14%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	14.99%	22.12%	19.38%	23.18%	14.87%	25.21%	24.90%	29.99%	26.21%	20.95%	26.84%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	16.13%	19.18%	21.10%	23.19%	19.43%	30.62%	28.35%	32.70%	23.74%	22.77%	24.09%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	12.67%	15.79%	13.93%	14.85%	18.41%	20.55%	14.70%	20.47%	27.40%	28.49%	34.43%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Γρεβενών την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τους μήνες Αύγουστο και Νοέμβριο. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, οι αντίστοιχες μέγιστες πληρότητες, που σημειώθηκαν στο βάθος της δεκαετίας, οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες.

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	36.60%	38.75%	42.94%	33.04%	37.70%	36.31%	34.62%	39.96%	33.93%	36.63%	37.90%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	40.20%	36.98%	47.58%	37.20%	35.42%	34.10%	31.48%	23.40%	31.39%	31.97%	38.44%
ΜΑΡΤΙΟΣ	40.42%	47.83%	37.83%	35.98%	43.22%	53.58%	47.60%	37.75%	33.92%	30.47%	42.05%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	55.92%	53.65%	58.71%	75.27%	56.94%	54.41%	52.78%	49.15%	49.91%	47.82%	46.82%
ΜΑΙΟΣ	50.43%	50.62%	55.70%	49.31%	56.74%	43.79%	42.12%	48.18%	47.86%	46.75%	45.22%
ΙΟΥΝΙΟΣ	51.19%	48.91%	42.41%	44.80%	48.85%	51.40%	42.44%	57.88%	45.03%	37.07%	42.64%
ΙΟΥΛΙΟΣ	52.29%	56.54%	53.22%	53.60%	57.06%	53.69%	48.28%	41.52%	47.88%	44.60%	45.07%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	80.02%	83.96%	69.32%	64.41%	69.24%	61.72%	54.40%	58.27%	56.42%	60.67%	58.38%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	50.72%	57.38%	51.67%	49.85%	51.60%	49.81%	48.71%	45.06%	47.74%	42.02%	49.47%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	46.12%	57.83%	51.29%	45.91%	41.50%	40.42%	43.64%	44.38%	48.74%	44.94%	49.77%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	40.42%	49.81%	36.17%	37.88%	37.76%	36.68%	40.52%	39.20%	35.09%	39.04%	39.95%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	46.42%	50.31%	49.95%	40.43%	39.44%	43.13%	34.73%	41.76%	38.04%	42.55%	50.35%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Ιωαννίνων την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο, ενώ παρουσιάζει μεγάλες πληρότητες και το μήνα Ιούλιο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αύγουστο και του Ιουλίου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	50.19%	47.46%	43.46%	38.79%	53.95%	54.09%	51.40%	61.66%	44.46%	53.66%	58.87%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	52.73%	53.14%	46.11%	63.59%	57.94%	55.09%	63.59%	70.38%	51.02%	54.72%	85.74%
ΜΑΡΤΙΟΣ	55.21%	49.71%	49.46%	59.84%	56.42%	53.68%	57.25%	44.20%	46.19%	48.83%	91.36%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	54.54%	47.04%	59.10%	58.88%	52.92%	58.81%	49.39%	48.35%	44.61%	54.13%	84.95%
ΜΑΙΟΣ	54.24%	54.50%	51.24%	50.29%	64.79%	52.88%	54.80%	84.68%	55.56%	62.31%	85.22%
ΙΟΥΝΙΟΣ	49.91%	54.60%	59.90%	58.87%	58.43%	49.75%	60.87%	79.93%	51.19%	48.59%	75.78%
ΙΟΥΛΙΟΣ	28.88%	58.88%	52.16%	56.98%	57.19%	50.11%	47.59%	46.43%	50.47%	55.65%	49.63%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	51.82%	59.85%	68.53%	49.77%	55.25%	55.12%	58.10%	50.15%	59.92%	55.04%	55.74%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	43.30%	55.54%	52.01%	61.09%	60.44%	66.89%	64.93%	54.25%	57.36%	53.84%	91.24%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	51.77%	50.10%	54.06%	55.12%	60.98%	67.81%	64.31%	60.22%	59.54%	52.22%	95.07%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	57.19%	49.59%	60.63%	58.52%	65.92%	62.80%	64.83%	55.08%	53.06%	47.67%	32.80%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	53.52%	45.88%	49.84%	53.55%	56.32%	55.88%	41.16%	49.24%	49.33%	45.20%	50.32%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Άρτας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αρκετές αυξημένες πληρότητες σε διαφορετικούς μήνες κάθε χρονιά. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, οι αντίστοιχες μέγιστες πληρότητες, που σημειώθηκαν στο βάθος της δεκαετίας, οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες, όπως για παράδειγμα το ΤΕΙ Άρτας.

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	23.62%	51.28%	30.69%	26.15%	22.07%	18.24%	16.80%	21.05%	24.28%	37.27%	58.64%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	20.15%	20.22%	36.62%	20.76%	21.14%	27.48%	20.69%	36.29%	16.77%	41.58%	63.10%
ΜΑΡΤΙΟΣ	27.16%	30.91%	27.32%	29.36%	28.30%	25.60%	21.92%	18.97%	21.02%	21.81%	67.27%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	30.42%	24.79%	20.58%	33.24%	26.24%	19.95%	26.11%	37.54%	24.64%	37.77%	44.43%
ΜΑΙΟΣ	31.74%	33.29%	31.49%	37.75%	38.18%	41.52%	39.68%	56.39%	40.67%	50.01%	40.67%
ΙΟΥΝΙΟΣ	46.36%	25.91%	44.63%	37.28%	40.46%	40.84%	40.88%	51.24%	50.38%	49.23%	52.57%
ΙΟΥΛΙΟΣ	62.98%	48.83%	51.27%	68.71%	71.52%	77.16%	68.75%	37.07%	58.38%	54.65%	65.40%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	80.74%	72.84%	71.58%	74.25%	84.59%	75.53%	78.09%	81.03%	72.55%	73.87%	68.97%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	45.05%	47.14%	47.38%	38.61%	42.07%	43.92%	47.08%	47.20%	64.05%	39.00%	40.12%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	26.25%	28.68%	25.40%	33.58%	26.49%	35.66%	36.28%	40.05%	39.64%	31.66%	29.40%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	22.10%	28.26%	30.17%	26.81%	24.81%	25.58%	25.73%	27.48%	43.55%	51.49%	52.60%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	15.81%	31.93%	25.71%	26.42%	22.02%	20.02%	21.97%	21.30%	14.73%	37.78%	21.64%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Θεσπρωτίας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	21.33%	17.58%	18.19%	17.42%	21.24%	23.09%	23.52%	27.39%	17.16%	21.65%	24.23%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	25.07%	20.51%	18.15%	24.48%	21.48%	25.81%	28.80%	28.29%	22.19%	23.50%	22.76%
ΜΑΡΤΙΟΣ	25.59%	22.82%	22.26%	22.81%	26.18%	18.04%	19.41%	24.45%	21.73%	26.01%	31.61%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	24.60%	16.19%	20.42%	26.51%	22.90%	25.35%	23.11%	23.79%	20.32%	21.31%	19.27%
ΜΑΙΟΣ	30.69%	21.51%	26.12%	22.65%	26.19%	26.69%	25.58%	27.18%	26.18%	27.58%	28.29%
ΙΟΥΝΙΟΣ	40.35%	34.90%	38.48%	38.09%	37.37%	37.58%	37.19%	36.14%	38.20%	34.44%	42.08%
ΙΟΥΛΙΟΣ	62.08%	53.05%	57.57%	53.32%	50.71%	50.54%	49.56%	52.57%	55.74%	57.45%	58.09%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	75.88%	74.20%	76.49%	72.82%	86.28%	74.07%	69.90%	63.63%	73.23%	74.44%	77.34%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	42.37%	36.98%	39.53%	41.06%	43.41%	35.70%	38.21%	41.32%	42.71%	42.84%	47.79%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	18.72%	21.73%	15.32%	21.86%	24.30%	24.92%	26.60%	17.77%	19.20%	23.23%	16.23%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	27.75%	16.74%	18.84%	27.81%	21.37%	26.35%	24.42%	24.84%	24.87%	23.80%	18.90%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	20.45%	17.85%	22.00%	28.85%	27.98%	27.98%	14.53%	21.78%	22.27%	23.44%	21.48%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Πρέβεζας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	43.06%	39.94%	48.48%	40.66%	45.37%	41.74%	41.55%	43.18%	33.69%	36.47%	39.29%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	49.22%	51.13%	52.96%	45.70%	53.14%	49.32%	48.27%	40.68%	41.67%	43.13%	43.51%
ΜΑΡΤΙΟΣ	51.16%	50.48%	52.58%	47.73%	47.12%	41.57%	51.53%	38.32%	36.77%	41.04%	45.04%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	47.66%	48.38%	56.73%	45.62%	48.55%	47.35%	46.90%	38.09%	44.24%	43.19%	36.81%
ΜΑΙΟΣ	52.57%	52.30%	67.95%	51.17%	49.89%	45.68%	47.90%	40.06%	45.90%	42.46%	50.86%
ΙΟΥΝΙΟΣ	46.71%	48.50%	50.09%	40.28%	40.61%	43.28%	38.70%	35.06%	39.47%	39.23%	37.63%
ΙΟΥΛΙΟΣ	26.91%	34.13%	30.27%	33.07%	32.16%	35.82%	32.73%	32.36%	30.59%	35.03%	32.09%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	38.96%	35.12%	35.13%	35.53%	32.94%	30.65%	33.63%	36.43%	31.14%	32.37%	32.47%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	44.57%	36.88%	41.49%	44.38%	43.41%	47.16%	43.88%	39.67%	39.47%	36.39%	36.51%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	47.92%	56.58%	51.99%	54.36%	49.97%	48.31%	48.55%	39.40%	35.22%	39.95%	41.69%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	48.85%	53.99%	51.20%	54.04%	46.97%	46.54%	47.58%	39.86%	39.90%	41.80%	37.33%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	45.01%	44.60%	45.33%	49.11%	45.04%	42.36%	34.13%	34.57%	37.59%	34.55%	25.95%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Λάρισας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες κατά διαφορετικούς μήνες καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, ούτε για μια συγκεκριμένη εποχικότητα. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, οι αντίστοιχες μέγιστες πληρότητες, που σημειώθηκαν στο βάθος της δεκαετίας, οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες.

ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	32.72%	28.20%	28.69%	27.07%	31.29%	29.88%	26.90%	31.31%	22.72%	32.04%	38.88%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	29.88%	26.97%	27.24%	24.78%	31.57%	30.15%	25.98%	30.25%	25.72%	29.55%	27.92%
ΜΑΡΤΙΟΣ	30.85%	29.37%	27.23%	28.31%	29.71%	20.76%	22.99%	27.87%	29.27%	30.00%	36.90%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	32.07%	35.11%	28.94%	27.71%	28.76%	25.56%	24.82%	26.85%	31.66%	32.52%	32.91%
ΜΑΙΟΣ	38.40%	36.63%	30.24%	29.19%	32.00%	26.88%	23.94%	25.00%	30.43%	29.58%	40.34%
ΙΟΥΝΙΟΣ	49.85%	39.70%	40.94%	41.62%	42.32%	38.68%	36.07%	35.38%	42.62%	41.49%	56.79%
ΙΟΥΛΙΟΣ	65.79%	60.19%	54.43%	54.95%	56.55%	54.94%	52.78%	56.66%	54.54%	60.84%	63.76%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	77.87%	76.86%	78.65%	62.25%	72.33%	60.56%	68.17%	70.89%	76.91%	74.53%	76.48%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	49.27%	45.87%	45.69%	50.45%	50.81%	45.72%	48.60%	44.28%	42.83%	45.44%	48.30%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	29.14%	29.72%	27.29%	25.03%	22.07%	21.84%	22.84%	25.45%	19.04%	27.68%	32.20%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	31.97%	29.33%	30.70%	26.71%	28.24%	26.66%	27.20%	31.81%	37.39%	34.41%	32.50%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	41.00%	33.80%	27.66%	33.46%	33.05%	38.64%	28.15%	36.47%	36.67%	38.74%	46.42%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Μαγνησίας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	25.91%	19.96%	17.62%	17.75%	17.60%	19.60%	18.25%	20.32%	22.77%	23.33%	21.36%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	27.37%	19.05%	16.50%	20.82%	16.69%	17.30%	20.38%	17.18%	17.24%	23.84%	24.61%
ΜΑΡΤΙΟΣ	20.91%	27.97%	21.04%	20.65%	26.97%	19.50%	23.83%	28.42%	23.95%	23.53%	33.76%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	54.28%	32.72%	41.42%	36.91%	35.73%	39.02%	40.95%	36.75%	46.99%	43.07%	47.85%
ΜΑΙΟΣ	51.03%	35.35%	40.08%	38.67%	42.48%	39.31%	35.56%	33.84%	48.66%	41.08%	48.62%
ΙΟΥΝΙΟΣ	39.33%	30.42%	35.13%	32.97%	32.25%	26.35%	25.25%	28.24%	34.06%	28.68%	39.37%
ΙΟΥΛΙΟΣ	42.60%	33.91%	35.37%	26.04%	32.82%	24.11%	30.54%	26.93%	24.47%	26.89%	30.55%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	63.26%	51.74%	72.27%	41.07%	42.54%	35.52%	33.22%	33.89%	30.36%	27.57%	34.65%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	55.72%	40.83%	39.49%	38.82%	42.75%	39.03%	39.96%	39.04%	40.28%	40.62%	42.59%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	37.35%	34.07%	33.97%	32.88%	33.14%	34.44%	31.50%	33.58%	36.39%	33.59%	42.00%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	24.92%	28.07%	19.29%	22.14%	20.56%	25.20%	22.35%	21.21%	25.15%	23.75%	25.86%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	25.38%	29.32%	22.17%	21.09%	26.25%	23.85%	19.39%	22.47%	25.07%	26.93%	34.30%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Τρικάλων την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, εμφανίζονται αυξημένες πληρότητες τους μήνες Αύγουστο και Μάιο. Δηλαδή δεν μπορούμε να μιλήσουμε σε αυτή την περίπτωση για μια σταθερή ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας, αλλά είναι δεδομένο ότι ο τουρισμός αυξάνεται κυρίως τους θερινούς μήνες.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	61.00%	47.74%	50.64%	52.34%	39.82%	42.04%	41.14%	45.01%	43.78%	47.96%	56.06%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	65.65%	51.62%	58.18%	56.16%	45.13%	46.88%	55.55%	43.84%	37.79%	42.55%	51.19%
ΜΑΡΤΙΟΣ	53.48%	23.50%	54.19%	52.75%	54.41%	88.15%	62.46%	43.79%	37.07%	37.08%	78.69%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	61.81%	58.79%	58.74%	60.84%	29.13%	65.69%	59.57%	51.89%	45.42%	53.72%	58.86%
ΜΑΙΟΣ	58.63%	48.89%	52.95%	57.04%	44.49%	59.41%	51.75%	53.55%	53.43%	57.49%	62.77%
ΙΟΥΝΙΟΣ	37.66%	31.34%	37.34%	32.49%	27.34%	33.10%	28.30%	29.01%	29.41%	27.54%	32.10%
ΙΟΥΛΙΟΣ	75.47%	68.54%	66.77%	65.69%	50.78%	49.09%	52.52%	52.25%	48.25%	48.66%	51.59%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	86.12%	86.30%	86.40%	80.68%	66.17%	68.00%	54.36%	70.61%	61.45%	62.15%	71.06%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	80.64%	75.26%	84.27%	78.59%	69.97%	69.43%	63.48%	65.18%	58.34%	60.24%	60.87%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	23.29%	23.92%	23.51%	17.48%	25.74%	26.05%	32.62%	26.20%	28.73%	23.15%	29.91%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	64.24%	65.65%	58.16%	63.49%	54.04%	49.86%	48.92%	47.37%	44.72%	56.71%	60.91%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	56.03%	51.68%	52.77%	43.99%	48.71%	42.02%	29.24%	46.40%	64.56%	48.92%	67.33%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Καρδίτσας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1998	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	39.70%	28.91%	32.46%	32.22%	28.04%	23.14%	26.14%	20.85%	19.29%	26.03%	24.92%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	47.56%	30.80%	31.46%	28.37%	30.85%	32.31%	31.11%	28.04%	24.97%	33.37%	33.58%
ΜΑΡΤΙΟΣ	35.99%	45.66%	37.15%	38.09%	26.74%	32.34%	17.14%	24.21%	20.15%	24.33%	26.66%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	25.41%	29.91%	32.19%	37.49%	27.13%	36.09%	33.89%	34.40%	37.45%	38.20%	29.96%
ΜΑΙΟΣ	49.25%	47.66%	49.70%	46.41%	53.66%	62.53%	51.13%	55.66%	61.38%	60.73%	72.13%
ΙΟΥΝΙΟΣ	71.01%	65.99%	70.05%	62.82%	74.89%	78.55%	60.90%	69.19%	81.06%	76.61%	47.31%
ΙΟΥΛΙΟΣ	82.16%	81.19%	85.70%	87.96%	92.61%	87.48%	73.51%	86.92%	91.16%	102.56%	111.11%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	101.72%	104.55%	101.74%	98.85%	104.07%	97.61%	96.63%	104.03%	115.34%	114.25%	121.04%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	74.23%	75.74%	81.16%	77.44%	79.04%	76.83%	66.79%	74.56%	86.91%	83.01%	89.55%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	38.09%	35.41%	35.64%	35.72%	41.87%	38.52%	35.46%	34.42%	41.93%	47.09%	49.62%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	24.57%	35.84%	30.85%	27.66%	39.61%	40.08%	20.65%	24.93%	30.00%	27.74%	35.73%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	45.23%	28.22%	35.46%	30.68%	23.06%	21.36%	12.11%	18.43%	23.16%	22.43%	21.43%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Κέρκυρας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

Τα ποσοστά άνω του 100%, επιδεικνύουν το φαινόμενο του overbooking, γεγονός που συνηθίζεται κατά τους θερινούς μήνες/ μήνες αιχμής, σε μέρη πολυσύχναστα, όπως τα νησιά του Ιονίου.

ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	20.48%	23.87%	18.37%	10.38%	15.51%	10.29%	14.95%	29.21%	24.06%	23.42%	13.13%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	13.33%	29.88%	44.99%	30.96%	29.38%	13.30%	12.81%	20.31%	30.91%	28.73%	30.86%
ΜΑΡΤΙΟΣ	44.92%	27.97%	31.10%	22.71%	23.06%	15.14%	12.46%	21.19%	20.05%	11.68%	22.47%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	30.25%	30.00%	52.94%	44.58%	44.42%	31.59%	31.86%	26.71%	26.12%	27.29%	23.20%
ΜΑΙΟΣ	43.27%	34.69%	42.60%	36.01%	44.02%	37.42%	28.04%	39.79%	32.47%	33.60%	48.04%
ΙΟΥΝΙΟΣ	55.86%	58.59%	51.80%	46.69%	46.77%	48.76%	40.61%	52.90%	49.09%	57.99%	69.04%
ΙΟΥΛΙΟΣ	73.99%	72.06%	102.74%	71.02%	75.84%	77.31%	75.44%	70.57%	87.45%	86.64%	80.38%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	94.42%	83.76%	92.75%	81.60%	89.96%	100.16%	93.03%	106.54%	93.34%	113.69%	95.40%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	61.53%	54.04%	61.33%	54.87%	57.84%	78.93%	50.14%	58.24%	52.66%	56.14%	65.12%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	15.11%	25.32%	24.16%	22.48%	34.08%	37.66%	16.07%	27.60%	32.23%	35.30%	42.17%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	17.38%	51.61%	19.96%	26.66%	17.44%	24.48%	21.84%	24.40%	24.96%	34.35%	37.50%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	34.03%	30.26%	30.06%	27.66%	14.73%	24.21%	21.69%	28.96%	12.29%	9.21%	24.47%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Λευκάδας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

Τα ποσοστά άνω του 100%, επιδεικνύουν το φαινόμενο του overbooking, γεγονός που συνηθίζεται κατά τους θερινούς μήνες/ μήνες αιχμής, σε μέρη πολυσύχναστα, όπως τα νησιά του Ιονίου.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	18.49%	11.35%	14.97%	14.23%	17.44%	14.71%	13.78%	11.13%	14.87%	22.15%	20.50%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	23.75%	12.03%	16.61%	18.33%	16.24%	16.28%	12.98%	17.12%	20.15%	14.18%	32.55%
ΜΑΡΤΙΟΣ	20.51%	14.83%	16.15%	18.01%	18.47%	18.37%	17.16%	17.54%	15.94%	20.93%	35.93%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	22.99%	29.81%	18.47%	16.98%	21.48%	22.79%	19.33%	13.63%	16.12%	17.74%	17.69%
ΜΑΙΟΣ	44.14%	36.01%	45.83%	48.24%	47.60%	49.96%	38.79%	30.15%	36.34%	35.62%	56.46%
ΙΟΥΝΙΟΣ	70.23%	57.23%	64.52%	64.91%	63.00%	63.20%	43.71%	40.96%	53.88%	61.31%	54.57%
ΙΟΥΛΙΟΣ	78.67%	73.90%	83.11%	73.00%	69.58%	67.02%	58.20%	59.28%	71.27%	72.03%	85.49%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	99.36%	87.85%	87.87%	90.77%	90.40%	78.06%	84.61%	87.60%	93.92%	85.16%	97.50%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	68.07%	58.26%	67.03%	65.82%	66.01%	57.63%	56.33%	49.01%	56.45%	64.40%	71.96%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	29.28%	30.93%	26.62%	30.09%	35.70%	24.87%	25.91%	23.13%	22.45%	28.31%	35.84%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	10.86%	18.55%	16.46%	16.07%	21.24%	17.98%	23.30%	22.42%	28.88%	26.29%	21.26%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	15.12%	20.10%	23.64%	14.80%	16.35%	28.14%	31.33%	26.08%	21.26%	27.51%	29.91%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Κεφαλληνίας την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

Αξιοσημείωτο είναι πως σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας Ιονίου, ο νομός Κεφαλληνίας, έχει τα μικρότερα ποσοστά πληρότητας, ενώ δεν παρουσιάζει καθόλου φαινόμενα overbooking.

ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	15.67%	14.40%	42.79%	32.22%	18.63%	22.79%	19.04%	16.29%	22.58%	26.56%	19.83%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	24.12%	22.32%	23.32%	21.98%	22.42%	28.78%	21.62%	23.03%	31.25%	38.81%	32.30%
ΜΑΡΤΙΟΣ	34.14%	26.64%	24.82%	25.30%	25.07%	15.05%	15.29%	21.56%	25.37%	50.85%	41.45%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	0.00%	22.70%	23.01%	23.48%	19.69%	14.56%	15.29%	21.02%	24.67%	20.93%	23.12%
ΜΑΙΟΣ	67.08%	58.06%	48.37%	35.56%	52.31%	55.23%	51.94%	48.86%	57.06%	63.27%	83.06%
ΙΟΥΝΙΟΣ	102.28%	95.63%	86.55%	46.90%	66.15%	71.22%	68.31%	71.68%	87.37%	92.11%	118.56%
ΙΟΥΛΙΟΣ	104.59%	105.31%	34.25%	74.45%	76.00%	93.79%	63.61%	85.00%	95.36%	97.31%	107.89%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	117.18%	120.92%	92.48%	94.47%	94.80%	95.62%	95.02%	105.71%	117.48%	114.32%	120.88%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	94.19%	100.28%	74.38%	71.23%	73.43%	65.52%	70.36%	79.96%	94.57%	91.95%	97.29%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	42.98%	46.57%	35.39%	29.22%	31.59%	35.30%	34.41%	31.63%	42.19%	44.22%	65.44%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	18.88%	21.36%	15.56%	21.45%	15.18%	19.74%	16.23%	25.64%	25.76%	24.48%	24.67%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	13.22%	16.27%	19.74%	15.50%	27.55%	17.85%	31.68%	19.78%	23.49%	24.16%	22.46%

Στον παραπάνω πίνακα αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στον νομό Ζακύνθου την περίοδο Ιανουάριος 1990-Δεκέμβριος 2000. Για την διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε τον μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε την μεγαλύτερη πληρότητα.

Στον εν λόγω νομό, η μεγαλύτερη πληρότητα εμφανίζεται κατά τον μήνα Αύγουστο. Η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά την περίοδο του Αυγούστου, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

Τα ποσοστά άνω του 100%, επιδεικνύουν το φαινόμενο του overbooking, γεγονός που συνηθίζεται κατά τους θερινούς μήνες/ μήνες αιχμής, σε μέρη πολυσύχναστα, όπως τα νησιά του Ιονίου.

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	22.72%	23.74%	25.96%	26.13%	26.74%	26.88%	26.99%	29.58%	30.91%	26.74%	29.65%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	32.51%	27.80%	28.09%	33.75%	28.51%	29.49%	23.56%	28.02%	31.07%	28.16%	29.40%
ΜΑΡΤΙΟΣ	33.81%	30.22%	26.53%	29.20%	31.16%	33.52%	32.88%	32.73%	28.41%	31.57%	34.23%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	35.57%	35.89%	32.27%	36.25%	32.62%	35.84%	39.46%	38.21%	37.93%	33.03%	33.07%
ΜΑΙΟΣ	36.65%	34.84%	30.97%	32.82%	36.85%	32.63%	35.08%	36.09%	34.90%	42.76%	32.22%
ΙΟΥΝΙΟΣ	37.06%	30.52%	26.17%	28.55%	32.42%	34.98%	36.23%	32.87%	33.24%	32.12%	30.46%
ΙΟΥΛΙΟΣ	36.06%	35.41%	36.47%	31.40%	45.00%	40.00%	37.84%	35.11%	23.00%	36.43%	34.02%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	47.17%	44.13%	49.03%	39.46%	51.19%	70.43%	46.98%	44.04%	59.01%	50.27%	46.10%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	33.81%	38.51%	40.38%	32.19%	39.06%	39.30%	34.63%	36.67%	48.54%	38.47%	46.00%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	29.38%	31.99%	35.57%	32.65%	31.14%	33.53%	32.05%	34.03%	39.13%	39.98%	33.22%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	31.05%	31.70%	34.54%	32.30%	30.34%	29.43%	28.06%	32.21%	32.93%	34.08%	28.26%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	27.87%	30.33%	28.99%	31.16%	28.24%	25.66%	24.11%	28.31%	30.41%	36.35%	28.04%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Αιτωλοακαρνανίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 - Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Σεπτέμβριος και ο Απρίλιος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	29.50%	35.57%	32.31%	26.54%	33.70%	27.26%	26.13%	32.11%	30.08%	36.41%	33.65%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	39.04%	39.77%	34.08%	38.82%	26.44%	34.07%	35.45%	36.71%	37.56%	37.60%	42.08%
ΜΑΡΤΙΟΣ	33.53%	30.22%	26.53%	29.20%	31.16%	33.52%	32.88%	32.73%	28.41%	31.57%	41.00%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	43.44%	33.99%	45.09%	35.20%	32.12%	29.21%	36.92%	34.14%	41.45%	41.16%	47.05%
ΜΑΙΟΣ	39.77%	38.09%	39.77%	38.95%	40.14%	41.61%	35.62%	40.56%	42.23%	44.15%	56.92%
ΙΟΥΝΙΟΣ	45.55%	40.95%	42.53%	37.77%	53.50%	42.33%	39.09%	35.07%	46.63%	50.93%	58.03%
ΙΟΥΛΙΟΣ	55.48%	54.73%	68.12%	54.57%	70.34%	54.31%	42.24%	60.36%	55.07%	70.61%	71.64%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	75.37%	71.58%	64.45%	64.94%	75.22%	67.88%	54.23%	68.83%	62.20%	65.74%	78.34%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	44.66%	45.60%	46.23%	41.56%	53.26%	43.11%	43.60%	54.65%	54.87%	63.58%	63.27%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	31.41%	31.87%	30.43%	30.78%	32.98%	30.29%	39.98%	34.41%	32.25%	39.21%	50.15%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	33.13%	31.38%	28.12%	34.05%	37.86%	34.20%	33.47%	34.57%	33.82%	37.72%	49.61%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	34.54%	31.76%	32.24%	30.94%	28.20%	52.59%	29.40%	33.35%	37.51%	37.63%	54.64%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Αχαΐας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη, εκτός από το 1993), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	17.25%	18.25%	10.57%	17.67%	13.55%	15.33%	22.06%	16.59%	17.39%	17.68%	19.37%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	27.79%	22.87%	18.57%	20.18%	19.06%	19.48%	27.35%	18.83%	23.13%	22.00%	24.97%
ΜΑΡΤΙΟΣ	24.38%	29.12%	22.15%	23.38%	25.31%	24.32%	31.42%	27.19%	30.74%	28.23%	31.57%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	49.74%	36.42%	45.19%	49.44%	38.12%	41.99%	43.88%	35.23%	36.14%	35.02%	37.58%
ΜΑΙΟΣ	38.14%	35.69%	39.33%	41.07%	38.90%	44.61%	37.77%	42.75%	55.41%	43.25%	46.30%
ΙΟΥΝΙΟΣ	50.65%	33.67%	36.55%	39.13%	41.89%	38.86%	40.83%	36.75%	52.21%	41.04%	49.77%
ΙΟΥΛΙΟΣ	59.11%	51.19%	53.12%	49.22%	57.80%	47.69%	51.38%	44.69%	59.54%	56.80%	58.06%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	77.95%	70.74%	63.62%	61.14%	67.44%	60.97%	64.31%	59.03%	63.69%	66.43%	62.70%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	56.40%	45.87%	49.63%	48.32%	50.09%	49.27%	37.17%	51.67%	49.16%	59.78%	58.26%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	33.52%	29.52%	31.51%	35.93%	39.05%	33.93%	35.69%	34.19%	36.90%	34.20%	49.24%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	23.35%	19.09%	23.78%	19.67%	16.52%	22.49%	16.19%	18.83%	21.78%	17.86%	19.29%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	23.60%	22.62%	21.31%	19.08%	14.85%	19.62%	13.95%	24.94%	21.31%	17.97%	19.90%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Ηλείας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	16.98%	17.70%	26.40%	21.51%	19.42%	18.94%	20.87%	18.46%	19.42%	15.65%	19.06%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	20.48%	22.10%	23.94%	22.29%	20.27%	18.92%	19.95%	20.15%	19.16%	14.24%	20.79%
ΜΑΡΤΙΟΣ	22.09%	16.53%	26.18%	20.97%	25.16%	22.15%	19.23%	18.65%	19.18%	16.84%	20.27%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	19.67%	16.94%	23.77%	18.63%	19.79%	21.85%	20.45%	20.79%	20.65%	17.94%	20.73%
ΜΑΙΟΣ	22.76%	27.83%	21.95%	21.53%	19.57%	15.38%	16.15%	20.17%	20.30%	18.13%	19.47%
ΙΟΥΝΙΟΣ	29.98%	24.85%	22.47%	15.48%	18.06%	27.82%	18.76%	16.91%	17.44%	14.64%	21.00%
ΙΟΥΛΙΟΣ	38.63%	35.39%	37.81%	30.61%	26.28%	22.24%	24.35%	28.58%	29.46%	33.50%	34.47%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	50.11%	49.89%	56.56%	46.51%	50.30%	45.64%	43.03%	44.90%	43.70%	43.68%	46.65%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	40.65%	38.58%	37.52%	34.07%	35.02%	36.66%	39.57%	37.04%	37.93%	35.91%	37.86%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	18.44%	20.05%	17.80%	18.34%	18.66%	17.84%	19.47%	16.29%	13.15%	19.47%	20.31%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	18.96%	23.32%	22.74%	19.83%	25.16%	24.50%	22.07%	19.44%	18.29%	16.98%	25.48%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	21.16%	21.60%	23.07%	19.73%	21.10%	19.88%	15.47%	22.04%	16.08%	18.10%	23.24%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Φθιώτιδας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Σεπτέμβριος και ο Ιούλιος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται ιδιαίτερες διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	30.61%	32.95%	32.97%	36.40%	38.99%	56.16%	41.66%	43.55%	44.28%	44.79%	43.24%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	26.42%	38.08%	30.34%	37.17%	40.58%	51.15%	43.71%	38.05%	35.28%	40.74%	38.66%
ΜΑΡΤΙΟΣ	22.75%	35.21%	50.69%	42.04%	46.01%	37.01%	38.57%	32.72%	31.47%	34.19%	39.07%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	33.07%	44.01%	30.94%	43.33%	42.26%	43.08%	40.77%	39.11%	31.06%	21.47%	32.84%
ΜΑΙΟΣ	32.23%	28.44%	32.13%	42.52%	32.66%	31.57%	30.58%	22.29%	33.69%	25.40%	30.83%
ΙΟΥΝΙΟΣ	0.00%*	26.58%	39.26%	35.04%	30.92%	27.57%	30.90%	23.05%	29.52%	20.01%	17.23%
ΙΟΥΛΙΟΣ	31.21%	35.34%	49.40%	38.84%	33.33%	48.33%	45.86%	29.38%	30.46%	28.02%	39.75%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	44.41%	52.17%	77.23%	57.66%	57.45%	48.81%	67.79%	43.81%	42.53%	44.07%	31.11%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	25.78%	27.02%	41.36%	32.50%	33.84%	29.22%	27.57%	27.06%	31.85%	25.07%	32.44%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	24.32%	29.09%	34.80%	35.35%	35.94%	32.94%	35.95%	34.10%	32.50%	32.21%	34.54%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	25.86%	23.96%	38.06%	32.11%	32.78%	29.76%	32.80%	27.83%	33.12%	27.16%	35.35%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	39.61%	44.59%	42.36%	26.93%	54.01%	51.86%	42.82%	50.80%	59.97%	45.44%	57.90%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Ευρυτανίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα.

Παρατηρούμε, λοιπόν, πως ενώ στις αρχές της δεκαετίας η τουριστική κίνηση στο νομό, κορυφωνόταν τους θερινούς μήνες (και συγκεκριμένα τον Αύγουστο), από το 1996 και μετά, **σημειώνεται χειμερινή εποχικότητα**. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στη μεγάλη ανάπτυξη που γνώρισε τα τελευταία χρόνια το Καρπενήσι (περιοχή που προσελκύει κυρίως χειμερινό τουρισμό). Ενδιαφέρον, επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι στο συγκεκριμένο νομό φαίνεται να υπάρχει μια τάση εξισορρόπησης των μηνιαίων πληροτήτων (με ελάχιστες εξαιρέσεις), οι διακυμάνσεις, δηλαδή, ανά μήνα και ανά έτος είναι συγκριτικά με άλλους νομούς μικρές. Το πρόβλημα εντοπίζεται όμως – όπως και σε πολλούς άλλους νομούς – στα μικρά ποσοστά πληρότητας που κατά μέσο όρο αγγίζουν μόλις το 35%.

* Αυτό το ποσοστό, οφείλεται προφανώς σε λάθος εκτίμηση της Ε.Σ.Υ.Ε.

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	21.67%	21.23%	20.00%	22.90%	23.17%	22.89%	20.46%	27.49%	26.23%	27.71%	27.01%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	27.61%	21.27%	21.27%	21.70%	22.73%	22.32%	20.83%	19.44%	23.31%	26.06%	29.02%
ΜΑΡΤΙΟΣ	20.08%	21.67%	19.92%	20.09%	29.90%	27.89%	23.85%	32.39%	24.06%	27.07%	37.20%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	44.37%	34.53%	46.18%	43.01%	43.21%	43.70%	39.92%	35.59%	53.26%	49.35%	49.68%
ΜΑΙΟΣ	42.10%	34.09%	38.12%	40.76%	43.59%	34.49%	34.90%	40.01%	40.75%	43.35%	43.93%
ΙΟΥΝΙΟΣ	55.47%	34.84%	32.10%	31.18%	33.92%	29.66%	29.45%	27.86%	39.10%	36.67%	46.38%
ΙΟΥΛΙΟΣ	59.43%	46.15%	37.77%	31.22%	44.01%	34.14%	38.04%	40.19%	37.67%	40.44%	43.27%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	74.15%	49.50%	71.16%	46.32%	53.31%	49.02%	42.44%	37.74%	43.67%	42.66%	49.09%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	72.23%	60.91%	36.52%	46.58%	48.34%	43.19%	24.85%	39.41%	41.80%	39.19%	41.42%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	29.41%	31.11%	32.84%	27.94%	32.73%	28.62%	28.84%	35.58%	31.94%	30.66%	37.27%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	13.22%	13.93%	15.06%	19.97%	13.89%	17.07%	12.94%	16.66%	18.85%	18.72%	27.05%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	29.66%	22.29%	19.66%	19.03%	21.42%	24.27%	16.05%	26.92%	24.72%	26.67%	32.57%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Φωκίδας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται αριθμητικά πρώτος (σε συγκριτικά περισσότερα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Σεπτέμβριος και ο Απρίλιος (ο Απρίλιος εμφανίζεται ως ο μήνας με τη μεγαλύτερη κίνηση τα έτη 1999 και 2000). Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς (και τα δύο τελευταία έτη και έαρινους) μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή κυρίως εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	22.92%	24.65%	26.92%	25.95%	26.18%	23.56%	24.42%	34.56%	29.73%	35.58%	37.18%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	27.00%	29.38%	31.01%	29.97%	31.61%	20.37%	21.63%	41.67%	38.33%	38.45%	43.39%
ΜΑΡΤΙΟΣ	24.32%	27.15%	32.87%	29.97%	34.58%	30.14%	30.50%	31.82%	30.35%	31.44%	31.32%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	30.20%	33.89%	35.54%	32.67%	29.19%	35.16%	34.42%	36.00%	36.01%	36.21%	34.71%
ΜΑΙΟΣ	27.48%	23.04%	24.75%	24.91%	28.66%	29.87%	27.13%	28.39%	30.61%	33.83%	34.71%
ΙΟΥΝΙΟΣ	25.51%	25.56%	24.42%	26.75%	25.17%	26.06%	19.92%	23.05%	24.62%	22.19%	31.36%
ΙΟΥΛΙΟΣ	32.15%	32.36%	33.21%	32.92%	29.35%	33.10%	30.08%	23.17%	18.73%	17.55%	21.64%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	38.16%	37.63%	32.71%	31.33%	36.25%	35.77%	23.71%	21.59%	20.52%	23.27%	23.09%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	23.89%	22.98%	25.64%	28.61%	27.73%	26.60%	32.32%	27.65%	27.41%	28.69%	26.71%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	21.19%	24.87%	23.18%	24.64%	24.55%	29.45%	41.24%	29.68%	51.15%	33.48%	31.39%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	17.60%	22.33%	19.19%	20.43%	18.57%	17.61%	18.03%	21.30%	24.02%	21.66%	23.75%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	27.08%	24.51%	23.18%	21.19%	21.21%	23.99%	25.91%	28.03%	39.34%	35.06%	26.19%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Βοιωτίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται αριθμητικά πρώτος (σε συγκριτικά περισσότερα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Οκτώβριος και ο Φεβρουάριος (ο Φεβρουάριος εμφανίζεται ως ο μήνας με τη μεγαλύτερη κίνηση τα έτη 1997, 1999 και 2000). Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς (και τα δύο τελευταία έτη και χειμερινούς) μήνες, καταδεικνύει την **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	14.30%	16.87%	15.41%	12.33%	14.44%	14.89%	14.58%	14.68%	13.07%	13.83%	15.34%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	16.09%	19.63%	18.07%	15.56%	14.42%	12.52%	13.06%	14.93%	15.24%	18.66%	15.98%
ΜΑΡΤΙΟΣ	18.37%	19.80%	23.74%	24.60%	17.86%	15.59%	13.40%	15.49%	15.86%	22.35%	31.38%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	26.69%	17.52%	23.55%	23.35%	22.24%	22.81%	22.77%	22.52%	24.26%	32.21%	32.78%
ΜΑΙΟΣ	34.18%	25.91%	28.01%	22.34%	30.43%	29.87%	26.13%	27.49%	36.80%	36.25%	33.21%
ΙΟΥΝΙΟΣ	45.95%	28.81%	31.56%	29.69%	31.03%	36.04%	40.02%	40.39%	42.19%	35.91%	49.01%
ΙΟΥΛΙΟΣ	61.91%	53.70%	52.03%	50.16%	58.92%	62.94%	63.13%	57.28%	66.84%	52.64%	68.32%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	68.94%	66.74%	66.07%	64.35%	72.91%	71.41%	72.97%	78.11%	70.82%	77.67%	74.50%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	53.95%	41.79%	40.63%	48.34%	49.23%	43.75%	51.19%	44.30%	47.20%	40.29%	48.74%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	22.12%	19.91%	28.27%	19.28%	22.13%	21.02%	27.34%	21.71%	25.87%	22.79%	24.72%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	21.60%	18.65%	20.74%	14.44%	20.73%	20.60%	20.71%	15.27%	16.15%	18.85%	19.92%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	18.54%	19.37%	16.03%	16.09%	17.86%	16.63%	14.16%	17.46%	19.98%	20.19%	19.90%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Ευβοίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν γενικά όλοι οι θερινοί μήνες. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, συνεπώς η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	32.30%	28.54%	32.72%	32.66%	32.78%	32.69%	33.95%	33.76%	37.77%	39.38%	40.09%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	34.77%	26.89%	37.84%	37.91%	38.59%	38.52%	38.05%	40.45%	40.85%	44.08%	47.23%
ΜΑΡΤΙΟΣ	41.07%	30.82%	38.52%	46.49%	46.04%	46.20%	51.19%	46.11%	47.41%	50.67%	58.24%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	51.21%	33.92%	44.06%	45.15%	45.47%	45.41%	49.34%	48.52%	50.81%	47.95%	54.78%
ΜΑΙΟΣ	47.40%	40.19%	41.90%	46.75%	46.86%	46.91%	54.58%	42.52%	54.96%	49.69%	55.61%
ΙΟΥΝΙΟΣ	49.16%	38.90%	45.72%	45.52%	52.39%	51.76%	49.70%	50.68%	51.42%	46.58%	59.15%
ΙΟΥΛΙΟΣ	53.25%	45.97%	51.40%	51.44%	51.85%	52.75%	49.67%	50.96%	103.36%	50.96%	58.56%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	62.35%	54.75%	58.05%	58.08%	57.65%	58.34%	53.49%	60.84%	60.03%	49.94%	64.64%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	54.67%	51.80%	54.71%	55.79%	56.30%	56.46%	53.21%	56.80%	58.32%	50.89%	59.86%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	44.39%	43.17%	45.36%	45.20%	45.20%	45.42%	50.70%	51.74%	52.48%	48.02%	56.03%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	37.86%	36.78%	35.14%	37.76%	37.74%	39.63%	40.26%	40.26%	46.26%	45.90%	45.30%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	32.52%	32.68%	31.27%	32.15%	32.04%	32.05%	32.30%	35.46%	36.91%	37.46%	39.11%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Αττικής την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται αριθμητικά πρώτος (στα περισσότερα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Μάιος και ο Ιούλιος (με ένα εντυπωσιακό ποσοστό της τάξης του 103,36% το 1998). Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.06%	10.54%	14.55%	9.48%	9.94%	12.82%	13.59%	11.73%	12.11%	15.10%	14.00%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	13.99%	13.03%	13.64%	11.20%	10.98%	11.56%	13.47%	11.43%	15.72%	17.11%	16.04%
ΜΑΡΤΙΟΣ	14.12%	10.59%	15.51%	10.95%	10.62%	11.55%	12.38%	12.31%	15.92%	14.96%	14.19%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	28.49%	19.95%	22.79%	21.14%	23.52%	22.97%	23.91%	21.99%	27.79%	27.86%	35.04%
ΜΑΙΟΣ	42.22%	29.91%	34.84%	28.77%	38.14%	27.50%	24.92%	26.71%	28.62%	26.41%	33.68%
ΙΟΥΝΙΟΣ	42.88%	33.75%	40.96%	32.25%	35.97%	34.02%	33.56%	35.58%	34.05%	29.87%	33.59%
ΙΟΥΛΙΟΣ	57.41%	49.03%	42.36%	46.55%	48.38%	42.08%	44.23%	48.81%	50.01%	50.39%	58.70%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	71.39%	64.65%	58.46%	60.80%	61.25%	54.69%	58.60%	63.37%	67.10%	61.43%	69.08%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	45.52%	43.85%	40.28%	42.88%	45.44%	43.05%	36.54%	40.69%	41.97%	37.10%	39.98%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	21.71%	26.36%	20.18%	27.88%	29.12%	24.15%	21.06%	21.09%	20.63%	21.88%	29.99%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	12.72%	14.34%	12.38%	13.30%	13.67%	15.10%	11.69%	12.14%	14.14%	11.73%	12.88%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	11.58%	13.14%	10.55%	11.99%	19.45%	13.13%	16.52%	15.04%	18.58%	11.94%	16.29%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Κορινθίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	17.52%	13.06%	21.86%	20.59%	19.58%	20.17%	16.29%	19.02%	21.45%	21.47%	28.28%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	23.92%	18.91%	22.87%	79.94%	23.99%	20.62%	20.90%	21.95%	24.99%	28.13%	22.36%
ΜΑΡΤΙΟΣ	25.67%	22.16%	26.22%	22.37%	28.81%	25.57%	26.49%	25.27%	24.07%	36.59%	41.49%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	36.12%	30.26%	33.62%	34.74%	35.20%	44.30%	44.91%	33.58%	46.49%	40.18%	46.12%
ΜΑΙΟΣ	38.66%	38.34%	38.48%	29.99%	39.90%	36.91%	40.83%	37.82%	48.96%	43.66%	45.59%
ΙΟΥΝΙΟΣ	47.81%	41.41%	39.23%	33.88%	40.77%	37.79%	41.23%	37.56%	54.45%	45.42%	44.63%
ΙΟΥΛΙΟΣ	62.51%	56.33%	58.72%	52.76%	45.36%	53.99%	57.12%	63.36%	78.50%	75.89%	63.71%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	82.90%	76.07%	71.11%	73.57%	74.86%	55.00%	74.15%	76.94%	83.78%	77.04%	74.66%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	53.28%	47.90%	46.38%	43.70%	40.06%	52.28%	42.13%	50.34%	48.23%	50.78%	46.62%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	28.92%	29.60%	29.27%	34.10%	34.01%	36.79%	31.63%	28.12%	31.69%	26.56%	29.96%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	15.36%	13.66%	21.05%	16.61%	20.29%	17.16%	25.75%	21.45%	23.07%	25.62%	21.34%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	23.60%	19.38%	19.61%	20.90%	22.94%	23.30%	22.59%	20.87%	25.98%	22.43%	23.42%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Αργολίδας την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν σταθερά ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ,ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	36.15%	25.90%	25.86%	25.39%	25.91%	23.85%	20.50%	22.08%	27.22%	28.43%	23.89%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	32.65%	29.47%	32.04%	23.81%	25.82%	22.43%	19.96%	23.28%	32.33%	27.23%	27.97%
ΜΑΡΤΙΟΣ	33.68%	31.09%	28.49%	24.91%	27.54%	24.11%	22.46%	19.71%	30.46%	25.16%	33.43%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	32.18%	27.67%	33.32%	30.02%	28.54%	27.78%	26.07%	31.18%	38.14%	31.29%	29.92%
ΜΑΙΟΣ	34.85%	31.72%	29.50%	26.55%	28.15%	23.72%	24.92%	23.61%	34.15%	28.69%	29.75%
ΙΟΥΝΙΟΣ	29.45%	23.51%	28.26%	24.54%	23.10%	24.40%	26.50%	25.73%	33.86%	24.34%	28.25%
ΙΟΥΛΙΟΣ	46.00%	37.99%	39.97%	35.12%	28.08%	28.85%	32.93%	32.64%	36.44%	35.78%	38.83%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	51.11%	51.27%	46.63%	44.79%	41.83%	38.34%	43.52%	46.19%	49.92%	42.71%	52.67%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	31.05%	29.90%	25.76%	26.49%	25.34%	21.49%	27.76%	31.31%	28.15%	29.71%	33.54%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	30.58%	28.22%	32.59%	31.17%	28.01%	24.31%	27.00%	32.53%	28.74%	27.27%	32.06%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	0.00%*	33.34%	32.98%	26.17%	25.37%	21.77%	27.76%	27.12%	29.26%	33.81%	34.77%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	30.03%	26.18%	29.49%	27.29%	27.30%	22.71%	22.11%	23.56%	23.79%	25.71%	33.05%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Αρκαδίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζει σταθερά ο Ιούλιος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, **για θερινή εποχικότητα.**

* Αυτό το ποσοστό, οφείλεται, προφανώς σε λάθος εκτίμηση της Ε.Σ.Υ.Ε.

ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	30.53%	27.82%	24.17%	21.04%	25.45%	24.63%	23.43%	21.34%	19.04%	20.93%	22.09%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	37.34%	33.64%	30.23%	26.58%	28.06%	23.37%	30.43%	26.78%	20.44%	23.58%	28.38%
ΜΑΡΤΙΟΣ	36.94%	32.23%	27.03%	21.61%	28.68%	34.44%	29.66%	26.27%	23.57%	19.97%	30.23%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	35.79%	42.51%	32.85%	33.88%	37.35%	43.25%	40.50%	28.92%	27.68%	25.72%	31.50%
ΜΑΙΟΣ	37.45%	40.25%	31.97%	33.42%	40.46%	32.05%	49.19%	35.69%	29.80%	28.81%	35.17%
ΙΟΥΝΙΟΣ	41.74%	41.91%	31.11%	32.86%	38.75%	34.86%	51.10%	51.71%	30.98%	33.20%	39.33%
ΙΟΥΛΙΟΣ	52.39%	57.45%	42.38%	41.07%	45.47%	39.07%	58.39%	65.10%	46.70%	64.07%	53.86%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	82.65%	75.78%	60.26%	61.85%	63.48%	60.24%	72.59%	65.31%	66.47%	67.65%	77.89%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	41.41%	41.27%	32.17%	35.39%	38.81%	38.39%	51.44%	37.49%	37.12%	38.41%	40.77%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	40.75%	37.27%	26.90%	31.58%	36.62%	27.70%	28.14%	27.31%	28.41%	32.75%	32.19%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	35.61%	30.98%	21.53%	24.67%	21.36%	23.92%	21.81%	16.84%	23.20%	21.19%	24.47%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	28.82%	27.29%	26.41%	25.66%	21.35%	35.08%	20.23%	19.80%	21.40%	23.53%	26.06%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Μεσσηνίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	25.73%	21.74%	26.58%	20.48%	23.85%	18.82%	15.88%	21.49%	20.74%	24.69%	15.49%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	27.71%	25.98%	31.03%	25.45%	21.06%	18.94%	22.13%	16.86%	24.71%	22.73%	18.13%
ΜΑΡΤΙΟΣ	28.27%	33.70%	29.55%	25.71%	28.58%	23.38%	24.55%	18.83%	23.11%	25.91%	27.35%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	42.15%	40.04%	39.64%	35.00%	31.67%	36.43%	34.29%	34.34%	43.07%	33.62%	37.27%
ΜΑΙΟΣ	31.56%	33.28%	38.81%	33.96%	31.98%	25.99%	30.23%	31.78%	38.97%	41.26%	34.80%
ΙΟΥΝΙΟΣ	31.22%	28.14%	34.03%	29.66%	25.00%	27.30%	33.19%	29.89%	32.07%	28.29%	34.43%
ΙΟΥΛΙΟΣ	38.99%	44.63%	48.73%	42.83%	25.24%	43.49%	38.83%	41.77%	46.40%	39.78%	45.29%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	62.12%	68.48%	65.32%	56.42%	60.58%	57.35%	59.93%	61.11%	70.50%	84.21%	62.77%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	32.88%	37.42%	41.59%	34.65%	33.25%	33.82%	30.78%	36.59%	40.78%	40.37%	33.82%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	26.67%	37.85%	31.13%	29.75%	27.65%	28.50%	30.70%	29.73%	30.25%	34.05%	29.94%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	27.32%	24.01%	24.79%	23.24%	23.28%	20.21%	25.50%	25.08%	20.81%	22.07%	24.07%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	30.33%	29.63%	23.66%	26.47%	25.83%	23.28%	23.79%	24.79%	24.88%	25.18%	26.73%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Λακωνίας την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζει περιοδικά ο Ιούλιος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι ενώ στο συγκεκριμένο νομό δεν παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	11.76%	12.56%	15.76%	12.60%	16.67%	14.46%	13.10%	11.76%	15.82%	15.48%	12.93%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	15.70%	16.39%	13.69%	16.23%	16.02%	19.22%	14.89%	14.37%	17.92%	16.35%	15.40%
ΜΑΡΤΙΟΣ	19.82%	20.70%	20.27%	17.45%	25.95%	47.41%	24.41%	14.15%	19.36%	17.47%	23.03%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	17.58%	18.37%	22.71%	16.02%	17.67%	12.56%	15.72%	15.97%	19.73%	21.03%	21.85%
ΜΑΙΟΣ	32.23%	27.51%	30.16%	27.64%	33.48%	32.53%	30.51%	30.55%	29.30%	35.77%	41.43%
ΙΟΥΝΙΟΣ	46.93%	34.80%	40.16%	44.03%	47.21%	52.49%	46.15%	46.60%	44.58%	51.13%	57.76%
ΙΟΥΛΙΟΣ	61.17%	57.24%	58.94%	65.91%	62.10%	60.97%	60.37%	62.23%	61.62%	70.20%	85.08%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	70.49%	72.72%	71.61%	73.14%	74.98%	76.01%	71.32%	78.46%	70.90%	80.97%	95.18%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	45.52%	49.72%	45.47%	52.92%	53.43%	53.21%	52.17%	52.35%	49.57%	53.24%	67.50%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	18.01%	22.03%	17.13%	20.16%	17.76%	18.46%	19.49%	16.94%	16.10%	18.83%	26.21%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	18.95%	22.08%	16.49%	20.02%	24.31%	30.47%	14.66%	20.48%	18.63%	18.74%	28.80%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	13.66%	21.68%	14.79%	14.97%	16.81%	12.34%	14.82%	15.35%	23.53%	12.45%	14.50%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Λέσβου την περίοδο Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000. Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

Το ίδιο φαινόμενο, αν και το συναντήσαμε και στην Ηπειρωτική Ελλάδα, παρατηρείται σε μεγαλύτερη έκταση σε όλα ανεξαιρέτως τα νησιωτικά συμπλέγματα της χώρας, όπως θα μας δοθεί η ευκαιρία να παρουσιάσουμε παρακάτω.

ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	15.06%	16.23%	16.25%	13.78%	22.14%	15.00%	15.65%	20.09%	18.37%	17.35%	32.35%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	14.78%	17.77%	24.15%	18.84%	16.10%	15.68%	15.81%	22.39%	23.58%	20.58%	39.71%
ΜΑΡΤΙΟΣ	22.93%	22.42%	23.05%	19.47%	16.74%	18.20%	18.20%	25.90%	21.13%	26.42%	48.04%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	36.23%	24.80%	26.33%	24.54%	18.23%	28.10%	28.37%	30.01%	42.07%	33.37%	27.36%
ΜΑΙΟΣ	40.96%	46.05%	38.18%	33.88%	49.30%	26.51%	39.87%	33.27%	35.91%	51.63%	47.41%
ΙΟΥΝΙΟΣ	41.32%	49.86%	57.97%	49.29%	61.94%	52.20%	54.00%	43.51%	51.00%	64.85%	64.03%
ΙΟΥΛΙΟΣ	48.22%	62.11%	78.30%	67.05%	64.94%	65.29%	69.47%	70.88%	67.61%	83.67%	78.59%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	63.74%	87.11%	92.50%	72.68%	69.66%	78.98%	78.55%	84.41%	78.56%	87.87%	89.59%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	50.43%	59.79%	58.24%	53.77%	54.46%	61.72%	61.67%	54.99%	55.90%	67.03%	64.62%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	17.38%	23.48%	19.25%	27.95%	25.10%	25.97%	26.87%	24.82%	19.67%	32.75%	27.00%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	17.09%	16.25%	18.80%	20.35%	18.29%	25.46%	22.60%	24.40%	30.09%	31.41%	23.01%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	15.91%	10.81%	15.83%	15.11%	16.23%	22.15%	25.83%	19.28%	23.28%	40.30%	22.35%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Χίου την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος ,ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	17.49%	8.54%	41.50%	26.91%	35.67%	39.67%	34.89%	36.74%	25.83%	38.58%	37.01%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	19.97%	21.30%	47.28%	33.41%	49.68%	34.82%	33.08%	23.94%	34.42%	37.33%	40.69%
ΜΑΡΤΙΟΣ	26.15%	14.97%	38.93%	24.88%	27.30%	40.70%	40.92%	27.15%	29.49%	51.83%	42.34%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	23.27%	9.60%	26.41%	26.19%	21.53%	16.82%	24.60%	19.99%	16.68%	19.00%	19.98%
ΜΑΙΟΣ	51.69%	43.12%	54.47%	57.63%	67.85%	52.93%	48.95%	51.72%	48.90%	56.84%	52.95%
ΙΟΥΝΙΟΣ	64.47%	52.77%	65.16%	65.44%	77.04%	72.04%	56.20%	65.93%	64.05%	78.72%	70.93%
ΙΟΥΛΙΟΣ	75.78%	72.47%	72.27%	82.97%	80.81%	75.38%	63.74%	70.31%	68.92%	84.49%	75.38%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	80.46%	79.84%	85.78%	92.46%	91.31%	84.90%	79.83%	85.91%	92.01%	97.45%	83.37%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	60.74%	64.46%	67.66%	83.90%	83.68%	78.66%	82.46%	75.47%	77.85%	82.66%	69.19%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	25.73%	31.25%	46.11%	43.89%	40.15%	38.18%	36.50%	34.94%	39.67%	45.00%	33.41%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	23.67%	48.38%	27.09%	34.53%	33.29%	34.68%	28.19%	27.25%	39.23%	35.35%	31.78%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	17.68%	44.74%	28.15%	37.90%	45.14%	46.93%	36.75%	42.94%	32.25%	29.04%	42.59%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Σάμου την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα σχεδόν τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.35%	12.74%	9.78%	7.75%	11.35%	10.35%	14.95%	9.89%	17.86%	11.43%	12.26%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	17.48%	15.11%	8.27%	24.98%	12.99%	17.05%	16.86%	19.54%	17.78%	21.76%	24.71%
ΜΑΡΤΙΟΣ	20.42%	17.76%	12.84%	18.23%	18.20%	17.81%	20.09%	21.22%	19.42%	15.09%	16.13%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	20.61%	19.40%	19.09%	18.27%	17.97%	20.09%	20.20%	13.65%	19.83%	21.02%	20.52%
ΜΑΙΟΣ	32.55%	30.24%	26.63%	30.69%	31.14%	28.87%	31.25%	33.98%	38.99%	36.29%	33.43%
ΙΟΥΝΙΟΣ	43.79%	35.80%	38.39%	39.71%	42.03%	45.66%	40.71%	47.33%	48.79%	48.72%	29.39%
ΙΟΥΛΙΟΣ	59.01%	54.01%	54.37%	57.06%	63.44%	56.09%	62.15%	68.95%	69.57%	70.06%	75.27%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	69.96%	69.04%	68.92%	69.32%	77.65%	74.36%	79.28%	83.98%	87.66%	86.65%	84.26%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	44.70%	41.16%	40.97%	46.37%	53.14%	48.65%	48.28%	51.87%	58.40%	52.46%	56.30%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	20.07%	21.02%	21.28%	26.74%	20.18%	20.75%	24.46%	25.21%	23.83%	20.85%	25.10%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	21.14%	14.07%	10.85%	14.04%	10.15%	14.71%	14.90%	18.57%	19.36%	14.67%	22.35%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	12.18%	10.43%	10.51%	16.03%	6.79%	13.83%	15.11%	14.27%	20.81%	13.12%	18.21%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Κυκλάδων την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	19.12%	15.57%	19.38%	18.50%	17.41%	17.69%	19.25%	18.63%	18.56%	13.20%	14.94%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	23.37%	16.38%	21.71%	21.71%	20.72%	19.10%	18.58%	19.34%	22.28%	18.24%	18.99%
ΜΑΡΤΙΟΣ	27.51%	18.57%	14.76%	15.62%	20.08%	10.89%	10.03%	14.52%	12.73%	17.18%	23.37%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	46.07%	27.57%	44.65%	45.60%	47.01%	46.45%	37.84%	39.00%	39.05%	30.23%	36.69%
ΜΑΙΟΣ	73.60%	59.96%	73.64%	60.31%	79.07%	66.16%	58.20%	64.95%	66.97%	76.45%	74.11%
ΙΟΥΝΙΟΣ	90.91%	76.97%	91.31%	75.14%	93.67%	81.41%	70.70%	80.87%	88.26%	100.06%	89.33%
ΙΟΥΛΙΟΣ	104.78%	99.86%	103.07%	95.17%	109.28%	90.52%	86.29%	97.12%	102.84%	114.38%	110.03%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	113.59%	112.18%	109.40%	108.93%	113.22%	97.04%	97.91%	114.66%	115.57%	119.51%	134.34%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	95.41%	94.91%	94.26%	90.17%	96.47%	83.89%	80.98%	90.10%	92.77%	99.90%	96.97%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	60.10%	63.49%	55.33%	61.27%	68.56%	56.77%	53.86%	61.57%	60.04%	69.89%	68.21%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	17.60%	19.51%	18.88%	16.70%	10.38%	9.86%	9.93%	9.25%	14.48%	15.19%	8.26%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	23.07%	22.82%	16.19%	19.28%	18.64%	17.66%	20.07%	16.65%	14.29%	15.66%	17.12%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Δωδεκανήσου την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

Ένα άλλο γεγονός που θα πρέπει να επισημάνουμε είναι αυτό της – συγκριτικά με άλλους νομούς – καλύτερης κατανομής της τουριστικής κίνησης σε όλο το έτος. Παρατηρούμε , δηλαδή , πως στα Δωδεκάνησα (εάν εξαιρέσει κανείς τους χειμερινούς μήνες Νοέμβριο – Φεβρουάριο), υπάρχει αξιόλογη τουριστική προσέλευση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

**ΝΟΜΟΣ
ΧΑΝΙΩΝ**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	26.53%	40.25%	32.78%	31.07%	26.62%	22.34%	19.33%	20.03%	22.54%	24.19%	20.27%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	32.87%	37.22%	36.47%	31.44%	26.81%	26.04%	20.18%	24.30%	28.58%	25.15%	25.05%
ΜΑΡΤΙΟΣ	41.25%	53.43%	34.12%	35.37%	30.12%	28.68%	24.58%	21.40%	19.06%	22.22%	30.16%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	47.03%	33.68%	39.26%	41.84%	43.89%	50.16%	37.58%	41.42%	39.95%	34.69%	35.69%
ΜΑΙΟΣ	66.65%	55.20%	61.77%	47.05%	64.21%	68.12%	57.98%	63.57%	68.90%	75.24%	77.90%
ΙΟΥΝΙΟΣ	70.19%	68.50%	67.74%	71.61%	71.34%	67.74%	65.27%	71.20%	77.65%	85.91%	80.15%
ΙΟΥΛΙΟΣ	75.78%	75.64%	72.67%	72.22%	84.85%	73.86%	69.44%	75.93%	86.25%	93.67%	88.75%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	83.83%	83.24%	77.00%	82.17%	91.19%	79.30%	81.95%	88.93%	96.12%	100.34%	105.35%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	69.44%	78.19%	68.22%	77.66%	72.95%	70.09%	65.68%	73.03%	75.06%	81.61%	76.51%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	62.05%	50.00%	43.06%	43.31%	59.00%	47.43%	43.64%	44.93%	54.49%	59.25%	55.83%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	28.51%	35.82%	29.42%	22.70%	52.76%	19.54%	28.97%	29.74%	27.88%	26.80%	19.17%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	29.21%	32.88%	36.58%	25.91%	20.53%	20.30%	21.14%	22.36%	21.11%	21.23%	20.78%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Χανίων την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων, σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό, ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη), ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα, εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε, δηλαδή, για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.37%	16.98%	35.40%	21.42%	18.27%	9.89%	10.14%	22.38%	25.85%	16.05%	20.02%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	18.80%	18.76%	40.46%	19.54%	21.40%	8.57%	22.13%	26.24%	27.21%	23.41%	19.60%
ΜΑΡΤΙΟΣ	32.85%	40.55%	21.90%	13.80%	24.88%	23.55%	11.29%	16.02%	16.01%	9.48%	7.42%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	71.63%	42.43%	55.19%	56.36%	63.00%	62.58%	50.09%	48.24%	43.93%	50.24%	39.98%
ΜΑΙΟΣ	91.20%	80.13%	80.90%	74.64%	101.49%	82.89%	77.35%	86.21%	82.66%	86.02%	86.28%
ΙΟΥΝΙΟΣ	106.99%	83.43%	90.05%	98.72%	98.51%	82.24%	78.41%	83.68%	89.66%	95.67%	93.34%
ΙΟΥΛΙΟΣ	111.77%	97.65%	95.69%	97.57%	106.44%	81.98%	77.76%	97.24%	99.41%	108.89%	107.64%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	116.68%	115.44%	99.57%	107.49%	111.72%	85.78%	94.02%	112.45%	116.02%	114.30%	117.52%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	99.60%	108.78%	97.82%	94.19%	106.04%	86.24%	86.08%	98.41%	93.94%	100.42%	96.52%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	74.25%	81.13%	69.12%	79.49%	86.32%	72.32%	66.74%	68.27%	73.72%	78.51%	78.26%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	16.38%	20.83%	32.09%	42.01%	27.34%	17.07%	9.75%	14.25%	5.58%	21.38%	11.99%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	33.47%	14.38%	25.36%	23.06%	16.70%	19.25%	25.32%	12.92%	13.63%	22.11%	26.62%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Ρεθύμνης την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη- εκτός του 1995),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	31.95%	24.86%	31.47%	24.97%	31.34%	29.91%	28.34%	18.15%	25.52%	24.62%	23.40%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	30.69%	22.76%	29.67%	26.77%	32.32%	37.42%	36.65%	27.61%	25.95%	28.62%	27.32%
ΜΑΡΤΙΟΣ	16.50%	23.14%	26.54%	21.86%	26.03%	33.88%	15.99%	17.42%	21.47%	17.37%	34.72%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	54.80%	39.63%	61.13%	62.42%	57.96%	57.55%	44.62%	43.84%	38.13%	51.50%	47.13%
ΜΑΙΟΣ	92.09%	70.84%	93.16%	81.67%	95.93%	71.17%	65.21%	70.97%	72.57%	81.20%	80.52%
ΙΟΥΝΙΟΣ	108.59%	84.30%	88.53%	82.66%	97.41%	79.47%	72.35%	80.62%	87.60%	102.59%	89.94%
ΙΟΥΛΙΟΣ	120.84%	105.90%	111.13%	106.67%	111.89%	82.12%	85.57%	98.67%	101.87%	112.90%	111.41%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	127.62%	120.87%	112.21%	111.32%	118.04%	87.55%	97.13%	112.12%	118.56%	120.23%	119.81%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	117.59%	104.76%	101.59%	100.58%	102.38%	87.50%	82.98%	87.33%	90.15%	101.46%	92.57%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	90.12%	77.28%	75.67%	77.08%	96.36%	68.79%	59.39%	63.72%	66.12%	78.03%	75.74%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	16.83%	15.18%	19.66%	29.27%	19.62%	10.52%	11.31%	17.93%	17.53%	22.97%	12.06%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	25.71%	31.35%	26.58%	34.24%	30.21%	34.17%	19.71%	21.73%	19.06%	22.86%	27.82%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Ηρακλείου την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

**ΝΟΜΟΣ
ΛΑΣΙΘΙΟΥ**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	20.16%	15.18%	15.56%	13.59%	13.00%	15.05%	10.47%	10.12%	11.55%	11.13%	9.30%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	26.78%	31.22%	17.30%	16.25%	12.38%	16.52%	14.48%	14.68%	21.18%	12.84%	12.97%
ΜΑΡΤΙΟΣ	19.53%	23.06%	25.96%	17.49%	13.71%	5.41%	10.33%	14.59%	8.93%	8.41%	14.68%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	50.09%	28.86%	42.42%	43.08%	50.51%	44.48%	42.70%	32.63%	37.24%	40.46%	38.04%
ΜΑΙΟΣ	68.03%	57.92%	70.58%	58.68%	65.60%	66.18%	63.42%	64.48%	69.88%	72.28%	67.67%
ΙΟΥΝΙΟΣ	98.31%	67.77%	77.73%	61.79%	73.91%	72.29%	63.43%	71.15%	75.16%	81.47%	78.71%
ΙΟΥΛΙΟΣ	93.26%	81.33%	88.48%	86.66%	101.11%	79.03%	71.14%	82.05%	86.65%	94.27%	96.72%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	110.37%	103.64%	102.07%	69.99%	106.38%	81.97%	87.28%	101.56%	104.23%	105.26%	108.64%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	90.02%	77.77%	84.21%	84.99%	87.51%	66.75%	72.39%	80.41%	80.83%	68.91%	82.40%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	56.73%	60.40%	57.36%	60.77%	68.66%	57.91%	54.60%	58.04%	62.94%	68.12%	62.47%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	30.43%	31.91%	19.59%	23.04%	5.36%	6.27%	3.77%	8.10%	24.14%	13.67%	9.22%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	26.16%	16.45%	22.01%	11.47%	16.31%	9.95%	10.56%	24.85%	10.64%	10.80%	13.77%

Στον παραπάνω πίνακα, αναφέρονται οι μηνιαίες πληρότητες που σημειώθηκαν στο νομό Λασιθίου την περίοδο : Ιανουάριος 1990 – Δεκέμβριος 2000.

Για τη διευκόλυνσή μας κατά την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων , σκιάσαμε το μήνα που, ανά έτος, παρουσίασε τη μεγαλύτερη πληρότητα. Στον εν λόγω νομό ,ο Αύγουστος έρχεται σταθερά πρώτος (σε όλα τα έτη),ενώ αυξημένη κίνηση εμφανίζουν περιοδικά ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος. Από τον παραπάνω πίνακα , εύκολα προκύπτει ότι στο συγκεκριμένο νομό παρουσιάζονται σημαντικές διακυμάνσεις ανά μήνα, αλλά η επαναλαμβανόμενη ποσοστιαία αύξηση της πληρότητας κατά τους θερινούς μήνες, καταδεικνύει την εποχιακή τουριστική κίνηση. Μιλάμε ,δηλαδή , για **θερινή εποχικότητα**.

.....

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Όπου το ποσοστό υπερβαίνει το 100%, έχουν γίνει κρατήσεις overbooking.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ΠΑΡΑΤΙΘΕΜΕΝΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Κάνοντας μία γενικότερη θεώρηση των στατιστικών στοιχείων που παρατέθηκαν παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να καταλήξει σε ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με την τουριστική κίνηση στη χώρα μας.

Αρχικά, καλό θα ήταν να δούμε επιγραμματικά την τουριστική κίνηση (βάσει των μηνιαίων πληροτήτων ανά νομό), όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα στην περίοδο 1990 – 2000.

Παρατηρούμε πως το 1990 ήταν μία εξαιρετικά καλή χρονιά για τον Ελληνικό τουρισμό, αλλά ο πόλεμος του Κόλπου το 1991, «πάγωσε» την κίνηση για περίπου μία διετία. Το 1995, πραγματοποιήθηκε μία ανάκαμψη, αλλά οι πολιτικές εξελίξεις (Τμία, 1996) επηρέασαν αρνητικά την τουριστική προσέλευση, κυρίως στα νησιά του Αιγαίου. Τέλος, με τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία (1998), υπήρξε ξανά μία πτωτική τάση στις πληρότητες ανά την Ελλάδα, η οποία όμως φαίνεται να υποχωρεί καθώς αλλάζει η χιλιετία, με το 2000 να είναι μία εξαιρετική χρονιά.

Η παραγμένη ζωή των Βαλκανίων μοιάζει να περπατάει χέρι – χέρι με την τουριστική κίνηση στην Ελλάδα, καθώς το τουριστικό φαινόμενο δύσκολα ανεξαρτητοποιείται από τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις τόσο του τόπου – προορισμού, όσο και των χωρών που υποκινούν τα τουριστικά ρεύματα. Αυτό είναι ένα γεγονός που όσο νωρίτερα το συνειδητοποιήσουν οι φορείς του Ελληνικού τουρισμού, τόσο καλύτερα θα μπορέσουν να οργανωθούν και να οχυρωθούν, προστατεύοντας το ούτως ή άλλως ευπαθές τουριστικό προϊόν.

Ένα ακόμα γεγονός που αξίζει να αναφέρουμε είναι αυτό της εποχικότητας του τουρισμού. Λέγοντας εποχικότητα στον τουρισμό, εννοούμε την τάση της τουριστικής κίνησης να συγκεντρώνεται σε χρονικές περιόδους μικρής διάρκειας, λόγω καλών κλιματικών συνθηκών, διαφόρων θεσμών, όπως σχολικές διακοπές, άδειες εργασίας, ή ακόμη και ορισμένων έκτακτων γεγονότων, όπως η διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων για παράδειγμα (Tourism-an introduction; Ray Youell; 1998; pg.17)

Στη συντριπτική πλειοψηφία τους οι νομοί της χώρας στηρίζονται στην τουριστική κίνηση του καλοκαιριού, αφήνοντας αναξιοποίητες πολλές άλλες δυνατότητες που τους προσφέρει η ελληνική φύση. Όπως θα δούμε και παρακάτω (στο κεφάλαιο που πραγματεύεται τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού) τα βουνά

της χώρας παραμένουν ανεκμετάλλευτα, τα λιγοστά χιονοδρομικά κέντρα υπολειτουργούν, δεν υπάρχει κανένα ενδιαφέρον για τη δημιουργία αξιόλογων μαρίνων, θεματικών πάρκων, συνεδριακών κέντρων, αθλητικών εγκαταστάσεων, ξενοδοχείων πολυτελείας και άλλων θέληγτρων ποιοτικού τουρισμού. Είναι κρίμα για μία χώρα σαν την Ελλάδα, που διαθέτει τέτοια πολυμορφία φυσικών τοπίων και εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες, να κινείται τουριστικά 4 –5 μήνες το χρόνο.

Τέλος, όπως προκύπτει από τις στατιστικές αναλύσεις, υπάρχουν ορισμένες περιφέρειες οι οποίες δεν προσελκύουν καθόλου τουρισμό (π.χ. Αν. Μακεδονία – Θράκη, Ήπειρος κ.α.). Αν και τον τελευταίο καιρό μέσα από χάρτες κινήτρων και άλλες διευκολύνσεις (ευμενείς χρηματοδοτήσεις, κοινοτικές επιχορηγήσεις, κίνητρα επενδύσεων), φαίνεται πως οι φορείς του τουρισμού κινούνται προς την αξιοποίηση αυτών των περιοχών, επί της ουσίας δε μοιάζει να αλλάζει κάτι.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε, πως η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα, βρίσκεται σε ανησυχητική σχέση με το γενικότερο πολιτικό-οικονομικό κλίμα, πως οι όποιες βελτιώσεις γίνονται μεμονωμένα και δεν μπορούν να συντονιστούν σε πανελλαδικό επίπεδο. Τέλος, πέρα από τους κλασσικούς προορισμούς (Κρήτη, Ρόδος, Αθήνα, Κυκλάδες κ.α.), η υπόλοιπη Ελλάδα μοιάζει να τίθεται «εκτός παιχνιδιού».

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΤΟ 2000 ΚΑΙ ΤΟ 2001

- Το έτος 2001, διαδέχεται μία εξαιρετικά καλή χρονιά για τον παγκόσμιο τουρισμό, απότοκο της γενικής οικονομικής ευημερίας των προηγούμενων ετών. Οι διεθνείς αφίξεις το 2000 αυξήθηκαν κατά 7,4% σε σχέση με το 1999, φθάνοντας τα 699 εκατομμύρια, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (25/09/2001). Ειδικότερα η Ευρώπη, που συμμετέχει με 58% στο διεθνή τουρισμό, παρουσίασε αύξηση κατά 6,1%, φθάνοντας τα 403 εκατομμύρια αφίξεις, κατά 25 εκατ. Περισσότερες απ' ό,τι το προηγούμενο έτος.
- Η πορεία της τουριστικής κίνησης προς τη χώρα μας, υπήρξε γενικά θετική κατά το 2000. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα συνολικά στοιχεία που διαθέτει η Ε.Σ.Υ.Ε., για την τουριστική κίνηση στη χώρα μας, κατά το διάστημα Ιανουαρίου- Σεπτεμβρίου 2000, σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά 1,84% σε σχέση με το 1999. Μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση παρουσιάστηκε στις περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας (25,19%), Αττικής (17,47%), Δυτικής Μακεδονίας (11,54%), και Κεντρικής Μακεδονίας (11,30%), ενώ τις χαμηλότερες επιδόσεις σημείωσαν οι περιφέρειες Κρήτης (-5,2%), Βορείου Αιγαίου(-4,31%), Ηπείρου (-1,35%) και Νοτίου Αιγαίου(-0,63%). Σημειώνεται, πάντως, ότι οι περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου, είχαν παρουσιάσει ιδιαίτερα σημαντική αύξηση κατά το 1999 (11,47% και 14,42% αντίστοιχα).
- Ο εσωτερικός τουρισμός, όπως καταγράφεται στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών στα ξενοδοχειακά καταλύματα, αυξήθηκε κατά 2,01% κατά το 9μηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2000, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο της προηγούμενης χρονιάς. (Σημειώνεται ότι δεν καταμετράται από την Ε.Σ.Υ.Ε. ο αριθμός διανυκτερεύσεων σε μία σημαντική κατηγορία καταλυμάτων, όπως είναι τα μη κύρια καταλύματα, π.χ. ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.α.).
- Ο συνολικός αριθμός αφίξεων αλλοδαπών για το α' εξάμηνο του 2000 παρουσίασε αύξηση ως προς την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους κατά 5,0%, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε. Ο συνολικός αριθμός αφίξεων αλλοδαπών με έκτακτες ναυλωμένες πτήσεις, παρουσίασε ελαφρά μείωση κατά - 0,97%. Η

εξέλιξη αυτή , διαφοροποιήθηκε κατά τους επόμενους μήνες (περίοδος αιχμής), οπότε μπορεί να εκτιμηθεί ότι στο σύνολό του έτους η αύξηση των συνολικών αφίξεων διατηρείται σε επίπεδα που πλησιάζουν το 5,0%.

- Οι εισπράξεις από τις τουριστικές υπηρεσίες στο σύνολο του 2000 , έφθασαν τα 9,211 εκατομμύρια δολάρια (ή 10,061,00 €), παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,99%(ή 21,30% αντίστοιχα). Επισημαίνεται η αδυναμία μελλοντικής καταγραφής από τις κεντρικές τράπεζες των εισπράξεων από τον τουρισμό από 1^{ης} Ιανουαρίου 2002, του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος και της εισέτι τήρησης στη χώρα μας δορυφορικού λογαριασμού τουρισμού. (ΠΗΓΕΣ : Ε.Ο.Τ., Ε.Σ.Υ.Ε., περιοδικό ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (τεύχος 142,σελ.39))

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είδαμε παραπάνω, ότι το βασικότερο ίσως πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού, είναι η εποχικότητα του. Η συγκέντρωση των αφίξεων, δηλαδή, της πλειοψηφίας των τουριστών, σε μία συγκεκριμένη περίοδο του έτους. Και είναι η εποχικότητα μείζον πρόβλημα, διότι αποτρέπει τη μεγιστοποίηση των κερδών των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες λειτουργούν όχι 12, αλλά περίπου 5 μήνες το χρόνο. Θεωρούμε ότι είναι κρίμα, ιδιαίτερα η χώρα μας, να υποφέρει από το φαινόμενο αυτό τη στιγμή ειδικά που διαθέτει πολύ αξιόλογες φυσικές καλλονές, εξαιρετικό κλίμα και εν δυνάμει εκμεταλλεύσιμους πόρους, (π.χ. αξιοποιήσιμες εκτάσεις για κατασκευή θεματικών πάρκων / αθλητικών εγκαταστάσεων – γηπέδων γκολφ, φυσικά λιμάνια που μπορούν να μετασχηματιστούν σε μαρίνες, πολλά βουνά που μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά – χειμερινός τουρισμός). Παρακάτω προτείνουμε τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου της εποχικότητας. Σύμφωνα με το ΙΤΕΠ, τα μέτρα πολιτικής που πιθανώς θα βελτίωναν το εποχικό πρότυπο δεν είναι τα ίδια για όλες τις περιοχές προέλευσης, για πολλούς λόγους (διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, διαφορετικές ανάγκες ίδιων ηλικιών διαφόρων περιοχών), πρέπει δε να είναι φορτισμένα από τη διαπίστωση ότι η έμφαση πρέπει να δοθεί στην εξωαιχμιακή περίοδο.

Ειδικότερα για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού προτείνεται:

- Οι όποιες ειδικές υποδομές, πρέπει να αποφασισθούν με βάση ειδικές έρευνες εντοπισμού των προτιμήσεων – με εποχική διάσταση – των δυνητικών χειμερινών επισκεπτών. (περιοδικό Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 269,12/01,σελ.20).
- Οι ειδικές υποδομές και οργανωτικές και λοιπές διευθετήσεις, που θα προκύψει ότι απαιτούνται για την προσέλκυση χειμερινών τουριστών, είναι σκόπιμο να έχουν, καταρχάς, επίκεντρο τις μεγάλες πόλεις, που συνδυάζουν εύκολη πρόσβαση σε αξιόλογα μνημεία του ελληνικού πολιτισμού. (περιοδικό Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος 269,12/01,σελ.20).
- Οι δαπάνες διαφήμισης και τα σχετικά προγράμματα, πρέπει να είναι προσαρμοσμένα κατά πηγή προέλευσης, με βάση τις εκφρασθείσες προτιμήσεις των δυνητικών επισκεπτών. Αυτό απαιτεί, φυσικά, και σημαντική αύξηση των πόρων που διατίθενται για διαφήμιση.

Ειδικότερα για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης προτείνεται:

- Άρση του μόνιμου προβλήματος με τις βίζες που υπάρχει , αναφορικά με τους τουρίστες αυτών των χωρών. Προτείνεται ίδρυση προξενείων στις μεγάλες πόλεις των παραπάνω χωρών , καθώς και συνεργασία με προξενεία ή πρεσβείες άλλων χωρών. Επίσης , προτείνεται οργάνωση δικτύου διακίνησης τουριστών από ιδιωτικές εταιρείες με συμμετοχή εγχώριων παραγόντων και κρατική ενίσχυση. Τέλος , προτείνεται αξιοποίηση των θρησκευτικών δεσμών που συνδέουν τη χώρα μας με τις περισσότερες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Όσον αφορά τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης , προτείνεται:

- Επικέντρωση στην τρίτη ηλικία , η οποία διαθέτει χρόνο και οικονομική άνεση. Υπογραμμίζεται , παράλληλα , ότι η ηλικία αυτή έχει και τη μεγαλύτερη ευαισθησία στην ποιότητα , γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη αναβάθμισης όλου του φάσματος των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Όσον αφορά τα επαγγελματικά ταξίδια , τονίζεται ότι αυτά δεν έχουν συγκεκριμένη χρονική περίοδο που πραγματοποιούνται και επομένως δεν μπορούν να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής από πλευράς τουριστικής πολιτικής. Επιπλέον , η χειμερινή περίοδος δε θεωρείται ιδανική για την πραγματοποίηση τέτοιων ταξιδιών. Η χώρα μας διαθέτει ήδη πλεονάζουσα δυναμικότητα , με εξαίρεση τα πολύ μεγάλα συνέδρια (3.000 άτομα και άνω), και επομένως ,θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί με πολύ σκεπτικισμό ή περαιτέρω ενθάρρυνση αύξησης της δυναμικότητας.
- Όσον αφορά τις υπερπόντιες χώρες , το πρόβλημα δεν αφορά ηλικίες ή εποχές , ούτε άλλα χαρακτηριστικά των δυνητικών επισκεπτών. Πρόκειται κυρίως για περιηγητικά ταξίδια, τα οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν σε όλες τις εποχές. Οι ειδικές υποδομές διαδραματίζουν μικρό ρόλο, ενώ πρώτο ρόλο έχουν οι γενικές υποδομές. (περιοδικό Τουρισμός και Οικονομία , τεύχος 269,12/01,σελ.20).

Τέλος, αναφορικά με όλες τις υπόλοιπες εναλλακτικές μορφές τουρισμού (στις οποίες γίνεται εκτενής αναφορά σε άλλο κεφάλαιο), όπως π.χ. ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός κ.λ.π., σκόπιμο θα ήταν να ακολουθηθεί η διαδικασία προώθησης που περιγράφηκε παραπάνω, με την προϋπόθεση όμως, ότι θα προηγηθεί κατάρτιση εξειδικευμένου προσωπικού ώστε να μπορούν να λειτουργούν άρτια οι όποιες εγκαταστάσεις δημιουργηθούν και να

παρέχεται υψηλό επίπεδο υπηρεσιών. (ΠΗΓΕΣ : Ε.Ο.Τ., Ε.Σ.Υ.Ε., περιοδικό ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ (τεύχος 143,12/01,σελ.39).

Ο τουριστικός συγγραφέας Ray Youell, στο βιβλίο του «Tourism-an introduction» (pg.18) επισημαίνει μερικούς τρόπους που θα μπορούσαν πιθανότατα να μειώσουν το πρόβλημα αυτό της εποχικότητας :

- Διαφοροποίηση στις τιμές: προσφορά μειωμένων τιμών σε περιόδους εξωαιχμιακές ή χαμηλότερης ζήτησης, έτσι ώστε να εξισορροπείται κάπως η ζήτηση στις περιόδους αυτές.
- Εξειδικευμένο Marketing: εντοπισμός υποψηφίων πελατών που θα μπορούσαν να κάνουν ταξίδια "εκτός εποχής", και παρουσίαση των προϊόντων και των υπηρεσιών. Πχ. Σε ζευγάρια που δεν έχουν παιδιά, ή που τα παιδιά τους δεν ζουν πια μαζί τους.
- Αλλαγή του μίγματος του προϊόντος που προωθεί συνήθως η χώρα (product mix): δημιουργώντας εγκαταστάσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την διάρκεια όλου του χρόνου, όπως για παράδειγμα συνεδριακές.
- Διαφοροποίηση στις τεχνικές προώθησης: διανομή φυλλαδίων και άλλων προωθητικών αντικειμένων για να τονιστούν δυνατότητες και γεγονότα που συμβαίνουν την εξωαιχμιακή περίοδο.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

(και ποιες από αυτές μπορούν να λύσουν το πρόβλημα της εποχικότητας)

Είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το πρόβλημα της εποχικότητας του ελληνικού τουρισμού. Αναφέραμε, δε, σαν ενδεικνυόμενους τρόπους αντιμετώπισής του, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ενταγμένες σε μία προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου. Σ' αυτό το κεφάλαιο, θα αναφέρουμε τις διάφορες μορφές τουρισμού και θα εστιάσουμε σε εκείνες που ενδεχομένως θα αποτελέσουν λύση στο μείζον πρόβλημα της εποχικότητας.

Οι εναλλακτικές ή ήπιες μορφές τουρισμού είναι αυτές στις οποίες στηρίζουν οι αρμόδιοι τη μεγάλη επανάσταση στον τουρισμό και προσπαθούν να τις περάσουν στο τουριστικό καταναλωτικό κοινό ώστε να επιτευχθεί μια συνεχής ροή τουριστών στις τουριστικές περιοχές με όλες τις θετικές συνέπειες της και ίσως απεμπλακεί ένα μεγάλο μέρος της πελατείας της κλασσικής μορφής τουρισμού, και απαλύνει το μεγάλο πρόβλημα της εποχικότητας. Κύριο χαρακτηριστικό των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η αντίθεσή τους προς τον κλασσικό τουρισμό και ο κύριος στόχος τους η διαφύλαξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και η ανάπτυξη νέων θεματικών τρόπων προσέλκυσης τουριστών και δημιουργία καινούργιων τουριστικών πόλων και αντίστοιχων τουριστικών ρευμάτων. (Γεωρ. Κολτσιδόπουλος, Τουρισμός-Θεωρητική Προσέγγιση, σελ.41)

Ας ξεκινήσουμε, λοιπόν, από την περιγραφή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1. Μορφωτικός τουρισμός

Ο μορφωτικός τουρισμός, αποτελεί μία μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές, γενικά, εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα, αυτό το είδος τουρισμού, που ας σημειωθεί, εμφανίζει ανοδικές τάσεις διεθνώς, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας κ.λ.π.

Εξυπακούεται, ότι για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού ,απαιτείται πέρα από τη βασική τουριστική υποδομή και ειδική υποδομή, όπως για παράδειγμα

πλούσια προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Κάτι τέτοιο, όμως, προϋποθέτει την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, μουσείων, πινακοθηκών, ιστορικών χώρων βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κ.α.

2. Εκθεσιακός τουρισμός

Ο εκθεσιακός τουρισμός, πρόκειται ουσιαστικά για μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι επισκέπτες τους να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κ.λ.π.

Για την ανάπτυξη του εκθεσιακού τουρισμού, απαιτείται εκτός άλλων και η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα, σύγχρονων εκθεσιακών χώρων, που να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι και να διαθέτουν τους αναγκαίους βοηθητικούς χώρους, δηλαδή εστιατόρια, καφετέριες, ταχυδρομείο, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, γραφεία εξυπηρέτησης επισκεπτών κ.α.

3. Τουρισμός Υγείας

Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομαζόταν παλαιότερα, εξελίσσεται σε μία από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σα κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και βελτίωση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωση τους από διάφορες ασθένειες κ.λ.π.

Ας σημειωθεί, ότι τα άτομα αυτά, που κυρίως κατοικούν σε μεγαλουπόλεις και είναι κατά το μέγιστο εύπορα, επενδύουν χρόνο και χρήματα στην υγεία τους και κατ'επέκτασή στη μακροζωία τους.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μία πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τρόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς του πόρους.

Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρολουτρο-θαλασσο-αεροθεραπείες και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους άθλησης και ψυχαγωγίας κ.α., απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

4. Αθλητικός τουρισμός

Ο Αθλητικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει σαν σκοπό την παρακολούθηση αθλητικών αγώνων ή τη συμμετοχή, επαγγελματική ή ερασιτεχνική σε αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης η άθληση σαν απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών, θεωρείται σε αυτήν τη μορφή τουρισμού ο πιο σημαντικός παράγοντας, μαζί με τη δυνατότητα που υπάρχει για την πραγματοποίηση εκδρομών και περιηγήσεων.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών, εκπαιδευτών αθλημάτων κ.λ.π. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μια τέτοια επένδυση σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης, ανεβάζει αναμφίβολα το επίπεδο αξίας και απόλαυσης των διακοπών, παράλληλα δε, με την ανταγωνιστικότητα και το κύρος της ξενοδοχειακής επιχείρησης, βελτιώνει την πληρότητα της και γενικά προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ένα παράδειγμα αθλήματος- παιχνιδιού είναι το γκολφ. Το ΙΤΕΠ στην πρόσφατη μελέτη του για τον χειμερινό τουρισμό στην Ελλάδα, δεν θεωρεί την ανάπτυξη υποδομής για το συγκεκριμένο άθλημα ως κρίσιμο και σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, παρατηρείται συνύπαρξη υψηλών ποσοστών χειμερινού τουρισμού και της συγκεκριμένης υποδομής, υπάρχουν όμως παράλληλα και άλλοι παράγοντες που διαφοροποιούν την ελκυστικότητα των προορισμών κατά την διάρκεια του χειμώνα και είναι σχετικά δυσμενείς για την χώρα μας. Για παράδειγμα, η Τουρκία με μόλις 8 γήπεδα γκολφ, κινείται στα ίδια σχετικά επίπεδα χειμερινού τουρισμού με τις λοιπές ανταγωνίστριες χώρες, χωρίς να διαθέτει αντίστοιχη υποδομή. Πιθανότατα ο χειμερινός τουρισμός ως ποσοστό να ήταν μικρότερος αν δεν είχε κατασκευαστεί η αξιόλογη αυτή υποδομή, η οποία σημειωτέον, συμπορεύτηκε με την άνθηση του τουρισμού και είναι εύλογο να υποτεθεί ότι συνέβαλε στην διατήρηση του μεριδίου του χειμερινού τουρισμού ή στην αύξηση του σε ορισμένες χώρες. Η ορθή ερμηνεία, κατά την άποψη του συντάκτη της μελέτης, είναι ότι με δεδομένη τη γεωγραφική θέση και τα λοιπά φυσικά πολιτισμικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά των χωρών, οι ειδικές υποδομές αποκτούν κάποια βαρύτητα, μικρή ή μεγάλη κατά περίπτωση, με αξιόλογο αθροιστικό αποτέλεσμα. (πηγή: Μελέτη ΙΤΕΠ, περιοδικό Τουριστική Αγορά, τευχ.144, σελ.60).

Το πρόβλημα του αθλητικού τουρισμού συνίσταται στη μη συνεχή του εκδήλωση, γιατί εξαρτάται βασικά από τη δυνατότητα διοργάνωσης αθλητικών

εκδηλώσεων και παράλληλα από την ύπαρξη κατάλληλης αθλητικής υποδομής και ανωδομής(αθλητικές εγκαταστάσεις). Ένα από τα πλεονεκτήματα της χώρας μας για ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού είναι οι καλές κλιματολογικές συνθήκες και τελευταία η κατασκευή συγχρόνων αθλητικών εγκαταστάσεων που μπορούν να χρησιμοποιούνται για προετοιμασία πολλών αθλητών και διαφόρων αθλημάτων.

Το μεγαλύτερο, ίσως, γεγονός αθλητικού τουρισμού που ανέλαβε να πραγματοποιήσει η χώρα μας, είναι η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004. Αποτελεί μοναδική πρόκληση για την προβολή της χώρας μας και την ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος πριν και κυρίως μετά τη διεξαγωγή τους. Κατασκευάζονται και θα κατασκευαστούν πολλές αθλητικές εγκαταστάσεις, σε διάφορες πόλεις της χώρας, οι οποίες μετά το πέρας των αγώνων θα λειτουργήσουν ως πόλοι έλξης, για τους φίλους του αθλητισμού και όχι μόνο.

5. Τουρισμός Πόλης

Ο τουρισμός πόλης, πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν, ταξιδεύουν σε μία πόλη και την περιηγούνται για μερικές ημέρες, συνήθως δε, τρεις έως τέσσερις. Οι περιηγήσεις αυτές, συνδέονται άμεσα με το μορφωτικό τουρισμό και ιδιαίτερα με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα, ενώ τα επαγγελματικά ταξίδια παίζουν και αυτά με τη σειρά τους σημαντικό ρόλο.

Ο τουρισμός πόλης πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης, που κατοικούν κατά το πλείστο σε μεγάλα αστικά κέντρα και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειές τους. Τα ταξίδια αυτά οργανώνονται σε μεγάλο ποσοστό από tour operators, ταξιδιωτικά / τουριστικά γραφεία και αεροπορικές εταιρείες.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί, ότι ένας ακόμα πόλος έλξης για πολλά άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι η νυκτερινή ζωή, η διασκέδαση, τα ψώνια, οι ενδιαφέρουσες εκδρομές κ.α.

Κριτική θεώρησης των δυνατοτήτων, όχι μόνο όσον αφορά στις προς τούτο ενδεδειγμένες περιοχές και υποδομές, αλλά και στους διαθέσιμους πόρους, οδηγεί στο μονοσήμαντο συμπέρασμα ότι η προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών κατά την χειμερινή περίοδο μπορεί να γίνει με σχετική επιτυχία μόνο σε πόλεις που συνδυάζουν ένα ευρύτερο ευχερώς προσεγγίσιμο πολιτιστικό χώρο περιηγητικού ενδιαφέροντος και ανθρωπογενείς υπηρεσίες ικανές να ικανοποιήσουν τις ποικίλες υλικές και πνευματικές ανάγκες των επισκεπτών. Η χώρα μας έχει το προνόμιο να

διαθέτει τέτοιες πόλεις, από τις οποίες, ωστόσο, απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό το στοιχείο που καθιστά τις ίδιες τις πόλεις αντικείμενο τουριστικού ενδιαφέροντος. Εξ ου η ανάγκη αναβαθμίσεως των πόλεων. Ο τουρισμός πόλεων απευθύνεται σε επισκέπτες πιο απαιτητικούς αλλά και ευπορότερους και ωριμότερους συγχρόνως. Παρόλα αυτά πρέπει να τονίσουμε πως η Ελλάδα δεν διαθέτει όμορφες πόλεις. Αυτό που διαθέτει είναι πόλεις με μοναδικό αρχαιολογικό -μουσειακό περίγυρο, με ενδιαφέροντες δορυφορικούς περιηγητικής φύσεως προορισμούς. Επίσης ο ευρωπαϊκός τουρισμός πόλεων στηρίζεται σε βραχείας διάρκειας επισκέψεις με χρήση πρωτίστως αυτοκινήτου. Αυτό δεν είναι εφικτό για τη μακρά των κέντρων προελεύσεως ευρισκομένη χώρα μας. (πηγή: Περιοδικό Τουριστική Αγορά τεύχος 144, σελ47)

6. Συνεδριακός τουρισμός

Στο συνεδριακό τουρισμό, υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας (συνήθως δύο έως τέσσερις ημέρες), συνήθως συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού (π.χ. τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κ.α.).

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε μία χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων – έργα εξοπλισμένων τεχνολογικά και με πληθώρα βοηθητικών χώρων (π.χ. parking, εστιατόρια, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων), καθώς επίσης και η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας.

Ας σημειωθεί ότι η έγκαιρη πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων κύκλων για τα συνέδρια και τις διάφορες συναφείς εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν σε μία χώρα που επιδιώκει να αναπτύξει το συνεδριακό τουρισμό, πέρα από το ότι θα βοηθήσει σημαντικά στην προσέλκυση τους, θα προβάλλει παράλληλα και την ίδια στο εξωτερικό σα χώρα συνεδριακού τουρισμού.

Η δυνατότητα ενίσχυσης του χειμερινού τουρισμού, μέσω της δημιουργίας κατάλληλης συνεδριακής υποδομής είναι μηδενική, όπως εμφανίζεται σε στατιστικά στοιχεία. Το ποσοστό των διεθνών συνεδρίων που πραγματοποιούνται κατά την χειμερινή περίοδο (Νοέμβριος-Μάρτιος) αποτελεί μόλις το 16,9% του συνόλου των διεθνών συνεδρίων σε παγκόσμια κλίμακα. Οι μήνες συνεδριακής αιχμής είναι ο

Ιούνιος και ο Σεπτέμβριος (33,1%), ενώ η ενδιάμεση περίοδος καλύπτει το 83,1% του συνόλου. Αυτό σημαίνει ότι στο βαθμό που θα κριθεί επιθυμητή η αύξηση της συνεδριακής υποδομής, στην καλύτερη περίπτωση θα αμβλύνει οριακά την εποχικότητα στην ευρεία θερινή περίοδο(Απρίλιος- Οκτώβριος) χωρίς καμία ορατή επίπτωση στο μερίδιο του χειμερινού τουρισμού. (πηγή: Περιοδικό Τουριστική Αγορά τεύχος 144, σελ 60)

7. Τουρισμός Περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας είναι μία μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Το ανήσυχο που διακρίνει τον άνθρωπο και ειδικά το νέο, δημιούργησε τον τουρισμό περιπέτειας, που συνίσταται σε προγράμματα έξω από τα καθιερωμένα με συνεχείς εκπλήξεις που τονώνουν τη φαντασία και οδηγούν σε δράση για φυγή από την καθημερινότητα. Φωτογραφικά σαφάρι, περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς κ.λ.π. αποτελούν μερικά μόνο από τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό είναι συνήθως νέοι άνθρωποι, κατά κύριο λόγο δε ελεύθεροι επαγγελματίες και στελέχη επιχειρήσεων.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας προβλέπεται να σημειώσει διεθνώς αύξηση, έρχεται δε να καλύψει μία ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση από το στρες που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ανία της ρουτίνας.

Στην χώρα μας ο τουρισμός περιπέτειας αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και αποκτά ολοένα και περισσότερους λάτρεις. Σ' αυτό συντελούν διάφοροι σύλλογοι και τουριστικά γραφεία που εξειδικεύονται σε προγράμματα τουρισμού περιπέτειας καθώς μεγάλη βοήθεια προσφέρει και η ίδια η ελληνική φύση με τις άγριες περιοχές που διαθέτει και έτσι είναι ένας τρόπος ανάδειξης και προβολής τους.

8. Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια επηρέασε, όπως ήταν φυσικό, και την τρίτη ηλικία που συνήθως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα, υψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοστροπίας και τρόπου ζωής, μα πάνω απ' όλα μεγάλη επιθυμία για ταξίδια και γενικότερα για τουρισμό.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών, το ποσοστό συμμετοχής της τρίτης ηλικίας στο συνολικό πληθυσμό της γης αυξήθηκε αισθητά μέχρι το 2000,

δημιουργώντας έτσι ένα νέο ανθρώπινο δυναμικό, που σε μεγάλο ποσοστό θα επηρεαστεί από το σύγχρονο τρόπο ζωής και θα έχει μεγάλο δείκτη ροπήs για τουρισμό.

Είναι διαπιστωμένο ότι τα άτομα της τρίτης ηλικίας ταξιδεύουν συνέχεια για να αποκτήσουν εμπειρίες και γνώσεις που κατά την διάρκεια των προηγούμενων ετών, λόγω πολλών υποχρεώσεων δεν είχαν την ευκαιρία αυτή. Έτσι οι διάφοροι τουριστικοί οργανισμοί αλλά και κρατικοί φορείς άρχισαν να στρέφουν την προσοχή τους στην μερίδα αυτή των τουριστών που λύνει κάποιες φορές το πρόβλημα της εποχικότητας.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί το συντηρητικότερο τμήμα του τουριστικού δυναμικού μιας χώρας, που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή το πολύ σε χώρες κοντινές και κυρίως σε αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιεί για αυτόν το σκοπό είναι κατά κύριο λόγο το τρένο, κατά δεύτερο λόγο το ιδιωτικό αυτοκίνητο και το πούλμαν και κατά τρίτο λόγο το αεροπλάνο.

Για τον τουρισμό τρίτης ηλικίας δεν απαιτείται ειδική υποδομή εκ μέρους των χωρών που επιθυμούν να τον αναπτύξουν.

9. Τουρισμός χειμερινών σπορ

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτόν τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα, καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0ο Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κ.λ.π.

Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τον τουρισμό συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χειμερινών σπορ προϋποθέτει εκτός άλλων, τη δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής, όπως για παράδειγμα άρτια οργανωμένα

χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου, αγωνιστικές πίστες σκι, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών και κυρίως πέντε και τεσσάρων αστέρων, συγκοινωνιακή σύνδεση των τόπων χειμερινών σπορ με τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους χώρους άφιξης – αναχώρησης τουριστών, όπως για παράδειγμα αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, λιμάνια κ.λ.π.

Στην χώρα μας λειτουργούν γύρω στα 20 οργανωμένα, με βάση τα ελληνικά δεδομένα, χιονοδρομικά κέντρα που κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου συγκεντρώνουν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κέντρα αυτά συνίστανται στα πλαίσια της υποδοχής που σχετίζεται είτε με την προσπελασιμότητα είτε με το μηχανολογικό εξοπλισμό.

Παρόλα αυτά κατόρθωσαν να περιορίσουν ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων που ταξίδευε στο εξωτερικό προς αναζήτηση χιονοδρομικών κέντρων για να ικανοποιήσουν το χόμπι τους, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της εκροής πολύτιμου συναλλάγματος. Πάντως σε σχέση με την οργάνωση των ξένων χιονοδρομικών κέντρων είμαστε Σα χώρα πολύ πίσω και ίσως αυτός είναι και ο λόγος της μη πρέπουσας προβολής της μορφής αυτής για προσέλκυση ξένων τουριστών. (Γεωρ. Κολτσιδόπουλος, Τουρισμός-Θεωρητική Προσέγγιση, σελ.57)

10. Ορεινός τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός, αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό. Είναι το είδος αυτό του τουρισμού που αναπτύσσεται στο ορεινό περιβάλλον με την δυνατότητα απόλαυσης της ομορφιάς του βουνού όλες τις εποχές του έτους και της διαμονής κοντά του, μακριά από τα πολυσύχναστα τουριστικά και αστικά κέντρα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού, είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους (εσπιατόρια, μπαρ, αίθουσες αναψυχής κ.λ.π.).

Μια άλλη κατηγορία ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων του ορεινού τουρισμού είναι περιηγήσεις με ειδικά οχήματα εκτός χαραγμένων δρόμων,

πεζοπορίες, ορειβασίες, εξερεύνησης-επίσκεψη σπηλαίων, ορειβατικό ποδήλατο, πέταγμα με δελταπλάνο, παραπέντε, κλπ.

Θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατό πληρέστερα και καλύτερα.

11. Αγροτικός τουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα, αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

- Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν διακοπές αγροικιών.
- Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυνοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «κλίνη και πρόγευμα».

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού σε οποιαδήποτε αγροτική περιοχή προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης εκείνης υποδομής, που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση, διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του υφιστάμενου οδικού δικτύου, δημιουργία χώρων εστίασης και αναψυχής, αξιοποίηση των φυσικών τουριστικών πόρων της περιοχής.

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού εκτός ότι αύξησε σημαντικά τα εισοδήματα των τοπικών πληθυσμών, δημιούργησε τους όρους για την ανάπτυξη των αγροτικών πληθυσμών, προσελκύοντας το ενδιαφέρον των τοπικών κυβερνήσεων αλλά και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, που διαπίστωσαν ότι μέσω από την διατήρηση

κερδοφόρων αγροκτημάτων μπορούν να αναχαιτίσουν το κύμα της αστυφιλίας. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού δεν ωφελεί μόνο τους ιδιοκτήτες των αγροκτημάτων αλλά και τους κατοίκους των γειτονικών χωριών που αποτελούν τους ιδανικούς προορισμούς για τις εκδρομές των επισκεπτών.

Η ανταπόκριση του κοινού σε αυτές τις ασυνήθιστες διακοπές, είναι εντυπωσιακή. Η θερμή ανταπόκριση του τουριστικού κοινού έδωσε την δυνατότητα στους κατόχους των αγροκτημάτων να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους, προωθώντας τα τοπικά προϊόντα και να βελτιώσουν τις εγκαταστάσεις τους. ταυτόχρονα όμως δημιουργήθηκε μια νέα κατάσταση για τους επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου που είδαν με καλό μάτι να ανοίγεται μπροστά τους μια νέα φιλόδοξη και με πολύ καλές προοπτικές αγορά. (Γεωρ. Κολτσιδόπουλος, Τουρισμός-Θεωρητική Προσέγγιση, σελ.53)

12. Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μία από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

Η πιο παραγωγική και κερδοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι, οπωσδήποτε, εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε τύπου (θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλων). Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες ή επιθυμίες της οποίας ικανοποιεί, είναι κατά το πλείστον τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Άλλη αξιόλογη κερδοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι και αυτή των κρουαζιέρων, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς κρουαζιέρων συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που κατά κανόνα αποτελούν τουρίστες μεσαίας και ανώτερης εισοδηματικής τάξης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, το κόστος της οποίας κάθε άλλο παρά χαμηλό είναι, ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά στην κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρινών για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά την εξυπηρέτηση των

σκαφών αναψυχής, των επιβατών και των πληρωμάτων τους άσχετα εάν αυτά είναι ενοικιαζόμενα ή ιδιωτικής χρήσης και στη συμπλήρωση ή /και ανανέωση του στόλου των σκαφών αναψυχής και των κρουαζιερόπλοιων.

Το ΙΤΕΠ έκανε μια μελέτη για την ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού, στην οποία σημειώνεται πως η υπάρχουσα υποδομή σε μαρίνες και τουριστικά αγκυροβόλια είναι ανεπαρκής και δεν είναι κατανομημένη γεωγραφικά σύμφωνα με τις ανάγκες των διαφόρων περιοχών της χώρας, στις οποίες εκδηλώνεται μια σχετική ζήτηση. Εντούτοις, η αναμενόμενη ολοκλήρωση των υπό κατασκευή μαρίνων, θα βελτιώσει την κατάσταση και θα ανεβάσει την τουριστική δραστηριότητα στους εκτός αιχμής μήνες. Με 19 μαρίνες συνολικής χωρητικότητας 6,500 θέσεων προβλέπεται ότι στο επόμενο έτος θα αυξηθεί η δυναμικότητα των μαρίνων της χώρας σε 12,000 θέσεις. (πηγή: Περιοδικό Τουριστική Αγορά τεύχος 144, σελ 60)

13. Χρονομεριστικός τουρισμός

Ο Χρονομεριστικός τουρισμός είναι αναμφίβολα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Με ρυθμό ανάπτυξης 30% περίπου το χρόνο, οι χρονομεριστικές διακοπές πιστεύεται βάσιμα ότι θα αποτελέσουν μελλοντικά ό,τι ήταν το οργανωμένο πακέτο για τη δεκαετία του 50. Ο πρωτοποριακός αυτός θεσμός δίνει τη λύση στον κορεσμένο τουρίστα του τουριστικού πακέτου, που απαιτητικός όσο ποτέ άλλοτε σήμερα, αναζητά υψηλή ποιότητα τουριστικών υπηρεσιών στις διακοπές του.

Η υπεράσυχρονη αυτή μορφή τουρισμού, που ας σημειωθεί, έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων ημερών ή εβδομάδων σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο. Επειδή όμως είναι πολύ φυσικό ο αγοραστής του δικαιώματος αυτού να αρχίσει γρήγορα να κουράζεται με την ιδέα της επιστροφής στο ίδιο μέρος, στο ίδιο ξενοδοχείο ή συγκρότημα, οδηγήθηκε εκ των πραγμάτων να επιδιώξει την ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγής παρόμοιων δικαιωμάτων. Και τα πέτυχε τελικά. Έτσι λοιπόν, μπορεί πια σήμερα να ανταλλάξει κανείς το δικαίωμα που έχει αγοράσει σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκεκριμένο συγκρότημα διαμερισμάτων για ορισμένο χρονικό διάστημα κάθε χρόνο με παρόμοιο δικαίωμα χρήσης άλλου αγοραστή σε ξενοδοχείο ή συγκρότημα, όχι μόνο σε άλλη περιοχή αλλά και σε άλλη χώρα. Επίσης, μπορεί να το

πουλήσει, να το νοικιάσει ή να το κληροδοτήσει όπως ακριβώς συμβαίνει και με τα άλλα ακίνητα.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στα ξενοδοχεία, θα πρέπει να ειπωθεί ότι πολλά από αυτά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο για αυτά να πετύχουν ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο, σε μία εποχή που οι tour operators πιέζουν για χαμηλότερες τιμές. Για αυτό και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το σύστημα των χρονομεριστικών διακοπών που τους εξασφαλίζει, πέρα από την αρχική εισροή κεφαλαίων, ένα σταθερό εισόδημα και μία σταθερή πληρότητα με τουρίστες κατά κανόνα μέσης και υψηλής εισοδηματικής τάξης.

14. Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μία κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές είτε για να πάνε κάποιο τόμα που είχαν κάνει κ.λ.π.

Η μορφή αυτή τουρισμού είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μία έως τρεις μέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα των άλλων μορφών, επειδή είναι οπωσδήποτε λιγότερα, ενώ τα οικονομικά ωφέληματα για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί, σημαντικά.

15. Τουρισμός Κινήτρων (incentives)

Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μια σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες εκείνες – υποδοχής και φιλοξενίας – που θέλουν και έχουν τις προϋποθέσεις να τον αναπτύξουν.

Η μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μάρκετινγκ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους τόσο στις αγορές του

εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Για να επιτευχθούν λοιπόν οι σκοποί αυτοί των επιχειρήσεων, προσφέρονται εκ μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζόμενους, μεταξύ και των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα GIT (group inclusive tours), συνήθως για τουριστικούς προορισμούς του εξωτερικού.

Ο τουρισμός κινήτρων έχει κατά κανόνα περιορισμένη διάρκεια, τρεις έως τέσσερις ημέρες συνήθως. Σκοπός του tour operator που αναλαμβάνει για λογαριασμό της επιχείρησης να φτιάξει το σχετικό πακέτο – κίνητρο είναι να δώσει στο χρήστη του, στο ολιγοήμερο αυτό διάστημα, την ευκαιρία να απολαύσει κάτι το ξεχωριστό, κάτι το οποίο δε θα είχε τη δυνατότητα να ζηήσει ο ίδιος, εάν έπρεπε να αγοράσει το πακέτο αυτό με δικά του χρήματα.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που κατά προτίμηση να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους. Σε αντίθεση με άλλες μορφές τουρισμού, ο τουρισμός κινήτρων δε δίνει έμφαση στις πολυσύχναστες πόλεις, αλλά στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού, καθώς επίσης στην άνεση και την πολυτέλεια που προσφέρουν τα ξενοδοχεία του κατά κύριο λόγο και οι άλλες συμπληρωματικές τους εγκαταστάσεις.

Τα οφέλη από την μορφή αυτή είναι ότι έχει υψηλή κατά κεφαλή δαπάνη, περισσότερη και από αυτή του συνεδριακού, παρατηρείται επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, λειτουργεί σαν μέσο προβολής της περιοχής υποδοχής και είναι τουρισμός που δεν ανακόπτεται η ροή του από διάφορα γεγονότα όπως οικονομικές υφέσεις ή εποχιακές κλιματολογικές μεταβολές. (Γεωρ. Κολτσιδόπουλος, Τουρισμός-Θεωρητική Προσέγγιση, σελ.49)

16. Οικολογικός τουρισμός

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δε χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησης του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου αυτό είναι εφικτό.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κλπ.

Σύμφωνα με τον Χάρη Κοκκώση, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου «...το είδος αυτό του τουρισμού είναι οργανωμένο στη βάση μικρών ομάδων τουριστών, που συνήθως εξυπηρετούνται από μικρές τοπικές επιχειρήσεις, και θεωρείται ότι έχει

ελάχιστες επιπτώσεις στα ανθρώπινα και τοπικά οικοσυστήματα της περιοχής. Παρόλο που διεθνώς αποτελεί πολύ μικρό ποσοστό του τουρισμού, το είδος αυτό έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον και βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του είναι η διατήρηση :

- της πολιτισμικής ακεραιότητας του τόπου
- τών οικολογικών διεργασιών και της βιοποικιλότητας
- τών συστημάτων στήριξης της διαβίωσης του ανθρώπου

Ωστόσο η ανάπτυξη του οικότουρισμού δεν είναι απαλλαγμένη των επιπτώσεων, καθώς λαμβάνει χώρα σε περιοχές ιδιαίτερα ευαίσθητες και ενόχληση μπορεί να προκύψει ακόμα και από πολύ μικρό αριθμό επισκεπτών...» (πηγή: περιοδικό Τουριστική Αγορά τευχ.144, σελ. 86).

17. Ιαματικός τουρισμός

Ο ιαματικός τουρισμός ή θερμαλισμός, δημιουργήθηκε με την αξιοποίηση των διαφόρων ιαματικών, θερμών κυρίως, πηγών, τα νερά των οποίων έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Οι χρήστες των ιαματικών πηγών είναι πάρα πολλοί, ιδιαίτερα τα άτομα της τρίτης ηλικίας, και η μορφή αυτή του τουρισμού προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες των ατόμων αυτών.

Στον ελλαδικό χώρο, η ύπαρξη πολλών ιαματικών πηγών δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για ανάπτυξη της μορφής αυτής από την στιγμή που η κατάλληλη υποδομή θα μπορεί να εξασφαλίσει την ικανοποίηση και των άλλων αναγκών, τόσο των ίδιων των ασθενών όσο και των συνοδών τους.

Έτσι έχουν δημιουργηθεί ολόκληρες περιοχές, οι λεγόμενες λουτροπόλεις που προσφέρουν όλες τις σύγχρονες ανέσεις ώστε η διαμονή των λουόμενων να είναι άνετη και ευχάριστη. Γνωστές περιοχές της χώρας με οργανωμένες λουτρικές εγκαταστάσεις είναι η Αιδηψός, το Λουτράκι, τα Καμένα Βούρλα, η Κυλλήνη, στις οποίες συγκεντρώνεται ο κύριος όγκος των τουριστών της μορφής αυτής σε όλες σχεδόν τις εποχές του έτους.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ- ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Από τα όσα αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, διαπιστώνουμε μια σειρά σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και μεταξύ των περιφερειών. Οι διαφορές αυτές οφείλονται στο πρότυπο του μαζικού/ παραθεριστικού τουρισμού, που έχει επικρατήσει στις περισσότερες περιφέρειες και έχει ως αποτέλεσμα να επωφελούνται, κυρίως οι περιοχές που διαθέτουν ήλιο και θάλασσα.

Από την άλλη πλευρά, οι ορεινές περιοχές παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Είναι βέβαιο πως αν αυτές αξιοποιηθούν κατάλληλα, θα ξεπεραστούν πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, καθώς και γενικότερα οι περιφέρειες στις οποίες αυτές δραστηριοποιούνται.

Συνεπώς κρίνεται αναγκαία η χάραξη από πλευράς του κράτους μιας περιφερειακής οικονομικής πολιτικής, που θα αναγνωρίζει την μοναδικότητα και τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και θα προωθεί παράλληλα τον τουριστικό κλάδο ως μέσο για την άμβλυση των περιφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, που προβλέπει ένα σημαντικό ποσό (1,555,392,516 Ευρώ) για την ολοκλήρωση σημαντικών έργων υποδομής, τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Οι σημαντικότερες παρεμβάσεις αφορούν την βελτίωση της ξενοδοχειακής υποδομής, καθώς θα διατεθούν 371,826,852 ευρώ σε εθνικό επίπεδο και 586,940,572 ευρώ σε περιφερειακό επίπεδο για να αναβαθμιστούν 165,000 κλίνες, αλλά και να ενισχυθούν 12,500 μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι κυβερνητικές παρεμβάσεις θα συμβάλλουν στην αναβάθμιση του τουριστικού τομέα και ειδικότερα του τουριστικού κλάδου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως το νέο επιχειρησιακό περιβάλλον ευνοείται σημαντικά από τον Νέο Αναπτυξιακό Νόμο (2601/1998). Ο νόμος προσφέρει κίνητρα που λειτουργούν θετικά όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό των ξενοδοχειακών μονάδων, την μετατροπή των διατηρητέων κτιρίων κλπ. (περιοδικό Τουρισμός & Οικονομία, τεύχος 270, σελ.34).

Για την πραγματοποίηση των υπαγόμενων στις διατάξεις του Ν. 2601/98 επενδύσεων, προγραμμάτων και επιχειρηματικών σχεδίων, παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

α) Επιχορήγηση, που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή του επιχειρηματικού σχεδίου.

β) Επιδότηση τόκων, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσομακροπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.

γ) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης, που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.

δ) Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της πραγματοποιούμενης και ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης ή και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμομένων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

ε) Ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για ιδιαίζοντως σημαντικές βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις, ύψους των άνω των 75.000.000 ευρώ, που προέβλεπαν οι διατάξεις των παραγράφων 1,2,3,4 του άρθρου 3 και της παρ.6 του άρθρου 4 του καταργηθέντος νόμου 4171/1961 "Περί λήψεως γενικών μέτρων για την υποβοήθηση των αναπτύξεων της οικονομίας της χώρας" (ΦΕΚ 93/Α/1961).

Παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων στις επιχειρηματικές δραστηριότητες:

- Ίδρυση ή επέκταση Ξενοδοχειακών μονάδων, τουλάχιστον Β' τάξης
- Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών Ξενοδοχειακών μονάδων, τουλάχιστον Γ' τάξης. Επίσης εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής Ξενοδοχείων που έχουν διακόψει προσωρινά την λειτουργία τους για 5 έτη κατ' ανώτατο όριο χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι κατά το χρόνο της προσωρινής διακοπής της λειτουργίας τους ήταν τουλάχιστον Γ' τάξης.
- Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (camping), τουλάχιστον Γ' τάξης.

- Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων κατωτέρων της Γ' τάξης σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά, εφόσον με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξη. Επίσης εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής τέτοιων ξενοδοχείων που έχουν διακόψει προσωρινά την λειτουργία τους για 5 έτη κατ' ανώτατο όριο, χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξη.
- Η δημιουργία συμπληρωματικών εγκαταστάσεων με την προσθήκη νέων κοινόχρηστων χώρων, κολυμβητικών δεξαμενών και αθλητικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης που λειτουργούν κατά την έννοια της παρ.2 του άρθρου 13 του νόμου 2941/2001 με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών.
- Ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμός, έργων ειδικής τουριστικής υποδομής, όπως λιμένων σκαφών αναψυχής, συνεδριακών κέντρων, γηπέδων γκολφ, εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πηγών, κέντρων θαλασσοθεραπείας, κέντρων τουρισμού υγείας, χιονοδρομικών κέντρων και κέντρων προπονητικού-αθλητικού τουρισμού.
- Μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΠΕΡΙΟΧΗ Α'

Ο νομός Αττικής (εκτός από την νομαρχία της Τροιζηνίας, τα νησιά Αίγινα, Σπέτσες, Ύδρα, και την επαρχία Κυθήρων) και ο νομός Θεσσαλονίκης.

2. ΠΕΡΙΟΧΗ Β'

Τα νησιά Κέρκυρα (εκτός της περιοχής Λευκίμμης, από το γεφύρι Μεσόγγης μέχρι Κάβο, καθόλο το τμήμα του νησιού), Μύκονος, Σκιάθος, Αίγινα, Σπέτσες, Ύδρα, επαρχία Τροιζηνίας, οι επαρχίες Τεμένους και Πεδιάδας του νομού Ηρακλείου, η επαρχία Μιραμπέλλου του νομού Λασιθίου, η περιοχή της πόλης Ρόδου με βάθος 10 χιλιόμετρα από τον νομαρχιακό κατάστημα της πόλης και η πόλη της Χαλκίδας του νομού Ευβοίας.

3. ΠΕΡΙΟΧΗ Γ'

Οι νομοί Βοιωτίας, Ρεθύμνου, Λασιθίου, Άρτας, Τρικάλων, Κοζάνης, Ημαθίας, Ηλείας, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Πρέβεζας, Αιτωλοακαρνανίας, Μαγνησίας (πλην νήσου Σκιάθου), Λάρισας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Ευβοίας (εκτός από την πόλη Χαλκίδα), Κορινθίας, Αργολίδας, Αχαΐας, Περίας, Χαλκιδικής, Καβάλας, Αρκαδίας, Ευρυτανίας, Καρδίτσας και Γρεβενών, το υπόλοιπο του νομού Κέρκυρας, οι νομοί Λευκάδας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, οι Κυκλάδες (πλην Μυκόνου), το υπόλοιπο της Κρήτης και η επαρχία Κυθήρων.

4. ΠΕΡΙΟΧΗ Δ'

Οι ακριτικοί νομοί Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλας, Κιλκίς, Σερρών, Δράμας, Ξάνθης, Ραδόπης, Έβρου, οι νομοί Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου (πλην της πόλης Ρόδου με βάθος 10 χιλιόμετρα από τον νομαρχιακό κατάστημα της πόλης).

*****

Για την ίδρυση ή την επέκταση Ξενοδοχειακών μονάδων παρέχονται σε όλες τις περιοχές πλην της περιοχής Α τα ακόλουθα ποσοστά ενισχύσεων:

Περιοχή	Ποσοστά επιχορήγησης	Ποσοστά επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Δ	30% (25%)	30% (25%)	30% (25%)
Γ	20% (15%)	20% (15%)	20% (15%)
Β	-	-	-

*Τα εντός παρενθέσεως ποσοστά αφορούν στην ίδρυση ή επέκταση Ξενοδοχείων Β' τάξης.

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Δ	60%	25%
Γ	40%	15%
Β	-	-

Για τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής **Ξενοδοχειακών μονάδων**, παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων. Προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων και συγκεκριμένα στις περιοχές κινήτρων Α', Β', Γ' και Δ' ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	25%	25%	25%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	60%	25%

Για τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής **τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων**, παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη των ενισχύσεων. Προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων και συγκεκριμένα στις περιοχές κινήτρων Α,Β,Γ,Δ.

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	25%	25%	25%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	60%	25%

Προκειμένου για επενδύσεις δημιουργίας νέων συμπληρωματικών εγκαταστάσεων των ξενοδοχειακών μονάδων, σε όλες τις περιοχές ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	25%	25%	25%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	60%	25%

Για τις επενδύσεις σε έργα ειδικής τουριστικής υποδομής, παρέχονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων, ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	35%	35%	35%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	70%	35%

Ειδικά όμως προκειμένου για αυτοτελή συνεδριακά κέντρα, τα οποία δημιουργούνται εκτός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, για γήπεδα του γκολφ και για εγκαταστάσεις αξιοποίησης ιαματικών πηγών, παρέχονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων, ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	40%	40%	40%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	100%	40%

Για τις επενδύσεις σε έργα μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες, προβλέπονται ενιαία ποσοστά ενίσχυσης σε όλες τις περιοχές κινήτρων ως εξής:

Περιοχή	Ποσοστά Επιχορήγησης	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων	Ποσοστά Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης
Α,Β,Γ,Δ	45%	45%	45%

Ή εναλλακτικά

Περιοχή	Ποσοστά Φορολογικής Απαλλαγής (Αφορολόγητο Αποθεματικό)	Ποσοστά Επιδότησης Τόκων
Α,Β,Γ,Δ	100%	45%

Στον παρακάτω πίνακα πραγματοποιείται η ανάλυση της εφαρμογής του Αναπτυξιακού Νόμου 2601/1998 αναφορικά με τα επενδυτικά κίνητρα που αναλογούν σε κάθε νομό της Επικράτειας.

(βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : 1)

Β' ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ

"Τα μέσα με τα οποία οι άνθρωποι αναζητούν ψυχολογικά οφέλη, που προέρχονται από την επίσκεψη νέων τόπων και καταστάσεων, προσωρινής διάρκειας, απελευθερωμένοι από τους περιορισμούς του εργασιακού περιβάλλοντος και τις καθημερινές ρουτίνες."

(C. Ryan,1991)

Καθ' αυτόν τον τρόπο ορίζεται ο τουρισμός, σύμφωνα με το γνωστό τουριστικό συγγραφέα Chris Ryan. Τα μέσα που αναφέρονται στον παραπάνω ορισμό, είναι οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τουριστικές δραστηριότητες.

Ο τουρισμός, όπως και όλες οι υπηρεσίες, παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες που θα ήταν χρήσιμο να παρουσιαστούν αναλυτικά:

- **Αδιαχωριστότητα (Inseparability)** : Αυτό πρακτικά σημαίνει πως είναι αδύνατο να διαχωρίσουμε την παραγωγή από την κατανάλωση, αφού αυτές οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται ταυτόχρονα. «Η παροχή μιας υπηρεσίας απαιτεί την ενεργή συμμετοχή τόσο του παραγωγού όσο και του καταναλωτή.» (V.Middleton,1994). Θα πρέπει να τονίσουμε πως είναι χαρακτηριστικά δύσκολο να ξεχωρίσουμε τα κομμάτια του προϊόντος. Για παράδειγμα «Το τουριστικό γραφείο που μας πουλά το πακέτο διακοπών, τα μέλη του πληρώματος των αερογραμμών που μας εξυπηρετούν, ο αντιπρόσωπος του καταλύματος που μας καλωσορίζει, ο υπάλληλος της υποδοχής- όλα αυτά αποτελούν στοιχεία του προϊόντος που αγοράζουμε...» (C.Holloway;C.Robinson,1995).
- **Φθαρτότητα (Perishability)** : Αυτή η ιδιότητα ουσιαστικά είναι αποτέλεσμα του πρώτου χαρακτηριστικού και της άυλης φύσης των υπηρεσιών. Πρέπει να κατανοήσουμε πως η παραγωγή και η κατανάλωση είναι ουσιαστικά ορισμένη στο χώρο και στο χρόνο. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως μια υπηρεσία δεν μπορεί να αποθηκευτεί, γεγονός που με την σειρά του σημαίνει πως αν μια υπηρεσία δεν καταναλωθεί σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, τότε η απώλεια είναι οριστική. Κλασικό παράδειγμα είναι οι αεροπορικές θέσεις στα αεροσκάφη. Αν λοιπόν, το αεροπλάνο απογειωθεί χωρίς να έχει 100% πληρότητα, τότε η φθορά από τα χαμένα εισιτήρια δεν μπορεί να αναπληρωθεί στο μέλλον. Αυτός άλλωστε είναι ο λόγος που οι περισσότερες επιχειρήσεις καταφεύγουν σε overbooking, που φυσικά δεν αντιπροσωπεύει την λύση.

- **Ανομοιογένεια του προϊόντος:** Το προϊόν αποτελείται από ένα συνδυασμό απτών και μη απτών υλικών. Αυτό προκαλεί ιδιαίτερες δυσκολίες, στην επιλογή του κατάλληλου μίγματος του προϊόντος και πολύ περισσότερο στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.
- **Μη Απτότητα (Intangibility):** Ένα βασικό χαρακτηριστικό των υπηρεσιών είναι ότι το προϊόν δεν είναι απτό. Αυτό σημαίνει πως δεν έχει υλική υπόσταση, γεγονός που καμία φορά οδηγεί τον καταναλωτή σε ανασφάλειες αφού δεν έχει την δυνατότητα να δοκιμάσει το προϊόν πριν ουσιαστικά να το καταναλώσει. Αυτός είναι άλλωστε ο λόγος που διάφορες επιχειρήσεις που ανήκουν στον κλάδο των υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα οι τράπεζες, προσπαθούν να προσδώσουν υλικά χαρακτηριστικά στα προϊόντα τους (χρήσης πλαστικού χρήματος).
- **Ιδιοκτησία :** Ο καταναλωτής-τουρίστας δεν έχει ουσιαστικά την ιδιοκτησία των προϊόντων που χρησιμοποιεί. Το μόνο που αγοράζει είναι το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει τα μέσα που ο τουριστικός οργανισμός έχει συμφωνήσει να του παρέχει. Άρα το να πείσεις κάποιον να σπαταλήσει χρήματα σε ένα προϊόν που μετά το πέρας μιας σχετικά μικρής χρονικής περιόδου θα είναι μια απλή ανάμνηση, έχει κάποιο αυξημένο βαθμό δυσκολίας.
- **Εποχικότητα:** Ένα βασικό χαρακτηριστικό των τουριστικών δραστηριοτήτων είναι και οι μεταβολές της ζήτησης σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Αυτό σε συνδυασμό με την μη δυνατότητα αποθήκευσης του τουριστικού προϊόντος συνθέτουν μια δύσκολη κατάσταση για τους εμπλεκόμενους στην τουριστική αγορά. Λαμβάνοντας τα παραπάνω υπόψη μπορούμε κάλλιστα να κατανοήσουμε, αλλά όχι και να δικαιολογήσουμε, την εμφάνιση φαινομένων αισχροκέρδειας στην ελληνική τουριστική αγορά.
- **Αλληλεξάρτηση των τουριστικών προϊόντων:** «Οι περισσότεροι επισκέπτες συνδυάζουν στις αποφάσεις τους για αγορά, όχι μόνο τα οφέλη που προκύπτουν από μια υπηρεσία ή ένα προϊόν, αλλά αυτά που προκύπτουν από πολλά.» (V.Middleton,1994)

(πηγή: Σημειώσεις Τουριστικών Οδηγών, κ^{ου}. Μπενετάτου Θεόδωρου)

Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΤΗΣ 11^{ης} -09-2001 , Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Το πρωί της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, δύο επιβατηγά Αμερικάνικα αεροπλάνα καρφώθηκαν στους Δίδυμους Πύργους της Νέας Υόρκης (World Trade Center), κατόπιν τρομοκρατικής ενέργειας. Η παγκόσμια κοινότητα συγκλονίστηκε από την αποτρόπαιη αυτή πράξη , και η ήδη κλονισμένη οικονομία δέχτηκε ένα ισχυρότατο πλήγμα. Η παγκόσμια κρίση που ακολούθησε, όπως ήταν επόμενο, δεν άφησε ανεπηρέαστη την Ελληνική αγορά στο σύνολο της , αφήνοντας τα σημάδια της πρώτα και κύρια στον Ελληνικό τουρισμό. Μετά το πρώτο σοκ , και ενώ ακόμα δεν είχε ολοκληρωθεί η καταγραφή των συνεπειών , άρχισαν οι διάφορες εκτιμήσεις , άλλοτε ευσίωνες και άλλοτε δυσσίωνες , για τις επιπτώσεις αφ' ενός του τρομοκρατικού χτυπήματος και αφ' ετέρου του πολέμου που ξεκίνησαν οι Η.Π.Α. στο Αφγανιστάν.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή.

Το 2001, από το ξεκίνημά του , δεν υπήρξε μια καλή χρονιά για την παγκόσμια οικονομία. Μετά το τραγικό συμβάν της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, πολλές οικονομίες κατέρρευσαν , όπως φάνηκε από την πρωτοφανή πτώση μερικών χρηματιστηρίων-κολοσσών.

Ο πρώτος κλάδος που σχεδόν κατέρρευσε , είναι αυτός των αερομεταφορών (πτώχευση Sabena, Swissair, απολύσεις προσωπικού ανά τον κόσμο κ.λ.π.), συμπαρασύροντας στην πτώση του αυτή και τον παγκόσμιο τουρισμό. Αυτό συνέβη , διότι σε παγκόσμιο επίπεδο το μερίδιο των αερομεταφορών στο σύνολο των επιβατικών μεταφορών , αυξάνεται διαρκώς τις τελευταίες δεκαετίες (Γιάννης Πατέλης , Πρόεδρος του Ε.Ο.Τ, hotel & restaurant online.gr./άρθρα).

Ας δούμε, όμως , τις επιπτώσεις της κρίσης μία- μία:

Αερομεταφορές : (απόσπασμα από το άρθρο που εξέδωσε ο Γιάννης Πατέλης , Πρόεδρος του Ε.Ο.Τ., με τίτλο : «Οι εξελίξεις στις αερομεταφορές και οι επιπτώσεις στον ελληνικό τουρισμό»).

- Η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας, των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διάρθρωση και τις εξελίξεις του τομέα των αερομεταφορών. Το κυριότερο μέσο μεταφοράς, με το οποίο οι τουρίστες από το εξωτερικό επισκέπτονται τη χώρα μας, είναι το αεροπλάνο.

- Λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας σε σχέση με τις κυριότερες πηγές προέλευσης τουριστικών ρευμάτων, το στοιχείο της αερομεταφοράς αποτελεί σημαντικό συντελεστή του συνολικού κόστους των διακοπών των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας. Γι' αυτό το λόγο, η εξέλιξη της τουριστικής ανάπτυξης συνδέεται άρρηκτα με τις εξελίξεις στον τομέα των αεροπορικών ταξιδιών, και ειδικότερα, με τη διακίνηση των ταξιδιωτών προς τους τουριστικούς προορισμούς.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το μερίδιο των αερομεταφορών στο σύνολο των επιβατικών μεταφορών αυξάνεται διαρκώς τις τελευταίες δεκαετίες. Σχεδόν το ήμισυ του διεθνούς τουρισμού διακινείται σήμερα αεροπορικά.

Οι εξελίξεις στον τομέα έχουν άμεσες επιπτώσεις στο σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα, όπως φάνηκε χαρακτηριστικά πρόσφατα. Τα γεγονότα της 11^{ης} /09/2001, βρήκαν βέβαια τον τομέα των αερομεταφορών σε φάση πλήρους εξέλιξης μίας ευρύτερης κρίσης που σοβούσε επί αρκετά χρόνια.

Η I.A.T.A., υπολογίζει ότι οι συνολικές απώλειες των αερομεταφορών αυτή τη χρονιά, φθάνουν τα 10 έως 12 δις. Δολάρια, από τα οποία περί τα 7 δις στις διεθνείς γραμμές και περί τα 3 έως 5 δις στις εσωτερικές γραμμές των Η.Π.Α. Το WTTTC, εκτίμησε, ότι οι διεθνείς αερομεταφορές θα παρουσίαζαν μείωση το 2001 σε σχέση με το 2000.

Οι αερομεταφορείς που διακινούν τουρίστες προς τους λεγόμενους «ασφαλείς προορισμούς» εμφανίζονται να έχουν σχετικά λιγότερο δυσμενείς προοπτικές, στο μέτρο που οι τουριστικές αγορές, σύμφωνα με αρκετές ενδείξεις, έχουν ήδη αρχίσει να εμφανίζουν σημάδια ανάκαμψης. Η συγκρατημένη αισιοδοξία σχετικά με τις προοπτικές για το 2002, αναμένεται ότι θα αρχίσει να επιβεβαιώνεται κυρίως στο δεύτερο εξάμηνο του έτους.

Στον Ελληνικό χώρο, από τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., που έχει επεξεργαστεί ο Ε.Ο.Τ., σχετικά με την εξέλιξη της αεροπορικής κίνησης των τουριστών κατά τα τελευταία χρόνια, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Οι τέσσερις στους πέντε τουρίστες, που έρχονται στην Ελλάδα με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς, φθάνουν με αεροπλάνο. Με μέσο το αεροπλάνο, φθάνει περίπου το 79% έως 84% των αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα (για τα έτη 1993- 1999). Το 1999 (έτος για το οποίο διαθέτουμε στατιστικά στοιχεία για το σύνολο των 12 μηνών) το ποσοστό αυτό ήταν 79%.

Από αυτό οι τρεις (στους τέσσερις αλλοδαπούς που φθάνουν στη χώρα μας αεροπορικώς) έρχονται με ναυλωμένες πτήσεις. Το ποσοστό αυτό, από το 1995 και μετά, τείνει να αυξάνεται. Τα τελευταία έξι χρόνια, το ποσοστό αυτό κυμάνθηκε από

72% έως 77%, δηλαδή το 59% έως 61% του συνόλου των αφίξεων αλλοδαπών. Το 1999 το ποσοστό αυτό ήταν 61% του γενικού συνόλου ή 77,1% του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων.

Οι τάσεις των αεροπορικών αφίξεων ακολουθούν, σε γενικές γραμμές, τις τάσεις του συνόλου των αφίξεων αλλοδαπών. Εξαρτώνται, δηλαδή, σε τελευταία ανάλυση, περισσότερο από τη γενική ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, παρά από την εξέλιξη της ειδικής προτίμησης προς το αεροπλάνο ως μέσο μετακίνησης.

Ο κύριος όγκος της πελατείας των αεροπορικών εταιρειών που πραγματοποιούν πτήσεις charter προς ελληνικούς τουριστικούς προορισμούς, προέρχεται από τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Περισσότεροι από το ήμισυ των αλλοδαπών τουριστών που έρχονται στη χώρα μας με charter (το 53%), ξεκινούν από τις δύο αυτές χώρες. Η τάση των τελευταίων χρόνων είναι προς ελαφρά αύξηση του σχετικού μεριδίου των τουριστών προερχόμενων από τις δύο αυτές χώρες, γεγονός που αντικατοπτρίζει την αντίστοιχη αύξηση του τουριστικού ρεύματος από αυτές τις βασικές πηγές.

Τέλος, η Ελλάδα, θεωρείται ασφαλής τουριστικός προορισμός, όπως προκύπτει από όλες τις πρόσφατες σχετικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί διεθνώς, και έχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί από τη σχετικά δυσμενή θέση αρκετών ανταγωνιστών της στη Μεσόγειο. Αναμένεται ότι το 2002 η προνομιούχος θέση της χώρας μας, στη διεθνή τουριστική αγορά, θα μεταφραστεί σε αύξηση της συνολικής τουριστικής κίνησης, έστω και σε συγκρατημένα επίπεδα.

Τουριστική Κίνηση: Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 13^{ης} /11/01, προς το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωκοινοβούλιο για τον ευρωπαϊκό τουριστικό τομέα, το 80% των αεροπορικών εισιτηρίων στην Ευρώπη, πωλούνται μέσω ταξιδιωτικών πρακτορείων, αντιπροσωπεύοντας το 40% του κύκλου εργασιών τους. Μετά τις 11/09, σημειώθηκε σημαντική πτώση στις άμεσες κρατήσεις και ιδιαίτερα στα πιο προσοδοφόρα τμήματα της αγοράς (επιβάτες πρώτης θέσης, μακρινές πτήσεις, business class κ.α.). Η κατάσταση αυτή, είχε ως αντίκτυπο τη σημαντική ζημώση των ταξιδιωτικών γραφείων. Ιδιαίτερα μεγάλες απώλειες έχουν υποστεί οι επιχειρήσεις που ειδικεύονται στους προορισμούς που σημείωσαν έντονη μείωση (Η.Π.Α., Μέση Ανατολή κ.α.). Οι ευρωπαϊκές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις τουριστικών γραφείων δε διαθέτουν χρηματοδοτικά αποθέματα για να καλύψουν τις άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στις εργασίες τους και ορισμένες απειλούνται να τεθούν εκτός αγοράς. Επιπλέον, φαίνεται ότι θα αυξηθεί η τάση προς

τη συγκέντρωση που ήδη προϋπήρχε πριν τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου. (απόσπασμα από το άρθρο που εξέδωσε ο Γιάννης Πατέλης, Πρόεδρος του Ε.Ο.Τ., με τίτλο : «Οι εξελίξεις στις αερομεταφορές και οι επιπτώσεις στον ελληνικό τουρισμό»).

Με το δεδομένο πως οι άνθρωποι «ξεχνούν» εύκολα και ο τουρισμός αντέχει γενικά, σιγά – σιγά το κλίμα θα βελτιωθεί. Υπήρξαν ακυρώσεις άμεσα από Αμερικάνους και Καναδούς. Δέχτηκε πλήγμα ο τουρισμός των incentives και των συνεδρίων όχι όμως εξαιτίας του φόβου, αλλά κυρίως λόγω της οικονομικής ύφεσης. Ο τουρισμός των πόλεων υπέστη μείωση. Όμως ο κύριος τουριστικός όγκος δεν έχει επηρεαστεί. Οι ξενοδόχοι έχουν υπογράψει τα συμβόλαιά τους για το 2002 και η έκθεση του Λονδίνου θα δείξει ποιο θα είναι το στίγμα της χρονιάς. Οι αεροπορικές εταιρείες θα αντιμετωπίσουν το μεγαλύτερο πρόβλημα. Οι Τ. Ο. θα βρουν, όπως πάντα, εναλλακτικές λύσεις. Πιθανόν η Τουρκία και οι λοιπές Ισλαμικές χώρες να αντιμετωπίσουν μεγαλύτερη δυσμένεια. Ωστόσο, εμείς οφείλουμε να παρακολουθούμε και να προβάλλουμε προς τα έξω τη δική μας πραγματικότητα: Στην Ελλάδα, ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε τρομοκρατική ενέργεια απέναντι σε ταξιδιώτες / επισκέπτες. Τα όποια κρούσματα είχαν πάντα πολιτική ή στρατιωτική δράση. Ποτέ δε χτυπήθηκαν «τυφλά» τουρίστες. (Στ. Ανδρεάδης, πρόεδρος του Σ.Ε.Τ.Ε, περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267,σελ.13).

- Ο Γενικός Γραμματέας του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, κ. Francesco Frangialli, τονίζει: «...Η εμπειρία μας στη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας, κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου και κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κόσοβο έχει αποδείξει ότι ο τουρισμός είναι μια βιομηχανία που έχει μεγάλη δύναμη και μεγάλη αντοχή. Εάν οι άνθρωποι είναι φοβισμένοι να πάνε σε ένα μέρος του κόσμου, πηγαίνουν σε ένα άλλο, ή κάνουν ταξίδια πιο κοντά στο σπίτι τους. Όμως ακόμα ταξιδεύουν. Η εμπειρία μας έχει επίσης αποδείξει ότι ο τουρισμός έχει μεγάλη ανθεκτικότητα και μεγάλη δύναμη να συνέρχεται από μια κρίση. Εάν οι άνθρωποι φοβούνται να ταξιδέψουν σε ένα συγκεκριμένο προορισμό τον ένα χρόνο και η ζήτηση είναι συγκρατημένη, η επόμενη χρονιά δείχνει ασυνήθιστη αύξηση. Από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου δεν έχει υπάρξει ποτέ μια χρονιά αρνητικού ρυθμού ανάπτυξης της βιομηχανίας του τουρισμού. Η θερινή τουριστική περίοδος στους περισσότερους κύριους προορισμούς του κόσμου είχε ήδη τελειώσει όταν ξεκίνησε η κρίση και ο τουρισμός παγκόσμια ήταν σε τροχιά για μια αύξηση περίπου 3%. Μετά την 11η Σεπτεμβρίου ήμασταν υποχρεωμένοι να ανασαρμόσουμε τις βραχυχρόνιες

προβλέψεις μας για την ανάπτυξη του 2001 σε 1 έως 1,5% - περίπου στο μισό από εκείνο που αναμέναμε, όμως εν τούτοις θετική ανάπτυξη. Αισθανόμαστε σίγουροι ότι ο τουρισμός θα έχει μια γρήγορη ανάκαμψη και θα επαναλάβει τους συνήθεις ρυθμούς ανάπτυξης περίπου στο τέλος του 2002. Για αυτό το λόγο, δεν βλέπουμε καμία ανάγκη σε αυτό το σημείο να προσαρμόσουμε τις μακροπρόθεσμες προβλέψεις μας για το 2010 και το 2020. Ακόμα, αναμένουμε ένα δισεκατομμύριο διεθνείς αφίξεις το 2010 και 1,5 δισεκατομμύριο το 2020 - που υποθέτει έναν ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης λίγο περισσότερο από 4,1% ετησίως. Η κρίση ξεκίνησε σχεδόν πριν δύο μήνες από σήμερα. Μαζί με τον τομέα των αερομεταφορών, ο τουρισμός σαφώς υποφέρει περισσότερο από άλλους τομείς της οικονομίας...»

Έχουμε διαπιστώσει πως ο τουρισμός διακοπών δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα. Μείωση παρατηρήθηκε στην κίνηση των ξενοδοχείων πόλεων. Μα, πάλι, μόνο όταν θα είμαστε σε θέση να αποτιμήσουμε την κατάσταση, θα ξέρουμε εάν πρόκειται ή όχι για ζημία. (Αρις. Διβάνης, πρόεδρος του Ξ. Ε.Ε. περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267,σελ.13).

Αν εξαιρέσουμε την κίνηση από την Αμερική, το tour operating δεν έχει βλαπτεί. Πρόβλημα, υπάρχει σε όλους τους τομείς των επαγγελματικών ταξιδιών, στις κρουαζιέρες και στον τουρισμό της Αττικής. (Γ. Ευαγγέλου, πρόεδρος του Η.Α.Τ.Τ.Α., περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267,σελ.13).

Στον θαλάσσιο τουρισμό, τα πράγματα μέχρι στιγμής έχουν δύο όψεις: Στα μη επανδρωμένα σκάφη (ποσοστό 95% του συνόλου των σκαφών και περίπου 2,650 σε αριθμό) δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής αρνητικές επιπτώσεις. Αντιθέτως, στα επανδρωμένα σκάφη, ολικής ναύλωσης, στα μεγάλα και πολυτελή (τα οποία ναυλώνονται κυρίως από Αμερική), υπάρχει σοβαρό πρόβλημα. Σε ποσοστό άνω το 60% ,οι πελάτες τους είναι Αμερικανοί τουρίστες, ωστόσο τα σκάφη αυτά είναι περίπου 350 σε αριθμό. Τα σκάφη αυτά, λοιπόν, υπέστησαν πλήρη απώλεια των ναύλων - και το μέλλον προβλέπεται μελανό. Μας προβληματίζει η ατμόσφαιρα στην αμερικάνικη αγορά. Το πάγωμα στο «αφρό της σεζόν» στην Αμερική, είναι ένα σοβαρό ζήτημα, που δημιουργεί κρίση στην πηγή. Κάθε πελάτης που ακυρώνει, κάπου θα είχε κλείσει.... Καλούνται οι Τ. Ο. να επιστρέψουν αρκετά χρήματα... Θα είναι σε θέση οι Αμερικανοί Τ. Ο. να πληρώσουν τις υποχρεώσεις τους και να ανανήψουν; Αλλά και τα χειμερινά προγράμματα - των Ευρωπαίων Τ. Ο. - έχουν να αντιμετωπίσουν κρίση. (Τ. Βενετόπουλος, πρόεδρος της Ε.Π.Ε.Σ.Τ., περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267, σελ.14).

Αναμφισβήτητα, τα πράγματα στο χώρο του συνεδριακού τουρισμού είναι άσχημα. Αν και ουδείς γνωρίζει ποιες θα είναι οι εξελίξεις αυτού του πρωτόγνωρου πολέμου, το ψυχολογικό κλίμα είναι αρνητικό. Συνεχείς είναι οι ματαιώσεις συνεδρίων, τρομακτική η μείωση στα αεροπορικά ταξίδια και τις κρουαζιέρες. (Τ. Κούμανης, πρόεδρος του Σ. Ε. Ο. Ε. Σ. ,περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267,σελ.16).

Υπάρχει τρομοκρατική πτώση και ακυρώσεις μέχρι και για το πρώτο τρίμηνο του 2002. Το «μούδιασμα» της αγοράς, αφορά και τις μεγάλες πολυεθνικές και στις λοιπές εταιρείες απ' όλες τις αγορές. Ο συνεδριακός τουρισμός έχει πληγεί και μαζί με το φόβο, το υψηλό κόστος, επιβαρύνει τα πράγματα. Εμείς οφείλουμε τώρα, να προβάλλουμε την ασφάλεια της χώρας και να προχωρήσουμε σε διευκολύνσεις ή και σε ειδικές τιμές. (Ντίνα Καψή, επιχειρηματίας, περ. Τουρισμός και Οικονομία/ τεύχος 267,σελ.16).

Είδαμε παραπάνω, μέσα από τα μάτια των ειδικών κάθε κλάδου, τις πραγματικές συνέπειες της κρίσης της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στον ελληνικό τουρισμό. Αρκετοί από αυτούς μάλιστα πρότειναν και τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης σε εθνικό επίπεδο.

Συνοψίζοντας τις βασικές γραμμές που προτείνεται να ακολουθηθούν για την αποφυγή δυσάρεστων συνεπειών στον ελληνικό τουρισμό σε εθνικό επίπεδο, παραθέτουμε απόσπασμα από το άρθρο του Μενέλαου Δασκαλάκη , όπως αυτό δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Τουριστική Αγορά (τεύχ. 143, 12/01,σελ.9): «... Στην περίπτωση της χώρας μας, εκτός των προϋποθέσεων και των παραμέτρων οι οποίες θα κρίνουν το γενικό κλίμα, λειτουργούν συγκυριακοί λόγοι, οι οποίοι τη φέρνουν σε πλεονεκτική θέση, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Οι λόγοι αυτοί σχετίζονται με την εκτόνωση των ανταγωνιστικών πιέσεων που είχαν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια από γειτονικούς προορισμούς. Η αξιοποίηση αυτής της συγκυριακής πλεονεκτικής θέσης, απαιτεί απόλυτα συγκεκριμένες δράσεις. Καταρχήν, απαιτεί τη λεπτομερειακή ανάλυση της κατάστασης και τη συνεχή παρακολούθηση των εξελίξεων.

Σε μία περίοδο με ειδικά χαρακτηριστικά , απαιτείται προσαρμογή της στρατηγικής και ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, πέραν των συνήθως προβαλλόμενων. Η ασφάλεια εντός των ορίων της χώρας, συνιστά ένα πρόσθετο και συνάμα καθοριστικό ποιοτικό στοιχείο. Η προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού, πρέπει να ενισχυθεί κατακόρυφα και να αποκτήσει νέα χαρακτηριστικά. Η ξενοδοχειακή επιχειρηματική κοινότητα, πρέπει να αντισταθεί στην πίεση για περαιτέρω συμπίεση των τιμών. Τούτο, διότι η παρούσα κρίση, αξιοποιείται

από τους διεθνείς τουριστικούς οργανισμούς για δραστική μείωση των τιμών, ενώ τα χαρακτηριστικά της κρίσης σχετίζονται με το αίσθημα ασφάλειας κατά κύριο λόγο, κάτι το οποίο με κανέναν τρόπο δε συνδέεται με το κόστος. Άλλωστε, εάν το βασικό ζητούμενο ήταν το χαμηλό κόστος, τότε προορισμοί χαμηλού κόστους με υψηλή επικινδυνότητα δε θα είχαν πρόβλημα. Το ζητούμενο, όμως, είναι η αύξηση των εισροών τουριστών για το 2002 να είναι ουσιαστική, να συνοδεύεται, δηλαδή, και από αύξηση εισροής συναλλάγματος. Το τελευταίο είναι εφικτό και θα συμβεί εφόσον όλοι οι παράγοντες του τουρισμού, με πρώτη την πολιτεία, αντιμετωπίσουν το ζήτημα με υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

Μετά τα τραγικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, πολύς λόγος έγινε για τα τουριστικά ρεύματα, το προς τα πού θα κατευθυνθούν μετά τις εξελίξεις και ποιοι παράγοντες θα τα κατευθύνουν.

Επειδή θεωρούμε πως τα τουριστικά ρεύματα, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την επιβίωση – αρχικά- και την ανάπτυξη – κατόπιν- ενός τουριστικού προορισμού, και επειδή λόγω των πρόσφατων εξελίξεων οι κινήσεις των ρευμάτων αυτών πρόκειται ουσιαστικά να διαμορφώσουν τη νέα πραγματικότητα, θα επιχειρήσουμε παρακάτω να εξηγήσουμε τι εστί τουριστικό ρεύμα και πώς κινείται μέσα στην ευρύτερη ,αλλά κυρίως μέσα στην ελληνική, τουριστική αγορά.

Αρχικά, λέγοντας τουριστικό ρεύμα, εννοούμε τη μαζική μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο διαμονής τους σε έναν τουριστικό προορισμό. Όταν, όμως, αναφερόμαστε στα τουριστικά ρεύματα, είναι κατανοητό ότι αναφερόμαστε και στους πολιτισμικούς πόρους και στις δραστηριότητες που απορρέουν και δε συνδέονται με τη γεωγραφική κατανομή και ως εκ τούτου με τη γεωγραφική μορφή των φυσικών πόρων στη χώρα μας. Η χωροθέτηση αυτών ταιριάζει πιο πολύ με τη συμπεριφορά την κοινωνική, οικονομική κ.λ.π. Στις οικονομικά προηγμένες χώρες ή χώρες προέλευσης (push), οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τις περιοχές προορισμού (pull), όπως είναι η χώρα μας, αφορούν στην ψυχαγωγία (animation), αλλά και τις τέχνες και άλλους πόρους πολιτιστικούς, ιστορικούς, ψυχαγωγικούς κ.α.

Θα έπρεπε να αναφέρουμε εν συντομία τέτοιους πόρους, με βάση το χωροχρόνο τους, που είναι σε πληθώρα στην Ελλάδα. Τέτοιοι, είναι αρχαιολογικοί χώροι, κτίσματα, ερείπια, ιστορικοί χώροι, μουσεία, συλλογές, η θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις και η σημερινή ζωντανή έκφραση του πολιτισμού μας, η κουζίνα, οι διάφορες τελετές, επισκέψεις στις διάφορες εκθέσεις, ψώνια ,καζίνο κ.α.

Στην Ευρώπη, διακινούνται τα μεγαλύτερα τουριστικά ρεύματα του κόσμου. Τα δύο τρίτα των αλλοδαπών τουριστών του μαζικού τουρισμού, διακινούνται στην Ευρώπη(άνω των 300 εκατομμυρίων ετησίως).

Τα τουριστικά ρεύματα υπάρχουν και κατευθύνονται προς διάφορες κατευθύνσεις :

- Προς τις χιονισμένες εκτάσεις της Ευρώπης (Άλπεις, Πυρηναία, Σκανδιναβικές Άλπεις κ.α.)
- Προς τη Νότια Ευρώπη , για ήλιο (π.χ. Μεσόγειος)
- Προς την Ανατολική Ευρώπη (π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία κ.α.)

- Προς τη Βορειοδυτική Ευρώπη (π.χ. Αγγλία, Γαλλία, Άμστερνταμ κ.α.)

Τα παραπάνω τουριστικά ρεύματα ακολουθούν κάποιους άξονες, όπως είναι:

- Ανατολικός άξονας. Ο ανατολικός άξονας, ακολουθεί την κοιλάδα του Δούναβη και τις Αλπικές διόδους, με κατεύθυνση προς την Ιταλική Ριβιέρα και την Αδριατική.
- Μεσαίος άξονας Βορρά – Νότου. Ο μεσαίος άξονας, περνά από το Ρήνο – Ροδανό- Μεσόγειο, περιλαμβάνει τουρίστες Βρετανούς, Γάλλους, Γερμανούς, Σκανδιναβούς, Ολλανδούς, Βέλγους, Ελβετούς και έχει κατεύθυνση προς Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και μέσω της Ιταλίας προς Ελλάδα.
- Δυτικός άξονας. Ο Δυτικός άξονας, χωρίζει το Παρίσι από το μεσαίο άξονα με κατεύθυνση προς τη Νοτιοδυτική Ευρώπη, μέσω της Ιβηρικής χερσονήσου και της χώρας των Βάσκων, προς Ισπανία – Πορτογαλία.
- Νοτιοανατολικός άξονας. Στο Νοτιοανατολικό άξονα, εάν επιμηκύνουμε λίγο τον Ανατολικό άξονα, έχουμε την αντιστοιχία στην κίνηση των τουριστών προς τις χώρες της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

Όπως προαναφέρθηκε στον ορισμό, λέγοντας τουριστικό ρεύμα, εννοούμε τη μαζική προσέλευση τουριστών σε ένα συγκεκριμένο προορισμό. Η προσέλκυση τόσο μεγάλων μαζών από έναν προορισμό, αποτελεί στόχο και σκοπό κάθε χώρας, αφού ο τουρισμός είναι μία σημαντική οικονομική δραστηριότητα, που κατέχει κυρίαρχη θέση στον τρίτογενή τομέα.

Η Ελλάδα, αποδείχτηκε από την πρώτη στιγμή που εμφανίστηκε στην αγορά, μία αξιόλογη περιοχή υποδοχής του τουριστικού ρεύματος και γρήγορα καθιερώθηκε σαν παραδοσιακός προορισμός του οργανωμένου μαζικού τουρισμού.

Κάθε χώρα, προκειμένου να επηρεάσει τα τουριστικά ρεύματα, έχει στη διάθεσή της διάφορα μέσα και τρόπους, που συνήθως αφορούν την προβολή της στο εξωτερικό. Οι τρόποι προβολής διαμορφώνονται ως εξής:

- Τηλεοπτικά Σποτ
- Ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο
- Έντυπη Διαφήμιση
- Ταξιδιωτικοί /Τουριστικοί Οδηγοί κ.α.

Στην Ελλάδα, ο επίσημος και βασικός συντονιστής των ενεργειών για την προβολή και την προώθηση της στο εξωτερικό είναι ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

Ο ΕΟΤ πραγματοποιεί τα τελευταία χρόνια μια πολύ καλά οργανωμένη προσπάθεια προβολής της χώρας στο εξωτερικό. Η προσπάθεια αυτή βασίζεται τόσο στην ανάδειξη των φυσικών πόρων της χώρας, όσο και σε διαφημιστικές στρατηγικές (π.χ. καμπάνιες, slogans κ.α.).

Μέχρι το 1990, η διαφήμιση για την τουριστική προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό, γινόταν μέσω πολλών διαφημιστικών προγραμμάτων με διαφορετικά μηνύματα, σλόγκαν, καθώς και εικαστική προσέγγιση.

Από το 1991 μέχρι και το 1993, εφαρμόστηκε ενιαίο διαφημιστικό πρόγραμμα για όλες τις χώρες του εξωτερικού που λειτουργούν γραφεία του ΕΟΤ και καθιερώθηκε ενιαίο λογότυπο και σλόγκαν : «GREECE – Chosen by the Gods».

Κατά το έτος 1994, διετέθη ποσό ύψους 1.547.381.571 δρχ. για διαφημιστικές ενέργειες. Στο διαφημιστικό πρόγραμμα οι Χώρες χωρίζονται βάσει κριτηρίων γλώσσας, κουλτούρας, θρησκείας, γεωγραφικής θέσης και επιλογής τουριστικού προορισμού. Υπήρχε ξεχωριστή προσέγγιση για κάθε ομάδα χωρών με διαφορετικό σλόγκαν. Τα σλόγκαν που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

- > Γερμανόφωνες : Έρχεσαι ξένος , φεύγεις φίλος
- > Μεσογειακές : Άκου την καρδιά σου
- > Αμερική : Η απόλαυση είναι δική σου
- > Αγγλία : Οι καλύτερες διακοπές που μπορείτε να αγοράσετε
- > Αυστραλία : Ο υπέροχος οικοδεσπότης

Κατά το έτος 1995, το ποσό που διέθεσε ο ΕΟΤ για τη διαφημιστική καμπάνια της χώρας μας στο εξωτερικό ήταν 1,4 δις δρχ. Το σήμα που επελέγη ήταν « GREECE–Makes your heart beat». Οι χώρες είναι και πάλι χωρισμένες σε 5 διαφορετικές ομάδες:

- > Μ. Βρετανία
- > Ολλανδία , Βέλγιο, Λουξεμβούργο
- > Σουηδία, Νορβηγία, Φιλανδία, Δανία
- > Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία
- > Ισπανία , Γαλλία, Ιταλία
- > Η.Π.Α. Καναδάς, Αυστραλία

Τα χαρακτηριστικά της διαφημιστικής καμπάνιας του 1996 διαμορφώθηκαν ως εξής: να δοθεί η ιδέα πως η Ελλάδα είναι ένας μοναδικός συνδυασμός φυσικής

ομορφιάς και πολιτισμού. Η πολυμορφία της Ελλάδας, μπορεί να προσφέρει στον επισκέπτη μοναδικές και αξέχαστες εμπειρίες. Το σλόγκαν του 1996 είναι : « GREECE – A never ending story».

Η εκστρατεία ολοκληρωμένης επικοινωνίας του ΕΟΤ για την περίοδο 1997-1998, έχει σα στόχο την αντιστροφή της αρνητικής τουριστικής τάσης και σαν αποστολή την ανάδειξη της φυσικής, πολιτιστικής και ανθρώπινης φυσιογνωμίας της Ελλάδας. Επίσης στοχεύει στην προβολή της χώρας μας ως τουριστικό πόλο ικανό να προβάλλει και να διατηρήσει την αίγλη του, βελτιώνοντας παράλληλα την εικόνα του στην εσωτερική και διεθνή τουριστική αγορά.

Το κοινό – στόχος (target group) στο οποίο απευθύνεται η επικοινωνία του ΕΟΤ για την περίοδο 1997-1999 προσδιορίζεται ως εξής:

- Άνδρες και Γυναίκες
- Ηλικίες (άνω των 25 ετών) με έμφαση στα 25-54, χωρίς να αγνοείται η τρίτη ηλικία.
- Από απόψεως εισοδήματος – μόρφωσης – επαγγελματικής θέσης ανήκουν στη μεσαία, ανώτερη και ανώτατη κοινωνικό-οικονομική στάθμη.

Ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της χώρας δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην προσέλευση στόμων που προτίθενται να ταξιδέψουν στο εξωτερικό στο άμεσο μέλλον. Επίσης, προσπάθεια γίνεται να διατηρηθεί και να αυξηθεί το μερίδιο καταναλωτών που θα επιλέξουν την Ελλάδα για διακοπές.

Στις μικρότερες αγορές, όπως της Β. Ευρώπης καθώς και σ' αυτές της Κεντρικής Ευρώπης, στρέφεται η προσοχή στις ανώτερες οικονομικές – κοινωνικές στάθμες με στόχο τη σταδιακή αναβάθμιση του επιπέδου των τουριστών.

Οι χώρες στις οποίες στόχευσε ο ΕΟΤ για το 1997-1999 ήταν : Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία, ΗΠΑ, Καναδάς, Ρωσία, Αυστρία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Δανία, Νορβηγία, Φινλανδία, Ισπανία, Τσεχία, Ελβετία, Ισραήλ, έχοντας ως βασικό σύνθημα το : «GREECE–The authentic choice».

Πέρα όμως από τις κινήσεις που κάνει μία χώρα για την προβολή της στο εξωτερικό, τα τουριστικά ρεύματα επηρεάζονται και από άλλους παράγοντες, όπως:

- Την παράδοση της φιλοξενίας σε μία ανοιχτή κοινωνία
- Τις ανθρώπινες σχέσεις
- Το φυσικό πλούτο της χώρας
- Την ιστορική και πολιτιστική της ιδιαιτερότητα
- Τη δυναμική μιας χώρας – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ασφαλούς και ομοιογενούς

- Τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Το συνδυασμό ποιότητας – τιμής του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος

Τέλος, τα τουριστικά ρεύματα επηρεάζονται και από τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε έναν τουριστικό προορισμό τη δεδομένη χρονική στιγμή. Μία χώρα που ανθεί οικονομικά, είναι σε θέση να διαθέσει περισσότερα κονδύλια για την ανάπτυξη των υπηρεσιών του τριτογενή τομέα της, και άρα να γίνει πιο ανταγωνιστική.

Στον πολιτικό τομέα, μια καλά διοικούμενη χώρα, με διεθνώς αποδεκτό πολίτευμα και αποδεκτή κυβέρνηση, και η οποία διανύει περίοδο πολιτικής σταθερότητας και ταυτόχρονα διατηρεί άρτιες διπλωματικές σχέσεις κυρίως με τις χώρες που υποκινούν τα ρεύματα – αλλά και με το σύνολο των προηγμένων χωρών-σίγουρα θεωρείται ένας ασφαλής προορισμός.

Μια καλά οργανωμένη κοινωνία που μπορεί να παρέχει ασφάλεια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, που δε μαστίζεται από ανασταραχές και συγκρούσεις (π.χ. τρομοκρατία) και γενικά σέβεται την ανθρώπινη υπόσταση, σίγουρα γίνεται πιο θελκτικός προορισμός.

ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΚΙΝΗΘΟΥΝ ΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ 11^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Παραπάνω μελετήσαμε τόσο τις επιπτώσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στην παγκόσμια, αλλά και Ελληνική αγορά, όσο και τον τρόπο συμπεριφοράς των τουριστικών ρευμάτων. Εδώ θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τις νέες τάσεις που διαμορφώνονται στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη και να διαπιστώσουμε προς τα πού τελικά, θα κινηθούν οι τουριστικές μάζες για την επόμενη διετία.

- ΗΠΑ : Κατά τον USTOA, δημοφιλέστερος προορισμός για ταξίδια διακοπών και αναψυχής των Αμερικάνων στην Ευρώπη φέτος, ήταν η Ιταλία ,ακολουθούμενη από τη Μ. Βρετανία και τη Γαλλία. Σημαντικά ενισχυμένοι ήταν φέτος, επίσης, σύμφωνα με την έρευνα, η Ελλάδα (και ειδικά οι νησιωτικοί προορισμοί μας), καθώς και η Ολλανδία.
- Γερμανία : Πολλοί τουριστικοί παράγοντες της γερμανικής αγοράς δεν κάνουν λόγο για μαζικές ακυρώσεις ταξιδιών, προς άλλους προορισμούς εκτός ΗΠΑ, αλλά αναφέρουν εμφανές πάγωμα νέων κρατήσεων. Κάποιες πρώτες αναφορές στον ειδικευμένο γερμανικό τύπο, αφήνουν να εννοηθεί ότι οι περισσότεροι Τ.Ο. της χώρας, ακολουθώντας κάποια αρχικά συμπεράσματα από έρευνες αγοράς, θα περιορίσουν τον αριθμό πακέτων που θα διαθέσουν για αρκετές από τις Ισλαμικές χώρες και προορισμούς στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Μεγάλο ζητούμενο αποτελεί αυτή τη στιγμή, η ζήτηση που θα υπάρξει για την Αίγυπτο, η οποία γνώρισε πέρυσι κατακόρυφη εντυπώσιακή άνοδο αφίξεων από τη Γερμανία και μέχρι την εκδήλωση της κρίσης, συγκαταλεγόταν μεταξύ των πιο δημοφιλών προορισμών των Γερμανών για τη χειμερινή περίοδο. Ανάλογη είναι και η κατάσταση για την Τουρκία. Υπό αυτό το πρίσμα, οι εξελίξεις ίσως ευνοήσουν φέτος, μακροπρόθεσμα, τους πιο παραδοσιακούς προορισμούς της Μεσογείου: την Ισπανία και την Ελλάδα. Οι Γερμανοί Τ.Ο. αναφέρουν ότι αυτή τη στιγμή, τουλάχιστον οκτώ προορισμοί συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις των Γερμανών για την επικείμενη χειμερινή περίοδο και την περίοδο του 2002: τα Κανάρια νησιά, η Ιταλία, η Αυστρία, η Γαλλία και η Ελβετία (όσον αφορά τους ευρωπαϊκούς -κοντινούς προορισμούς) , η Καραϊβική, η Κένυα και η Νότιος Αφρική ,όσον αφορά τους πιο μακρινούς προορισμούς.
- Τουρκία: Προς το παρόν, η διεθνής κρίση επηρεάζει την κίνηση προς την Τουρκία , καθώς μεγάλη μερίδα του ευρωπαϊκού καταναλωτικού κοινού

τοποθετεί τη γειτονική μας χώρα στον Ισλαμικό κόσμο και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

- Γαλλία : Στην ερώτηση εάν είναι πιθανό τα πρόσφατα διεθνή γεγονότα να αλλάξουν τα ταξιδιωτικά πλάνα σας έως τα τέλη του 2001, που τέθηκε στο γαλλικό κοινό, στα πλαίσια έρευνας του IPK International, το 50% περίπου των Γάλλων απάντησε πως σκοπεύει να ταξιδέψει αεροπορικώς τουλάχιστον μία φορά μέσα στο έτος (είτε εντός είτε εκτός χώρας). Το υπόλοιπο 50%, απάντησε πως δεν είχε ούτως ή άλλως σκοπό να ταξιδέψει στο δεδομένο διάστημα. Πάντως, μεταξύ των Γάλλων κατοίκων που σχεδίαζε να ταξιδέψει τουλάχιστον μία φορά έως το τέλος του 2001, το ένα τρίτο, ήτοι το 32,7%, εκτιμά πως τα γεγονότα της 11^{ης} /09/01 θα διαφοροποιήσουν το ταξίδι του (χωρίς να μπορεί όμως να προσδιορίσει κατά ποιόν τρόπο).
- Βρετανία : Σχετικά με το 2002, οι κρατήσεις από τη Μεγάλη Βρετανία έχουν παγώσει για όλες τις χώρες και όχι ειδικά για την Ελλάδα. Μέχρι στιγμής, σύμφωνα με τον κύριο Αργυρό, έχει πραγματοποιηθεί μόνο το 10- 11% των αναμενόμενων για την εποχή κρατήσεων και η χώρα μας παρουσιάζει αύξηση 29 %, όταν η γενική πορεία της αγοράς παρουσιάζει μέχρι στιγμής αύξηση 3%.

Οι επικρατέστεροι προορισμοί, πάντως, μετά από την αποκλιμάκωση της έντασης και του φόβου των επιβατών, αναμένεται πως θα είναι η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία, οι οποίες εάν αντιδράσουν ψύχραιμα στην κρίση, ενδεχομένως να είναι οι κερδισμένες του 2002.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, το πώς εξελίχθηκε η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία καθώς και τις αντιδράσεις που θα πρέπει να αναμένουμε -τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο- μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Παρακολουθήσαμε σε βάθος χρόνου την τουριστική κίνηση στη χώρα μας έτος προς έτος αρχής γενομένης από το 1990. στην προσπάθειά μας για αντικειμενικότητα κατά την παράθεση των στοιχείων, απευθυνθήκαμε και στους δύο κρατικούς φορείς (τον **Ε.Ο.Τ.** και την **Ε.Σ.Υ.Ε.**), αλλά και σε αρκετούς ιδιωτικούς φορείς, ενώ σημαντικότερο υλικό αντλήσαμε από τα δύο ελληνικά περιοδικά τουρισμού (το **Τουρισμός και Οικονομία** και την **Τουριστική Αγορά**). Ειδικά όσο αφορά στα στατιστικά στοιχεία παρατηρήσαμε μία ελαχιστότατη απόκλιση της τάξεως του + 0,1%- 0,3% στα στοιχεία που έδινε ο **Ε.Ο.Τ.** σε σχέση με αυτά που έδινε η **Ε.Σ.Υ.Ε.** Στους δικούς μας στατιστικούς πίνακες παραθέτουμε τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε.

Σ' αυτό το σημείο, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι λόγω υποχρεωτικά περιορισμένου χώρου, κατά την ανάλυση των στατιστικών και την παράθεση των προβλέψεων, δεν χρησιμοποιήσαμε το σύνολο του συγκεντρωθέντος υλικού, αφήνοντας εκτός ανάλυσης ορισμένους συμπληρωματικούς παράγοντες των οποίων όμως η ανάλυση θα απαιτούσε έκταση χώρου (όπως π.χ. ο εσωτερικός και διεθνής ανταγωνισμός).

Κλείνοντας, σαν τελικό συμπέρασμα αυτής της εργασίας θα θέλαμε να τονίσουμε το γεγονός ότι ο Τουρισμός παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί η πιο προσοδοφόρα οικονομική δραστηριότητα της χώρας μας, εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται σα συμπληρωματικό εισόδημα, με άμεση συνέπεια τη μη ολοκληρωμένη ανάπτυξή του. Οι ενέργειες που γίνονται για την τουριστική ανάπτυξη στη χώρα μας, έχουν το χαρακτήρα του σποραδικού, του μεμονωμένου και του μη οργανωμένου, τη στιγμή που θα έπρεπε να υπάρχει μία σταθερή τουριστική πολιτική, και μία δεδομένη μέθοδος που θα οδηγήσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Θεωρώντας, λοιπόν, την έλλειψη στρατηγικής και σχεδιασμού ως τη μεγαλύτερη τροχοπέδη στην τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας, κλείνουμε αυτήν την πτυχιακή εργασία, διατυπώνοντας την ευχή ότι οι φοιτητές των επερχόμενων ετών, δε θα χρειαστεί να καταλήξουν στο δικό μας τελικό συμπέρασμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	1
Α' ΜΕΡΟΣ	
Το Τουριστικό Φαινόμενο.....	2
Η Ελλάδα και οι Τουριστικές Περιφέρειες.....	4
Περιφέρεια Κρήτης.....	5
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.....	11
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.....	14
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.....	20
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	23
Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας –Θράκης.....	32
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	40
Περιφέρεια Ηπείρου.....	44
Περιφέρεια Θεσσαλίας.....	52
Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	60
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος.....	69
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος.....	76
Περιφέρεια Αττικής.....	83
Παράθεση Στατιστικών Στοιχείων.....	87
Συμπεράσματα από την ανάλυση των Στατιστικών Στοιχείων.....	139
Η εξέλιξη της Τουριστικής Κίνησης το 2000 και το 2001.....	141
Τρόποι αντιμετώπισης της Εποχικότητας του Ελληνικού Τουρισμού.....	143
Μορφές Τουρισμού.....	146
Επιχορηγήσεις – Κοινωνικά Πλαίσια.....	160
Β' ΜΕΡΟΣ	
Το τουριστικό προϊόν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.....	167
Η τρομοκρατική επίθεση της 11 ^{ης} /09/01, η οικονομική κρίση που ακολούθησε και οι Επιπτώσεις της στον Ελληνικό τουρισμό.....	169
Τουριστικά Ρεύματα.....	176
Προς τα πού θα κινηθούν τα τουριστικά ρεύματα μετά τα γεγονότα της 11 ^{ης} /09.....	181
Επίλογος.....	183
Περιεχόμενα.....	184
Βιβλιογραφία.....	185

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «An introduction to tourism»
Leonard Lickorish, Carson Jenkins
Butterworth- Heinemann; 1997; London
- «Tourism- an introduction»
Ray Youell; Longmann; 1998; London
- «Tourism, Principles & Practice»
Cooper; Fletcher; Gillbert; Shepherd; Wanhill
Addison Wesley Longmann Publishing; New York
- «Διακοπές 1999», ετήσιος τουριστικός οδηγός
Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα, 1999
- Εγκυκλοπαίδεια Υδρία
Εκδόσεις Γ. Αξιωτέλλης & Σια
- Περιοδικό «Τουρισμός και Οικονομία»
Εκδόσεις Καλοφωλιά
Τεύχη: 252, 264, 254, 276, 265, 274, 263, 275, 253, 270, 269, 268, 267
- Περιοδικό «Τουριστική Αγορά»
Εκδόσεις Comrapress ΑΕ
Τεύχη: 144, 148, 149, 150, 141, 142, 143
- Οι Νέοι Θεσμοί της Διοίκησης και της Ελληνικής Αγοράς στη Ευρώπη του Μάαστριχ και της Λευκής Βίβλου
Αθανάσιος Τσιμπούκης, Αθήνα 1998
- Σημειώσεις Τουριστικών/ Ταξιδιωτικών Οδηγών
Καθηγητού Μπενετάτου Θεόδωρου, Πάτρα, 2000

- «Τουρισμός- θεωρητική προσέγγιση»
Γεώργιος Κολτσιδόπουλος, εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 2000
- Δελτίο Τουριστικής Κίνησης, από ΕΣΥΕ, ΕΟΤ
- Οδηγός Τουριστικών Επενδύσεων, Αναπτυξιακός Νόμος 2601/98, (ΦΕΚ 81/Α/15.4.98), Ενισχύσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις, Μάιος 2001
- Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί
Σόνια Δροσοπούλου, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1989
- Άτλας της Ελλάδος, Ι.Γ. Αλεξανδράκης, Κ.Ν. Βασιλειάδης, Γ.Π. Δαμίρης,
Εκδόσεις Πατάκη, Οκτώβριος 2000
- Ενημερωτικό φυλλάδιο Trekking Hellas
- Ένθετο Εφημερίδας Καθημερινή «Ταξίδια και Τουρισμός»
Οδοιπορικό στην Νότια Λέσβο, 04/08/02
- Ένθετο Εφημερίδας Καθημερινή «Επτά Ημέρες»
Οδοιπορικό στην Κω, 04/08/02
- Ένθετο Εφημερίδας Καθημερινή «Επτά Ημέρες»
Οικοτουρισμός, 18/08/02

ΠΗΓΕΣ

Από Internet:

www.regionofepirus.gr

www.epirusnews.gr

www.united-hellas.com

www.karditsa-city.gr

www.karditsa-net.gr

www.notioaigaio.gr

www.kalambaka.gr

www.travel-pelion.gr

www.d-travel.gr

www.skopelosweb.gr

www.startpoint.gr

www.naarg.gr

www.tripolis.gr

www.ypes.gr

www.pde-psp.org.gr

www.ornithologiki.gr

www.evrytan.gr

www.mfa.gr

www.greek-tourism.gr

www.odysseas.gnto.gr

www.gnto.gr

www.eetaa.gr

www.hotel-restaurant.gr

www.ypai.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ 2600/98 ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 9
ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΝΟΜΟΥ 2601/98 ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ

Νομοί	Επενδυτικά Κίνητρα					Παρατηρήσεις
	Ίδρυση- Επέκταση	Εκσυγχρονισμός	Τουριστικές Επενδύσεις Ειδικής Μορφής			
	Για ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων παρέχονται σε όλες τις περιοχές, πλην της περιοχής Α' (βλέπε εξαιρέσεις στις παρατηρήσεις)	Για εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α'	Για μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α'	Για συνεδριακά κέντρα, χιονοδρομικά κέντρα, λιμένες σκαφών αναψυχής (μαρίνες), κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα τουρισμού υγείας και κέντρα προπονητικού-αθλητικού τουρισμού, παρέχονται σε όλες τις περιοχές, περιλαμβανομένης και της Α'	Για αυτοτελή συνεδριακά κέντρα τα οποία δημιουργούνται εκτός ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, καθώς και για γήπεδα γκολφ, και για αξιοποίηση ιαματικών πηγών, παρέχονται, σε όλες τις περιοχές περιλαμβανομένης και της Α'	
α.	β.	γ.	γ1.	γ2.		
9 Χαλκιδικής	(i) Επιχορήγηση 25% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	(i) Επιχορήγηση 25% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	(i) Επιχορήγηση 45% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	(i) Επιχορήγηση 35% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	(i) Επιχορήγηση 40% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	α. Εξαιρείται με ΑΠ 56616/2000 β. Το ενισχυόμενο ύψος της επένδυσης ή προγράμτος εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να υπερβεί τα 1,5 δις. δρχ. για ξενοδοχειακές μονάδες και 100 εκατ. δρχ. για Campings επίσης βλέπε εξαιρέσεις Ν. 2601/1998 άρθρο 3 παρ. 3. γ. Βλέπε Σημείωση - Υπαγόμενες επιχειρήσεις Ν 2601/98, άρθρο 3 παρ. 11.
Ενισχύσεις	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 25%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 25%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 45%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 35%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 40%	
Περιοχής Γ	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 60% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 60% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 70% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	
0 Χανίων	(i) Επιχορήγηση 25% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	(i) Επιχορήγηση 25% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	(i) Επιχορήγηση 45% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	(i) Επιχορήγηση 35% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	(i) Επιχορήγηση 40% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	α. Εξαιρείται με ΑΠ 56616/2000 β. Το ενισχυόμενο ύψος της επένδυσης ή προγράμτος εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να υπερβεί τα 1,5 δις. δρχ. για ξενοδοχειακές μονάδες και 100 εκατ. δρχ. για Campings επίσης βλέπε εξαιρέσεις Ν. 2601/1998 άρθρο 3 παρ. 3. γ. Βλέπε Σημείωση - Υπαγόμενες επιχειρήσεις Ν 2601/98, άρθρο 3 παρ. 11.
Ενισχύσεις	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 25%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 25%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 45%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 35%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 40%	
Περιοχής Γ	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 60% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 60% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 70% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	
1 Νησιά Αργοσαρωνικού & Κύθηρα (Νομ. Πειραιά)	(i) Επιχορήγηση 15% (ii) Επιδότηση Τόκων 15%	(i) Επιχορήγηση 25% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	(i) Επιχορήγηση 45% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	(i) Επιχορήγηση 35% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	(i) Επιχορήγηση 40% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	α. Εξαιρείται με ΑΠ 56616/2000. Με ΑΠ 56616/2000 η ενίσχυση δίδεται μόνο στα νησιά Κύθηρα και Αντικύθηρα. β. Το ενισχυόμενο ύψος της επένδυσης ή προγράμτος εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να υπερβεί τα 1,5 δις. δρχ. για ξενοδοχειακές μονάδες και 100 εκατ. δρχ. για Campings επίσης βλέπε εξαιρέσεις Ν. 2601/1998 άρθρο 3 παρ. 3. γ. Βλέπε Σημείωση - Υπαγόμενες επιχειρήσεις Ν 2601/98, άρθρο 3 παρ. 11.
Ενισχύσεις	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 15%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 25%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 45%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 35%	(iii) Επιδ. Χρημ. Μίσθωσης 40%	
Περιοχής Γ	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 40% (ii) Επιδότηση Τόκων 15%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 60% (ii) Επιδότηση Τόκων 25%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 45%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 70% (ii) Επιδότηση Τόκων 35%	ή εναλλακτικά (i) Φορολογική Απαλλαγή 100% (ii) Επιδότηση Τόκων 40%	

μειώσεις:

Στο καθεστώς των ενισχύσεων του νόμου αυτού υπάγονται οι ακόλουθες κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (Τουριστικές Επιχειρήσεις) για τις επενδυτικές και λοιπές δαπάνες τους, όπως αυτές προσδιορίζονται για καθεμία κατηγορία δραστηριότητας:

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι ακόλουθες τουριστικές δραστηριότητες:

Ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Β' τάξης.

Εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων τουλάχιστον Γ' τάξης.

Εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών ξενοδοχειακών μονάδων κατώτερων της Γ' τάξης σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή παραδοσιακά, εφόσον με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξης ή ξενοδοχειακών μονάδων που έχουν διακόψει τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ' ανώτατο όριο, χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι κατά τον χρόνο της προσωρινής διακοπής της λειτουργίας τους ήταν τουλάχιστον Γ' τάξης.

Μετατροπής παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης. Επίσης εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής τέτοιων ξενοδοχειακών μονάδων που έχουν διακόψει τη λειτουργία τους για πέντε έτη κατ' ανώτατο όριο, χωρίς στο διάστημα αυτό να έχει γίνει αλλαγή στη χρήση του κτιρίου και υπό τον όρο ότι με τον εκσυγχρονισμό τους αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε Γ' τάξης.

Η δημιουργία συμπληρωματικών εγκαταστάσεων με προσθήκη νέων κοινόχρηστων χώρων, πισινών και αθλητικών εγκαταστάσεων σε ξενοδοχειακές μονάδες τουλάχιστον Γ' τάξης, που λειτουργούν κατά την έννοια της παραγράφου 2, με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών.

Εκσυγχρονισμό ολοκληρωμένης μορφής λειτουργουσών τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τουλάχιστον Γ' τάξης.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού συνεδριακών κέντρων.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού χιονοδρομικών κέντρων.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού αξιοποίησης ιαματικών πηγών.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού λιμένων σκαφών αναψυχής (μαρίνες).

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού γηπέδων γκολφ.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού κέντρων θαλασσοθεραπείας.

Ίδρυσης, επέκτασης, εκσυγχρονισμού κέντρων τουρισμού υγείας.

Ίδρυσης, επέκτασης εκσυγχρονισμού κέντρων προπονητικού - αθλητικού τουρισμού που δημιουργούνται μόνο από εταιρείες που λειτουργούν και εκμεταλλεύονται ξενοδοχειακές μονάδες.

Στα κίνητρα της περιοχής Δ εντάσσονται και τα νησιά της Ελληνικής επικράτειας με πληθυσμό μέχρι 3.100 κατοίκους και η παραμεθόρια ζώνη του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας σε απόσταση 20 χλμ. Από τα σύνορα, στην οποία εντάσσονται και οι δήμοι ή οι κοινότητες των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από τη ζώνη αυτή.

Οι νόμοι και Υπουργικές αποφάσεις για ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων είναι:

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ : 2601/98 (ΦΕΚ 81/Α/15-4-98)

ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΝΟΜΟΥ 2601/98 :

1. Ν.2638/98 ΦΕΚ 204/Α/2-9-98 (Άρθρ. 35) - Καθορισμός της Γ' ζώνης (Έληξε και παρ. 41)

2. Ν.2651/98 ΦΕΚ 248/Α/3-11-98 (Άρθρ. 21) - .....Επενδύσεις για Ιερές μονές

3. Ν.2731/99 ΦΕΚ 138/Α/5-7-99 (Άρθρ. 25) - .....Επιχ. Ναυπηγ. Ξύλινων σκαφών

4. Ν.2733/99 ΦΕΚ 155/Α/30-7-99(Άρθρ. 34) -..... Κίνητρα Δήμου Τριγώνου Ν. Έβρου Ν.2741/99 ΦΕΚ 199/Α/28-9-99 (Άρθρο 10 παρ.17,18,19) - Προκήρυξη για επιχειρηματικά σχέδια (πρώην 23α & πρώην 23β του Ν.1892/90)

5. Ν.2744/99 ΦΕΚ 222/Α/25-10-99 (Άρθρ. 14) -..... Τροποπ. Για Γκολφ

6. Ν.2778/99 ΦΕΚ 295/Α/30-12-99 (Άρθρ. 41) -..... Επιπλέον ενίσχυση για μεταποιητικές +5% στη Αν Μακεδ & Θράκη κλπ κλπ.

7. Ν.2789/2000 ΦΕΚ 21/Α/11-2-2000 (Άρθρ.19) -..... Σεισμόπληκτες επιχειρήσεις

8. Ν.2819/2000ΦΕΚ 84/Α/15-3-2000 (Άρθρ. 16) -..... Νέες ενισχύσεις για γκαράζ

9. Ν.2873/2000 ΦΕΚ 285/Α/28-12-00 (Άρθρ.41) - ..... Παράταση καθορισμού Γ' Περιοχής & παράταση για επιπλέον ενίσχυση (+5%) στην Αν Μακεδ. & Θράκη

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ (Ν.2601/98) :

(ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ)

(..ΑΛΒΑΝΙΑ)

(ΠΑΡΑΒΟΛΑ)

(ΚΡΙΤΗΡΙΑ)

(ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΊΔΡΥΣΗ Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΞΕΝΟΔ. ΜΟΝΑΔΩΝ)

(ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ)

(Καθορισμός του είδους και της έκτασης των επενδυτικών έργων που περιλαμβάνονται στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των ξενοδοχειακών μονάδων, για την υπαγωγή τους στις διατάξεις του Ν.1892/90)

(ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ CAMPINGS)

Είδος και έκταση των έργων, που πρέπει να Περιλαμβάνονται στα επενδυτικά προγράμματα ή/και προγράμματα χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τάξης Γ' και ανώτερης, για να θεωρείται ο εκσυγχρονισμός αυτός ως ολοκληρωμένης μορφής και να είναι δυνατή η εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98.

(ΥΠΕΘΟ-ΑΠ: 55734/19-5-98) ΦΕΚ 527/Β/29-5-98

(ΥΠΕΘΟ-ΑΠ: 56212/15-6-2000) ΦΕΚ 821/Β/6-7-2000

(ΥΠΕΘΟ-ΑΠ: 57335/ 30-6-98) ΦΕΚ 694/ Β/98

(ΥΠΕΘΟ - Α.Π. : 58541/31-7-98) - ΦΕΚ 854/Β/12-8-98

(ΥΠΕΘΟ - Α.Π. : 56616/29-6-2000) - ΦΕΚ 803/Β/30-6-2000

(ΥΠΕΘΟ - ΑΠ : 43965/30-11-1994) ΦΕΚ 922/Β/14-12-1994

(ΥΠΕΘΟ-ΑΠ: 58692/6-8-998) ΦΕΚ 870/Β/19-8-98

για τις επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.

για τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων (campings) τάξης Γ' και ανώτερης, για να θεωρείται ο εκσυγχρονισμός αυτός ως ολοκληρωμένης μορφής και να είναι δυνατή η εφαρμογή των ενισχύσεων του Ν.2601/98.